

გამოცემა ეპისკოპოსის ალექსანდრესი

ქართლ-კახეთის
მონასტრების და ეკლესიების
ისტორიული საბუთები

შეკრებილი თ. ჟორდანიას მიერ.

ფოთი
სტამბა ლ. მ. ტულუშისა
1903 წ.

Дозволено печатать Александромъ Епископомъ Гурийско-
Мингрельскимъ 25 іюня 1902 г.

წინასიტყვაობა.

ჩვენის მწერლობისა და ეროვნობის ცნობილ-
მა მოტრფიალემ, სახელოვანმა მამულიშვილმა
მხცოვანმა მღვდელთმთავარმა ალექსანდრემ მიბ-
რძანა მე გამომეცა ჩემგან შეკრებილი საეკლესიო
სიგელ-გუჯრები მისის საფასით. თუმცა მაშინვე
შევუდევ ამ წიგნის გამოცემას, მაგრამ მისი და-
ბეჭდვა ჩემის მოუცლელობისაგამო რამდენსამე წე-
ლიწადს გაგრძელდა. ამითი მე სამართლიანი გუ-
ლისწყრომა დავიმსახურე წმიდანის მამათ-მთავრისა.
ხოლო მოშიშარმა, რათა არა უმეტეს განვარისხო
იგი, მე შევსწყვიტე ბეჭდვა საეკლესიო, საბუთე-
ბისა იმედულმა, რომ დანარჩენ, საეკლესიო სა-
ბუთებს მეორე წიგნად გამოვცემ მაშინ, როდესაც
უფრო მოცლილი ვიქნები.

ჩვენს საზოგადოებას, ეტყობა, სავსებით, არ
ესმის ის, თუ რა მნიშვნელობა აქვს სიგელ-გუჯ-
რებს ჩვენის ძველის ისტორიის, მკვლევართათვის,
თორემ უმეტესს ყურადღებას მიაქცევდა მათს
შეკრებას და გამოქვეყნებას. უსიგელ-გუჯროდ
შეუძლებელია ისტორიკოსმა წარმოგვიდგინოს
სრული სახე ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა
იმ გეგმაზედ, რომელსაც თხოულობს თანამე-
დროვე ისტორიული მეცნიერება, ესე იგი არა
მარტო გავლილის ჩვენის პოლიტიკურის ცხოვ-

II

რებისა, არამედ შინაურულის ოჯახურის, საზოგადოებრივის და სხხელმწიფო წეს-წყობილებისა, იურიდიულისა, ეკონომიურის და სულიერის ცხოვრებისა, წოდებათა ურთიერთობისა და მოწესეთა უფლებისა და სხ. რა თქმა უნდა, რომ უსიგელ-გუჯრებოდ შეუძლებელია ჩვენის საეკლესიო ისტორიის საფუძველიანი აღწერაც, რადგან უმთავრესი მასალა ჩვენის სარწმუნოებრივის ანუ რელიგიურის ყოფა-ცხოვრებისა სიგელ-გუჯრებში იპოვება და არა მხოლოდ საეკლესიო მწერლობაში. ბევრმა ჩვენში არც-კი იცის, რომ საქართველოს ეკლესიის შინაურს ცხოვრებას განსაკუთრებული სახე და აგებულება ჰქონდა, და ამ აგებულების საკმაოდ გამოცნობა შეიძლება მხოლოდ სიგელ-გუჯრების საფუძვლიანად შესწავლათ. ხოლო თავისებურობა საქართველოს ეკლესიის შინაურ წყობილებათა წარმოსდგა იმისგამო, რომ ქართველთა ეკლესიას დასაბამი მოაქვს თვით მოციქულების დროიდან, როდესაც აქ (განსაკუთრებით დასავლეთს საქართველოში) მაგრად ფესვი მოიკიდა ქრისტეს ღვთაებრივმა სწავლამ*), და რასაკვირ-

---

*) ჩვენი მეცნიერები დიდა შემცდარნი არიან, როდესაც წმიდა ნინოს მიაწერენ ქრისტიანობის გავრცელებას საქართველოში. წმიდა ნინომ მეფის და მისის მხლებლების მოქცევით მხოლოდ უპირატეს სარწმუნოებად გახადა ქრისტიანობა, რომელსაც მის დრომდღე დრომდღე ფესვი გადგმული ჰქონდა ხალხის ცხოვრებაში. რათქმა უნდა, რომ ქრისტიანული ქართული მწერლობაც რამდენიმე სკუპუნით ადრე გაჩენილა ნინომდღე და განსაკუთრებით დედოფალ საგდუხტამდის, 437 წ., რომელსაც ყველა ჩვენი მკვლევარნი

III

ველია, საქართველოს ეკლესიამ ამისგამო შეინახა თვის შინაურს წყობილებაში, ჩვეულებაში და თვით ენაში მრავალი ნაშთი პირვანდელთა ქრისტიანულ ჩვეულებათა და წეს-წყობილებათა, რაიცა განსაკუთრებულს ფასს აძლევს მას. მეორე და მესამე საკუნოებში საქართველოს ეკლესიას ახლო კავშირი ჰქონდა სპარსეთის ეკლესიასთან (მე IV საუკუნემდე), რომლის გავლენის ნაშთნი აგრეთვე შენახულან ჩვენს აწ მივიწყებულს შინაურს ეკლესიურს ცხოვრებაში. რაღათქმა უნდა, რომ მეოთხე საუკუნიდამ მერვემდე და რამდენამდე შემდეგაც ჩვენს ეკლესიაზე უპირატესი გავლენა ჰქონდა აღმოსავლეთის ეკლესიებს, ე. ი. ასურეთისას, იერუსალიმისას და ანტიოქიისას, რომლის საპატრიარქოს ემორჩილებოდა სამშობლო ეკლესია მერვე საუკუნემდე. და აი ეს არის იმის მიზეზი, რომ ჩვენს ეკლესიურს ცხოვრებაში, განსაკუთრებით ეკლესიურს ჩვეულებაში და მწერლობაშიაც ხშირად ვპოვობთ იმისთანა მოვლენათა, რომელნიც არ არსებობენ საბერძნეთის ეკლესიაში.

რასაკვირველია ამ თავისებურობას ჩვენის სარწმუნოებრივის ცხოვრებისას დიდი ფასი აქვს მეცნიერებისთვის; გარნა საფუძველიანად მისი შესწავ-

---

სრულიად უსაფუძვლოდ შიაწერენ პირველს სახარების თარგმანს ქართულს ენაზე (იხ. ჩემი „ქრონიკები“ წიგ. II, გვ. 40 – 41, შენიშვნა). ამ დედოფალს, როგორც სპარსელს ქალს, ქართულის ენის არა-მცოდნეს, ქართულ ენიდან სპარსულენაზე გადაუთარგმნეს სახარება, როგორც მოგვითხრობს მატიანე (ქ-ცხ. გ. 10.)

IV

ლა შეუძლებელია თუ არ სიგელ-გუჯრების გაცხრილვით ეს მიუცილებელ საჭიროებად გახდა განსაკუთრებით დღეს, როდესაც ეს პირვანდელი საქრისტიანო ჩვეულებანი განდევნილ იქმნენ ახალ-მოდურ მღვდლების წყალობით, რომელთაც ჩვენის ცხოვრებისა და უმეტესად ჩვენის ეკლესიის თავისებურობის „ინჩიც არა გაეგებათ რა, რადგან მათ, სიყრმითგანვე პანსიონებში აღზრდილთა და მოწყვეტილთა ეროვნულ ცხოვრებიდამ, არა გაუგონიათ რა გარეშე იმისა, რაც არ უწერიათ სასკოლო სახელმძღვანელოებში (учебники). ამიტომ გასაკვირალიც არა არის რომ ეს ახალ მოვლენილნი მოძღვარნი უარს ჰყოფენ ყოველსავე, რაც ამ სახელმძღვანელოებში არ აღმოიკითხება, თუმცა ესრეთი უარისყოფა ეწინააღმდეგება თვით დედა-ბოძს რუსეთის ეკლესიის ყოვლად ბრძნულის დადგენილობისას, რომელიც ბრძანებს, „уважать обычаи мѣстной церкви. ამ ნაირად მეცხრამეტე საუკუნეში ახალ სწავლულ მღვდელთა წყალობით თითქმის მოისპო ქართლ-კახეთში კვალი ძველის ქრისტიანულის წესწყობილებისა, ზნე-ჩვეულებათა, და მხოლოდ იმ მიყრუებულ კუთხეებში დარჩა თფილისის და ქუთაისის გუბერნიებისაში, სადაც ჯერ ვერ მიმწვდარა გავლენა „კურსოვნის“ მღვდლისა. ამ ნაირად დღეს მე ვერ ვიპოვე ზოგი მსოფლიო ეკლესიის ძველ ჩვეულებათაგანი, რომელნიც დაცულიყვნენ სამეგრელოს ეკლესიაში და

თვით მე დავსწრებივარ ამ 35 – 40 წლის წინეთ, მაგალითად საერთო (სათემო) ყოველ წლიური აღაბი, სათემო სადილი შენდობის კვირიაკესა, როდესაც ყველა უმზრახთა უსათუოდ შეარიგებდენ, ძელის რეკა აღდგომიდან ამალეზამდი, ბუკთა ცემა აღდგომას ლიტანიის, დროს, ძველი სახე ზიარებისა აღაპის და საკურთხის დროს, ნათლობის ჩვეულებანი, ტირილი მკვდართა და სხვა მრავალი. ეს და ამ გვარნი მეტად შესანიშნავნი ნაშთნი უძველესის მსოფლიო ჩვეულებათანი განაგდეს უმეცარ მეცნიერებმა, რომელთაც ყოველივე შეისწავლეს, გარდა უმთავრესისა – თვისის ერისა და საქართველოს ეკლესიისა, რომელსაც რომელნიმე მსახურებენცა გარეწრობით. რალა თქმა უნდა, რომ ამათგან სრულიად განიდევნა ის ეკლესიური ჩვეულებანიც, რომელნი საქართველოს ეკლესიას მოაქვს წარმართობიდან, და რომელნიც არიან „გაქრისტიანებულნი ჩვეულებანი“, რადგან წარმართული არ დარჩენილა რა იმათში; ესენიც თავისებურებას აძლევდენ ჩვენს ეკლესიას. რუსეთში თითქმის ყველა გუბერნიების ეკლესიებს აქვს რამე განსაკუთრებითნი ჩვეულებანი, რომელიც შემოსულა წარმართობიდან, გარნა განწედილნი და „გაქრისტიანებულნი“. ამიტომ რუსეთის განათლებული სამღვდელოება არა თუ არ დევნის მათ, არამედ სასტიკად იცავს ადგილობრივ ეკლესიათა თავისებურებას ღრმად გამჭვრეტი ფრიადის მნიშ-

VI

ნველობისა ამ გვარ ჩვეულებათა.

აღსადგენად ანუ გამოსაკვლევად ამ გვარ უძველესთა მსოფლიო საეკლესიო ჩვეულებათა და ადგილობრივ წარმართობიდან შემოსულ თავისებურებათა უმთავრესი წყარო დი საშვალეზა არის იგივე სიგელ-გუჯრების შეკრება და საფუძვლიანი შესწავლა.

თუ რამდენად საჭიროა სიგელ-გუჯრების გამოცემა ჩვენის ისტორიისათვის და რავდენად მანებულია უყურადღებოდ დატოვება ამ ხელშეუხებელის საუკეთესო სამეცნიერო წყაროსი – ეს ადვილად დასანახია შემდეგის გარემოებათაგანაც.

მთელმა საუკუნემ განვლო მას შემდეგ, რაც საქართველო რუსეთს შემოუერთდა და მაშასადამე ჩვენ გავხდით მოცლილნი, თავისუფალნი სამშობლო მეცნიერებისათვის. ამ დიდს მანძილის სიგრძეში არა ერთმა პირმა სცადა თავი სამშობლო საისტორიო მეცნიერებისათვის, მაგრამ უმეტესობამ ჩვენს ისტორიაში სასურველი კვალი ვერ დააჩინა, რადგან მეცნიერი მსჯელობა უნდა დამკვიდრებულ იქმნას შეურყეველ საბუთებზე, ხოლო ჩვენს მკვლევრებს ხელში არ ჰქონდათ ესრეთი საბუთები, რომელიც ლპებიან არქივებში და კერძო ოჯახებში. აქიდან ის მოხდა, რომ მკვლევართა არათუ წინ ვერ წასწიეს სამშობლო ისტორიული მეცნიერება, არამედ უფრო არივ-დარიეს, რადგან საბუთების უქონლობისაგამო დაენდვნენ თვისს საკუ-

VII

თარ მოზაზრებათა და ზოგმა თავი მისცა ფან-ტაზიას... რასაკვირველია, ჭეშმარიტი მეცნიერი სრულიადაც ხელს არ მოჰკიდებდა კელევას, რაკი საბუთები არ ექნება, მაგრამ ამ გვარს შემთხვევაში, მოგეხსენებათ, საღერღელი მწერლობისა თავმოყვარეობის ნიადაგზე აეშლებათ ხოლმე მცირე-ნიჭის პატრონებს, რომელნიც წარსულ საუკუნეში მეცნიერების სახელით აყრუებდენ ჩვენს საზოგადოებას ვითომ-და მეცნიერულ გემოკვლევით ჩვენის ისტორიისა და ქება-დიდებასა იმკიდენ უმეცარ საზოგადოებაში. ამ ცრუ-მეცნიერებმა აამტუტეს ჩვენი მატთანები: გატაცებულნი უარისყოფობის „მოდით“ ის ძალად-მეცნიერნი უკანასკნელ დრომდი უარს ჰყოფდენ ჩვენს უმაღლესის ღირსების მატთანებს, რომელნიც არათუ არ გაუჩხრეკიათ – არც კი გადაუკითხავთ გულდასმით, ჩვენს კულტურას, ყოველს ღირსებას ჩვენის წარსულის ცხოვრებისას, ჩირქს სცხებდენ ჩვენს საეკლესიო და საერო მწერლობას, რუსთველსაც-კი ასპარსელებდენ ანუ ასომხებდენ. ზოგმა თვით გარეგნობით მეცნიერულ გამოკვლევაშიც გამოსთქვეს ყოვლად ცრუ აზრი, ვითომ ჩვენი გლეხები მონები ყოფილიყვნენ (გლეხის ყმისაგან ვერ განმრჩევნი) თითქმის მთლად იმავე ყაიდისა, როგორც რუსეთში იყო „крѣпостничество“. სხვები იმავე მეცნიერულ კილოთი შეეხნენ ჩვენს კანონებს, თავი და ბოლო ვერ გაუგეს, არათუ ვერ

VIII

გაარჩიეს, წოდებათა დამოკიდებულებანი, და ისეთის რიხით გამოაქუხეს თვისნი ვითომდა დასაბუთებულნი დასკვნანი, რომ ჭკვიანსაც მართალი ეგონება, და ჩვენი ძველი ყოფა-ცხოვრება, ჩვენებური ფრიად შესანიშნავი, უდიდესის ღირსებით შემკული სოციალური წყობილება ბარბაროსებად წარმოუდგება მოღორებულ მკითხველს, ზიზღი ებადება წარსულისა და პატივისცემა მკვლევარის „მეცნიერისადმი“, გამოჩნდენ მათნი მოწინააღმდეგენიცა, რომელთაც ცამდი აჰყავდათ ჩვენი წინაპრები და ჩვენი ენა „სამოთხის ენად“ აღიარეს, მაგრამ უსაბუთოდ, ცარიელის ფანტაზიით, რადგან საბუთები გამოცემული არ არის და ხელმისაწვდენი. – მე ვიცი იმისთანა შემთხვევაც, რომ ამ უკანასკნელ ჯურის მეცნიერმა, პატრიოტულის ფანატიკოსობით დაბნელებულმა, განზრახ უღალატა მეცნიერებას, ამ წმიდათა-წმიდას, და შეთხზა ყალბი საბუთები, მოაღორა უმეცარნი მამულისშვილნი, გარნა „ტყუილს მოკლე ფეხები აქვს“ და სიცრუვე დიდს მანძილს ვურ გაივლის...

ამისთანა სამწუხარო მოვლენათა ჩვენს მწერლობაში ადგილი არ ექნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ რომ ჩვენ შეკრებილი და გამოცემული გვექონოდა საისტორიო მასალები, სიგელ-გუჯრები, რომელნიც ათიათასობით ინახება კერძო ოჯახებში და სახელმწიფო არქივებში. მაშინ მეტიჩარები-კი არ მოჰკიდებდენ ხელსა ჩვენს ისტორიას, არამედ

IX

ნამდვილის ნიჭის მექონენი და მომზადებულნი პირნი, რომელნიც დღეს საკმაო საისტორიო მასალების უქონლობისა გამო თავისუფალ დროს სწირავენ ქალაქის თამაშობას, ლოთობას, ბილიარდს და ათასნაირს „განათლებულ“ ბიწიერებათა, რომელნიც ჩვენ საზღვარგარეთიდგან გვესტუმრნენ და დაგვაიწყეს ქართული საუცხოო დროს-გატარება; – მაშინ ჩვენ თვალს აგვიხელდენ ჭეშმარიტნი მკვლევარნი და ნამდვილს სახეს წარმოგვიდგენდენ წარსულის ჩვენის გმირულის ცხოვრებისას, რომელიც აღაფრთოვნებდა ყოველს შეგნებულს მამულიშვილს, რადგან დღეს ყოველს ექვს გარეშეა, რომ ძველს ჩვენს ცხოვრებაში, კანონმდებელობაში, მწერლობაში, ზნე-ჩვეულებაში ფრიად მრავალი მოიძებნებიან უმწვერვილესის ღირსების მოვლენანი, რომლის მსგავსიც თვით გაამპარტავნებულ ევროპიელ თემებში არ მოიპოვებოდა და რომლითაც ჩვენ ქართველებს დიაღაც თავი უნდა მოგვქონდეს. მაგალითად ჩვენში არ ყოფილა მეცხრამეტე საუკუნემდი ის უსწორმასწარობა წოდებათა შორის, რომლისაგამო ევროპიელი გლეხი-კაცი ყოველს უფლებას მოკლებული იყო და თითქმის ნივთად იყო აღიარებული ევროპიულ კანონ-მდებლობით. ჩვენში-კი ესრედ წოდებული ბატონ-ყმობა იყო ზნეობრივი თავისუფალი კავშირი, ორისავე მხრით (ბატონის და ყმის) სიყვარულით და ნივთიერ ანგარიშებით შეკრული

X

და არა ძალდატანებული. ამისგამო ჩვენს ბატონს და ყმას შუა ისრეთი სიყვარული და ერთობა იყო დამყარებული, რომლის მსგავსი არცერთს ერს დედამიწაზე არ ჰქონებია. ჩვენი გლეხი თავის ბატონისთვის თავგანწირული იყო, იგი ბატონს თავს ანაცვალებდა ყოველს შემთხვევაში, თუ გაჭირვებაში ჰნახავდა თვისს ბატონს, რომელიც იყო მისი ჭეშმარიტი სასურველი პატრონი და არა საძულველი მტარვალი. აი მიზეზი იმისი, რომ იმ დროს როდესაც ევროპიელნი გლეხნი ჯგუფად და ხშირად დიდძალ გუნდებად ასე ხშირად ხმალს ჰკიდებდენ ხელსა თვისის ბატონების სისხლის დასაქცეველად, ჩვენში არ გაგონილა გლეხი ბატონის სისხლის მღვრელი; ხოლო თუ სამდურავი შემოუვიდოდათ – გლეხი ვისაც უნდოდა იმას მიუვიდოდა ყმად და თუ უნდოდა წინანდელ ბატონისაგან მოცემულს მამულსაც შეირჩენდა არსებულ პირობების ძალით, ან სხვა გლეხს მოჰყიდიდა იმავე პირობებით, რადგან ბატონ-ყმური დამოკიდებულობა დაფუძნებული იყო ბატონის მხრით „პატრონობაზე, და გლეხის მხრით სამსახურზე (ძღვენი მუშაობა, ლხინის და ჭირის დროს დახმარება და სხ.) და არა არა მაწა-წყალზე.

მიწა-წყლისგან დემოკიდებულება სულ სხვა იყო და გამოიხატებოდა ღალის ძლევიტ მიწის პატრონისადმი: მიწის პატრონი თავადსა და აზნაურს გარდა გლეხნიცა იყვნენ. ხოლო თვით ღალა

XI

არსებულის ადათით არასგზით არ აღემატებოდა მეათედს შემოსავლისას (ესე იგი ყოველს ათს კოდში მიწის პატრონს ეკუთვნოდა ერთი კოდი) და ამისი შეცვლა არ შეიძლებოდა. ხოლო ძალიან ხშირად გლეხი ნარდად ურიგდებოდა მამულის პატრონს და მეათედის მაგიერ გადაჭრილს გადასახადს დაიდებდა იმ მამულების სარგებლობისათვის, რომელიც მას ეჭირა მკვიდრად. ამ დიდს უფლებასთან გლეხ-კაცს ის უპირატესობაც ჰქონდა, რომ ბატონი ვერც გადაასახლებდა მას თავის მიწიდან და ვერ გაყიდვა შეეძლო ამ მიწისა გ ლ ე ხ კ ა ც ის ა ყ რ ი თ: ეს შეიძლებოდა მხოლოდ უკანასკნელის ნება-ყოფლობით, ესე იგი ბატონი უნდა ამ შემთხვევაში გლეხს მოჰრიგებოდა და დაეკმაყოფილებინა იგი ზარალისთვის. შეიძლებოდა მიწის გასყიდვა მხოლოდ გ ლ ე ხ ი თ უ რ თ, ესე იგი გლეხის აუყრელად: ვისს ხელში მიწა გადავიდოდა გლეხი იმას აძლევდა მიწის სარგებლობისთვის იმ გადასახადს, რომელიც მიჰქონდა წინანდელს მიწის პატრონს: გადადება გადასახადისა არ იქნებოდა. შესანიშნავია რომ ამ გვარს შემთხვევაში სიგელი იწერებოდა შემდეგის ფორმით: მე ამან და ამან (სახელი და გვარი მიწის პატრონისა) ეს და ეს ჩემი გლეხები (სახელი და გვარი, რომელთაც ეჭირათ ის მიწა) „დღეს რისიც მქონებელნი არიან სამრავითა და უძრავითა, ტყითა, ველითა, სახმა-

XII

რითა და უხმართით, სამებრითა და უძებრითა“ და სხ. ჩვენს მკვლევართ ვერ გაუგიათ ნამდვილი აზრი ამ გვარის სციდვა-გასციდვისათა და გვარწმუნებენ ვითომ ამ გვარის სიგელებით იყიდებოდეს პირადად გლეხი, როგორც ნივთი! ჩვენი სიგელ-გუჯრები რომ გამოცემულნი იყვნენ, ამ გვარი შეცდომა შეუძლებელი გახდებოდა: არა თუ არ შეიძლებოდა პირადად გლეხის გაყიდვა, არამედ მიწის პატრონს არ შეეძლო საკუთარი თვისი მიწა გაეყიდნა, თუ კი ეს მიწა გლეხს ეჭირა. შესანიშნავია ისიც, რომ მიწის პატრონს არ შეეძლო დაეშალა გლეხისთვის რამდენიც უნდოდა იმდენი მოეხნა მიწის პატრონის მამული თავისთვის „ღალაზე“, ესე იგი მეათედზე; ამ შემთხვევაში არავითარი პირობა არ იყო საჭირო, კანონი სრულს უფლებას აძლევდა გლეხს მოეხნა ბატონის მიწა, თუ კი უკანასკნელი თავისუფალი იყო*)

ამ ნაირად გლეხი არათუ არ იყო ნივთი, არამედ მისი უფლება ბატონის (მიწის პატრონის)

---

*) ქართულ კანონ-მდებლობით ყოველს უფლებას მოკლებულნი იყვნენ მხოლოდ მცირე ნაწილი მცხოვრებთა – ესრედ წოდებულნი ყმანი ანუ მონები, ესე იგი სისხლით ნაშოვნნი პირნი, ტყვედ წაყვანილნი, ფულით ნაყიდნი, ბუშნი ანუ უკანონი შვილნი (ესენი იყვნენ ეკლესიის ყმანი) და იმისთანა პირნიც ყოველწოდებისა, რომელთაც თავისი თავი გაიყიდეს გაჭირვებისგან გამოსახსნელად (შიმშილობაში სარჩოსთვის, ტყვეობისაგან გამოსახსნელად, ან ვალის გადაუხებლობისთვის მევალეს არგუნა კანონმა და სხ). ამ გვარნი პირნი მეტად დიდად ფასობდენ და ამიტომ მხოლოდ კარგად შეძლებულს კაცს შეეძლო ჰყოლოდა განურჩევლად წოდებისა. – თუმცა იურიდი-

XIII

მიწაზე არაფრით არ იყო შეზღუდვილი და თუ მეც-
ხრამეტე საუკუნეში ბატონ-ყმობა შეიცვალა სრ-
ულ მონებად ან რუსულ Крѣпостник-ო ბად, ამი-
სი მიზეზნი იყვნენ ჩვენივე თავად-აზნაურთაგან-
ნი მოხელენი, რომელთაც თავისის სარგებლობის-
თვის მოაღორეს რუსის მთავრობა, ვითომ ჩვენი
„ბატონ-ყმობა“ ისეთივე მონობა ყოფილიყოს,
როგორც რუსეთში არსებული „კრეპოსტნიკობა“.
მოდორდა რუსის მთავრობა და საქართველოში
შემოვიდა საზიზღარი სახე მონობისა, რომელიც
უკუნისამდე არ უნახავს საქართველოს: მთელი
გლეხობა ანუ უკეთ რომ ვთქვათ მთელი საქართვე-
ლო საკუთრებად აქციეს თავად აზნაურთა და ამ-
ასთან ერთად მთელი მათი უძრავ-მოდრავი ქონება
გადავიდა მომღორებელთა ხელში!... ამისთანა
ბარბაროსობა საქართველოს არ უნახავს მთელის
ორი ათასის წლების გრძელს მანძილში, რაც
1803 – 1820 წლებში ევროპიულმა კულტურამ
შემოიტანა ჩვენში! ძირეულად დაირღვა მთელი
შენობა ქართულ ცხოვრებისა იურიდიულად: გლე-
ხები ვერ მიუხვდენ, თუ რა მოხდა, და როდესაც
ზოგიერთ ბატონებმა ხელი წაუჭირეს გლეხთ,
უკანასკნელნი საქართველოს სხვა კუთხეებში ესა-

ულად ყმავა და ყმის ქონებაც ყველა მისი ბატონის საკუთრებად
ითვლებოდა, მაგრამ ნამდვილად-კი ქართველობაში ყმებს ანუ მო-
ნებს (მოჯალაბეს, „მკვიდრ ყმას“ „შინა-ყმას“, „დელმასხორეს“
„მოახლეს“), სიყვარულით ექცეოდნენ და არ აკლებდნენ კაცობრივს
უფლებათა კანონმა აღკრძალა მათი გაყიდვა ურჯულოებზე.

XIV

ხლებოდენ, ახალ ბატონებს მიუვიდოდენ ხოლმე, მაშინ ძველი ბატონი რუსის კანონს მიმართავდა ხოლმე – და გაქცეულს გლეხებს აუყრიდენ და ისევ წინანდელ ბატონებს ჩააბარებდენ. გაცეხული გლეხები რუსის მთავრობას მიართმევდენ ხოლმე ესრეთს განცხადებას: რათ გაგვირისხდით, რა დავაშევეთ, რისთვის აგვყარეთო? ჩვენ ბატონი არ გვივარგოდა, თავი დავანებეთ, სხვაგან წავედით, მისი არა წამოგვიღია რაო, არც არა გვმართებს რა მისი – რას გვემართლებითო? ვინც გვინდა ის არის ჩვენი ბატონიო, ნუ აგვყრით ნუ დაგვაწიოკებთო და სხ. მაგრამ რუსის ჩინოვნიკი როგორ გაიგებდა გლეხის სიმართლეს, როდესაც რუსის კანონმა სხვა სახე არ იცოდა გლეხთა ცხოვრებისა, გარდა „კრეპოსტნიკობისა“, ხოლო ქართველი „ჩინოვნიკები“, რომელთაც ეს საქმე გაეგებოდათ, განგებ ჰმაღავდენ ქემმარიტებას მაღალ მთავრობისაგან, რადგან გლეხების „გაკრეპოსტნიკობა“ მათთვის დიდად სასარგებლო იყო: მთელი მამულ-დედული, მიწა-წყალი და თვით პირადად გლეხ-კაცის სულნი მითი საკუთრებად ჰხდებოდენ ახალ კანონით. ამ გვარის გლეხების თხოვნებით სავსეა პოლიციის და სხვა დაწესებულებათა არხივები. ამ ნაირად გლეხებმა ვერ გაიგეს ისე, ისინი გახდენ მონებად, და პიროვნებასთან ერთად ყოველი ქონება და მიწა-წყალი დაჰკარგეს, რომელიც მათ ეჭირათ ნასყიდობით, მეფეთა და ბატონთაგან მოცემულის სიგელებით.

გაუქმდა ყველა საბუთები, ახალმა კანონმა არ შეიწყნარა... რა შედეგი მოჰყვა ამას? – დაირღვა სიყვარული წოდებათა შორის, ბატონმა და ყმამ ერთმანერთი შეიძულეს; სიძუვილი იქამდი მივიდა, რომ ყმამ ბატონის სისხლი დაჰღვარა. ხოლო უკანასკნელ, როდესაც ზოგ ბატონებმა ნამდვილ რუსულ „კრეპოსტნიკობის“ წესის შემოღება მოინდომეს, მაშინ დიდი უწესობა მოხდა: ბევრგან აჯანყდენ გლეხები, ბატონებს ხოცავდენ, შეიქნა აქა-იქ „ბუნტობა“; მაგრამ რუსის მთავრობამ ვერ გაიგო ნამდვილი მიზეზი „ბუნტობისა“ და სასტიკად დასაჯა ყველა, ვინც ბატონებს წინააღმდეგობა გაუწია.

1820 – 1840 წლები საქართველოს ისტორიისა საგვია ამ გვარ „ბუნტებით“, რომელშიც მონაწილეობას იღებდენ რამდენიმე სოფლები, ანუ რამდენიმე პირნი. რა ნახა გლეხოვამ, რომ ვერა გააწყო რა და ბატონი ყოველგან გამარჯვებული დარჩა, თვისს ბედს დაუმორჩილდა, მაგრამ სიძულვილი ბატონისადმი გულში ღრმად ჩაირჩინა და ეს სიძულვილი იხატებოდა იმაში, რომ გლეხები მხარს აძლევდენ იმ თითოთროლა პირთ, რომელთაც ვერ აიტანეს „კრეპოსტნიკობის“ მძიმე უღელი და შეურაცხყოფა მიაყენეს ბატონებს ან გამოსაღმეს იგინი წუთისოფელს და „სათათრეთში გადავარდნენ“. ეს „ურჯულოებში გადავარდნა“ ხშირი შეიქნა 1840 – 1860 წლებში. ზოგნი სათათრეთში არ მიდიოდენ და ყაჩაღად გავარდებოდენ ხოლმე,

XVI

„ბატონებს“ ზარალს აყენებდენ, ემუქრებოდენ, ხშირად ჰხოცავდენ, ხოლო გლეხოზა ჩუმად მხარს უჭერდა ამ გვარს ავაზაკებს. უკანასკნელი ამ გვარი ავაზაკი იყო ხალხური გმირი „არსენა“. ეს იყო სრულიად უბრალო კაცი, არაფრით გამოჩენილი, მაგრამ დაბალმა ხალხმა (გლეხოზამ) გმირად შეჰქმნა იგი მხოლოდ იმიტომ, რომ არსენა იყო მტვირთველი გლეხოზის საერთო უკმაყოფილებისა ბატონების წინააღმდეგ და მათი მდევენი.

ზემოთ მოკლედ აღნიშნული ფრიად შესანიშნავი ზნეობრივი ურთიერთობა ქართველ წოდებათა შორის, მეცხრამეტე საუკუნეში დარღვეული „კრეპოსტნიკობის“ შემოდებით, სრულიად ვერ შეუღწიათ ჩვენთა მეცნიერთ, რომელთაც გამოაქუხეს ვითომ საქართველოს ბატონყმობა „კრეპოსტნიკობა“ ყოფილიყოს. ეს მოუვიდათ მათ საკმაო სიგელ-გუჯრების უქონლობისაგამო, ურომლისოდ შეუძლებელია საფუძვლიანად შესწავლა ჩვენის კანონებისა, ჩვენის უდიადესის ყურადღების ღირსის სოციალურის წლობილებისა*) და სხ.

---

*) სამურზაყანოში და აფხაზეთში რუსის კანონი შემოიღეს ამ ოციოდ წლის წინეთ და ამიტომ იქ „კრეპოსტნიკობა“ სრულად აღ ყოფილა. მე კარგად მახსოვს, რომ 1865 – 1870 წლებში იქ იყვნენ გლეხი („ფიოში“) და მონანი (დელმახორე). პირველნი იყვნენ თავისუფალნი წოდებანი და შეადგენდენ თითქმის მთელს ერს, ხოლო მონები მეტად ცოტანი იყვნენ და მარტო დიდ ოჯახებს ყვანდათ თითო-ოროლა. სამეგრელო-იმერეთში კრეპოსტნიკობამ ფეხი მოიდგა, მაგრამ სრულად ვერ დამყარდა გლეხთა გა-

XVII

ამ ნაირად უსიგელ-გუჯრებოდ შეუძლებელია აღდგენა ნამდვილის სახისა ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა, რომლის წყობილება და აგებულება (თუ კი სრულად იქმნება გამოკვლეული და დამყარებული შეურყეველ საბუთებზე) არა თუ არ იყო ბარბაროსული, არამედ მისაზამაღვი გახდება აწინდელ ევროპიულ განათლების მტვირთველ ერთათვისაც, რომელნიც თუმცა მეცნიერებით და ხელოვნებით აღჭურვილნი არიან, მაგრამ მაინც ბარბაროსული სოციალური წყობილება აქვთ: იმათში ყველაზე დაჩაგრული და თითქმის მიწასთან გასწორებულია თვით ხალხი, ხოლო მცირე ნაწილი მცხოვრებთა (ბურჟუა, არისტოკრატია, მოხელენი) პარპაშობს და სუქდება სხვისის შრომით ნათქვამს და უმატებ იმასაც, რომ საქართველომ არ იცოდა ის აუარებელი ხარჯი ჯარისა და დაწებულებათა შესანა-ნახავად, რომელიც დღეს არჩობს მთელს ევროპას. ჩვენ გვექონია სრულიად უბრალო მაგრამ დიადი გონიერი წყობილება ლაშქრობისა, რომელიც არ იცის ევროპამ. მოლაშქრედ გამორჩეული იყო მთელი წოდება (თავადნი და აზნაურნი), რომელნიც მუდამ მზად იყვნენ საომრად. საომარი ვარჯიშობა მათი იყო ყოველ დიდ დღესასწაულებს, ყოველ კვირა-დღეებს აღდგომიდან დაწყებული აგვისტომდე, როდესაც მთელი სოფელი გამოდიო-

---

თავისუფლებამდე. იმერეთში და სამეგრელოში მომხდარი „ბუნტები“ იყო შედეგი ბატონებისაგან კრეპოსტნიკობის შემოღებისა.

XVIII

და „ჯარში“ ე. ი. იკრიბებოდა „მეიდანზე“ დროს გასატარებლად: ახალგაზდა ქალ-ვაჟნი ფერხულს დააბამდენ, მოხუცებულნი კერძოდ ბაასობდენ, ხოლო ცხენოსანნი ვარჯიშობდენ ჯირითისა სროლაში, ბურთაობაში, თოფის და ტამბაჩის ნიშანში სროლაში, ცხენოსნობდენ, ყაბახობდენ და სხ. იყო აგრეთვე „ნადირობა“, რომელსაც აზრად ჰქონდა აღზრდა ხალხისა სალაშქროდ. აგრეთვე ყეენობაში და ადგილობრივ დღეობებში გამართავდენ ხოლმე სამაგალითო ომს, ხის იარაღით ხელში, რომელსაც ესწრებოდა აუარებელი ხალხი. აქ მთელის ხალხის წინ იწვრთნებოდა მომავალი მხედარი თავადთა და აზნაურთა მხედველობის ქვეშე. თავადნი იყვნენ უფროსნი (ეხლანდელს ანგარიშით გენერლები, ხოლო აზნაურნი – აფიცრების მაგიერნი). უბრალო ომში გამოდიოდენ მარტო თავად-აზნაურნი, და მხოლოდ გაჭირვების დროს გამოყავდათ გლეხოზაც. მთელი საქართველო გაყოფილი იყო რამდენიმე სადროშოდ. დროშის პატრონნი იყვნენ უმთავრესნი თავადნი (გენერალისიმუსი): მუხრანბატონები, დადიანები, ერისთავები, ამილახვრები და სხ., რომელთაც ემორჩილებოდნენ მთელი სადროშო თავადობა თვისის აზნაურებითურთ. ომის დროს ესენი გამოდიოდენ თავისის სურსაით და ამიტომ ხალხს თითქმის არა ხარჯი არ აწვებოდა. სამაგიეროდ თავადებს და აზნაურებს მეფისგან „საჭმელად“ მიცემული ჰქონდათ სახასო

XIX

მიწები გლეხებითურთ. სანამ იგინი სამსახურში იყვნენ, თუ ღალატი არ შეაჩნდებოდათ, ეს მიწა-წყალი მათ არჩენდა, რადგან მიჩენილ მიწაზე დასახლებულნი გლეხნი გაჩენილ ღალას, რომელსაც უწინ მეფეს აძლევდენ, ახლა, რაკი სათავადო ანუ სააზნაურო გლეხად გახდენ, ამათ აძლევდენ გარეშე საბატონო სამსახურისა. ამ ნაირად ჯარის შენახვა გლეხს გადასახადს არ უმატებდა, იაფად უჯდებოდა სამეფოს, და თვით ომიანობაც დიდს ხარჯს არ მოითხოვდა, რადგან თუ არ დიდს ომიანობაში ხალხისა არა იხარჯებოდა რა: მეომარნი დავლითა რჩებოდენ და ხშირად მდიდრდებოდენ კიდევ. თუ ახლანდელ „მილიტარიზმს“ შეუფარდებთ ჩვენს ძველს სალაშქრო წყობილებას დიდაც თავი უნდა მოვიწონოთ, რომ ჩენ გვექონია იაფი, უბრალო და თან დროის შესაფერი წარჩინებული სამხედრო წყობილება, რომლის მთლად შესწავლა და სრულად გამოკვლევა უტყუარ საბუთებზე დამყარებული, სანატრელი უნდა იყოს ყველა ჭეშმარიტ მამულიშვილისათვის. ეხლანდელ ევროპიელს გლეხოზას რომ ხარჯი ადევთ ომიანობისთვის იმისი მესაედიც არ მოუვიდოდა ჩვენს გლეხოზას.

ისევ გავიმეორებ, რომ ქართველთა სოციალური, საზოგადოებრივი და სახელმწიფო წყობილება უმწვერვალესის ყურადღების ღირსია და მისი საფუძვლანანი შესწავლა ცხადად დაანახვებს ქვეყანას, რომ ამ მხრით საქართველო არათუ არ

ჩამოუვარდებოდა იმ დროინდელ განათლებულ ეროვნებათა, არამედ შორს მათზე მაღლა იდგა; და სრულიადაც გადაჭარბებული არ იქნება რომ ვსთქვათ: ზნეობრივის და საზოგადოებრივის ინტერესების დაცვის მხრით სოციალური აგებულება ძველის საქართველოსა აუცილებლად მაღლა დგას თანამედროვე განათლებულ ევროპიელ სახელიწიფოების კანონდებელებათა, რომლის ბურჟუაზურმან მილიტარულმა წყობილებამ დაჰბადა პირველად მონობა (XV – XVII საუკ.), ხოლო წარსულ საუკუნეში ამ მონობამ სულ სხვა სახე მიეცა, და ერის კეთილდღეობა კაპიტალისტურ და ბურჟუაზულ ანგარიშებს დაუმონავა, რათა ამით უფრო გააძლიეროს არსებული ევროპიული მილიტარიზმი და განამტკიცოს დედა-ბოძები ევროპიულ პოლიტიკურ შენობისა, რომელმან ინაცვალა და შთანთქა. საზოგადოებრივი ინტერესები და გამოიწვია ის საშინელი (ჩვენ ქართველთათვის ჯერ უცნაური) უკიდურესი სილატაკე დიდის ნაწილის ევროპიელ საზოგადოებისა, რომელსაც ებრძვის ესრედ წოდებული ევროპიელი სოციალისტობა, ჩვენში უაზრო და უგუნური, ხოლო, ევროპაში დღიური ვარამი და საქირბოროტო... მოდით და შეადარეთ ამ „განათლებულ“ ბარბაროსობას კაცთ-მოყვარული ქრისტიანური სოციალური წყობილობა საქართველოსი, რომელიც არ იფერებდა სილატაკეს და არცა

წრეს გადასულს სიმდიდრეს რამდენისამე კაცისას, ფრთას უსხამდა სოფლურს ცხოვრებას (და არა ქალაქურს ბურჟუაზულ ინტერესებს), მიწის მოქმედებას, ბუნებრივს კულტურას, ხელოვნებას, ხოლო დუქნურ ანგარიშებს ბურჟუა-წურბელაებისას აღვირს უდებდა.

ყოველი ზემო ნათქვამი შეგვიძლია მტკიცე საბუთებზე დავამყაროთ და დავამტკიცოთ, რადგან ამ გვარი საბუთები ჯერ კიდევ მრავალი იპოვება ძველს ქართულ-მწერლობაში და სიგელ-გუჯრებში, განჩინების წიგნებში და სხ. მაგრამ ვაჲ ჩვენს დაუდევნელობას, ჩვენს გულით და გონებით გადატაკებას, რომ ჩვენს საზოგადოებას ჯერ თითქმის არ უზრუნვია იმაზე, რომ გამოსცეს ის საბუთები, რომლითაც აღფრთოვნდება ჩვენი ეროვნული გრძნობა, სხივი მოეფინება ჩვენს სახელს, ხოლო ჩვენი (ჩვენის ცრუ „ინტელინგენციისა“) აწინდელი ზიზღის მომგვრელი განხრწნილება უფრო ნათლად დაინახება...

დასასრულ საჭიროდ ვრაცხ გავამჟღავნო ერთი მეტად მავნებელი გარემოება, რომელიც მთელს გარსულ საუკუნის მანძილში აფერხებდა ჩვენის ისტორიის აღორძინებას და ძირს უთხრიდა საზოგადოდ ყოველს საქვეყნო საქმეს. ეს გარემოება გახლავთ „მოდად“ შემოსული მიდრეკილება გადაგვარებისადმი იმ „განათლებულ“ წრისამიერ, რომლისაგან სამშობლო მოელოდა ხსნასა

XXII

და აღყვავებასა.

გონიერი კაცი რომ დააკვირდეს ჩვენის დაწინავებულ საზოგადოების ცხოვრებას მე XIX საუკუნეში და განსაკუთრებით პირველს ნახევარს ამ საუკუნისას ჭეშმარიტად განცვიფრებამ უნდა შეიპყრას. როდესაც ჩვენს სისხლის ღვრას ბოლო მოეღო და რუსის მთავრობის დამყარებით დრო და სახსარი მოგვეცა ჩვენი ძალღონე შეგვეწირა ხალხის კეთილ-დღეობისა და სამშობლო მწერლობისთვის – სწორედ ამ დროიდან მიიძინა, წინანდელმა მისწრაფემამ მეცნიერებისადმი და თავი იჩინა საშინელმა სენმა, რომელიც აქამომდე ღრუნის და ჰნთქამს ჩვენს ეროვნებას, სამშობლო მეცნიერებას, ჩვენს კაცურ-კაცობას და ქართველობას. იმ თავიდანვე საზოგადოების სათავეში გაჩნდა საარაკო „მეტიჩრობა“ მოწინავე საზოგადოების გუნდში, მწერლობაში და თვით ცხოვრებაში. „მეცნიერულმა-მეტიჩრობამ“, რომელთა გუნდში ითვლებოდენ ამ საუკუნის დამწყებში უმეტესობა მაშინდელ მოხელეთა, ვოლტერიანობა გამოაცხადა იდეალად, და მაშასადამე საფუძვლად ახალის ცხოვრებისა აღიარა უარისყოფა იმ ზნეობრივის და სოციალურ წესწყობილებისა, რომელზედაც დამყარებული იყო ჩვენი უწინდელი ზნეობრივი და რაინდული ცხოვრება. უარი ჰყვეს პირველად თვით ღმერთი, ღვთის-მსახურება და მერმე ქრისტიანული ზნეობა, უკანასკნელ უარჰ-

XXIII

ყვეს და სასაცილოდ აიღეს ყოველივე, რასაც ქართველობის სახე ედვა: ჩვენებური მორცხვიანობა, ჩვენი ჩაცმა-დახურვა, ჩვენი ენა, სიმღერები, ზნე-ჩვეულებანი, თვით ჩვენებური ქართული გვარებიც, რომლის ქართულ დაბოლოებათა ამახინჯებდენ უცხო-ენათა დაბოლოების მიზმით, მაგალითად: იმნადმეც (იმნაძე), დადიანოვ, წერეთელიც, ბარათოვ, ლაპეროვ (ლაპერაშვილი) და სხ. სასაცილოდ იკლებდენ განსაკუთრებით ქართველ ქალების განთქმულ მორცხვობას, ნამუსიანობას. ხშირად საქმე იქამდი მიდიოდა, რომ ქმარი თვისს მეუღლეს ძალ-მომრეობით შეუგდებდა ხოლმე ოთახში ვოლტერიან ჩინოვნიკს. დიდის ხნის მოქმედებამ ამ გარემოებისამ იმდენად გასჭრა, რომ მალალ საზოგადოებაში მართლა თვალ-საჩინოდ დაეცა ნამუსიანობა ქართველ ქალისა, და ვორონცოვის დროს მოხდა შემდგი შემთხვევა: კნეინა მ – იამ ნამესტნიკის სასახლეში ლოტარია ითამაშა დიდს საზოგადოებაში; ჩაგდებული იყო სათამაშოდ საუცხოო ოსმალური დიდი დამბაჩა. მოიგო დამბაჩა „კნიაზ გიორგიმ“ მოგებული ნივთი რომ კნიაზმა მოსთხოვა მ – იას უკანასკნელმა გაიწვია თავადი და უთხრა: „вотъ вамъ турецкій пистолеть“, და ისეთი ხმა გააგონა, რომ მთელი საზოგადოება სიცილით გადებრუნდა – გაისმა განუწყვეტელი ხარხარი. კნიაზ გიორგიმ, ფრიად ნასიამოვნებმა, კნეინას მოახსენა: „ეგ ფიშტო მე მიბოძეთ, უკეთ გაგიტენაო“. „ვოლტერია-

XXIV

ნობა“, „განათლება“ და უსირცხვილობა თითქმის სინონიმად ანუ ერთი და იგივე სახელად გადაიქცა. რასაკვირველია, ვოლტერისა არა გაეგებოდათ რამის მიმდევართ, მაგრამ ვრცლად შეითვისეს მცნება უარისყოფობისა, განსაკუთრებით ქართველ ეროვნულის თვისებათა.

პირველად „ვოლტერიანობა“ შემოიღო ჩვენში რუსეთიდან დაბრუნებულმა ბატონიშვილმა დავით გიორგის ძემ. ეს სახელოვანი გმირი ცოტახნის გავლენამ პეტერეურგის ვოლტერიანულ საზოგადოებისამან იმდენად შესცვალა, რომ მამა მისმა, მეფე გიორგიმ, არ იცოდა როგორ მოქცეულიყო ამ ღვთის მგმობართან, ხატების და რჯულის შეურაცხმყოფელთან. გმირობისაგან ლაჩრად ქცეულს დავითს არაფრად მიაჩნდა ქართველობა და საქართველო და მხოლოდ პეტერბურგის ცხოვრებაზე, იქაურ საზოგადოებაზე და „გავოლტერიანებულ“ ქალთა საზოგადოებაზე ჰბოდავდა. მაშინ მან შეიძულა მაღალ-ზნეობიანი თვისი ერთგული მეუღლე, რადგან გავოლტერიანებულ ქალებში და საზოგადოებაში ვერ გამოაჩენდა, შეიყვარა ფული, ქეიფობა, აღვირ აშვებული ცხოვრება უარისყოფელმა და უკუმგდებელმა საუკუნოებით დამყარებულის საზოგადოებრივის და ოჯახურის წესებისამ, რომელსაც მისდევდა ძველი რაინდულად აღზრდილი ქართველობა. ეს იყო მისი სამტირალო დაბრმავება, რომელსაც შეუდგნენ ზოგი მისნი მხლე-

ბელნი. მალე გამოფხიზლდა დიდებული გმირი ყარსისა, ცრემლით მოიბანა თვისნი ცთომანი, მაგრამ გვიანდა იყო... – მისის პეტერბურგში გადასახლების შემდეგ „ვოლტერიანობა“, ქართველობის ეროვნულ თვისებათა უარისყოფა და სასაცილოდ აგდება გამეფდა მთელს ქართლ-კახეთის დაწინავებულ საზოგადოებაში და, რასაკვირველია, მაშინდელს ინტელიგენციაშიც. გადაიკითხეთ მაშინდელი გაზეთი („თფილისის უწყებანი“) და ჟურნალი და დარწმუნდებით, რომ მისს რედაქტორს და თანამშრომელთ თავი მოაქვთ ჩვენის ეროვნობის უარის-ყოფობით; რედაქტორმა ჟურნალისამ თვისი ქართველობა დაჰმალა თვით მისის გვარის გადაკეთებით სხვა ყაიდაზე: „редакторъ Соломонъ Магарскій Додаевъ“ (დოდაშვილი მალაროელი). გაზეთ ჟურნალობა ან სასაცილოდ იკლებდა ჩვენებურობას, ანუ ხმას არ იღებდა დასაცველად ქართულ ზნე-ჩვეულებათა, ადგილობრივ საეკლესიო თავისებურებათა, და მთელი ყურადღება მიქცეული ჰქონდა ჩვენთვის უმნიშვნელო მწვრილმანებზე. ვოლტერიანობამ ყველას თვალი დაუბნელა, იმათაც-კი, რომელთაც ვოლტერისა არა გაეგონათ რა, არც რუსული სცოდნიათ, არც ახალ განათლებაში ფეხი შეედგათ. ვოლტერიანობა და უარისყოფა ქართველობისა გახდა „მოდად“, და ვამ იმას, ვინც ამ ახალ ცხოვრების სიმბოლო სარწმუნოებისას არ

ადიარებდა – იმას მაშინდელ „განათლებულ“ საზოგადოებაში არ შეუშვებდენ, მას სიცილით გაბასრავდენ, მას იმედი არ უნდა ჰქონოდა მოხელეობა ანუ თვალ-საჩინო სამსახურის ადგილი ეშოვნა, მისს ოჯახში მაშინდელი თავმომწონე „განათლებული“ გვამი ფეხს არ შესდგამდა.

რათქმა უნდა ამგვარმა გავლენამ სრულიად მიაძინა ქართველობა, ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრება, მწერლობა, მწიგნობრობა. სამაგიეროდ საზოგადოება ხარბად დაეწაფა განცხრომას, განხრწნილს დროსგატარებას, თავ-აშვებულს ცხოვრებას ყოველსავე ამას ფული უნდებოდა, და მაშინდელმა მაღალმა წოდებამ ხელი მიჰყო ადგილ-მამულების გაყიდვას, დაგირავებას, ბედოვლათობას გლეხებს ხელი მოუჭირეს ახლად „გაკრეპოსტნიკებულ“ ყმობას სული ამოართვეს, ააწიოკეს. ხოლო მაშინდელს მწერლობას კრინტიც არ შეუძრავს არც „გაკრეპოსტნიკების“ წინააღმდეგ და არც გლეხების ყოფა-ცხოვრებაზე, ერთი სტრიქონიც არ დაწერილა ამ საშინელ არევ-დარევაზე, გლეხკაცთა „ბუნტებზე“ და საზოგადოდ იმ საოცარ დრამაზე, რომელმან ძირიანად ამოაგდო კეთილ-დღეობა ქართლ-კახეთის გლეხკაცობისა.

გენიოსურმა გონებამ ვორონცოვისამ ღრმად განსჭვრიტა, რომ ქართველთა დაქვეითება მავნებელია რუსეთის ინტერესისთვის, რადგან დედა-ძარღვი რუსთა გავლენისა კავკასიაში ერთ-მერწმუნენი

ქართველნილა იყვნენ, არიან და იქნებიან. ამიტომ ვორონცოვმა მფარველობა გაუწია ქართველობას და განსაკუთრებით ქართულ მწერლობას. განათლებულმა გამგებელმა გარეშემოისხა ქართველი მწერლები, ჩინებით და ფულით გული დაადებინა მწერლობაზე და შექმნა ქართული თეატრი; დააარსა ქართული ჟურნალი, რომელსაც სუბსიდიის დაუნიშნა და სხ. მაგრამ როგორ მოიხმარეს ჩვენმა მწერლებმა ბეჭდვითი სიტყვა? მთელი გუნდი მაშინდელ მწერლებისა და თვით ახალ დაარსებული თეატრიც შეიქნა მგმობელად ქართველობისა, მათის ზნე-ჩვეულებათა და რწმენათა და მქადაგებლად თავაშვებულის ცხოვრებისა. უმეტესი ნაწილი მაშინდელის პიესებისა (თუ არ ყველა) იდეალად განათლებისა გვიხატავს გავოლტერიანებულ აფიცერს ანუ მოხელეს და მათის გავლენის ქვეშ გზადაკარგულსა ქალებს. ყოველი ქართველური (გართულ ჭამა-სმისა) დაცინულია და გაკიცხული მწერლობაში და შიგ ტეატრშიაც მთელის ქართველობის წინ. ახლანდელს ქართულ წარმოდგენებს სათაური იქიდანვე მოაქვს და მთლად არ არის განთავისუფლებული იმავე ანტი-ნაციონალურ მიმართულებისა და უკულმართობისაგან... ვერც თანამედროვემან ჩვენმა მწერლობამ გადაადგო იგივე უკულმართით უღელი, უარის მყოფელი ეროვნობისა და ყოვლის იმისა, რამაც შექმნა ძველებური ჩვენი სანაქებო სოციალური და

XXVIII

ოჯახური წეს-წყობილება, ჩვენი არაკული გმირობა, სულის და სხეულის ძლიერება. ქართული მწერლობა ჩვენს გადაგვარებულ გარყვნილ „ინტელიგენციის ხელში ოდნავ ბჟუტავდა ვორონცოვისაგან ბოძებულ ფულის წყალობით (სუბსიდი) და თავი მოჰქონდა იმავე უარისმყოფელობით... ამ ოცდაათის წლის წინად დაიბადა ახალი ჟურნალ-გაზეთები („კრებული“, „დროება“ და სხ.), მაგრამ სამწუხაროდ, საკმაოდ ეერ იცავდენ ეროვნობას და ქართველობას, უფრო ხშირად აფურთხებდენ ქართულ ზნე ჩვეულებათა, თავისებურებათა; ყოველივე ქართული, გარდა ქართულის ენისა, გმობილი იყო პირდაპირ ან განკიცხული სტრიქონდა-სტრიქონ შუა. მარტო ევროპიული და უცხო-ქვეყნური იქნა საგნად ახალ „ინტილიგენტთა“ ოცნებობისა, ხოლო ჩვენებური აღიარებულ იქმნა ველურობად, ბარბაროსობად. ამ გვარმა მიმართულებამ მწერლობისამ დაჰბადა მთელი გუნდი მამულის მგმობართა, რომელნიც სრულიად მოსწყდენ მამულიშვილობას, და ამ უკანასკნელ ჟამს ეს გუნდი გასკდა ორ ბანაკად; ერთმა გამოაცხადა: მე არც ერთი ერი და ეროვნება არ მრწამსო, არც ქართველობა და არც სხვაო, მე მრწამსო მხოლოდ კაცობრიობა და მას, ვემსახურებიო, ხოლო ქართველობა და ყოველივე ქართული „საფეხურად დამიდვიაო“ ასასვლელად ამ კაცობრიობის სიმაღლეზეო. მეორე გუნდმა, უარჰყო რა აგრეთვე

XXIX

ქართველური და თითქმის ყოველივე ეროვნული და თვით კაცობრიობაცა, თვის იდეალად გამოაცხადა „მუშათა ინტერესები“, და მათმა ორგანოემ „კვალ-მა“ ამ მუშებს ანაცვალა ყოველივე, რასაც ჩვენ ვეჭრფით.

კიდევ გავიმეორებ, რომ ესრეთის ჩვენის გზა-დაკარგულობის უპირველესი მიზეზი არის უვიცობა ჩვენის წარსულის ცხოვრებისა და ერისა, და სანამ-დი საფუძვლიანად. არ შევისწავლით ჩვენს ერს უტყუარის საბუთებით, მანამდი შეუძლებელია ჭეშმარიტს გზას დაადგეს ჩვენი ესრედ წოდებული „ინტილიგენცია“.

1632. ---კარსა [ვეა]ჯენით ვისმით (?) აჯა თქუენი --- ოყლაყსიშვილინ შიო --- გამზიასეული მამული საჯნავითა, უჯნავითა, ველითა, ვენავითა, წყლითა წისქულითა, სასახლითა გარეშემოთა ყოვლისფერთა მოუკლებლად შენთვის გვიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ-ნ ჩვენსა და წმიდის დავითის უდაბნოს ერთგულად სამსახურსა ქუეშე. არა მოგეშალოს არა ჩვენგან, არა სხვათა კათოლიკოზთაგან დაიწერა სიგელი ესე ქორონიკონსა: ტკ: † † †

1648 წ. № 3. ქ. ჩვენ ქრისტეს ღვთისა მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა დიდმან მამად-მთავარმან ქართლისა კათალიკოზმან პატრიარქმან პატრონმან ქრისტეფორე ესე უკუნისამდე ჟამთა გასათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწყალე და გიბოძე შენ რატთაძეს რამზოსა და შენსა ძმასა პაპოსა და შავერდსა და შენთა შვილთა დავითასა აღდგომელსა, ამბროსეს და მომავალთა სახლისა თქვენისათა ასე რომე მოგვიდეგით კარსა დარზაზისა ჩვენისასა და მამულისა საქმესა გვეაჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ მამული ძმთშვილისეული მისისა სახლ-კარითა, ქვევრ-მარნითა, მიწა-წყლითა, მთითა, ბარითა, შესავლითა და გამოსავლითა და მისის სამართლიანის სამძღურითა (აქ ორი სტრიქონი განგებ ამოშლილია) რომ არა კაცი

არ გეცილებოდეს და კიდევ წმინდის დავითის მამული იყო ძმათაშვილის მამულთანა და იმის სანაცვლოდ წმიდას დავითს კვირიკას შვილის მამული დაუდევით; რამზოსა ჰქონდა და ის კვირიკაშვილის მამული წმიდის დავითისათი დაგვიც და წმიდის დავითის მამული რამზისათვი მიგვიცემია. ჩვენ ასე გაგვისამართლებია. არ მოგეშალოს არა სხვათა კათალიკოზთაგან, ჩვენსა, და სვეტის ცხოველის ერთგულად სამსახურისა ქვეშე. არიან ამის მოწამენი შუა-დამხვდომნი შავერდი ნაცვალი, სვეტისცხოვლის კანდელაკი ნაცვალი ბერუა დათუნა ბურტულასშვილი და სულ საგარე-ჯონი. დაიწერა ქორონიკონსა: ტლვ: (ხელთ-ჩართულად: „კათალიკოსი ქრისტეფორე“ და საკათალიკოზო ბეჭედი.

1648 წ. № 5. ახლო დროისა.

ქ. ჯაჰანგირას შვილი ალი მარარდან კეთილად სახსენებლათ, ბატონო ნინოწმიდელო, მრავალი მოკითხვა მოგვიხსენებია. თუ ჩვენს ანბავს იკითხო ჩვენ ხორაჩას მივალთ (და) ჩვენი რაც მოგაბარეთ ოთხი მაფრაში აღრული (?) დ (და) ერთი ტომარა სპილენძეული, ერთი საპალნე მარილი, ესეგი ჰალბათ რომ ამირყოვლას და ხალი ფაყულას (ხალიფა ყულას) ორი კაცი ქესამანი ერთ ქიჩივ მაჰმადა და ერთი ხან მაჰმადა ჰალბათ რომ ჩემი საქონელი მაგათშია ბარე. ჰალბათ რომ მუზა-

ღარაქნა (მუზ აღარა ქნა?) მისცე ბატონ მუსალამ მოგახსენა, ბატონო ნინოწმიდელო ჰუბეთ ამ ერთი ჩემი რახტი და ერთი ჩუხა და ხუთა ფლური და ესები გრიგოლს ბერს მიმიბარია. ესენი ამ კაცებს მიაბარე. ჩემი ყაბულიც ვარ ჰალბათ რომ მიცეთ; თუ რომ არ მისცემთ, თქვენ იცით, თორემ მემრე ერთი ორათ გამოვართმევ. (მისდევს სპარსული ორი ბეჭედი) ამ გუეჯრიდამ ცხადია, რომ სპარსთა ჯარის უფროსებს თვისი ნამდვილი ნივთები მიუბარებიათ დავით-გარეჯის ბერებისთვის და უკან სთხოვენ.

1648 წ. № 5. ახლო დროისა.

ქ. შაგვიწირავს ჩვენ ციცისშვილის ქალს და არაგვის ერისთავის ცოლს ბატონს თამარს წმიდის დავითისათვის ჩვენდა სადღეგრძელოდ წელიწადში თუთხმეტი წყვილი მკერდი დოში, ხუთი ზურგიელი, ათი კოდი პური, ერთი საპალნე ღვინო, ერთი ხელი ტანისამოსი ერთის ბერისათვის (ამას ამონაკერი ენქერი, ფრიად შესანიშნავი ხელოვნება, და სხვა ნაკერებიც დღეს დაცულია საქართველოს საეკლესიო მუზეუმში). ბოლოს ხვეულად. „თამარი“

1654 წ. ქ. ნებითა და შეწევწითა ღუთისათა ჩუწნ ღვთივ-გვირგვინოსანმან, მეფეთ მეფემან ხელმწიფემან პატრონმან როსტომ და თანა-მეცხედრემან მარიამ ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი შემოწირუ-

ლობისა წიგნი და სიგელი გკადრეთ და მოგახსენეთ თქუჴნ ყოვლად საშენელსა და სადიდებელსა, პატოიოსანსა წმიდას ნინოს, მას ჟამსა ოდეს ბატონს თეიმურაზს თქუჴნის მამულისა და გასადევრისა ან წინათ ქვეყანასა და ან უკან სამამულში ცხუარი ან თათრისა და ან ლეკისა აიღებოდის, თვითო ცხუარი ფარისთავს თქუჴნთვს შემოუწირავს. ახლა ჩუჴნდა სადღეგრძელოდ და გასამარჯვებულად ჩუჴნც იმავე წესით თქუჴნთვს შემოგვიწირავს და ფარის თავს თვითოს ცხუარს ბატონის ბოდბლის მოსაქმეთ ნუ დააკლებენ და მოაბარებდენ, აგრეთვე ფაკისთავს თვითოს შაურსა ნუ დააკლებენ. აწე უხედაესთა მოგახსენებთ და უქვედაესთა გიბძანებთ, ვინცა ვინ კარისა ჩუჴნისა ვექილ-ვეზირნი და მოსაქმენი იქნებოდეთ თქუჴნცა ასრე გაუთავეთ და ნურას მოუშლით და შეეცილებით, თვნიერ შეწევნისა და თანა-დგომისაგან კიდე. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქორონიკონსა: ტმბ: ხელითა კარისა ჩუჴნისა მდივან-მწიგნობრის ბირთველისათა». ხელ-მოწერილია „როსტომ“ „მარიამ“

1662 წ. ქ. ჩუჴნ მეფეთ მეფემან, პატრონ-მან ფაჴნავაზ, თანა-მეცხედრემან ჩუჴნმან დედოფალთ-დედოფალმა, პატრონმან მარიამ, პირმშომა და სასურველმა ძემა ჩუჴნმა პატრონმან არჩილ, პატრონმან გიორგიმ, და პატრონმან ლევან სუჴტის-ცხოეელის ბატონის კათალიკოზის საქმე ამ რიგად გაურიგეთ: ძუჴლითგან ხელმწიფეთაგან

ამ რიგად შესწიროდა: რაც ქალაქიდაძე, გინა სომხით საბარათიანოდაძე ანუ თრიალეთიდაძე და ან კახეთიდაძე, ქართლით გაღმა-გამოღმა მგზავრმან შეიაროს და ანუ მზოვრეთსა და მას ქუჭშეთ თრიალეთიდაძე ჩამოიაროს, რაც გორის მებაჟემ ბაჟი აიღოს, მესამედს ბატონის კათალიკოზის მე-ბაჟეს ნუ დააკლებს; მებაჟენი გორისა და ბატონის კათალიკოზისა ერთად უნდა იარონ. ვინც ან სამცხიდაძე და იმერეთიდაძე მგზავრი ჩამოვიდეს და გორს მოვიდეს და გორს ივაჭროს, იქიდაძე დაბ-რუნდეს, იმასთან კათალიკოზის მებაჟეს ჯელი არა აქუს და რომელმანც გორიდაძე ჩაიაროს, იმისიც აიღონ; რომელმანც მგზავრმა თრიალეთიდაძე მზოვრეთსა ზედა და ან ქუჭშეთ ჩამოიაროს, იმისიც ბაჟის მესამედი კათალიკოზისა არის. ესე ამ გუა-რად სუთტის-ცხოვლისათჳს შეგვიწირავს ჩუჭნად სადღეგრძელოდ და მეფობისა ჩუჭნისა წარსამარ-თებლად. გიბრძანებთ გორის მუშრიბო და მებაჟე-ნო, რა რიგადაც ამ წიგნით შეგუჭწიროს, თქუჭნც მესამედს ნუ დააკლებთ. ქორონიკონს:: ტნ: მაი-სის: კდ: დაიწერა ესე მტკიცე და უცვალებელი (?) ინდიკდონსა მეფობისა ჩუჭნისა მეოთხესა ჯელითა კარისა ჩუჭნისა მდივან-მწიგნობრისა გორელის ფირალისითა.

1664 წ. ქ. ჩუჭნ მეფემან პატრონმან შაჰნაზარ მოგახსენეთ წიგნი და სიგელი ესე თქუჭნ ყოვ-ლად დიდებულსა... (გძელი წინასიტყვაობა).

მეცამეტეს მოციქულსა წმიდასა ნინოს და მოწამეთა შორის წარჩინებულსა და ღვაწლ-მრავალსა წმიდასა გიორგის, (ალავერდსა) ასრე და ამა პირსა ზედა: ოდეს ბედნიერმა ყეენმა კახეთი გვიბოძა, მოკითხული ვქენით და სულ-კურთხეულის მეფის თეიმურაზისაგან და მეფის როსტომისაგან წიგნი იღვა და ჩუწნცა სიგლითა ამითასრე შემოგწირეთ, რომე არა საჩუწნო სათხოვარი და გამოსაღები თქუწნის მამულით არა ითხოვებოდესრა: არა სახევისთაო, არა ბელბაში, არა საური, არა ბაკა-ბაში, არა პირის ცხვარი და თუ საბოდბომ კაცმა დააშაოს რამე და ჯურუმი წავართოთ, არა ჯური-მის ნახევარი, რაც ფერი იყოს, ასრე შემოგვიწირავს სახსოვრად სულისა ჩუწნისად, დღეთა ჩუწნთა სადღეგრძელოდ და მეფობისა ჩუწნისა წარსამართებლად. აწე შეიწირე შენ წმედაო ნინო მოციქულო და წმიდაო გიორგი მოწამეთა მთავარო და ნაცვალ გვაგე მადლი და ფარვა შეწ-მიერი. აწე ვინცა და რამაც ადამის მონათესავემან კაცმან ანუ მეფემან ანუ დიდოფალმან ანუ დიდმან, გინა მცირემან ესე ჩუწნი წიგნი და ფიცი თქუწნ მოგიშალოს; რისხავსმცა დაუფარავი დაუსრულებელი ღმერთი ამინ. დაიწერა ქორონიკონსა: ტნბ: ფე-ბერვლის: კე: ხელითა კარისა ჩუწნისა, მდივან-მწიგნობრისა ყორღანა-შვილის მაველისათა.

1664 წ. ქ. ნებითა ღუთისათა ჩუწნ ღუთივ გვირგვინოსანმან ხელმწიფემან მეფმან პატრონმან

ელენე ვიგულეთ და ვიგულსმოდგინეთ და კადრეთ და მოგახსენეთ მცირე ესე წიგნი და ფიცი თქუწნ ყოვლად პატიოსანსა და ღუთივ დიდებულსა საქართველოს გამანათლებელსა პატიოსანსა წმიდასა ნინო მოციქულსა და მოწამეთა მთავარსა, დიდსა მოწამესა წმიდას გიორგის, ასრე და ამა პირსა ზედან: მას ჟამსა, ოდეს პაპა ჩემსმეფეს ბატონს თეიმურაზს თქუთნთვს ფარის თავს თვითო ცხვარი და ფაკის თავს თვითო შაური შემოეწირათ აწე ჩუწნ ჩუწნად სადღეგრძელოდ და მეფობისა ჩუწნისა წარსამართებელად და ცოდვათა ჩუწნთა შესანდობელად, ფაკის თავს სამი შაური და კიდავე ფარის თავს თითო ცხვარი და საცა სახიზიყოს მიწასა და ალაგში მეენდროე თათარი დადგეს, ბარზედ ორი შაური თეთრი, ესენი ხელახლად ჩუწნ შემოგვიწირავს ყოვლისა ადამის ნათესავისა კაცისა მოუშლელად... დაიწერა წიგნი ესე ქორონიკონს: ტნბ: სეკტემბერსა. ხელმოწერილია »ერეკლე-ელენე.«

1664 წ. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღუთისათა ჩუწნ იესიან, დავითიან, სოლომონიან-ბაგრატონიანმან, მეფეთ მეფემან ხელმწიფემან პატრონმან შაჰნავაზ, პირმშომან და სუსურველმან ძემან ჩუწნმან პატრონმან გიორგიმ, პატრონმან ლევან, პატრონმან ლუარსაბ და პატრონმან სულეიმან... კადრეთ და მოგახსენეთ თქუწნ წმიდასა ევსტათის, დიდსა ზღუდესა და შემწესა მეფობისა ჩუწნისასა

და წინა-აღმდგომთა და მებრძოლთა ჩუწნთა დამამ-
ხობელსა, თქუწნ ჩუწნს მსწრაფლ შემწესა და
პატიოსანსა ტაძარსა თქუწნსა, ასრე და ამა პირსა
ზედა, რომე პირველადაც ჩუწნთა ჩამომავალთა
მეფეთაგან შეწირულობის სიგელი გქონებოდათ,
ჟამთა ვითარებისაგან აგარიანთა მიერ წარტყუცნი-
ლი იყო. მოკითხული ვქენით და ჩუწნცა იმავე
სიგელი ესე დაგიმტკიცეთ და შემოგწირეთ ესე... და
ფაკნისა კოდის პური, საბალახე და სამეკობრის-
მძებნელო, ნახირის თავი და რაც საჩუწნო გამო-
საღები ხდებოდეს, ერთის სათათროს საურის მეტი,
ყუწლა თქუწნივს შემოგვიწირავს ასრე... არა ჩუწნ..
და ნურავინ ხელ-ჰყოფს შლად. დაიწერა ბძანება...
ქორონიკონს: ტნდ: დამამტკიცებელი ამისი ღმერთ-
მან აკურთხოს, რა გვართაც ამას წინად მეფეთა-
გან შეწირულნი ყოფილან, ჩუწნც იმ რიგათ გაგვი-
თარხნებია.

1683 წ. № 6. ქ. ესე წყალობისა წიგნი გიბო-
ძეთ ჩვენ ბატონიშვილმან პატრონმან ლევან თქვენ
ჩვენს ერთგულს ყმას მაჭუტაძეს ოთარსა, ასრე რომე
სამწერისის მესთვლეობას დაგვეაჯე და ამასად სამწე-
ვრისის მესთვლეობა შენთვის გვიბოძებია ქორო-
ნიკონსა: ტოა: ხვეულად „ლევან“.

1689 წ. № 7. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღვთი-
სათა ჩვენ მდივანბეგმა ბარძიმ (ერისთავი?) მცირე ესე
შესაწირავი მოგართვი წლითი წლად სულისა ჩვენი-
სა საოხად და დღეთა ჩვენთა კეთილად წარსაგებ-

ლად თქვენ წმინდის დავითის საფლავს, მონასტერსა და ვინცა მონაზონნი იქ შეკრებულიყვნენ, ოცდა ხუთი კოდი პური, სამი საპალნე ღვინო, ხუთი ლიტრა ზეთი და ორი ლიტრა სანთელი ყოველს წელიწადს მოგერთმეოდეს იანვარს და ქორონიკონსა: ტოზ: აზის ბეჭედი

ბარძიმ

1690 წ. № 8. ქ. ჩვენ ღვთისამიერ კურთხეულ- მან ქართლისა კახეთისა მაკურთხეველმან კათოლიკოზმან დიასამიძე იოვანემ, ამბა ალავერდემან ნიკოლოზ, ნინო-წმინდის ეპისკოპოზმან არსენ და სრულერთობით მიტროპოლიტ-ეპისკოპოზთა გავარიგეთ უდაბნო დავით გარესჯისა, ასე რომ ჟამთა ვითარებისაგან მოოხრებულიყო და შენობა აღარ იყო ბრძანებით ღვთისათა ქართველთა მეფისა შანაოზის პირმშომან სასურველმან ძემან, კახთი მეფედ დადგინებულმან არჩილ, კვალად შენობა ჩაადო, მღვდელმონაზონები და წინამძღვარი დაუდგინა წლითიწლად გამოსაზრდელი საზრდო განუჩინა; პირველებრ გარიგებას უპირობდა; აღარ დასცალდა; კიდევ შენობა არ მოიშალა ის წმიდანი მღვდელ-მონაზონნი ჯოცთაგან განვიდეს. აწ ჩვენის შეწევნით უფლისათა და წმინდის მამის ჩვენის დავით გარეჯისათა და ბრძანებით ქართველთ მეფეთ მეფის ერაკლესითა ვიგულსმოდგინეთ, განვაწესეთ და განვარიგეთდა დავადგინეთ მამად და ვინც იქ მდევია მის უფროსად და წინამძღვრად

მაჭუტაძე ონოფორე, ასრე რომ ვინც იქ მდებარე იყოს და ვინც დადგეს მისის სიტყვის მორჩილნი და ჯელქვეითნი იყვნენ, მონასტერს ერთგულად მოუდგნენ და მსახურონ და მამის სიტყვის გამგონე იყვნენ, მონასტერს კარგად და მდაბლად მსახურონ; ვისაც იქ დგომა და მოღვაწეობა უნდოდეს, მამის მორჩილობით და ნების მყოფელობით იყოს, რაღაც ან ახლა, ან, შემდეგ ამისა იქნებოდეს, როგორადაც სხვას მონასტერშია ჯელქვეითნი იყვნენ დარა მანც იქ მდგომიან მონაზონმა ან წირვით ან სხვის მოღვაწეობით რამ იშოონ უკლებლივ წინამძღვარს მობარონ; იმან როგორათაც მართებულია მონასტერსაც ისრე მოახმაროს და იქ მდებარეცა და რომელიც ამ ჩვენს ბრძანებასა და განაჩენს გარდვიდეს მონასტერს მართლად არა მსახუროს ეს ჩვენი განაჩენი მოშალოს, მონასტრიდამ განიდევენოს და შეჩვენებული იყოს შვიდის კრებისაგან და ჩვენგან და ჩვენის კრებისაგან, და თუ იქ დგომა არ უნდოდეს შენდობით და მონასტრის უზიანოს საქმითა და უკანონოდ გამოვიდეს; და თუ იქ დგომა ვისმე უნდოდეს ესეები ქნას და ამ ნებაზე დადგეს – მარტას იბ: ქორონიკონსა: ტოც: ხვეულად: „მთავარ ეპისკოპოსი იოანე“ „ალავერდელინიკოლოზ“ „არსენ ნინო წმიდელი“ „მონა ღვთისა“ „ათორმეტთა უდანოთა მაკურთხეველი

არხიმანდრიტი ნინო წმინდელი არსენ ვამტკიცებ“;

მოსავი ღვთი-
სა ამბა ალა-
ვერდელი ნი-
კოლოზ

„რუსთველი ნიკოლოზ“ „მონაღვთისა
თფილელ მთავარ ეპისკოპოზი ვამტკი-
ცებ“ ხვეულად „დომენტი“ ბერძული ბე-

ჭედი წარწერებით და შიგ ამოჭრილია მიძინება ღვთის
მშობლისა „მთავარ ეპისკოპოზი ქრისტეფორე
ვამტკიცებ“ გვერდზეა და სხვა დაწეპებულ ქალღმრე
ხვეულად „მთავარ ეპისკოპოზი და დიდი ბეჭედი
ხუცურ ასომთავრულ წარწერებით: „ქ. რომელი გახს-
ნათ ქვეყანასა ზედა ხსნილ იყოს ცათა შინა.

1690 წ. № 9. ახლო დროისა. ქ. ნებითა და
შეწევნითა ღვთისათა ესე ამიერ უკუნისამდე ჟამთა
და ხანთა გასათავებელი მტკიცე და შეუცვალეზე-
ლი მიზეზ შეუვალეზელი (?) დრო-გამოუსვლელი
ყოვლის კაცის უცილებელი ნასყიდობის წიგნი
დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ ელიაშვილმა პაატამ,
შვილმა ჩემმა სეხნიამ შენ სეხნიას მეგრელიშვილსა,
ასე რომე ოდეს დამეჭირა სულს იქით ღონე არა
მქონდა; მოგყიდე ჩემი ალალი ნასყიდი ყოვლის
კაცის უცილებელი ნაფუზარი: აქეთ ჩემის განაყო-
ფის სამზღვრამდი, ერთის ურმის გზას გარდა... თუ
ამ მიწის სყიდვა შევიძლო, სხვა კაცი არ შემომაცი-
ლო; ღმერთს წინაშე როგორც ეს მოგყიდე იმის
ფასათ ისე ეს მომყიდო თუ გაჰყიდო... მოწამე მოუ-
რავი დათუნა, ნადირაზოზაშვილი, მჭედეულაძე
თევდორე. მე პაპუნას დეკანოზს დამიწერია † †

1690 წ. № 10. ახლო დროისა. ქ. ჩვენ მაგიერათ სამებელს მოახსენეთ: აქაც დავაბარეთ; ვანთას თუთახშიას შვილი და ქოქაური ჭონიაური ზვარი სამეზვრეთ დევდრაული ესეგი აკურთან ოხიაცილის შვილებისათვის (დაზიანებულია) გამოგვირთმე-ვია დავით გარეჯისა ყოფილიყო. ისევ დავით-გარეჯისათვის შეგვიწირავს სახლთუხუც ერ (?) დასამებელი ნურც არას იმისას ისამართლებენ. დავით გარეჯისა არ ყოფილიყო; ოხიაციორჩიანი არ გაიყოფდენ

მეფე იმამ- ყულიხან

(მეფე იმამყულიხან) ზედ აწერია: „ვანათს ნაზვრევის ოქმია“.

1690 წ. № 11. ახლო დროისა. ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს მოურავს ასე მოახსენეთ და მოწყლებს უამბეთ, რომე წმიდის დავითის ყმები ახლაც ყალათათ წამოგისხამთ. ხანმაც წიგნი უბოძა; ლაშქრობა ამოუკვეთა; წმიდის დავითის საფლავს ხან ლეკი ანჯღლევს და ხან თათარი; იქ მოუნდება ქეშივათ. დაეხსენით. თუ აქ ლაშქარი გუყვანდეს (?) გაუშვით; თუ არ გყავნდესთ აქ და ნულარ წამოასხამთ; ჩვენ გვიპატივებია; საყდარს მოუდგნენ

მეფე ნაზა- რალიხან.

(მეფე ნაზარალიხან)

1690 წ. № 12 ქ. ჩვენი ბრძანება არის მო-

ხელებო! ამ წინამძღვრის ონოფრეს ულუფა და საყდრის ულუფა ორივე გაგვიერთებია და ოცდაათი კოდი ქერი კიდევ მოგვიმატებია; ას კოდს მისცემდეთ ხოლმე და კიდევ ორმოცდაათი ლიტრა ბრინჯი მოგვიმატებია; ას ლიტრას ბრინჯს მისცემდეთ და ათს ლიტრას ერბოს; ამაებს ყოველს წელიწადს გაურჯელად მისცემდეთ; ხოლმე საყდრის ლიტრაზე ერთი ჩარეჭი ერბო მიეცით; ათს საპალნეს ღვინოს მისცემდეთ ამაებს; ნუ მოუშლით ყველას მისცემდეთ უკლებლივ

მეფე ნაზარალიხან.

მეფე ნაზარალიხან.

1702 წ. № 13 ქ. სახელითა.. კათალიკოზმან ევდემოზ, ამბა ალავერდელმან პატრონმან ნიკოლოზ, მთავარ ეფისკოპოზმან ქრისტეფორემ, ნინოწმინდელმან იოსებ; სულქართველთა და კახთ ეფისკოპოზთ ესე წიგნი, პირი და ფიცი დავდევით და შეკრვა-განხსნის ბრძანება, ვითარცა ბრძანებს პირი ღვთისა: რომელი განხსნათ ხსნილიყოს და რომელი შეკრათ კრუყოს ჩვენ ამა კრებისა ბძანებითა ესეწიგნი, პირი და ბძანება დავსდევით, ასე რომ რომელიც ბერთ დავით გარესჯას, თუ ნათლისმცემელს, თუ დოდოს, თუ ბერთუბანს მივიდეს მეტანად და დასადგომად და აღთქმა ყოს მუნ მონასტერსა შინა სამყოფად და მერმე კვალად უკუნიქცეს და დაუტევოს თვისი მეტანია მონასტერი და სხვად მონასტრად მივიდეს

ჩვენად უშენდობოდ და ერის გამოურჩევლად, დაუპატიჯებლად თავის ნებით და წადილით და გულისწყრომით, ამპარტავნობით და უთმინობით გამოვარდეს, ან სიტყვით ვისითმე მოღორდეს და წავიდეს – წყეულ იყოს და შეჩვენებულ... რომელიც შევიდეს, მეტანია ქნას; დასადგომად მამასა და კრებულს პირი და აღთქმა დაუდვას და აღარ აღასრულოს ეს თავისი აღნათქვამი, წყეულ იყოს. კვალად რომელმანც ერმან ერთმანეთის შურობით და ქიშპობით ერთის მონასტრიდამ მეორეში სადგომად ბერი მიიყვანოს ან თვითან მივიდეს მამასა და კრებულისაგან უშენდობოდ, ისიმცა წყეული და შეჩვენებული იყოს, თუ მეფეთაგან, კათალიკოზთაგან, ეპისკოპოზთა და დარზაზის ერთაგან გამორჩევით გამოვიდეს ეფისკოპოზად ანუ წინამძღვრად ანუ რომელსამე წესსა ზედა მონდომილად ამას შენდობა და მადლი ქონდეს. რომელმაც თავადმა, გინა ეფისკოპოზმან ანუ დიდმან ანუ მცირემან იქიდამ მამისა კრების შეუნდობარი და გამოვარდნილი ამ წყევას ქვეშ დანარჩუნებელი ბერი შეუშვას და შეიწყნაროს ისიც იმის მონაწილე და თანაზიარი იყოს... ამინ, ამინ... ამინ... ამისი მოწამე და დამამტკიცებელნი ბოდბელი ზაქარია, თფილელი დომენტი, მანგლელი იოსებ, სამებელი ნიკოლოზ, მროველი, ჭერემელი, წილკნელი, ხარჭაშნელი პართენი, დმანელი ელისე, ბოვნელი იოანე, წალკელი ნიკოლოზ, მაღალაძე არქიმანდრიტი ნიკოლოზ, სულა ქართ-

ველნი და კახნი ეფისკოპოზნი. ვინცა ამა გარიგებისა და ბძანების დამამტკიცებელი იყოს მადლი და კურთხევა ქონდეს; ვინცა ურჩექნას წყევასამცა ქვეშე არს... ამინ, ქორანიკონსა: ტჟ: [1702]. ხვეულად ამტკიცებენ:

ქართლისა კათალიკოზი ვედემოს	ამბა ალავერდელი ნიკოლოზ, ხვეულად, ნინო- წმინდელი იოსებ	
	„ვამტკიცებ ბოდბელი მი-	

ტრაპოლიტი ზაქარია“

ბოდბელი ზაქარია

1703 წ. № 15 ქ. ჩვენ ბატონიშვილმან პატრონმა ვახტანგ შვესწირეთ ჩვენის სულის საოხად ყოველს წელიწადს სურამის საბაჟოდამ ხუთ ლიტრა სანთელი წმინდის დავითის საფლავისთვის... ქორანიკონსა: ტჟა: იანვარს: ა: ხვეულად ვახტანგ“ „მეფე ბაქარ“ „ბატონიშვილი სვიმონ

მეფე ბაქარ

ვამტკიცებთ

...გამგე ბა ტონიშვილი სვიმონ

1703 წ. № 16 ახლოდროისა ქ. ესე უკუნიამდე მოუშლელი კნინი და უნდო თქვენდა მოსართმეველად უკადრი ჩემის ალალის ოფლით ნასყიდი ვენახი და სასახლის ალაგი მე მეარაყე მამუკმა შემოგწირე საფლავსა და მონასტერს წმიდის დავითისასა, ასე რომე ერთი უშვილო ხმელი კაცი

ვიყავ... ჩემის ოფლით მონაგარი თეთრი მქონდა... და ეს (მამული) შემოგწირე... ამინ †

1703 წ. № 16 ახლოდროისა ქ. ძმაო და შვილო, წინამძღვარო იოანე და მისნო ერთობილნო კრებულნო! მერმე მოიხსენეთ ღვთის მოწყალეობა და მე ცოდვილი და უბადრუკი ნინო-წმინდელი თქვენის მამაშვილობისა და ძმობის სასოებით და სიყვარულით მინდობილი ასე შემიწყალეთ, ბატონო წინამძღვარნო, ნეკრესელ იოვანე! ესეც მოიგონე და მოიხსენე, როდესაც მე და თქვენ ღვთის შვამდგომლობით და წმინდის დავითის თავდებობით ერთმანეთს ჳელი ჳელს მივეცი და წინამძღვრობაც მოგართვით ალალის გულით და ჩემი ცოდვილი სულიც და სიცოცხლეც ყველა თქვენ შეგვედრე, თქვენც დიდი აღთქმა და პირობა აღმითქვით. ახლა ღვთის სიყვარულისათვის ყოველი ჩემი შეცოდება მომიტევეთ, შემინდევით და მანამდის ამსოფელში სცხოვრებდეთ ჩემის ცოდვილის სულის მოხსენებას ნურც თქვენ დაივიწყებთ და ნურც თქვენი კრებულნი... ღმერთი ხომ ამას ბრძანებს თავისის უტყუარის პირით: კეთილის მყოფელთა თქვენთა რომ კეთილი უყოთო... ტკბილის მამა-შვილობისა გაყრილი და საუკუნოთ განშორებული... სოფლით წარსული და აღარასადა მოქცევადი შემიწყალეთ, შემიწყალეთ შვილნო და მამანო ჩემნო... ამინ. ხვეულად: „იოსებ“.

1703 წ. ქ. ავიღე მე ფავნელიშვილმა იოთამ

და შვილმა დავით თქვენ ბატონი მაქსიმესაგან ცამე-
ტი მინალთუნი; რასაც ხანს ჩემს ხელთ დაყოს
თვეში ამ ცამეტი მინალთუნისთვის ერთი აბაზი
სარგებელი მოგცე. – არის ამისი მოწამე მაღალაშვი-
ლი ნიკოლოზ, სოლალაშვილი ერეკლე, შაუაშვილი
ფარსადან, მგალობელი იაკობ

მგალობელი იაკობ

 და
მარკოზა. მე თუშანიშვილს მამუ-
დამიწერია და მოწამე ვარ. დაიწერა იანვარს დამ-
დეგს, ქორონიკონსა: ტჟა:

ფანელიშვი- ლი იოთამ.

1703 წ. № 1 ახლო დროისა. ქ. ნებითა და
შეწევნიტა ღვთისათა მოგეც მე მამუკამა დარემა-
შვილმა ესე საფიცარის წიგნი შენ ხოსრასშვილს
მამიჯანამასა, შენს შვილს ბერს ასრე და ასრე და
ამა პირსა ზედა, რომე მოველ, მოგენდე და სა-
დამდი ცოცხალი ვიყო, ან თუ ძალი და უსამართ-
ლო არავინ მიყოს ან ჳელმწიფითა, ან ბატონით მე
შენ არ გაგეყარო, არც შენის მეტი ბატონი მე არ
ვინდომო. თუ რასაც ხანს ამაში გაგიმტყუნდე: ვ--(?)
ამ კაბისა მღვთისმშობლის (ვიყო ამ კაბენისა
ღვთის მშობლის?) შემცოდდე, ქრისტეს საფლავის
შემცოდდე, ქართლის ჳემწიფის მკვლელი, დირბის
(დიდის?) ბატონის თბილელის და ბატონის ელიზ-
ბარისა(?) და მაღლის მღვთის შემცოდდე – თუ ამაში
გაგიმტყუნდე. – არის – ამის მოწამე მისი ცოლმმა
ღიმაურაი ბერუა, ანანია ბჯიკასშვილი † †

1703 წ. № 19. ახლო დროისა. ქ. ესე წიგნი

მოგეც მე მერმა ჭანისშვილმა, მისმა შვილებმა ბეულია-
მა და თანიამ, ახლა ეს ნასყიდობის წიგნი მოგეც: სანამ-
დი ჩემი ძე იყოს არც გაგეყარო და არც წაგივი-
დე. თუ ჩემი მომდევარი ვინმე მოვიდეს, კელი არა-
ვის ქონდეს და პასუხის გამცემიც მე ვიყო. მამი-
ცემია ეს წიგნი მეტრეველს ბერისათვინ და იმისის
შვილის მხთისიასათვინ და გიორგის. არის ამისი
მოწამე მთიულისშვილი ზურაბ და სამადავლეს-
შვილი ლუარსაბ და იასაულიც მე ვიყავ
და დამწერიც მე ვარ სისოური ფეიქარი და მო-
წამეც ვარ და გამსყიდველიც და მჭედსშვილი იო-
სება და მე დამიწერია ზალს ყორჩიბაშის შვილს
და მოწამეც ვარ † † † რაღასაც ვედევებოდი
ჭანისშვილს ძმობის მეტი და სალამის მეტი კელი
არა მქონდეს. †

1703. წ. № 91 ახლო დროისა. მარტყოფელი
თევდორაშვილი დათუნა აძლევს ნათლის მცემელს
„და მის ეპისკოპოზს, ასე რომე მაყაშვილის სამებ-
ლის დროს წვრილებრ მოვედით წმიდის სამების
მამულში, დავიზარდენით, არა-კაცი ჩვენი მომდე-
ვარი არ იყო და წმიდას სამებას მივეწერენით; კი-
დეც დაგვაფიცეს, რომ სადამდი ჩვენ ცოცხალ
ვიყოთ ჩვენი შვილი წმიდას სამებას არ გამოეწი-
როს. ვინ იცის მეზობლის გაჯავრებით ან ბატო-
ნის შემოწყრომით წავიდეთ სადმე და რამაც კაც-
მა ჩვენ გვიყმოს და თავისთვის მოგვინდომოს და
მის ტამარს გამოგვწიროს და იქვე წმიდას სამებას

არ მიგვცეს რისხავსმცა... (წყევა)... მოწამენი †

1703 წ. № 96. ახლო დროისა. კოზმანიშვი-
ლები სწერენ, რომ რადგან საბჭო მამულის საქმის
მოწმები და მახსოვრები არ გამოჩნდნენო, ტრაპეზზე
დავდევიტო, ღმერთს შევევედრეთო, ქალაღდი და
ერთი უცოდინარი დიაკონი შევგზავნეთო და გამო-
იტანა ის ქალაღდი, რომ მამული წმიდის სამების
არისო.

1704 წ. № 24. ე. ნებითა და შეწევნითა
ღვთისათა ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ დავით-გა-
რეჯის წინამძღვარმან ონოფრემ, დოდოს
წინამძღვარმა ზაქარიამ და ნათლისმცემლის წინამ-
ძღვარმან ხარიტონ თქვენ კახეთის ჳელმწიფის შვილს
და თვით ჳელმწიფეს მეფეთ მეფეს პატრონს ერეკლეს
და დედოფალთ დედოფალს პატრონს ანნას და
ძეთა და ასულთა თქვენთა ყოველთავე ასე და ამა
პირსა ზედან, რომე პირველითგანვე მამა პაპათა
თქვენთაგან საგარეჯოს გამოსავალი ამ სამს უდაბ-
ნოს შემოწირული ყოფილიყო. ახლა თქვენად
სამლოცველოდ და ძეთა და ასულთა თქვენთა
წარსამართებლად ისევ საგარეჯოს გამოსავალი იმავე
უდაბნოებს შესწირეთ. ჩვენც ეს წიგნი მოგვირთმე-
ვია: რადგან ეს თქვენი წყალობა დაგვემართა, თუ
ეს არ მოგვეშალოს, სანამდის ეს უდაბნოები იყოს
ჩვენცა ჩვენის კრებულთ ყოველს ყველიერის ხუთ-
შაბათს თქვენთვის და დედოფლისთვის ვწირავდეთ
და ჳორციელის კვირას თქვენის შვილებისათვის

ვწირავდეთ; ვინცა ვინ ჩვენი კრებული ამ დღეებს აქ დაგვესწროს, აქ სწირონ და ვინც გარეთ დახვდეს – იქ უნდა მოხსენება და. – წირვა ამის გარდაისად მარად დღე მოხსენება თქვენი არ დაგაკლოთ. ამისად გასათავებელად მიგვიცემია ღმერთი და ყოველნი იმისნი წმინდანი: ქორონიკონსა: ტყუბ:

მონა ღვთისა დავით გარე- ჯის მაჭუ- ტამე ონოფრე	ხვეულად (ზაქარია)	ხარიტონ
--	-------------------	---------

1704 წ. მეფე დავით იმამყულიხან, მისი ძმა კონსტანტინი და თეიმურაზ აძლევენ მარტყოფელს ზინდიაშვილს ნასყიდას მათის მეზობლის უმკვიდროდ „ერთგულად სამსახურის სამუქფოთ და ისპანსაც თან გვახლდით და გვემსახურე“ დაიწერა მარტის: 6: ქორონიკონსა: ტყუბ: კელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის თუმნისშვილის შიომისათა. სამების (კაწარეთის) გმელი გუჯარი, დიდ ხელოვნურად დაწერილი.

1705 წ. № 7. ტყავზე ჩინებულ მხედრულად:

„ქ... ჩვენ....პირველ გიორგი წოდებულისა და აწ პატრონისა მეორეს შაჰნავაზხანის მაგიერად მყოფ-
მან ძმის წულმან მისმან და ძემან სრულიად ერანისა მდივანბეგისამან საქართველოს ჯანიშინმან ბატონიშვილმან პატრონმან ვახტანგ (და ძმათა: სვიმონ, თეიმურაზ) შემოგწირეთ (ნათლის მცემელს)... მას ჟამსა ოდეს თქვენის უდაბნოს წინამძღვარი ხარიტონ და მათი კრებულნი ერთობით მოვდნენ და

თფილისს ქალაქში უდაბნოდამ მომსლველის ბერე-
ბის სადგომს გვიჯენენ... ბიძის ჩვენის პატრონის მეფის
გიორგის ყანდაარს ბრძოლის გასამარჯვებლად და
მშვიდობით მოსასლველად და ჩვენის ძმის ბატონი-
შვილის ქაიხოსროსა და იასესს გამოსახსნელად
მოგართვით...თფილისს ქალაქს ჩვენის საუფლის წუ-
ლოს სასახლის მონაჭერი შიგნით სასახლის ადგილი,
წყარო რომ გამოდის. სამძღვარი მისი: აღმოსავლე-
თისკენ მტკუარი და წყარო რომ გამოდის, წყაროს
სათავიდამ ჩრდილოს მხარე; ეს ჩვენს სასახლემდინ
ხუთი ადლი მიწა. კიდემ ჩვენ დაგანებეთ დასავ-
ლის მხარეს შაქარაანთ სახლსა და ტფილელის
დეკანოზის სახლამდინ; – სამხრის მხარეს ტფილელის
სამზღვრამდინ და დეკანოზის კარის ჩამოსწრო
მტკვრამდინ... ქკს: ტჟგ: ღვინობისთვის: ბ: ჯელითა
თუმანიშვილის გივისითა

რტოდ და- ვით.. ვახტანგ

ზემო გამოგვრჩა და აქ შეგვიტანია:

1692 წ. № 84. ესე უკუნისამდე შეწირულობის წი-
გნი მოგართვით ჩვენ მახარობლის შვილთა ორთავ
ძმათ ნიკოლავოზ და გიორგიმ. ასე რომ ჩვენ ორნი
ძმანი გასყიდულსავით ცალკე-ცალკე დაგირავებულნი-
ვით. ახლა თავი დავიხსენით. პატრონი და ბატონი
არსად არავინა გუყანდა (sic), შემოგწირეთ ჩვენი
თავი... ნათლისმცემელს და დავიდევით ჩვენ სამსახუ-
რი ბატონის წმიდის ხარიტონის, ბესარიონისა, საბასა
და ერთობილად... ყოველს წლისათვის მოგართმევდეთ

ერთ ლიტრა სანთელსა, ჩარექსა საკმელსა, სამს ლიტრას ზეთსა. სანამდი ცა და ქვეყანა იყო!.. დაიწერა... მარტს. ა: ქორონიკონსა: ტპ: (№ 83 იგივე გუჯარია)

1707 წ. № 60. ახლო დროისა:

ქ. ესე: წიგნი: მოგართვით: ჩვენ: სამებელმან პატრონმა იოსებ თქვენ ბატონს წინამძღვარს ხართონს: ჩვენი ბიჭი ყვანდა თქვენს ყმას გოდერძის და ის ბიჭი თქვენ თქვენის დიდებულის წმიდის ნათლის-მცემლისათვის მოგვირთმევია, არას კაცს ამასთან ჯელი არა ჰქონდეს. გოდერძის დისწული არის ის ბიჭი“. – ხვეულად: „იოსებ სამებელი“.

1707 წ. № 19. „ქ. სადუნის: შვილი: აბრამ:

ღვდელი: ქართლიდამ გამოსულიყო და წ-ს სამებას შესწირვია და გოსტაბაშიშვილი სამებელს წამოსდ(ა)ვებოდა აბრაამ ხუცეს ალავერდს ჩვენს პაპა ბებიათა და ჩვენის სახლის ხელმწიფეთ საფლავს შეხვეწოდა – მიცემა აღარ იქნების ჯელმწიფეთ საფლავს პატივსავს და ეს წიგნი ამისად ნიშნად უბოძეთ ჩვენ ... მეფემან ... იმამყულიხან სამებელ მთავარ ეპისკოპოზს პტრონს ნიკოლოზს: რადგან ის მღვდელი სამებას შესწირვოდა, ჩვენც ისევე მის ტაძარს შევსწირეთ და სამებელს მივეცით ყოვლის კაცის მოუდევრად. თუ კახეთში მყრელობა მოგდეს, ამას ნურავინ აყრის... მყრელებისათვის ჯელი აგვიღებინებია... დაიწერა თვესა ფებერვლის: ე:

ქკს: ტჟე:

იმამყული ხან.

1708 წ. № 11. ქ. ჩვენ ბატონიშვილმან ბატონმა კოსტანტინემ და ძმამან ჩემმან ოტიამ (მუხრან ბატონიშვილები) შემოგწირე... (ნათლის მცემელს), ასე რომ მაზნაშვილი ივანე და თამაზა ბატონის მამის ჩვენის მოალაპენი იყვნენ და ჟამთა ვითარებითა აიყარნენ და კახეთს წავიდნენ. ხანი გამოვიდა; კელმწიფისაგან წყალობა იშოვნა; ქართველის ჯანიშინმა ბატონიშვილმა ბატონმა ვახტანგ ყეენის ყულით ქართველი კაცი აყარა კახეთს. ჩვენცა ეს ჩვენი კაცი ავყარეთ. მოზრძანდენ ნათლისმცემლის წინამძღვარნი ხარიტონ თვისის კრებულითა. ეს კაცი თავისის ძმებითა (და) ცოლშვილით მივართვ(ით) ნათლისმცემლისათვის იანვარს: იზ: ქკს: ტ: ვ:

1708 წ. № 6... ჩვენ ძმისწულმა (მეფის შოჰნავაზისა) და ძემან ერანის მდივანბეგის ლევან-ყოფილის პატრონის შაჰყულიხანისამან საქართველოს ჯანიშინმა ბატონიშვილმან პატრონმა ვახტანგ.. გიბომეთ (ნათლისცემლის) უდაბნოს მყოფს ორბელიშვილს მონაზონს საბას მას ჟამსა, ოდეს ქალაქს გლეხების ბოძებას დაგვიაჯენით; ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, და გიბომეთ ქალაქს ჯომარდანთ მკერვალი დემეტრე და მისი ძმა ზურაბა და პაპა; ალყულაშვილის ნასყიდი ყოფილიყო და თავი დაეხსნა, თავის ბატონის აზატულობის წიგნი აეღო და იოანე ნათლისმცემლის მონასტრის ყმობა მოენდომებინა. იმას ჩვენის ყმის ჩიგიანაშვილის

სახლ-კარი ჰქონდა, მეორე კომლი აფუზაშვილი ოჰანა და შევსწირეთ (ნათლისმცემელს) ბიძის ჩემის გიორგი მეფის სულისა და ცოცხლივ გამოხსნისათვის და ჩემის ძმის ქაიხოსროსა და იასეს გამოყვანისათვის და ჩემს სულის სახსრად ქკს:

ტყვ: აქ მოხსენებული საბა არის ცნობილი ჩვენი მელექსიკონე

1708 წ. შა სულთან უსინისათა.

ქ. ბძანებითა და შეწევნითა მღთისათა დაუმტკიცეთ შეწირულობა და გუჯარი ესე ჩვენ მღთივ ზეცით აღმატებულმან და მღთივ ზეცით დამყარებულმან და მღთივ ზეცით გვირგვინოსანმანი იესიანდავითიან-სოლომონიან-პანკრატიონმან დიდისა და მღთისაგან მის მაგიერათ ქვეყანაზედ მოსამართლედ დადგინებულის ეტლისაგან შეყვარებულისავე, სვიანობით სახელ განფენილისა მზის შარვანდებთაებრ სრულიად ცას ქვეშეთ მაშვენებელისა, ერთგულთა ზედან წყალობა უხვად ნილოსის ზღვისაებრ დაუწყვეტელად მიმდენარეს, ორგულთა წამის ყოფით გამოხრებელისა, ძლიერისა და თვით უძლეველისა დიდისა ირანის ტახტისა და სახელმწიფოს მპყრობელ-მქონებელისა და მურთუზალის ხალიჩაზედ მჯდომისა ხემწიფის ბედნიერის (უსენის?) შვილურად აღზრდილმან და მისგანვე გახელმწიფებულმან მეფეთ მეფემან და თვით ჯემწიფემან პატრონმან იმამყულიხან და დედამან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან ანამ და დიდის ჯემწიფის გაზდილმან სასურველმან ძმამან ჩვენმან პატ-

რონმან მამადყულიმ და პატრონმან თეიმურაზ გუგუშვილმა და დაგიმტკიცეთ ტამარსა უდაბნოსა და საფლავსა წმინდისა დავითისასა, ასე რომ როგორ-
თაც ძველათგან ჩვენთა მამა-პაპათაგან ბატონის
ლევანისა და ბატონის ალექსანდრესაგან შეწირუ-
ლი ყოფილიყოს სოფელი აკურა ძველის გუჯრით
და ის ძველი გუჯრები თქვენმა წინამძღვარმა ონოფ-
რემ მოგვართვა და გაგვ(ა)სინჯა და დიად ძველათ
შეწირული და სამკვიდრო და სალაროდ და სახიზ-
რად ჰქონდათ მონასტერსა და საფლავსა წმინდისა
დავითისასა და ქვეყნის შლილობით და ჟამთა
ვითარებისაგან უბატონობაში ოხიაცორჩიანთ კელი
მოვიდათ და თავისთვის დაეჭირათ და ბატონი
პაპა ჩვენი, მეფე თეიმურაზ, რომ იმერეთს ბძანებუ-
ლიყო, იქ მოეხსენებინა და ერთი წიგნი ყალბათ
გამოერთმევინა და ერთი ამ სოფლის წიგნი ჩვენც
ყალბათ თარხანმა გამოგვართვა და როცაც წინამ-
ძღვარი წმინდის დავითის საფლავისა მოვიდა ჩვენ-
თან და გუჯრები გვსინჯეთ მეფის ლევ(ა)ნისა და
მეფის ალექსანდრესი და მეფის პატრონის მამის
ჩვენის ნაზარალიხანის ამდერძის წიგნიც მოგვიტა-
ნა და გვიჩვენა და იმაშიგაც ასე ეწერა რომე რო-
მელიცი ჩვენი შვილი და შვილიშვილი კახეთს ბა-
ტონათ დაჯდეთო, წმინდას დავითს თავისი სამკვიდრო
მამული აკურა ისევ მიეცით და დაანებეთო და ჩვენ-
გან ბატონის ლევანისა და ბატონის ალექსანდრ(ე)ს
გუჯარი და შეწირულობა და ბატონის პაპის ჩვენის

თეიმურაზის და მამის ჩვენის მეფის ნაზარალიხანის ანდრეძი არა გატყდებოდა და არც ჩვენს რჯულში ვახში არა გამოიწიროდ(ა) და ჩვენც ისევ უბოძეთ დავანებეთ და დაუმტკიცეთ სოფელი აკურა თავისი სალარო, სახიზარი და მამული, როგორათაც ძველ-თაგან ქონდა თავისი მითთა და ბართთა და ბოლო-თი და წყლითა და წისქვილითა ველითა და ვენახითა, თავისის მართლის სამართლიანის სამძღვრით ასე რომე მეფის პაპის ჩვენის ლევანისა და ალექსანდრეს გუჯრები დასძველებოდა და ისიც გაუახლეთ ხელახლა და დაუმტკიცეთ და იმათი სიგლები გუჯრითა ამი(sic)გავაცუდეთ: მტკიცე ესე. – არს სხვა რა რიგათაც ამას წინათ ყოფილიყოს ნინო-წმინდის სამწყსო და მეტოქი იყოს და სახიზარი დიდის უდაბნოსა და სხვა რაც პირველთ მეფეთ აღაპნი იყვნენ ისრევე მოუშლელნი და შეუცვალებელი იყოს. – აწე ვინცა და რამანც ადამის ნათესავთაგანმც კელ ყოს ჩვენმიერ დამტკიცებულის ამის გუჯრის მეფის ლევანისა და მეფის ალექსანდრეს სიგლის არა დამტკიცებათ ჩვეთამც(sic)ცოდვათათვის იგი განიკითხვის დღესა მას მეორთ(sic)მოსვლისა მისისასა. – უკეთუ მეფემან შესცვალოს, მეუფეო მეუფეთაო შენ იგი შესცვალე მეფობისაგან მისისა; უკეთუ დედოფალმან – დედოფალო დედოფალთაო, ქალწულო, შენ იგი შესცვალე დედოფლობისა მისისაგან; – უკეთუ მთავარმან – მთავრობისაგან; – გინა თუ დიდებულმან ანუთუ აზნაურმან – შემცა იცვალების რჯულისა და

რიგისა მისისაგან, შემცა ედების ძრწოლა კაენისა, კეთრი გეზის, მეხ – დატეხილობა დიოსკორეს და შიშთვილი იუდასი, ცოცხლივ შთანთქმა დათან და აბირონისა! ნურა რა(დ)თამც სინანულითა ნუ იქმნე-ბის ჳსნა სულისა მისისა; მაზედამცა იქნების წყევა იგი მეას-და-რვისა ფსალმუნისა, რომელს იტყვის: „იყავნ შვილნი მისნი ობოლ და ცოლი მისი ქვრივ, შერ-ყევით იცვალენ“! და შემდგომი ამისი; – მასმც(ა) ესმის ჳმა იგი ღვთისა რისხვით დღესა მას ზარ – სახდელსა წარმგზავნელისა ცეცხლად საუკუნოდ, ვითარმედ „წარვედით, დაწყეულნო, სასჯელსა მას საუკუნოსა, რომელი განმზადებულ არს ეშმაკისათვის და ანგე-ლოზთა მისთათვის“! ნურაოდემცა მოაკლდების სახ-ლით მისით ღალადება იგი იობისი მამავალთა მისთა ამინ. – დაიწერა მტკიცე და შეუცვალელებელი სიგელი ესე თებერვლის: იზ: გასულს; ქკონს: ტჳვ: ჳელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის თუმნისშვი-ლის(sic)შიოშისითა არს. (ბოლო წარჩინებული ხვეული: „მეფე დავით იმამყულიხან ვამტკიცებ ნებითა ღვთისათა.“

თათრული

დედოფ. ანნა.

ბატონიშვილი თეიმურაზი.

1709 წ. № 20. „... სიგელი ესე ნინო წმინდელის მთავარეპისკოპოზის ვაჩნადის მიერ მორთმეული... ზეცისა მიერ არს ყოველი მოცემა კეთილი და ნი-ჳი... დედოფალსა ჩვენსა ღვთისმშობელსა აღმოუხ-და (წილის ყრის დროს) ქვეყანა ესე საქართველო-სა..., ძნელად მოსაქცეველი ყოველთა კაცთაგან“ ...

(ამან ნინო გამოგზავნაო... და მამანი შუამდინარისანი და ამათში დოდოცაო ამ ხმელ და უნაყოფო ადგილშიო... გაამრავლესო აქ მონასტრები; ყვეს ეკვლესია ღვთის მშობლისა დიდ... ბოლოს შეიქმნა 12 მონასტერიო და ყველანი ნინო წმინდელის მორჩილი იყვნენო და საგარეჯოს მონასტერისაცაო (წმინდა ნინოს), მაგრამ ეშმაკმა აღძრაო ბარბაროზნი აგარიანნი)... „ასწყვიტეს ქვეყანა, დააქციეს მონასტრები... და უდაბნოცა ესე გარეჯისანი მას შინა აღოხრდეს და მრავალ ჟამ და მრავალ წელ დაშთა უმკვიდროდ კაცთაგან და აღარავინ იყო ბერთაგან ვიდრე ყოფად ჩვენდამდე და ოდეს ვიხილეთ ადგილი ესე წმინდა და თაყვანის საცემელი და პატიოსანი უპატიო ქმნილი ვითარცა მარგალიტი მრავალსასყიდლისა გარეგანთხეული ტირილად ვიწყეთ... თქვენ საღვთონი და სულიერნი კაცნი... წინამძღვარი მარკოზ, ზაქარია და სხვანი მმანი... გამოხვედით სოფლით და შენებად იწყეთ მონასტრისა მაგის ყოვლად წმიდისა... და შენდობასა ითხოვდით ჩვენ მიერ საქმისა ამის აღსრულებად, ვინაიდგან თვინიერ ჩვენსა ვერ ჴელგემწიფათ საქმე ესე და ჟამთა მრავალთა იმყოფებოდით ჩვენთანა და ძნიად შესაბედავი იყო ადგილი ეგე მტერთაგან... ადვილად წარემართენით ადგილსა მაგას და იწყეთ მცირედ-მცირედ მუშაკობად და ჩვენ თანაშემწე გექმენ თქვენ შენობასა მაგას მონასტრისასა. სურვილ ვიყავ, რომ ცხოვრებასავე ჩვენსა გვეხილვა საწანდელი გულისა ჩვენისა

აღშენება მონასტრისა მაგის თქვენისა... და ვიხი-
ლე შენობა მცირედ ჟამ კეთილად წარმათებული
და სხვანიცა ძმანი მომატებულნი, რამეთუ კეთილსა
ცხოვრებასა აღასრულებდით ღამის თევითა დაუც-
ხრომელად ფსალმუნებითა, გალობითა და შესხმი-
თა სულიერითა და შემდგომად ამისა არა რა იყო
ნუგეშინის საცემელი თქვენი ჯორციელისა საზრდე-
ლისათვის მოსარეწელად, რომელი ძველნი და
პირველნი არღარა ჩვენდა მონასტრისა თქვენისა
არცა გუჯარი, არცა მახსოვარნი, თუ სადა იყო
მამული, ანუ თუ სხვა ნუგეშინის საცემელი ჯორ-
ციელისა საზრდელისა... ოჯრებასა და ჟამთა ვითარე-
ბასა უჩინო ექმნა, და ვინაიდგან არა ეგებოდა
თვინიერ ამისა მონასტრისა შენობა ჩვენ შემოგე-
წივენით და რაც რომ ძალგვედგა არა დავიშურვეთ-
რა და მოვართვით თქვენსა მონასტერსა და შევსწი-
რეთ ცოდვათა ჩვენთა შესანდობელად და ბრალთა
ჩვენთა აღსახოცელად იორზედ წმიდის ნინოს
საზურევი მინდორი, იქივ საწისქვილო ზევიდამ
რომ ჰევი ჩამოვარდების და შარაც ჩაივლის და
წისქვილის რუს მიადგების და კიდევ ზემოთ რომ
ქედური ჩასდევს საწნეხელი რომ დგას, ბოლოს
ჰიაურელის მიწის საზღვრამდინ, ისე სწორად ჩაივ-
ლის და წისქვილის რუს მიადგების და ამოჰყვება
ის რუი წისქვილამდი და იმ რუს შიგნით ყველა
ნაზურევი იყო წმიდის ნინოსი; და თქვენ რომ არ
გქონდათ რა სოფელში მამული, ამისთვის თქვენს

მონასტერს შევსწირეთ. – აწე ვინ იცის რომ ეს წუთი სოფელი ერთს პირზედ არ დაადგეს და მაგ მონასტერში შენობა აღარ იყოს... წინამძღვარი აღარ იჯდეს, ეს ნაზვრევი ისევ წმინდა ნინოს დარჩეს... და ისევ თუ შენობა შეიქნას ისევ დაუბრუნდეს დოდოს... აწე იტყვიან ვიეთნიმე ნინო წმინდელნი შემდგომად ჩვენსა: „რად მისცა სხვის მონასტრისა სხვასაო?“ მაგრამ ეს მონასტერი არა-სხვა არს, არამედ კელთა შინა ჩუწნთა არს და სამწყსო და მომკსენებელნი არიან ჩვენ ყოველთა ნინოწმინდელთანი... მეცა დამიც ჩემსა მონასტერსა ზედა სამსახური, რომელიც ძველითგანნი გუჯარნი და ბევრნი მამულნი დაკარგულიყო და... შრომითა ჩვენ მიერთთა კვალად შევმატე და პირველისაებრ საქმისა ისევ გავარიგე... ნუ მოუშლით... დაიწერა გუჯარი ესე... 1709-სა წ., ეორონიკონსა: ტჟჳ: მეფობასა ძისა ერეკლე მეფისა დავითისასა“. – ხვეულად: „სახელითა უფლისათა ვამტკიცებ ნინოწმინდელი იოსებ“. „ბოდბელი ზაქარია“ „სამებელი ნიკოლოზ“ „პართენი ხარჭაშნელი“ „ნეკრესელი ნიკოლოზ“.

„ჭერემელი ნიკოლოზ“.

1709 წ. ახლო დროისა. „ქ.. ჩვენ ღვთის მიერ კურთხევით ამაღლებულმა დედოფალმან პატრონ-მან ანნამ და ძემან პირშომან ჩვენმან თეიმურაზ დავამტკიცეთ სიგელი ესე სიტყვით და ბეჭდით

ამით

დედოფალი
ანნა

ლ

ბატონიშვი-
ლი თეიმურაზ

1709 წ. № 21. ახლო დროისა. ქ. ჩვენ დედო-
ფალმან ანა წმიდის დოდოს საფლავზედ მდევთ
წინამძღვარს ზაქარიას და მათს კრებულს უწინვე
ჯამაგირად პური და ღვინო და თეთრი ჰქონოდათ.
პური და ღვინო საიდამაც ეწერათ იქიდამ მოუჭე-
რით და რადგან საგარეჯო უდაბნოებს შევსწირეთ,
პური და ღვინო იქიდამ უნდა მიეცემოდესთ უდაბ-
ნოებს, სწორიოდ გაუყოფოდესთ(?)თეთრი ხუთი
თუმანი მოურავზედ ეწერა. საბალახეზედ ეს თეთ-
რი არ მოუშალეთ; თეთრს საბალახიდამ მოურავი
გაურჯელად მისცემდეს... შეიწირე შენ ყოვლად
... დოდო.

დედოფალი

1709 წ. № 22. ახლო დროისა. ქ. გაგვიჩენია
ჩვენ ბატონს ბოდბელ მიტროპოლიტს ზაქარიას
თქვენ წმიდის დოდოს მონასტრისათვის და მათის
წინამძღვარის ზაქარიასა, ეპიფანეს და გრიგოლი-
სათვის და სრულ ერთობილ კრებულთათვის თხუთ-
მეტი ჩემი კოდი პური, ორი მარილის ქვა, ერთი
ყველის გუდა და უღელი კარი და ორი მინან-
თული ზეთის ფასად, ყოველთვის მოგეცემოდეს
ცოდვათა ჩვენთა შესანდობლად და სულისა ჩვენის
მოსახსენებლად. არა მოგეშალოს ჩვენგან და არც
სხვათ ბოდბელთაგან. ყოველს გიორგობისთვის
მოგებარებოდესთ სალთხუცისა და მეგოდრის ჳელით,
გაურჯელად მოგაბარებდენ თქვენ ყოველს წელი-
წადს“ ხვეულად: „ბოდბელი ზაქარია“

1709 წ. № 23. ახლო დროისა. „ქ ჩვენ ალავერ-დეღმა ნიკოლოზ ნებითა ღვთისათა გაგიჩინეთ თქვენ დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას და ერთობილთ კრებულთ კაკაბეთიდამ კოდი პური ათი და კონდლიდამ უწინ ხუთი საპალნე ღვინო გიგიჩინეთ და ახლა იქიდამ შვიდი საპალნე უნდა მოგცეთ; ის ჩვენ მიერ გაჩენილი ულუფა არ მოგეშალოს. შეიწირე შენ წმინდა დოდო და მეოხ მექმენ წინაშე ღვთისა. პურს დიდის კოდით მოგცემდენ“.. ხვეულად: „ალავერდელი ნიკოლოზ“

მეორე გუჯარი გრძელი იმავე მონასტრისა: მეტად ხელოვნურად დაწერილი, მსხვილ და რგვალ ასოებით, მეტად თხელს, მაგრამ ფრიად წმიდა და მაგარს ერანულს ქალაღდზე. მერე სხვა სქელი ქალაღდი შემოუწებებიათ სიმაგრისთვის.

1710 წ. „ქ... წყალობითა ღვთისათა ამაღლებელმან... ბედნიერის ყაენის მიერ წყალობა მონიჭებით გამეფებულმან... რანთა და კახთა მპყრობელ, მმართველ, განმგებელ-მქონებელმან მეფეთ მეფემან დავით, და დედამან ჩვენმან... ანნამ,.. ძმამან ჩვენმან ერანის ბეგლარბეგმან კოსტანტინე მაჰმადყულიხან და პატრონმან თეიმურაზ და ძემან ჩვენმან მოწამად მირზამ... ვიგულს-მოდგინეთ სამართლიანად შესაწირავად კაწარეთს წმიდის სამების ტაძრის მისართმევლად და მას შინა მოსაყდრის სამებელ მთავარეპისკოპოზის მდივანმწიგნობართ უხუცესის ძის სანატრელის

ნიკოლოზის მისაზარებლად რისაც მამულის მქონე-
ბელი წმინდის სამების ტაძარი ყოფილიყო მას
ჟამსა, ოდეს გუჯრითა ამით დამტკიცებას გვეაჯა
სამებელი, ჟამთა შლილობისა და კახეთის წარტყუ-
ენისა და აოჯრებისაგან რაოდენიცა შეწირულობა
ჰქონებოდა ჩვენის სახლის ჳელმწიფეთაგან მიცემუ-
ლი შეწირულობით გარიგებული მამულის გუჯარი
დაჰკარგოდა და რომელიც მამული ჰქონებოდა,
რომელიმე წართმოდა და ზოგი არა ჩნდა; ზოგი
რომელიმე თავადთა და აზნაურთ ოჯრობისა და
გუჯრის უქონლობის და უპატრონობის მიზეზით
მძლავრობით მიეტაცათ, ზოგჯერ საეროთ გამჯდა-
რიყო, საეპისკოპოსობისაგან მოშლილ იყო, რო-
მელიც მას უკან ეულის ბიტონისაგან ეფისკო-
ზად(sic)დამჯდარიყო, დრო არ ქონოდა, თავის
საყდრის მამული, რომელიცა ჩნდა ისეუ(sic) ეშო-
ვა; ეს ყოველთაგან საცნაურ არს – მამულნი და აგა-
რაკნი, მთა თუ ბარი ყუელა საყოფი ქონებოდა.
ჩვენ რომ ბედნიერმან ყაენმან ჩვენი სამკვდრო კა-
ხეთი მოგვიბოძა, ეფისკოპოზათ ეს სამებელი დაგვ-
ხვდა. შვეტიცყევით და გავსინჯეთ, საყდარზე დიდი
გულსმოდგინება, შრომა და ღვაწლი თავსედვა,
საყდარი გაეკეთა(sic)და გაეახლებინა; ხატიოთა, ჳვა-
რითა და წიგნით შეემკო, მწიგნობრით, მგალობ-
ლითა და ყოვლის სამღვდელო საეკკლესიოს წე-
სით შეემკო და გაეპატიოსნებინა; გალავნით, სასახ-
ლით მოერთო და რომლისაც შემძლებელ იყო

ჯეროვნად გაეკეთა და თან-და-თან მატებდა. ვითარ ვიხილეთ შრომა და გულმოდგინება ამისი, ჩვენც შემწე ვეყუენით, მოკითხული ვქენით და გამოვიძიეთ: რომელიც ჩნდა და იცოდენ და დაჰკარგოდა, ისეუ(sic) შეუმატეთ; სამეზას სოფელს ზიარი არ ვინ ყუანდა და სხვას კელი არ ვის ედვა, მთა და ბარი დაჰკარგოდა, საცილობელად შექნოდა. ვინც მთას ეცილების მისი სამართალი გვიბრძანებია, როგორც გარიგდეს ისიც **სამართლის წიგნით** გადაწყდების; რომელიც სოფელს ახლო მთა ქონდა პატარძეულთ გაუფიცავს და დაუჭერია საწნავი მამულები და მიწები უპატრონობით გარეჯელ(sic)წაერთვათ სამებელთათვინ, ფიცი დაედვათ, აღარც დაეფიცებინათ და აღარც დაენებებინათ. ბატონიშვილი კათალიკოზი რომ ჩვენ სანახავათ მობრძანდა, მამულებზე ლაპარაკი შეიქნა. სვეტი-ცხოვლის გუჯრები ვნახეთ, ძველსა და ახალში, ორმივ ასე ეწერა: საგარეჯოსაკენ რომ სამეზის მამულიაო, კოტმანის დაბლა ღელე გაჰყოფს თავით ბოლომდი; დაბლა ღელიდამ რომ გზა ამოვა ყელმაღლისშვილი რომ დასახლებულა, შარა-შარა რომ გზა გადმოივლის, მწარეს წყალს გადმოადგება, მაღლა ბეჭი აქუს, დაბლა ცოტა გორა შუაში ჩაივლის, მწარე წყლის ღელეს ჩაჰყვების, ივრამდის ჩავა. ის ღელე ივრამდი გამოლმა სამეზის საყდრისაა და გაღმა პატარძეულთა. კათალიკოზის გუჯარშიაც ასთე ეწერა და მახსოვართაგან ასე თქმულიყო. გამოლმა დღესაც კელთ

ექირა სამებელსა და ჩვენც ვნახეთ და გავსინჯეთ, თავსა და ბოლოს უსამართლოდ ეცილებოდენ. .... როგორც პირველ შეწირული ყოფილიყო ჩვენც ისე შევწირეთ... ხაშმი კელთ შეუვალად წმინდის სამების ყოფილიყო, ზოგი რომელიმე წართმეული ქონდა, ზოგი დაედვათ. ბეგიაშვილი ჩოლაყაშვილს მამუკას ქონდა, მის ძმისწულს სახლთ უხუცესს ედიშერს თავისავ ნებადართვით დაედვათ, საყდრისთვის მიერთვათ. გორგისშვილი ბიძინას საყდრისთვის შეწირა(sic)და მამული საყდრისა იყო, კელი ავალბინეთ. ჟამიერაშვილი ერთი კვამლი ქართლიდამ საგარეჯოს ჩამოსულიყო ჩვენს სახასოში, ბიძინა სუფრაჩს მოეყვანა და ხაშმზე საყდრის მამულზე დაესახლებინა და თავისთვის დაექირა. აღარც ეს სუფრაჩი გიორგი ანებებდა, კელი არა ქონდა, ისევე საყდარს მივართვით. ეს ჟამიერაშვილები ეხლა ორად არიან... ხაშმის ბოლოს ჩოლაყაშვილს სახლთ-უხუცესს რევაზს კაცები დაესახლებინა საყდრის მამულში და სოფლის აშენება მოენდომებინა. ჩოლაყაშვილს ამბა ალავერდელს ნოკოლოზს რომ სამებლობა ქონოდა კაცები გაეყარა და სახლები დაექცივა, თავისი მამული ისევე საყდრისთვის დაედვა და ჩვენც დაგვიმტკიცებია... სიგლითა ამით განუახლეთ...; ორჯევს ბათაანი და ჯორაანი, მის გარეშემო ალაგება რომელიც ქონდეს იორს გაღმა-გამოდმა.... რისაც მქონებელი ყოფილიყოს ახმეტას მეფის ლევანისგან შეწირული ზვარი ერისთვის დროს მძლავრობით მიეტაცათ,

სისვაურებს ეჭირა, ისიც და რაც ახმეტას და უტოს
ორვილს გაღმა-გამოდმა სამების ყოფილიყოს...
ისეც შეგვიწირავს... ენისელში მჭედური მის სამ-
მღვრამდი ალიაბთას რისაც მქონებელი ყოფილი-
ყოს, თასმალურში, საკანს, ენისელში ან სხვაგან...
არ მოგეშალოს... საჩვენო არა ეთხოვბოდეს რა...
ქურდის მძებნელმან ჯელი ვერ დაიდვას... რომელიც
ჩვენის სახლის ჯელმწიფეთაგან მამული და მიწა-
წყალი გლეხს კაცს მოეშალოს და გაეყიდოს ისეუ
საყდრისთვის მიგვირთმევია. ჯელმწიფეთაგან შეწი-
რული საყდრის მამული არც ეფისკოპოზისა და
არც სხვის კაცისაგან არ მოიშლების და არ გაის-
ყიდვის, საყდრის გამოწირვით სხვას არ მიეცემის,
ნათლისმცემლის უდაბნოს „აკურთხეველი ყოფილა
სამებელი და სამწყსო არის და ზემდგომი, ჩვენც
აგრეთვე დაუმტკიცეთ... დაიწერა ჯელითა კარისა
ჩვენისა მდივან მწიგნობრის გორჯასპისათა აგვის-
ტოს ორსა ქორონიკონსა: ტჟჳ: ... ხვეულად მშვე-
ნიერი ხელი: „სახელითა ღვთისათა ჯელმწიფე მეფეს
დავითს იმამყულიხანს დამიმტკიცებია ჯელითა
ჩვენითა“. – აზის ბეჟდები მეფის, დედოფლის ანნას...
ბატონიშვილი თეიმურაზის და ერთიც თათრული.
არშიაზე: „ე: ჩვენ: მეფე: სრულიად საქარ-
თველოსი ირაკლი მეორე(sic)ვაშტკიცებთ მაისის: კვ:
ქორონიკონს: უდთ:“. აზის ბეჟედი (1781.)
იმამყულიხანს დავითს მეორედაც დაუმტკიცებია ხელის
მოწერით და ბეჟდით არშიაზე.

1710. წ. № 2 ქ. შეწევნითა: და ბრძანებითა:
ღვთისათა: ჩვენ... მეფეთ შეფემან დავით(....
ძემან ჩვენმა ლევან მირზამ)... ჟამთა ვითარებისაგან...
აღარაფერი შენობა აღარ ყოფილიყო რა საყდრის
მეტე(იოანე ნათლისმცემელს უდაბნოში)და ისიც მოშლი-
ლი და დაქცეული. წმინდანი მღვდელმონაზონნი დამ-
დგარიყვნენ, დიდი შრომა და გულსმოდგინება
დაედვათ, რაც ძალედვათ გაეახლათ მონასტერი
და შენობა ჩაეგდოთ. ბატონს მამა ჩვენს, მეფეს
ერეკლეს, ქართლი და კახეთი რომ ეპყრა თანაშემ-
წე ჰქმნოდათ (გუჯრები და სოფლები დაკარგულ-
იყო და მამულებიც დაკარგოდაო, ბერების გამოსაზრდელი
აღარა იყო რაო)- მოვიდა წინამძღვარი მამა ხარიტონ,
მღვდელმონაზონი სვიმონ და ბესარიონ და ყოვე-
ლი კრებული; მათ საზრდოსა და მამულს წყალო-
ბასა გუიაჯნეს. მოკითხული ვქენით. ასეთი ნაშენი
სოფელი არა იყო რა, გაცემულიყო, და ნაოჯარი
უშენი ჩვენი საღალო იორის გაღმა ბალბიანი შე-
მოგწირეთ. (ნათლისმცემელო) .. (სამზღვრები) მწარე
წყლის ღელე რომ ჩამოვარდების და იორს შეერ-
თვის, მის პირდაპირ წითელი კლდე რომ არის მის
გადმოსწვრივ დაბლა იორს ღელეს შუა რომ გორა
არის, ავლით რომ „გორებია და მის ძირს რუი
გადმოივლის, რუს ატანებით გორა რომ დასწყდე-
ბა და საქალაქე შარა ჩამოივლის, მის გასწვრივ
ივრამდი თავის სარწყავის რუის წყლის მოუშლე-
ლათ“...(წყევვა)...თუ ვინმე მაცილებელი აღგიდგე-

ბოდესთ... თქვენს მაკურთხეველს სამებელ ეპისკოპოსს აცნობდეთ(sic)და ჩვენ მოგვახსენებდეს... და საჯნავი მიწა ვერვისგან დაგეჭიროს იორს გაღმა და არცა ვინ ღალა გამოგართოს რაც კაცი დაგისახლდეს და რაც შენ გინდოდეს საჯნავი, საცაჯნათ არც ჩვენგან და არც სხვისგან ღალა არ გეთხოვებოდეს. დაიწერა.... ჴელითა სამებელ მთავარეპისკოპოზის ნიკოლოზისათა ქორონიკონსა: ტუჴ:“ ხვეულად „მეფე იმამყულიხან“
შენიშვნე არშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ამაში რომ სამებელი არის გამოცხადებული, ახლა მეფითა „კათალიკოზით და კრებითა ნათლის, მცემლის მონასტერი ნინოწმინდელს დარჩა და იმის ეკლესიას, ამაღ რომე ძველადაც ნინოწმინდლის ეკლესიის ყოფილოყო სვიმონ?

კათალიკოზი ანტონი ამტკიცებს 1769 წ. დეკ. 3.

და ერეკლე და მთელი მისი ოჯახობაც და ძის-ძენი: დავითი

სვეტი ცხოველი; წმიდა სიდონია.

ერეკლეს ძენი: გიორგი, ლეონ, იულონ, ვახტანგ, და ძის თეამურაზ და მირიანე.

1711 წ. № 82. ახლო დროისა.

ქ. ჩვენ სამებელს იოსებს ბესტაღაშვილმან ალფეს და ბერმა და იმისმა ყმამ მარქარაშვილმა გიორგიმ და დემეტრემ სამის დღის მიწა მოგვართვეს საწირავში და საკანონოში ჩახრიალას დაბლა

გზას წაკვრით თელეებს ზემოთ ორი ძეგვი არის, იმის ბოლოს სამეზური ძველი რუი რომ არის, ამის წაკვრით ის მიწა ნათლისმცემელის მონასტერს შევსწირე და წმინდა ხარიტონს მივართვი“

1711 წ. № 5. „..... ესე.... ნასყიდობის წიგნი მოგართვით ჩვენ ჩოლაყაშვილმან საგარეჯოს მოურავმან სუფრაჩმა გიორგიმ, შვილმა ჩემმა ბაადურ, ფარემუზ და ჯამასპიმ... თქვენ დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას და კრებულთა მონასტრისა თქვენისათა, ასე რომე ჩვენ სომხის ვალი გვემართა და ის სომხის ვალი ოცი თუმანი თქვენ გარდაგვიწყვიტეთ და იმ ოცის თუმნის ფასად ჩვენ თვალზე ნასყიდი ვენაჯი გვქონდა და ის თქვენ მოგეცით ბატონის დედოფლის და ჯანიშინის ბატონიშვილის თეიმურაზის დასტურითა.... იმისი (ვენაჯის) ნასყიდობის წიგნი თქვენთვის მოგვიცია და რაც იმაში სამძღვარი ეწეროს? იმ რიგათ ჩვენ მოგვიყიდია. ამ ფასად კი არ ღირდა ეს ვენაჯი, მაგრამ თქვენის კარგაკობით ამთენი თეთრი გარდაგვიწყვიტეთ.... დაიწერა აპრილსა ცამეტსა ქორონიკონსა: ტჷთ:....(რვა ბეჭედი)

ალავერდელი ნიკოლოზ.

დედოფალი ანნა.

1711 წ.

ქ. ნეზითა და შეწევნითა ღვთისათა ესე წიგნი მოგართვით თქვენ საქართველოს ბატონიშვილს

პატრონს სვიმონს ჩვენ უდაბნოსა გარეჯისასა საფ-
ლავსაზედა წმინდისა დოდოსასა მდგომარეთა და
ჯელაღპყრობით მლოცველთა თქვენთა წინამძღვარ-
მან ზაქარიამ, მღვდელმონაზონმან გრიგოლ და ეპი-
ფანემ და სულერთობილმან კრებულმან ჩვენმან, ასე
და ამა პირსა ზედა რომე თქვენად სადღეგრძელოდ
და კურთხეულის თქვენის ძმის ბატონის თეიმურა-
ზის სასულიეროდ და მოსახსენებელად თხუთმეტი
თუმანი თეთრი შემოსწირეთ წმინდას დოდოსა და
ჩვენ გვიბოძეთ და ჩვენ იმ თეთრით ვეზაჯი ვიყი-
დეთ და მონასტრისათვის დავდევით და მისად სა-
მუქვოდ ჩვენ ეს წიგნი და პირი მოგართვით, რო-
მე სანამდის ჩვენი მონასტერი იყოს და ჩვენ ვიყ-
ვნეთ და ჩვენსა შემდგომად ვინცა ვინ იმ მონასტრის
მცველნი შეიმქნენ, ყოველს შობას დღეს თქვენთვის
სადღეგრძელოდ ჩვენის კრებულთა ჟამსა ვწირევდეთ
და პარაკლის გარდვიხდიდეთ და ყოველს ნიკოლო-
ზობას დღეს კურთხეულის თქვენის ძმის, ბატონიშ-
ვილის ბატონის თეიმურაზისთვის ჩვენის კრებუ-
ლით ჟამს ვწირევდეთ და პანაშვიდს გარდავიხდი-
დეთ....(წყევლა).... დაიწერა წიგნი ესე ივნისსა ერთსა
ჯელითა სამთავნელ-ეპისკოპოზის კვპრიანესითა, ქო-
რონიკონსა: ქრისტეს: აქეთ ათას შვიდას და თერთმეტ-
სა და ქორონიკონსა: ტჳთ: ხვეულად. „ზაქარია“

მღვდელმო- ნაზონი ეპიფანე.

არა სჩანს

მეორე გვერდზე საკუთარი ხელით ნაწერი ანნასი: „...ახლა დასრულებული საბოლოოდ შვილიერებით ბოლო მოღებული თავისის სიყვარულის ახალმოზარდის ვაჟისკაცის შვილებით საუკუნო განსვენებას უწვდეთ(?)და სანამდე ცოცხალი ვიყო თქვენს უდაბნოს მამსახუროთ უბედური და სასოწარკვეთილებისა ცხედარსა ზედა მდებარი ბატონის რძალი ანნა მოგახსენებთ“.

1711. წ.

ქ. ჯანდიერიშვილები, ვაჩნაძენი და ახურელნი საცნავს მიწებზე შეცილდენ. მოვედით ბატონის ბძანებით სასამართლოდ ჩვენ ჩოლაყაშვილი ანბა ალავერდელი ბატონი ნიკოლოზ, მოურავი რევაზ, მოურავი მერაბ, სახლთხუცესი ედიშერ, ხარჭაშნელი ბატონი პართენ, მეითარი ფარსადან, მაცა ბოქაულთ უხუცესი. ალაგები ვნახეთ და გავსინჯეთ. გუჯარი იყო ძველი წმინდის დავითისა ბოლოს სამზღვარი სწორედ გამოჩნდა. აკურის ჯევი რომ მღვრივეს ჯევის შეეყრების ჩავლით ალაზნამდის აკურელთ დარჩა. ზემოთ აკურას ჯევის გაღმა სოფლის პირდაპირ ორი ახო გაეტეხათ ახურელთ ზემო-უზუნაური და ქვემო-ნარბილი. ამაზე შეცილდნენ და ბატონის ბძანებაც ასე გვქონდა. ფიცი არც ერთისა მომკდარიყო; უზუნაური ახო ახურელთ დავანებეთ და დარჩო და ნარბილის ახო ჯანდიერიანთ და ვაჩნაძეთ დარჩა. ამ ორს ახოს სა-

ჯუნდრის დელე გაყოფს. ამ დელეს ზემოთ ჯანდი-
ერიანთ და ვაჩნამეთ კელი არა აქვსთ, და დელეს
ქვემოთ ახურელთ არა აქვსთ კელი. ამ გარიგებაში
ბატონის ბრძანებით დამწყვდეული მდივანი (?)გორ-
ჯასპი და დამწერი ქორონიკონსა: ტჷთ: (1711 წ.)

1711 წ. № 29.

ქ. ნებიტა... ბატონიშვილმან პატრონმან სვი-
მონ შემოგწირეთ და მოგართვით თქვენ უდაბნო-
სა გარესჯისასა საფლავს წმინდის დავითისა თხუთ-
მეტი თუმანი თეთრი, ასე რომ ჩვენის ყმის მაქან-
დარაშვილის გიორგის ვალი სუფრაჩს გიორგის
ემართა, და იმ თეთრისაგან თხუთმეტი თუმანი
საფლავსა ზედა თქვენსა მდგომარესა წინამძღვარს
ზაქარიას და კრებულთა მისთა მივაბარეთ და იმათ
იმ თეთრით ვენაჭი იყიდეს და თქვენთვის სამამუ-
ლედ დადვეს ...ძმისა ჩემისა.... თეიმურაზის მოსახ-
სენებლად... შობის დღეს ჩემთვის სწირევდეთ და
ერთს ნიკოლოზობის დღეს ჩემის ძმის თეიმურა-
ზისთვის სწირევდეთ თავისის კრებულთა... დაიწე-
რა წიგნი ესე თიბათვეს ერთსა. კელითა სამთავნელ
ეფისკოპოზის კვიპრიანესითა ქორონიკონს: ქეს:

აქეთ 1711, ქორონიკონს: ტჷთ:

მონა ღვთისა ბატონიშვილი სვიმონ.

1711 წ. № 32.

ქ. ჩვენ ბატონიშვილმა პატრონმა სვიმონ მოგართვით თქვენ წმინდის დოდოს წინამძღვარს ზაქარიას..... ჩვენის სომხის მქონდა როშელის გიორგის თეთრი, ემართა გიორგი სუფრაჩს. იმ სომეხის თეთრიდამ თხუთმეტი თუმანი თქვენ მოგართვით. იმ ჩვენ ყმა ამ თხუთმეტს თუმანს ჩვენ მივცემთ; რახან სუფრაჩმა ეს თეთრი მოგცეს, ეს ყაბზი სუფრაჩს მიეცით. ჩვენი ყმა ანგარიშში ჩაუგდებს. ქორონიკონს: ტჟთ; იანვრის: კდ:

ახლო დროისა. ქ ჯანდიერშელამისა (ჯანდიერშვილებისა), ვაჩნაძეთ და აკურელთ მთის საქმე ასე დარჩა: შემოდგომაზედ მდივანი გორჯასპი და ბოქაულთ უხუცესი უნდა მოვიდნენ, სამართლიანის საქმით მთაც უნდა გაურიგონ, შეარიგონ

მონა ღვთისა მოურავი რშვასთ (თათრულიც)	მონა ღვთისა მოურავი მერებ.	მონა ღვთისა სახლთხუცესი ედიშერ (მერე თათრულიც)	ალავერდელი ნიკოლოზ.
--	----------------------------------	---	------------------------

1711 წ. № 33. ახლო დროისა.

ქ. აბარია მონასტრის საქონელი ფრანგს მამაჯანას საარაყე ქვაბი ზარფუშით და მილით, საკულუხე თუნგი. – ქ. არის ჟიჟაშვილის სახლში ფრანგული ქვაბი მისის ზარფუშითა, ორი სურა, ერთი ფისონი დიდი ტახტი. – ქ. ერთს ზანდუკში საკელმწიფო აბანოს პერანგი... ქ. ორი ბარტყული... ქ. ნაწილები წმინდათა პანტელეიმონისა, ისიდორესი;

ქ. მეორის ზანდუკისა დიდი ლანგარი. ქ. ბერძუ-
ლი ყოველი წიგნი – არა აკლია რა, თითო წიგნი
ყველა არის ქ. რახტიანი ლაგ(ა)მი....
(სხვა ნივთებიც ბევრი სწერია)

ალავერდელი
ნიკოლოზ.

1711 წ. № 35.

ქ. ჩვენი ბრძანება არის ბოქაულთხუცესო ბა-
ადურ მრამ(?) (გაურკვეველად). ბატონი ნინოწმინდელი
და თქვენ შეიყარენით და ნაცვლები და მოკვლები
თან იახელით. რაც ჩვენს შვილს მეფეს იმამყული-
ხანს ამ დოდოს წინამძღვრისად მისის კრებულისა-
თვის პაპიას ბეითალმანის მამულისა და საჯნავის წყა-
ლობა ექნას, ჩვენც იმ გზით გვიბოძებია და წყა-
ლობა გვიქნია. დასხედით და ამ პაპიას კერძი მამუ-
ლი გამოარჩივეთ და ამ წინამძღვარს მოაბარეთ.
რომ ამ პაპიას კერძს მამულთან მგალობელს კელი
არა ქონდეს და რაც მგალობლისათვის წყალობა
გვექნას, ამათ კელი ნუ აქვსთ. დაიწერა თვესა
ივლისსა იზ. ქორონიკონსა: ტჟთ:

მონა ღვთისა
ბატონიშვილი-
ლი თეიმუ-
რაზ.

1711 წ. № 36. ახლო დროისა.

ქ. მდივანბეგი პატა და დავით-გარეჯის წინამ-
ძღვარი ონოფრე აკურას კაცებზე ცილობენ და
რაც ამ სიაში ეწეროს იმაზედაცა და რაც ამას
გარდაის სალაპარაკო რამ იყოს იმაზედაც შეიყარ-

ნენ ეფისკოპოზთაგან ბატონი ალავერდელი, სამე-
ბელი და ნინოწმინდელი, დარბაისელი კისიჯის
მოურავი და ენისელთ მოურავი სახლთხუცესი.
სამართალი ქნან და ასე გაასამართლონ. ბოლო
მოუღონ, რომე ერთმანეთთან სალაპარაკო აღარა
დარჩესთ რა. რაც იმ დღეს არ მოგვახსენეს ამას
გარდაის ნურას ალაპარაკებენ. გაასამართლონ,
განაჩენი დადვან და ჩვენ მოგვართვან. რომელიც
ჩვენ გვებმანებინოს სიაში, ისე გაარიგონ

იმამყულიხან

1711 წ. № 37. ახლო დროისა.

ქ. უნდა მივსცეთ ჩვენად სადღეგრძელოდ
ჩვენ მამუკა ჩერქეზმა და ალადად: გაგვიჩენია ჯა-
მაგირი წელშიგ დაუკლებელად ოცი კოდი პური და
ორი საპანე ტკბილი წმინდის დავით გარეჯის წინამ-
ძღვარის პავლესათვინ და უდაბნოს მყოფთაგან.

მამუკა
ჩერქეზი.

1711 წ. № 38. ახლო დროისა.

... მრავალ გვარად შეწუხებული დედოფალი
ანნა ვკადრებ ჯვარის მტვირთველო, ჩვენ მაგიერად
ჩვენსა დიდსა იმედსა ბატონს ნინოწმინდელს და
წინამძღვარს ონოფრეს მრავალი მოკითხვა და
ნათლით შემოსილს ჯელს მთხვევნა მოახსენეთ.

მერმე რაც პაპიას წილი მამული იყოს, დოდოელთ
დაანებეთ და ათუნა (დათუნა?) ესთიბრაშვილის
ნაქონი მამული მგალობელს დაანებეთ მანდ ყვენის(?)
კაცი ხმ (ხომ) მანდ არის, თქვენ ხომ უსამართლოს
არ უზამთ. რატომ არ დაჯერდა. ეხლა დაჯერდეს.

დედოფალი ანნა.

1711 წ. № 39. ახლო დროია.

ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ დავით-გარესჯის
წინამძღვარმა მამა ონოფრემ თქვენ წმინდის დოდოს
წინამძღვარს მამა ზაქარიას და თქვენს კრებულთ,
ასე რომე ერთი ძველითგანი გუჯარი თქვენი და
ჩვენის მონასტრის საერთო ვიპოვნეთ მეფის ალექ-
სანდრესაგან გაახლებული ჩვენის ჟატისა და თქვე-
ნის ტაძრებისა და კიდემ სხვისა. ის გუჯარი ჩვენს
მონასტერში აირს და როდესაც სალაპარაკოდ ით-
ხოვთ მოგართმევთ... ჩვენის საყდრის გუჯრებში

არის

მონა ღვთისა დავით ფარეს- ჯის წინამძღ- ვარი მაჭუტა- ძე ონოფრე
--

1711 წ. № 40. ახლო დროისა.

ქ. ესე წიგნი მოგეცი მე ლოუაშვილმა(?) გი-
ორგიმ თქვენ ბატონს წინამძღვარს ონოფრეს:
ოთიას მეტრეველს ჩემი ორი მილათული (2 მ-)
ემართა. ოთია ბაღში მომკვდარიყო; ობოლი დარ-

ჩომოდა; თქვენ დაიხსენით; სამი მინალთული მიზო-
ძეთ. მაგასთან მე ხელი არა მაქვს, არც იასაულს.
მე უნდა გავისტუმრო... მოწამენი... ალია იასაულიც
მოწამე არის ამისი †.

1711 წ № 41. ახლო დროისა.

ქ. ჩვენ მაგიერად კარის ჩვენის მოჯელებს
სახლთხუცეს-მდივნებს საგარეჯოს მოურავს ნაც-
ვალს ასე უამბეთ, რომე წინამძღვარმა ონოფრემ
წმიდის დავითის გუჯარი მოგვართვა, გავმინჯეთ
და მისი ყმა ჩვენის ჯელით დიად ყოვლისფრით
გათავისუფლებული და აზადნიც (აზატნიც) ყოფი-
ლან და ახლა რაგინდრასფერში სარჯელი დაგიწ-
ყიათ და დღეის იქით ნურასფერში ამათხე ჯელი
ნუ გაქვსთ, ნურც ამ გუჯარს უტეხთ.. თუარა... დიად
ვიწყენთ. ხვეულად. „მეფე კონსტანტინე“

1712 წ. გძელი გრაგნილი გალესილ სქელს თეთრს
ქალაღზე. სიგრძით შვიდი არშინი და ორი ვერშოკი
სიგანით 6^{1/2} ვერშოკი; ერთმეორეზე გადაწებებულია 13
თაბახი; დანაწებებზე დასხმულია ბეჭედი ონოფრე მაჭუტა-
ძისა; ერთი მხარე დაწერილია, მეორე კი დაუწერავი

ქ: ეპა. დიდება, პატივი და თაყვანის ცემა დასა-
ბამთა საფუძველისა დამდებელსა, დამქსველსა ცათა
და ქვეყანისასა ღმერთსა საუკუნოსა, მიუწდომელსა,
უხილავსა, დაუსაბამოსა, აუგებელსა, უწორცოსა,
დაუსრულებელსა, მარტივსა, უცვალებელსა, უფსკრუ-

ლსა უსაზღვროსა, უნივთოსა, ურაბამოსა, გარე-შემოუწერელსა, უვნებელსა წყაროსა სახიერებისა და სიმართლისასა, ნათელსა მიუაჩრდილებელსა, ძლიერება თვალთ შეუდგამსა, უზეშთაესსა ყოვლისა საზომისა და მისთომისა, ჭემმარიტსა, ყოვლად ძლიერსა, ყოველთა შემოქმედსა, ყოველთა მხედველსა ყოვლისა მპყრობელთა, ყოველთა გამგებელსა მეუფესა და ჳელმწიფე ერთსა ღმერთსა, სამ-გუამოვნებით ცნობილსა, მამასა და ძესა, და სულსა წმიდასა ყოვლად განუყოფელსა თვინიერ გუამოვნებისა და თვითებისა, მამასა უშობელსა, ძესა შობილსა და სულსა წმიდასა გამოსულსა, მამასა მიზეზსა ძისა შობისა და სულისა გამოვლინებისა, ცნობილსა მამასა ღმერთად და მამად და ცნობილსა ძესა ძედ და ღმერთად და ცნობილსა სულსა წმიდასა მამისაგან გამომავალსა სულად და ღმერთად. და აღვიარებთ წმიდასა სამებასა ერთ არსებად ერთ ბუნებად, ერთ ძალად, ერთ ნებად, ერთ მთავრობად, ერთ ჳელმწიფობად, ერთ უფლებად და ერთ მეუფებად სამითა გუამითა საღვთოთა რამეთუ შეურევნელად შეიერთების წმიდა იგი სამ, გუამოვნება და განუყოფლად განიყოფვის საკვირველად. მამა უშობელი და დაუსაბამო, ყოველთა მიზეზი, რამეთუ იგი მხოლო არს უმიზეზო და უშობელი, ყოველთა შემოქმედი რამეთუ ოდეს იყო მამა იყოძეცა და სული წმიდაცა, ვითარმედ თვინიერ ძისა არა იყო მამა, არამედ იყო ძე მამისა თანა თანა – არსი და თანა-მოსაყდრე

უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა; რამეთუ „ყოველივე მის მიერ შეიმქნა“ ბუნება დაბადებულთა, „და თვინიერ მისსა არცა ერთი რა იქმნა, რაოდენი რა იქმნა“. ეგრეცა სული წმიდა თანა-გამგებელი, უფალი მყოფელი, რომელი მამისაგან გამოვალს, მამისა ცხოველს და ძისა-თანა თაყვანის იცემების და იდიდების, ვითარცა თანა-არსი და თანა-დაუსაბამო სული წმიდა, სული ღვთისა, სული წრფელი, სული მთავარი, წყარო ცხოვრებისა და სიწმიდის, ღმერთი თანა-მამით და ძითურთ დიდებული, დაუბადებელი, ყოველთა დამბადებელი, ყოვლისა მპყრობელი, მამა ძედ და სულად წმიდად და არცა ძე მამად გინა სულად წმიდად, და არცა სული წმიდა იქმნებს მამობასა, გინა ძეობასა, არამედ ერთ არიან სამნივე ღვთაებითა და ბუნებითა თვინიერ უშობელობისა, შობისა და გამოსვლისა, და რა არს უშობელობა გინა შობა და გამოსვლა წმიდისა სამებისა – მან მხოლომან უწყის და ჩუენდა გამოუძიებელ არს, რამეთუ ესრეთ იყავნ ცნობა და გულის-ხმის-ყოფა მამისათვს და ძისათვს და სულისა წმიდისათვს: არა განიყოფებიან ძალითა და ჳელმწიფობითა, რომლისაგან შეიქმნნეს ყოველნივე ხილულნი და უხილავნი, რაოდენნი იხილვების და რაოდენ უხილავ არს ცასა და ქვეყანასა შინა, წყალთა, მთათა და ბორცვთა შინა. – და კვალად აღიარების ერთი წმიდა სამებისაგანი, მეორე გუჳამი –

მე ღვთისა და მე კაცისა, პირველ საუკუნესა მამისაგან შობილი უჟამოდ და შემდგომად აღსა-
(ს)რულთაჟამთასა ქალწულისაგან განკორციელებულ ქმნილი ქრისტე სრულად ღმერთად და სრულად კაცად, ორითა ბუნებით და ერთითა გუამითა საღვთო(ა)თა, ვითარცა ბძანებს წმიდა სახარება: „მე და მამა ერთ ვართო“, და კვლად იგივე ბძანებს: „მამა ჩემი ჩემსა უფროს არსო“, რამეთუ მამისა სწორობით ვსენება ღვთაების ბუნების მომასწავებელ არს და მამისა უფროსად ვსენება კაცობრივსა ბუნებასა მოასწავებს. ხოლო სიბრძნით გამგებლისა წმიდისა სამებისა, რომლისა მარჯვენით მდგომარე არს წმიდა მარიამ, საუკუნო(ა)ს მამის ასული და დედა ძისა და დედოფალი სულის წმიდისა, და კვლად არიან მადიდებელად წმიდისა, სამებისა: საყდარნი, სერაბინნი, ქერაბინნი, უფლებანი, მთავრობანი, ძლიერებანი, კელმწიფებანი, მთავარანგელოზნი და ანგელოზნი და კვლად მოციქულნი, წინასწარმეტყველნი, მღვდელთ-მოდღვარნი, მოწამენი მამანი, მამათ-მთავარნი, ქალწულნი, მარტვილნი და ყოველნი წმიდანი მისნი და დაუღუმებელითა ჳმითა სამგზის წმიდასა გალობასა იტყვან: „წმიდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს უფალი საბაოთ“: სავსე არიან და ყოველთავე ცათა აღავსებენ საშინელისა ღაღადებისა მათისაგან და სხვანი სხვასა საშინელსა გალობასა იტყვან და სხვანი სხვასა; და სხვანი იტყვიან: „წმიდაო ღმერ-

თო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკუდაო – შეგვიწყალებ ჩვენ“, უგალობენ და ადიდებენ წმიდასა სამებასა ერთ-არსებასა, რომელმან შექმნა ადამ პირველი კაცი, ვითარცა თქუა: „ვქმნათ კაცი ხატად და მგზავსად ჩუენდა“, რომელსა უბმანა აღორძინება და განმრავლება, და აღორძინდენ და განმრავლდენ ესრეთ ვითარცა უწყით.

ხოლო ჩუენ მსასობელმა შენმან ცოდვილმან და ყოველთა მონაზონთა უნარჩევსმან, მტკიცესა ამას სარწმუნოებასა ზედა მყოფმან მაჰუტადე ონოფრე ყოფილმან ონისიფორემ, წინამძღვარმა ამა შენისა უდაბნოსამან, ზოი წმიდაო დავით გარესჯელო, ვიღვაწე და ვიმუშაკე კნინნი ესენი და შევსძინე წმიდასა სამარხოსა შენსა, რათა მეოხ მექნა წინაშე ღვთისა დღესა მას დიდსა განკითხვისასა. რამეთუ ქორონიკონი იყო ქრისტეს აქეთათას შვიდას ათორმეტი, ქართველთ მეფეთ-მეფისა ყოვლად უძლეველისა, მწნისა და ახოვანისა, დიდისა და დიდად სახელ-განთქმულის თეიმურაზ კახთ მეფეთ-მეფის ძის-ძისა, პირველის ერეკლესა და დედოფალთ-დედოფალისა ანნასი და ძისა მათისა იმამყული კახთ მეფისა და ძმისა მათისა თეიმურაზისა მრავალიმც არიან წელნი ცხოვრებისა მათისანი, – ხოლო მათის შეწევნითა და ჯელის მომართვითა აღვაშენე უდაბნოსა შინა საყდარი იოვანე მახარებელისა და კვალად პალატები და სხვანი კვეთილნი კლდის სახლები, გალავანი და კოშკები

და საყდრის კანკელი, ბევრის ხარჯ-გაწევით მურა-სად დახატული და შევამკვე პატიოსნის ხატითა, ჯვართა, სიწმიდის იარაღითა, შესამოსლითა და წიგნებითა – რამეთუ ასვენია **წმიდას დავითის საფლავზე** ხატი მოჭედილი მაცხოვრისა ერთი, არსების ხატი მოჭედილი ერთი, ხატი ყოვლად წმიდისა მოჭედილი ორი, ხატი ყოვლად წმიდისა კარიანი ერთი, ხატი ყოვლად წმიდისა გარდამოქსნისა ერთი, ხატი მოჭედილი სამებისა ერთი, ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი. – **წმიდის ნიკოლოზის საყდარში** ასვენია: ხატი მოჭედილი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი, ხატი მოჭედილი ყოვლად წმიდისა ერთი, ხატი მაცხოვრისა ერთი. – **იოვანე მახარობლის საყდარს** ასვენია: ხატი ივანე მახარობელისა კარებიანი **რუსულად მოჭედილი** თვალებითა და **რუსულის მარგალიტებითა** ერთი, ჯვარი ოქროსი მინაქრით მურასა თვალითა და მარგალიტითა ერთი, ხატი აღდგომისა ერთი, ხატი თორმეტ საუფლო კარიანი ერთი, ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი, ხატი წმიდის ელიასი ერთი, ხატი იოვანე ნათლიმცემლისა ერთი, ხატი ყოვლად წმიდისა და პეტრე-პავლესი ერთი, ხატი ფერის-ცვალებისა ერთი. – ამათ გარდა **სასენაკო მღვიმის წინამღვარს უსვენია**: წმიდის ნიკოლოზის ხატი ერთი და ყოვლად წმიდისა ერთი, ბარნაბეს ხატი ყოვლად წმიდისა ერთი, ბზობისა ერთი, შიოს ხატი მოჭედილი მაცხოვრისა ერთი და ყოვლად წმიდისა ერთი; – **იმერელს გრი-**

გოლს ხატი სამებისა ერთი, მეორე გრიგოლს ხატი ყოვლად წმიდისა ერთი; **გურიულ ნიკოლოზს** ხატი სამებისა ერთი, დემეტრეს ხატი მაცხოვრისა ერთი; პავლეს და სილოვანეს ხატი მაცხოვრისა მოჭედილი ერთი, გერმანეს ხატი წმიდის ნიკოლოზისა ერთი; ბართლომეს ხატი კოზმან-დამიანესი ერთი. - **ბოვნელის საფლავზე** ასვენია ხატი მოჭედილი ყოვლად წმიდისა ერთი და სამებისა ერთი. – **არის შესამოსლის იარაღი:** იეზდის ისფერის ფარჩის თავის შეფერებულის აშიითა ბისონი ერთი, ფილონი თეთრის ხარისა, სირმით ნაკერის სამკრითა ერთი, ფილონი თეთრის დიბისა მძიმედ სირმით ნაკერის სამკრითა ერთი, ფილონ ჩაქსული ყვითლის დიდის დიბისა, კაის მძიმეს აშიითა ერთი, ფილონი შავის იეზდის ფარჩისა, წითლის იეზდის ფარჩის სამკრითა და კაის მძიმეს აშიითა ერთი, ფილონი თეთრის იეზდის მძიმე ზარბაზისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ჩაქსული იეზდის შალ ზარბაზისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი თეთრი იეზდის მძიმე ზარბაზისა თავის შეფერებულისა აშიითა ერთი; ფილონი წითელი მძიმე ზარბაზისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ყვითლის საის ხარისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი წითელი ატლას ბაბთისა თავის შეფერებულის წითლის ყაბავარის აშიითა ერთი; ფილონი ყვითელი ატლას-ბაბთისა

ცის ფერის იშიითა ერთი; ფილონი წითელი ატლას-ბაბთისა თეთრის იეზდის ხევნარიანის აშიითა ერთი, ფილონი ნახმარი თეთრის დიბისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი წითელი, ატლას-ბაბთისა იეზდის ფარჩის აშიითა ერთი, ფილონი ყირმიზის ხარისა თავის შეფერებულის სამკრითა და აშიითა ერთი; ფილონი ხათაისა ზარიანის ლობდნის სამკრითა და თავის შეფერებულის აშიითა ერთი, ფილონი თეთრის ქამხისა, წითლის ობიერის სამკრითა და თავის შეფერებულის აშიითა ერთი, ფილონი მავის ლობდნისა თავის კაის მძიმეს სამკრითა და თავის შეფერებულის აშიითა ერთი; ფილონი ყვითელი დარაი-ბაბთისა თავის შეფერებულის სამკრითა და აშიითა ერთი; –

არის სტიხარი იეზდის ატლას-ბაბთისა თავის დიბის აშიითა ერთი; სტიხარი ყირიმშიზი ზარბაზის ხარისა ჩაქსული თავის შეფერებულის აშიითა ერთი, სტიხარი თეთრის ხითაისა მწვანის აშიითა ერთი, სტიხარი ისფერი ხათაისას მწვანის ხარის აშიითა ერთი, სტიხარი წითელი ხათაისა თავისი ჩაქსული მძიმის ფარჩის აშიითა ერთი; სტიხარი წითელი იეზდის დარაი-ბაბთისა თავის იეზდის სამკრითა და კაის ფარჩის აშიითა ერთი, სტიხარი ფერად-ფერადის ფარჩისა თავიანთ აშიითა **შვიდი**. – ამ სხვა სტიხართ გარდა სტიხარი ყვითელი საიის ხარისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი, სტიხარი წითელი ხათაისა თავის საფერის აშიითა ერთი; კიდევ სტი-

ხარი ერთი, სტიხარი ჩაქსული ხათაისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი, სტიხარი მწვანე ატლასისა თავის შეფერებულის აშიითა ერთი. –

არის ოლარი მძიმედ ოქრომკედით ნაკერი ოთხის მურასას ოქროს ღილითა (**ეს ოლარი დღეს დაცულია საეკლესიო მუზეუმში, თბილისს**); და სამი საია ოქროს ღილითა და ერთი გილანურის მინაქრის ღილითა ერთი; ოლარი წითელი ფრანგული ხარისა, ექვსის დაფერულის ღილითა ერთი; ოლარი ისფერი ხარისა აშიიანი, ჯვარებით ნაკერი, ოთხის დაფერულის ღილითა ერთი; ოლარი დიბისა ერთი, კიდევ ყვითლის დიბის ოლარი ერთი, ოლარი თეთრის იეზდის ზარზაბის დარაი-ზაბთისა ერთი; ოლარი თეთრი იეზდის ზარზაბი ატლას-ზაბთისა ერთი, ოლარი კაის მძიმეს ფარჩის ჩაქსული იეზდის ზარზაბისა ერთი, ოლარი წითლის ლობდნისა ოქრომკედის აშიითა ერთი, კიდევ ამათ გარდა ოლარი ფერად-ფერადის ფარჩისა ხუთი; ერთს ექვსი ვეცხლის ღილი აკერია--

არის სარტყელი: მძიმედ ნაკერი ოქრომკედითა, მუშაბაღათ მოჭრილის ვეცხლის თავითა ერთი; სარტყელი ოქრომკედით ნაკერი, ოქროთ დაფერულის თავითა, ზედ მთავარ-ანგელოზნი გამოყუანილნია ერთი; სარტყელი აბრეშუმით მოქსოვილი ოქროთ დაფერულის ვეცხლის თავიანი ერთი; კიდევ სარტყელი ვეცხლის თავიანი ერთი. – **არის ენქერი** მძიმედ ნაკერი მსხვილისა და წვრილის მარგალიტითა

და თვლებით შემკული ერთი (საეკლესიო მუზეუმშია დაცული); ენქერი ნაკერი სირმითა და ოქროს ღილითა ერთი, ენქერი ნაკერი სირმითა და ოქრო-მკედლითა ოთხი, – ენქერი მუყაიაშის ფარჩისა ერთი ერთის ვეცხლის ღილიანი, – კიდევ ენქერი ერთი. - **არის საბუჯარი** სირმით ნაკერი თორმეტის წყვილის ვეცხლის ჯაჭვითა და თავის სახლათეებითა წყვილი ერთი, – საბუჯარი ნაკერი სირმითა თორმეტი ვეცხლის ჯაჭვითა და ორის სახლათითა წყვილი ერთი, – საბუჯარი ნაკერი, ხარებაა გამოყვანილი, წყვილი ერთი, – საბუჯარი თეთრის დიბისა წყვილი ორი, – საბუჯარი კაის ფარჩის წვრილის ვეცხლის ღილებითა წყვილი ერთი, – საბუჯარი ზარბაზისა და ხათაისა ფერადები წყვილი ოთხი, – კიდევ საბუჯარი წყვილი ერთი. - **არის სიწმიდის იარაღი:** ბარძიმი დიდი ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი; ფეშუმში დიდი ეეცხლისა ოქროთ დაფერული სამი, – კამარა ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი, – კოვზი ვეცხლისა ოქროთ დაფერული ერთი, – მინაქრის ტარიანი ლახვარი ერთი; კიდევ ბარძიმი ვეცხლისა ერთი, – ფეშუმში ვეცხლისა ორი, – კამარა ვეცხლისა ერთი, – კოვზი ვეცხლისა ერთი, – თევზის კბილის ტარიანი ლახვარი ერთი, – სპილენძის სასეფისკვრე თეფში ერთი, – კიდევ ვეცხლის კოვზი ერთი, – კიდევ ლახვარი ორი, – პურის საკურთხის კალის დიდი ნალბაქი ერთი. - **არის დაფარნა:** დიდი მძიმედ სირმით ნაკერი გარდამჯსნისა ერთი, დაფარნა მძიმედ ნაკერი ოქრო-

მკედითა ერთი, – კიდევ დაფარნა ნაკერი ერთი, კიდევ დაფარნა ნაკერი ოქრომკედითა გარდამოქსნისა ერთი, – კიდევ ოქრო-მკედით ნაკერი დაფარნა ერთი, – დაფარნა მძიმის ფარჩისა ერთი. – **არის პერექელი** მძიმედ ნაკერი ერთი; კიდევ მძიმედ ნაკერი წითელს ხავედზე პერექელი ერთი, – პერექელი ნაკერი ორი – ერთი მაცხოვრისა და ყოვლად წმიდისა, – პერექელი ფარჩისა ფერად-ფერადი ექვსი. - **არის კონდაკი** ჳელით დაწერილი შვიდი, სტამბისა ხუთი, კიდევ რუსულზე გარდმოწერილი კონდაკი კაის მარგალიტის სანიშნითა და კაის ფარჩის ბოხჩითა ერთი; ისფერი ატლას-ბაბთის იეზდის ფარჩისა, წითლის იეზდის ფარჩის აშიითა და თორმეტის ვეცხლის ალყითა **ჭარის ფარდა** ერთი, – და იმისთანავე ფარჩისა აშიითა **ტრაპეზის გარდასაფარებელი** ერთი. - ერთი **საცეცხლური** ვეცხლისა ერთი და ბრინჯაოსი ერთი; – **საიაზმე** სპილენძის ჯამი თავის თაწმიდურის კაის მოჭრილის საიის ჯვართა ერთი.

არის წიგნები: წმიდა სახარება პატიოსანი, ვეცხლით მოჭედილი და ოქროთ დაფერული ერთი, – სახარება **მგრგლოგანი** (ესე-იგი ასომთავრულად ტყავზე ნაწერი) ორი; – სახარება ჳელით დაწერილი ორი და სტამბისა ერთი, სამოციქულო ჳელით დაწერილი ერთი და სტამბისა ერთი, – **გულანი სრული** და პატიოსანი (ახლად დაცული საეკლესიო მუზეუმში) ერთი; – მათეს თავის თარგმანი ერთი, – მეტაფრას წლისა

ბედნიერის დღეებისა ერთი; სეკდენბერ-ოკდონბერისა ორისავ თვის მეტაფრასი ერთი, – კლემექსი ერთი, – ეფრემი ერთი, – მამათ-ცხოვრება ერთი, – სვიმეონ საკვირველთ-მოქმედის საკითხავი ერთი, – ბარაკლიტონი კარგი ორი, და **ეტრატის** (ესეიგი ტყავზე ნაწერი) ძველი ერთი, – კურთხევანი კარგი ერთი, – დიდი სჯულის კანონი ერთი, – დავითნი ჰელით-დაწერილი ერთი, მღვდლისა და ერის კაცის დიმარხვის წესები თან უწერია, – კიდევ დავითნი ჰელით დაწერილი ერთი, – ტვიბიკონი კარგი და პატიოსანი ერთი, – ჟამნი ერთი, – ლოცვის წიგნი ერთი, – სტოდიერი ერთი, – **ბალავარიანი** ერთი, – **სვეტის ცხოვლის, ტხოვრები წმიდის ნინოსი, იოვანე ზედა-ზადენელისა, წმიდის დაგითისა და წმიდის შიოსი ყუელა თავიანთ საგალობელ-სახარება-სამოციქულოთი** (დაცული საეკლესიო მუზეუმში); – წიგნი სწავლისა: თავს წმიდის დავითის ცხოვრება და საგალობელი უწერია, – ძველი სვინაქსარი ერთი, – სწავლის ძველი ეტრატის წიგნი ერთი, – კიდევ, ძველის ეტრატის სწავლის წიგნი ერთი, – ზადიკი და სადღესასწაულო ერთად შეკრებული ერთი, – მარხვანი ერთი, – ლოცვის წიგნი მიცვალებულის წესითა ერთი.

არის სპილენძის იარაღი: ქვაბი დიდი ორყურიანი ერთი, უყურო ქვაბი იმის მომტანო ერთი, – ქვაბი იმისგან უმცროსი უყურო ერთი, – ქვაბი იმისაგან უმცროსი უყურო ერთი, – ქვაბი ორყური-

ანი პატარა ერთი, ქვაბი უყურო პატარა ერთი, – კიდევ ქვაბი დიდი ორყურიანი ერთი, – უყურო მომცრო ქვაბი ერთი, – კიდევ იმის ტოლი უყურო ქვაბი ერთი, – ჰელიანი პატარა ქვაბი ორი, – ქვაბ-ქოთანა ერთი, – იქნა ამისი ჯუმალი დიდი და ცოტა **ათორმეტი**. – **სინი** დიდი ორი, ზარფუში ერთი; ყაბი ერთი; **თუშფალანგი** ერთი, ლანგარი ერთი, კიდევ ლანგარი ერთი; საძროხე ლანგარი ექვსი; საფლავე თეფში ორი, ნალბაქი ცხრა, ჯამი ორი, მალთაფა ორი, ტაფა დიდი და ცოტა ხუთი, ტაშტი ოთხი, ალთაფა ორი, სარეცხი დიდი ტაშტი ერთი, საქონე ალთაფა ერთი, ლანგარი, ნალბაქი, თეფში, ჯამი, მალთაფა – ყველას ჯუმალი ოცდა ექვსი. ჩამჩა ერთი, ქაფქირი სამი, დიდი სანაჟურე ერთი, სურა, საღვინე ერთი; სათბობი თუნგი ორი, **ნამაგდანი** ერთი, ჭის თუნგი ერთი, კალის საარაყე ოყა ერთი, **რუსული** კალის სამარილე – ცალგნით სანელებელი ჩაიყრების და ცალგნით მარილი; **არაყის მარანი** თავის მინებითა, ბროლის სირჩით.

არის ვეცხლის თასი ორი; ვეცხლის ფიალა ერთი, **ორხუა** ახალი დიდი ორთუმან-ნახევრად ნასყიდი ერთი: პატარა ორხუა ერთი, კიდევ ზომიერი ორხუა ერთი, მოძველო ორხუა ერთი, ჯეჯიმი დიდი ერთი, – არის სუფრა დიდი ორი და კიდევ სხვა სუფრები და სუფრის იარაღები. – ქალაქს და თვალზე თუ თან-სადევნებელად წინამძღვარს აქვს ჰელით დაწერილი ჟამნი სტამბის ჟამნზე გარდაწე-

რილი და სხვაც ბევრირამ ჩამატებული თავის მარგალიტის სანიშნითა; სტამბის დავითნი ერთი, რვა-ხმა, ბარაკლიტონი და ერთი მგზეფსი ერთად შეკრული, სტამბის სახარება ერთი, სამოციქულო ერთი, ხატი ვეცხლისა ყელსაკიდი სამებისა – საზიარებელი ნაწილი ჩაიდების; – კიდევ ქალაქს სადგომს ხატი მაცხოვრისა და ყოვლად წმიდისა ვეცხლით მოჭედილი და ოქროთ დაფერული ერთ კუბოთ გაკეთებულია; – თვალზე ხატი ხარებისა ერთი **ვეცხლის იარაღი**: თასი მომცრო სამი, ფიალა ვეცხლისა მოდილო ერთი; - **ქვეშაფენი**: ორხუა ქირმანისა ერთი, მომველო ორხუა დიდი ერთი, ქეჩა ორი; - **სპილენძის იარაღი**: კელიანი ქვაბი ერთი, უყურო ქვაბი ერთი, წვრილი ქვაბი ორი, ტაფა ერთი, თეფში, ჯამი, მალთაფა ათხუთმეტი, ტაშტი ერთი, ალთაფა ერთი, სათბობი თუნგი ერთი, საღვინე სურა ერთი, სანაჟურე ორი, კალის საყინულე ბადია ერთი, ავანგ-დასტა ერთი, კიდევ ავანგ-დასტა ერთი; - თვალზე საარაყე დიდი ქვაბი თავის ზარფუშითა და გაწყობილობითა ერთი; კიდევ ქვაბი საარაყე თავის ზარფუშითა და გაწყობილობითა ერთი; ჩაფი საწყაო სპილენძისა ერთი.

აღვაშენე თვალზე საყდარი პეტრე-პავლესი და შევამკე პატიოსნის ხატითა, ჯვართა, სიწმიდის იარაღითა, შესამოსლებითა და წიგნებითა. – ასვენია... აქ ექვსის სტრიქონის ალაგი დატოვებულია ცარიელი:

ჩაწერა ნდომებიათ, მაგრამ პეტრე-პავლეს ეკლესიის ხატ-ჯვარ-სიწმიდენი ჩაუწერელი დარჩენიათ)

არის ფილონი წითლითა და ყვითლით ჩაქსული ზარბაზი თეთრის იეზდის დარაი-ბაბთის სამკრითა და მწვანის ხარის აშიითა ერთი, – **ფილონი** წითელი ზარბაზის დარაი-ბაბთი ჩიგინი წითელ-ყვითლით ჩაქსული ზარბაზის სამკრითა და მწვანე ხარის აშიითა ერთი, – **ფილონი** მწვანე ჩიგინი დარაი-ბაბთისა თეთრი იეზდის ზარბაზი დარაი-ბაბთის სამკრითა და წითელი ჩიგინი ზარბაზის აშიითა ერთი, – **ფილონი** წითელი დაბალი ატლას-ბაბთისა ერთი. – **არის სტიხარი** წითელი ზარბაზის ყაბავარის აშიითა ერთი, – **სტიხარი** თეთრი ხათაისა წითლის ხათაის აშიითა ერთი, – **სტიხარი** ისფერი შალყუთნისა ერთი, – **არის ოლარი** თეთრი ზარბაზისა ერთი, – **კიდევ** იმავე თეთრის ზარბაზის ოლარი ერთი, – **ოლარი** ჩაქსული წითლითა და ცისფერითა ერთი, – **კიდევ** იმავე ჩაქსულის ფარჩისა ოლარი ერთი, – **ოლარი** შავის იეზდის ზარბაზისა ერთი, – **ქამარი** ვეცხლისა ერთი, თავითა. – **ქ. კიდევ** ქამარი ვეცხლის თავებითა ორი, – **გინგილა** წითლის ზარბაზი-დარაი-ბაბთისა ერთი, წითლის ატლას-ბაბთის გინგილა ერთი: წითლის ხათაის გინგილა ერთი; **საბუჯარი** ყვითლისა და თეთრის სირმით ნაკერი, ხარებაა გამოყუანილი წყვილი ერთი, – თეთრი იეზდის ზარბაზი-დარაი-ბაბთის საბუჯარი წყვილი ორი; თეთრი ხათაის საბუჯარი თავის აშიითა წყვილი ორი, – წითელი იეზდის

ზარბაზის საბუჯარი თავის აშიითა ერთი, მწვანის ატლასის საბუჯარი წყვილი ერთი; – **არის სიწმიდის იარაღი**: ბარძიმი ვეცხლისა ორთუმან ნახევრისა ერთი, **ფეშუმი** ვეცხლისადიდი ორი, და სასეფი-სკვრე ბრინჯაოსი ორი, და ვეცხლის კამარა კოვზი და ორი ლახვარი, – პერექელი წითელი იეზდის ზარბაზისა ისფერი იეზდის ზარბაზის აშიითა ერთი, – ყვითელი დიბის პერექელი თავის ფერადის აშიითა ერთი, – თეთრის იეზდის საია ფარჩის პერექელი თავის აშიითა ერთი, აბრე-შუმის პერექელი ერთი, – დაფარნა ყვითლის დიბისა ზარბაზის აშიითა ერთი, – დაფარნა ყვითელი იეზდის ჩიგინი დარაიბაბთისა ზარბაზის აშიითა ერთი, – სირმით ნაკერი ენქერი ერთი, ფარჩის ენქერი ორი, ფრანგული კალის საზედაშე ერთი, – წირვის ჯელ-საჯოცები ორი – ერთი ოქრომკედით ნაკერი და ერთი საია ნაკერი ტილოსი წითელი ზარბაზის თეთრ-ლურჯ-ნარევის ყუთნის აშიითა, ხატის ქვეშეგასამალი ერთი, – ოქრომკედით ნაკერი ტრაპე-ზზე გარდასაფარებელი ერთი, შესამოსლების დიდი ბოხჩა ჩითისა ერთი, სპილენძის საიაზე ჯამი ერთი, **რუსული** სასხურებელი ორი; საზიარებელი ვეცხლის კოვზი თავის ბოხჩით ერთი

არის წიგნები: კონდაკი კელით დაწერილი ორი, **სტამბისა** ოთხი და **კვერქსი სტამბისა** სამი, სახარება კელით დაწერილი ბოლოს სამივ ათორმეტი უწერია, სახარება **სტამბისა** თავის ბოხჩითა

ერთი, **სამოციქულო სტამბისა** თავის ბოხჩითა ერთი, **სტამბის დავითნი ორი და ჯელით დაწერილი საათაბაგოური** კარგი ერთი; ჯელით დაწერილი ჟამნი კაის ლოცვებით გარიგებული ორი, მარხვანი ორი, დიდი კურთხევანი ერთი და ზეთის კურთხევის კურთხევანი **ერთი; საათაბაგოური** კარგი სვინაქსარი ერთი, ბარაკლიტონი ორი, ტვიბიკონი ერთი, ზატიკი ორი, გამოკრებული ძველისა და ახლის სჯულის ამბავი და ბოლოს საბასი და სვიმეონის ცხოვრება უწერია, – ჟამნი დიდი ლოცვებით გარიგებული და ბოლოს გამოჩენილი სადღესასწაულოები უწერია ერთი, – რვა-ხმა, ბარაკლიტონი, სადღესასწაულო უწერია და ერთი მგზეფსი ერთად შეკრებული სამივა, – ეს ამდონი წიგნები ამისთვის დავაწყევ აქა, რომ ან წინამძღვარი და ან მისის კრებულისაგან ვინმე რომ სოფლად წავიდენ სადმე მონასტრის სამსახურზე, თვითო ჯელი წიგნები თან-იდევნონ: მონასტერში ხომ წიგნები არა აკლიარა

რაც პატარძელსა და თვალზე წმიდის დავითის ყმა და მამული მომეზარა იმას გარდა **ჩემგან ნასყიდი** (აქ მაჭუტაძის ხელით ჩამატებულია: „ბუზარაშვილი კვამლი ერთი“ და შემატებული მამულები: **პატარძელს**: კავ-თელა კვამლი ერთი, **თვალზე** ნასხიდა და ირემა კვამლი ერთი, ხებრიელაშვილი კვამლი ერთი, მეძმაშვილი თევდორე კვამლი ერთი, მეძმაშვილი ებალა კვამლი ერთი, მახარაშვილები კვამლი ერთი, ლასურაული თევდორე კვამლი ერთი; ლასურაშვილი იესე კვამლი ერ-

თი, მიქელაშვილი მანუჩარა კვამლი ერთი, ბერიკაშვილი კვამლი ერთი; ფეიქარი ზურაბა კვამლი ერთი, ალექსიშვილი ლაზარე კვამლი ერთი, აკოფაშვილი ელიზბარა კვამლი ერთი, აკოფაშვილი გიორგი კვამლი ერთი, ფეტვია კვამლი ერთი, გუგულია კვამლი ერთი, ნალეზაშვილი კვამლი ერთი, კვირიკაული კვამლი ერთი; ორი მამული მიმიცია ხახვიაშვილისაგან ნასყიდი თავისთვის სამკვიდროდ მიმიცია და ამბროაშვილის მამული კვირიკაული – ეს ორივე იმისთვის მიმიცია და აღაპი დაგვიდებია ამ რიგად რომ, თუ შიმშილობა არ შეიქნებოდეს როსაც მოსავალს პირი უჩნდეს, **რვა ლიტრიანის კოდით სამს კოდს ნამცხვარს, ერთს საპალნეს ღვინოს, ორს ცხვარს და სამს ზურგიელს** იმ დღეს დახარჯევდეს და ამისთვის ასე გაგვითარხნებია თავითა შვილითა და შვილის-შვილითა და ჩუენის ნასყიდის მამულებითა, რომ რაც იმის წიგნში არ ეწეროს, იმისმეტი არა ეთხოვბოდესრა. - კიდევ რომელიც ამაში დაგვიწერია იმას გარდა და რაც **ზვრები და მარნები გამიკეთებია** იმას გარდა ოცდაათი თუმანი ჩემდა სამარხად შენდობის წიგნებსა და ჩემს სუდარასთან მქონდა შენახული, ამისთვის რომ ჩემს დამარხვაზე ჩემის მონასტრის კრებულნი არ დალონებულ იყვნენ; მაგრამ ხუთის კვამლის ნინოწმიდლის ყმების დარი-სპანაშვილების ხუთი საკვამლო მამული ჩუენს ზვარზე ეკრა და შიგ ვესახლენით და ჩუენსა და ბატონს ნინოწმიდელსა და იმ კაცებს შუა ბევრი

სამდღურავი იყო და ის ჩემი სამარხი თეთრი ავიღე და იმ მამულეებში მივე და ჩემს ზვარზე დავადევ ამისთვის რომ ჩუენსა და ბატონს ნინოწმიდეღსა და იმის ყმებს შუა მშვიდობის ჩამოგდებისათვის; ახლა იმ ნასყიდის მამულისაგან რვას საპალნეს ზედაშედ ჩასახედენ წმიდის პეტრე-პავლეს საყდრის დღეობის სახელზე; წინამძღვარი და კრებულნი იმ დღეობას ჟამსა სწირევდენ და ან ვინც გარეშე შემწენი მიბძანდენ იმ დღეს და ჩვენს ჭირნახულს მოიგონებდენ და ჩვენს სულს მოიხსენებდენ. – და ამ ზედაშისაგან ერთი საპალნე ხარჯად და სათხლედ გამოვიდნენ და შვიდის საპალნისაგან სამი საპალნე და ერთი საპალნე კვირიკეულის ალაპისა – ეს ოთხი საპალნე – იმ დღეს ალაპში დაილიოს და ერთი საპალნე უდაბნოში გაიგზავნოს; – და ვინც კრებულნი დარჩებოდეს იმ დღეს, ნურც ისინი იკადრებენ რომ ზედაშე ჩაუვიდესთ და ჟამი არ გვიწირონ და ჩვენი მოჯსენება არა ჰყონ, იმათაც ჩუენი შენდობა ჰყონ და ჩუენგანც ღმერთმან იმათაც შენდობა მისცეს. – და სამი საპალნე გაიყიდოს და იმისი თეთრით ქალაქიდან საბერო საჭმელი იყიდონ და იმ დღეს მოიხმარონ; და რაც იმ ღვინის ფასი საჭმელს მორჩეს იმ დღეს ვინც გარეშე მწირველნი იყუნენ იმათ ცოცოტას (sic) საწირავს მისცემდეთ იმ ღვინის ფასისაგან. ეს ზედაშე და კვირიკაულის ალაპი ორივე იმ დღეს დაიხარჯებოდეს; – თვითან ამავე კვირიკაულს დააყენებდენ იმ ზედაშეზე და იმასვე დაახარჯვინე-

ზდენ თავის აღაპსა და იმ ზედაშესა რომ თუ არ იმ დღეს, უმისოდ ვერავინ ცუდმად დახარჯოს და ვერც უმისოდ და ვერც იმ დღეს თუ არ ამრიგად. – და კვირიკაულის აღაპის პურს გარდა რაც იმ დღეს პური მოუნდებოდეს, წინამძღვარმა და კრებულმა მონასტრის პური დახარჯონ, და რომელმანც წმიდის დავით გარესჯის წინამძღვარმან და მისის უდაბნოსა და მონასტრის კრებულთაგანმა ესე ჩუენი ჭირნახული და ანდერძი ჩაგვიროვინოს და მოგვიშალოს ისიმც შეიქნების ორსავე სოფელ მოშლილი და დაუმტკიცებელი. დამამტკიცებელი ამისი ღმერთმან აკურთხოს, – და კვირიკაულისათვის მიმიბარებია ის საზედაშე ქვევრი; ნურავინ აუხდიდეს; როგორც თავის წიგნში დაგვეწეროს იმ რიგს აღაპს გარდინდიდეს. – ამას გარდა ახშანს დუდაურები წმიდის დავითისი ყოფილიყუნენ, მაგრამ ძველადგან დაკარგული შექნილიყუნენ, **კახეთს განჯის ხანი აბაზყულიხან ბატონობდა**; რადგან თათრობა იყო, სყიდვისაგან უფრო ნამეტნავი ხარჯი დამემართა, ღმერთის ძალით ამოვიღე დიდის გარჯით; ოთხკვამლად არიან; ამათ რვა საპალნე ღვინო აძეს **და ათ ლიტრიანით ორი კოდი ნებალი** და ორი ლიტრა სანთელი; – ყოველს წელიწადს ამას უნდა საყდარს მიაართმიდენ.

აკურა ძველიდგან სამკვიდრო წმიდის დავითისა ყოფილიყო; ქუეყნის ოხრობასა და უბატონობაში ოხია ყორჩიანთ დაეჭირათ და ემოვნათ. მეფის

რეკლეს შვილი, მეფე იმანყულიხან, კახეთს ბატონად მობძანდა; მოვახსენე და ძველი გუჯრები ვაჩვენე და წყალობა გვიყო, აკურაცა და ვანთას საკვამლოები და ნაზვრევი და სამეზვერეო მამული და კიდევ ერთი დიდი ზვარი მე ჩავყარე აკურას; გვიბოძა კახმა ბატონმა, მაგრამ ოხია ყორჩიანი დიად ძალიანი კაცნი იყუნენ და მრავლის სახლის კაციანი და ძალიანის მოყურების პატრონი, და დიდი სარჯელი და ხარჯი გამაწევინეს: თორმეტი აქლემი, მრავალი ცხენი და ჯორი, ფლური და თეთრი – ორას თუმნამდის ხარჯი გამაწევინეს. და ესოდენ სარჯელით ესე ჩუენგან ნაღვაწ-ნამუშაკვეი დამიგდია – და შემდგომად ჩუენსა ვინცა წმიდასა ამას მონასტერსა შინა პატიოსანნი და ღვთისა შემოსილნი წინამძღვარნი და კრებულნი ბძანდებოდეთ, ამას მოვახსენებთ: მოსვენებული, გარიგებული და რიგიანი საქმე მოგებარებათ, სხვაც რომ არა გაისარჯნეთ და ამას მოუაროთ, ესეც გეყოფათ. მე ამ ნუსხასა და წიგნს არ დავაგდებდი, არც ამ ამბებს მოვახსენებდით, მაგრამ ზაფხულის სიცხემა და ზამთრის სიცივემა, დღეთა და ღამეთა სიგძე-სიმოკლემა და ჟამებმა, სოფლისა ამის საცთურმა მრავალი სარჯელი გაგვაწევინა და ჩემდა უნებურად წარმომათქმევინა ესე ამბები. ახლა მოაჯე ვარ მე თქვენთანა და მოქენე, რადგან თვალზე ორი ზვარი და ორი მარანი დიდის გარჯით ნაშოვნნი და აშენებული დამიგდია და ქართველი-ბატონისა და კახი-

ბატონის ჯამაგირის წიგნები და **ნადარბაზევზე საყდარი აღმიშენებია** წმიდის პეტრესი და პავლეს სახელზე, ხატითა, ჯვართა, წიგნებითა და შესამოსლებით გამირიგებია და ამაებს გარეთ ჩვენთვის საზედაშე გამირიგებია რომ ზედაშე ჩაისხმოდეს; – და იმ დღეობას თუ არ დიდის გაჭირვების საქმისათვის იმის დღეობას წინამძღვარი და კრებული ნუ დააკლდებით. ამდონს ჩუენს ჭირნახულსა და გარჯას მოიგონებდეთ და ნუ ჩააროინებთ ცუდათ. და ვინც უდაბნოს კრებულისაგან და ან სოფლიდამ სამღვდლო დასი თავიანთ ნება-წადილით მობძანდენ, იმათაც თქვენთან თანა-ზიარად შეიქმოდეთ და შემწედ მოიხმარებდეთ, და იმ დღეს ჩუენტვის და **ჩუენის ძმის ბოვნელის მაქსიმესათვის** და ვინცავინ სულიერნი ძმანი მწირველნი და მწირნი ამა სარჯელსა შინა ჩუენტან თანა-შემწედ ყოფილიყუნენ, ყველას შენდობით გვახსენებდეთ, რათა უფალმან ღმერთმან ჩუენმან და მამამან წმიდამან დავით თქუენცა თქუენის ჭირნახულისაგან უიმედოთ არ დაგანარჩუნოსთ, ჩუენის ხსენების სანუქფო პასუხი დღესა მას სასჯელისასა კეთილად მოგაგოსთ ამინ. – ჩუენგან ნაღვაწი და შემომატებული ესენი არიან, რომელიც ამა გუჯარში აღგვიწერია დღეს აქამომდე და დღეის წადმართ თუ კიდე ღმერთი დაგვაცლის ეგების კიდევ რამ შევიძლოთ ღ-თისა და მონასტრის სამსახური.

ამას წინანდელი უდაბნონი და მონასტერი ჟამთა

ვითარებისა და ქუეყნის შლილობისაგან აოჯრებულ იყო. როსცა რომ კახეთს მშვიდობა და შენობა ჩავარდნილიყო **მეფის არჩილის დროს ორნი** კარგნი მღვდელ-მოლოზონნი დამდგარიყუნენ – პავლე და ნიკოლოზ, კარგნი და პატიოსანნი, აღარცარა არჩილ მეფეს დასცალეობოდა და ის მღვდელ მონოზონნიც მიცვალეებულ იყვნენ, მაგდენი მონასტრის შემატების საქმე არა დასცალეობოდათ-რა. იმათ მიცვალეებას უკან ჩუენც ზედ მოვესწრენით მონასტერსა; იმათი ნაღვაწიცა და ამ გუჯრის უწინდელი ჩუენი ნაღვაწიცა უსჯულონი ლეკნი დაგვესხნენ თავსა და **მონასტრის კრებულნიც დახოცეს** და მონასტრის საკმარნი ჭურჭელნი და და საეკლესიო იარაღი ყუელა წარსტყუენეს, იავარყუეს და მოაოხრეს. ამა ზემოთი წერილი რომელსაც მოგიტხრობს და მოგახსენებსთ მასუკანდელი ნამუშაკვეი და ნაღვაწი არის. **ამას გარეთ უწინდელი კელმწიფეთაგან შემოწირული და ან წინამძღვრებისაგან დასახლებული თვალზე და პატარძელუს: არის პატარძელუს: ლაფერიშვილი კვამლი :ა: ესტატაშვილი კვამლი :ა: უსუფაშვილი კვამლი :ა:, ტურიკაშვილი კვამლი :ა: ჟატელი კვამლი :ა:, კაწარალიას სახლის კაცი კვამლი :ა: ტაბარუკს გარდა მამულიანნი. არის თვალზე; მომმნაშვილი კვამლი :ა: მისი განაყოფი კვამლი :ა:, კურდღელაშვილი კვამლი :ა: კიდევ თვალზე ჟატელი კვამლი :ა: მჭედლიშვილი რამაზა კვამლი :ა: მჭედლიშვილი გიორგი კვამლი :ა:**

მჭედლიშვილი შიო კვამლი :ა: მჭედლიშვილი
ბასილი კვამლი :ა:, მჭედლიშვილი ქიტიაშვილები
კვამლი :ა:, მჭედლიშვილი მახარობელი კვამლი :ა:,
ყაზარაშვილი ბაისოღულა კვამლი :ა:, ყაზარაშვილი
ნურალა კვამლი :ა:, მთიულიშვილი ზურაბა მოხე-
ლე კვამლი :ა:, იმისი განაყოფი ბასილა და ჯაფარიძე
კვამლი :ა:, მეღვრეკელი კვამლი :ა:, იო-
რდნაშვილები კვამლი :ა:, ვედრიაშვილი კვამლი
:ა:, ფერინოზიშვილი კვამლი :ა:

მონა ღვთისა დავით გარე- ჯის წინამ- ძღვარი მაჭუ- ტაძე ონოფრე

და მერე ხვეულად: „წინამძღვარი ონისიფორე“ †
ბოვნელი მაქსიმე“ †

1713 წ. № 59 ნონიაშვილი გოგია აძლევს
„გარესჯის ნათლისმცემლის მამას ხარიტონს სვი-
მონს, ბესარიონს, საბას... ასე რომე თელავიდა
ავიყარე და მოველ ქალაქს და ჩემის ნება-წადი-
ლით უდაბნოს თავი შემოვსწირე... (ბეგარა) უნდა
მოვართვა წელიწადში ზეთი ლიტრა სამი, სანთელი
ლიტრა ერთი, საკმელი ჩარექი ერთი“... ქ-კს უა

1713 წ. № 253 ხარიტონ და კრებულნი: (სიმონ),
ბესარიონ, მანაზონი საბა აძლევს ხუტალაშვილს:
„რადგან მოხვედი და მონასტერს თავი შემოსწირე
„გებოძეთ ქალაქს ჩვენი ნასყიდი შაქარაშვილის

სახლი დარბაზი მისის დერეფნით და დერეფანზე
ოთახითა, შიგნით სარდაფითა, ქვევრითა და მარნითა
და ოთახითა... არ მოგეშალოს... და თქვენც რაგვა-
რადაც სხვანი მოქალაქე ჩვენი ყმანი ჩვენს მონა-
სტერს ემსახურებოდეს ისე ემსახურენით. ქ-კნს უა“

ხარიტონ მეორე მხარეზე ხვეულად: „ბესარიონ“
და „სულხან საბა“ (ცნობილი მწერალი).

1714 წ... ჩვენ... პანკრატიანთ ტომმან და რტო-
მან ყოველთა დიდთა კელმწიფეთა... ღვთისა გან-
გებით ქუეყანასა-ზედა მოსამართლედ დადგინებულისა
... დიდისა ერანის ტახტ-სახელმწიფოს მპყრობელ
განთვისუფლებით მქონებელისა ბედნიერის კელ-
მწიფის (აქ ერთის სიტყვის ადგილი დატოვებულია)
მიერ შვილურად აღზრდილმან და მათ მიერ
წყალობა-მონიჭებით გამეფებულმან... რანთა და
კახთა მპყრობელ-გამგებელ-მქონებელმან კელმწი-
ფემ მეფეთ-მეფემ დავით-იმყულიხან და დედამან
ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან ანნამ,
დიდის წყალობით ერთად აღზრდილმან სასურველ-
მან ძმამან ჩვენმან ერევნის ბეგლარ-ბეგმან პატრო-
ნმან მამად ყულიხან კოსტანტინე და კახეთის გამ-
გემ ძმამან ჩვენმან ბატონიშვილმა პატრო-
ნმან მამად ყულიხან კოსტანტინე და კახეთის გამ-
გემ ძმამან ჩვენმან ბატონიშვილმა პატრო-
ნმა თეიმურაზ და ძმათა ჩვენთა რიზა-ყული-მი-
რზამ და მუსტაფა-მირზამ, პირმშომან და სასურვე-
ლმან ძემან ჩვენმან პატრონმან მაჰმად-მირზამ და
ალი-მირზამ ვიგულეთ და ვიგულსმოდგინეთ და
ეს წიგნი და სიგელი მოგართვით უდაბნოსა დავით-

გარესჯის ნათლისმცემლის მოწასტერს ამა პირსა ზედა, რამეთუ თქვენი უდაბნო. მოოჯრებული იყო ჟამთა ვითარებისაგან და სხვით სხვად ცვალებადის დროსაგან, არღარაფერი შენობა არღარა ყოფილიყო რა საყდრის მეტი და ისიც მოშლილი და დაქცეული. წმინდანი მღვდელმონაზონნი დამდგარ იყვნენ, დიდი შრომა და გულსმოდგინება დაედვათ, რაც ძალებდათ გაეახლათ მონასტერი და შენობა ჩაედოთ და მეფეს ბატონს მამა ჩვენს ერეკლეს ქართლი და კახეთი რომ ეპყრა, თანაშემწე ჰქმნოდათ; და საცნაურ იყო პირველდგანვე ჩვენის სახლის ჯელმწიფეთაგან სოფლები და აგარაკები შეწირული ყოფილიყო, და პირველ მონასტრის მოშლით გუჯარი დაკარგულიყო და აღარა ჩნდა რა: თუ ზეპირ ვისგანმე მოგვეხსენა, რომელიც მამულები იყო შევკრიბეთ, მაგრამ უგუჯროთ ვერავის რა შეტყო (sic), ბერების გამოსაზრდელი აღარა იყო რა.- მოვიდა წინაშე ჩვენსა წინამძღვარი მამა ხარიტონ, მღვდელმონაზონი სვიმონ და ბესარიონ და მონაზონი საბა და ყოველი კრებული მათი – საზრდოსა და მამულისა წყალობასა გვიაჯნეს. მოკითხული ვქენით, და ისეთი ნაშენი სოფელი არა იყო-რა – გაცემულ იყო, და ნაოჯარი უშენი ჩვენი საღალო იორს გაღმა ბალბიანი შემოგწირეთ... წმიდასა იოანე ნათლისმცემელსა, გკადრეთ, მოგართვით და შეუწირეთ უდაბნოსა ტაძარსა .თქუნესა (sic) მრავალმთასა ყოვლის კაცის უცილებელად... ესეც გაგვისამზღვრავს: პატარძე-

ულიდამ რომ სამინდრე შარა გამოვა და წყაროს ქვეით ჩალიანს თავში გამოივლის და მინდორში გავა იმას ქვეით ბერებს დაგაკელით და პატარძელთ დავანებეთ...(მერე სხვა საზღვრებიც)... თუ აშენოთ, როგორადაც სხვა ნათლისმცემლის ყმა – ყოვლის საჩვენოს საქმისაგან გათავისუფლებულია (sic)... ნაქურდალი თავი და ერთი საზღაური პატრონისა, სხვა – თქვენის მონასტრისა არის და იყოს ვიდრე უკუნისამდე... დაიწერა... მთიბათვის: იზ: გასულს. ქ-კს :უბ: ჳელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგ-ნობრის თუმანიშვილის შიოშისითა. მერე ხვეულად: „მეფე დავით იმამყულიხანი“ და მისივე მეფის ბეჭედი. – მეფე თეიმურაზსაც დაუმტკიცებია 1779 წ. დეკემბრისს :ა: დაუმტკიცებიათ ერეკლე მეფეს დარეჯანს, ბატონიშვილთ გ-ის, ლეონს, იულონს, ვახტნგს, თეიმურაზს, მირიანს და ძისძეთა ჩვენთა,, დავითს და იოანეს კათალიკოზს ანტონისაც დაუმტკიცებია ჳ დეკ. 1869 წ. და დაურთავს: „ჩვენი წილიც ნათლისმცემლის მონასტრისათვის მიგვირთმევია“ კ-ზის ბეჭედი და ხვეულად: „ანტონ კ-ზი“

1717 წ. № 88: შეწირულობა ხაშმ-ში მამულების უკარმოს სამებას ჟამურაშვილები მემოგწირეთ „ჩვენ ჩოლაყშვილმა საგარეჯოს მოურავმან ბაადურ, ბიძინამ, ჯამასპიმ, ომან“ .. ქ-კნს :უე:.. ჟამთა... დავით იმამყულიხანისათა.

1719 № 42 წ. „ქ. ნებიტა... ესე ნასყიდობის

წიგნი დაგიწერე და მოგეც მე მჭედლისშვილმა
ესიამა და მამა ჩემმა რამაზამა თქვენ... წინამძღვარს
ონოფრეს და სულ ერთობით კრებულთა ასე რომე
საქმე გამიჭირდა და სხვა ილაჯი და ღონე ვერა
ვქენ... და წისქვილი მოგყიდე იორზე ჩემი ნასყიდი
და აშენებული და ჭირნახული ორთვალი დოლაბი
... და შიგავ იმ ჩემგან გასყიდულს რუში ერთი
წისქვილის წყალი რომ წამოვიყვანო თქვენგან
საყვედური არ იყოს... ვინც მოცილე და მოლა-
პარიკე გაგიჩნდეს პასუხის მგებელი მე ვიყო... მო-
წამენი... წმინდის ნინოს სახლთხუცესი ბერი ელიო-
ზისშვილი, ოთარი ამბრუაშვილი, ბერი ახარიაშვილი,
ქიტესა მოძმანაშვილი... ჩემი განაყოფები გიორგი,
იმისი შვილი... და მე მაგალობელს იაკობს დამიწერია
... მკათათვეს და, დეგს ქორანიკონს :უზ: † † †

1722 წ. № 43 ქ. ესე წიგნი მოგეცი მე კახიას
შვილმა გიორგიმ შენ ხატოასშვილს პაპასა ასე
მომე მე იორზედა ლეკებმა დამიჭირეს და ყორელში
მომიყვანეს და მოველ და შემოგეხვეწე და სიკეთე
მიყავ და დამისახენ შავდაობით (?) ქალაქს ჩავიდეთ
გაურჯელად ოთხი თუმანი მოგაბარო. არ გაგაჯავრო
და თუ გაგაჯავრო სამდივანბეგო და საიასაულო
გამომღები ვიყო და ექვსის თუმნის მამცემი ვიყო.
არის ამისი მოწამე... კაცთაგან ბეგინასშვილი მერაბა
და მიქელ, ევზა და მათიკასშვილი პატა და აღას-
ტეფენესშვილი გიორგი და სარქისა და ახალქალა-

ქელი გიორგი და მე ოქლათგასპარსშვილს პაპუნას
დამიწერია... მასის გასულს ქორანიკონს :უიბ: †

1722 წ. ახლოდრ. № **44** ქ. ჩვენი ბძანება არის: მერმე
კერჩხადის ჩვენის მოლარის ზურაბას სახლკარი მის-
ის ქვრივისა და ობლებისათვინ დაგვინებებია რად-
გან ღარიბნი და საბრალონი არიან, როგორათაც
თვითონ უნდოდესთ ასრე მოიჭმარონ მკვდარიც ისრე
დამარხონ და ცოცხალიც დარჩენ: თავისი ჭირნახული
და აშენებული იყო ამისთვის დავანებეთ მეფე ბაქარ

1722 წ. № **45** ქ. ესე თავდებობის წიგნი მოგეცი
მე ავლაბრელი კურდღელანთ მახარებლიშვილმან
კაკამა თქვენ ონოფრეს წინამძღვარსა, ასე რომე ეს
მახარას-შვილები დემეტრე და მისი ძმა თევდორე თუ
წაგივიდნენ სადმე და აქ არ დადგნენ მე მოვასხა
და ხელში მოგცე; თუ ვერ მოვასხა პასუხის გამცემი
მე კაკა ვიყო. არის ამისი მოწამე ყააითმაზას შვილი
ნასყიდა... დაიწერა გიორგობისთვის დამდეგსა ქო-
რანიკონს: უი: †

1722 წ. ახლოდრ. № **46** ქ. რაც ჩემი ქეშიშებს
ებარა სულ უკლებელად მე ნოყრის ბეგის შვილს
ამადას ხელ უკლებლად მომეზარა. თქვენთან ხელი
არვის აქვს. არის ამისი მოწამე თვითან უსბაში
ველიადა და იმისი სიმე ხალითა. ქ. მე ორყზას შვი-
ლს აბას რაც ჩემი ქეშიშებს ეზარა სულ მე ხელ

უკლებლად მომბარებია... მოწამე... უზბაში ველი
აღა – ქ. მე ჯირაღაშვილს სულეიმანს წამიღია რაც
ჩემი ქეშიშებს ებარა.... ქ... მე უზბაშის ვეკილს ნაბას
ხელუკლებლად მომბარებია... ქ... აღამამადს შვილს
აღას ხელუკლებლად მომებარა... მე უზბაშის სიძეს
საღდაშვილს სულეიმან წამიღია... *)

1722 წ. ახლოდრ. № 47 ქ. ჩვ.ენი...ზძანუბა-არის ბო-
ქაულთ ხუცესო მაყავ! მერმე შენთვინ გვიბძანებია და
მიდი და გარეჯის წინამძღვარი ონოფრე რომ ვან-
თის საკომლოზე ლაპარაკობს სახლხუცეს ედიშე-
რისა და სამებლის განაჩენში რომ სწერია ის ალაგები
გაარჩიე: რაც გოგია ნაცვალმა ფიცით გაიტანოს, რომ
იმ საკომლოსი ყოფილიყოს, ის დაანებე დავით
გარეჯას და თუ გოგიამ ნაცვალმა ვერ დაიფიცოს,
გარეჯის ყმანი უმფროს-უნცროსი კაცნი იქაურნი
წადგნენ და იმათ ფიცით გაიტანონ, რომ სახლხუ-
ცისა და სამებლის განაჩენში რომ სწერია ეს მამუ-

---

*) შენიშვნა: აქ მოხსენებელნი პირნი უეჭველად არიან
სამცხე-საათაბაგო გამაჰმადიანებულნი კაცნი, რომელნიც
თურქებს გადმოყენენ მაშინ, როდესაც ათაბაგოელმა ისაყ-
ფაშამ თურქთა ლაშქრით 1724 – 1725 წელს დაიჭირა
ქართლი თფილისითურთ; ოსმალთა ლაშქრობის უფროსებს
გარეჯის უდაბნოს ბერებისთვის შესანახავად მიუბარებიათ
როგორც ამ საბუთიდან სჩანს, ნადავლ-ნაშოვნი ნაცარცვი-
და მელნიც ამ წერილით გამოუბარებიათ ქეშიკებისაგან,
ნივთები, ესეიგი ბერებისაგან. შეადარე № 48

ლები იმ საკომლოსი არისო... დაანებე

იმამ ყუ-
ლიხან

1722 წ. ახლოდრ. № 48 ქ. :ბ:.. (ე. ი. ორი) ბალიში
...:საბანი :გ:ხალიჩა :გ:ჯეჯიმი...:ა:... ყორანი (Ko-
რანხ) ამის მეტი მუსა აღას შვილის ისმაილას აღარ
დარჩომილა რა ჩვენთან. სხვა რაც ჩემი თქვენ მონას-
ტერში იყოს ყოველი მე ისმაილას წამიღია; ჳელი
აღარ გვაქვს. მოწამე ამისი მოლა აბდულა ოჯახ-
ვერდი მიქელაღა-მუსა-აღასშვილისა ისმეილასი დარჩა
აქ ერთი გოდორი... (შეადარე ზემოთ № 46; გვერდი 76)

1722 წ. ახლოდრ. № 49 ქ. იბრემ აღას დარჩა: :თ:
(ცხრა) ნაჭერი სპილენძი...:ა: შუბი, :ა:ქიღმი... :ა:ქო-
შის ტომრა...:ა:ყორანი... ქ. ქორამ მამადას შვილსა
:ით: ნაჭერი სპილენძი...:ბ: მაფრამა: :ა: ორთუქი
:ა:ქოშის ჳურჭელი... ქ. ორ მამადას შვილს ამის
მეტი არ დამრჩომილა... სულა მე მუსაღას შვილს
ისმაილს წამიღია... ქ. იბრემ აღასი :ა: ქათიბი, :ა:
ლანდრის საწვიმარი :ა: მდორის პირი :ბ: დარქაშთის
კაბა...:ა: ჩითის საბნის პირი :ა: ნაჭერი მარამაში
რომ გუჯარიც თუქთ საქონლისაა, გარესჯის მონასტერში
რომ შესანახად მიუბარებიათ ბერებისთვის 1724 წ.
როგორც ქვემო საბუთიცა № 51 მოწმობს.

1722 წ. ახლოდროის № 51 ქ. რაც ჩვენს მონასტერში
თათრის ბარგი იყო სულთნის მოლამა აწერია ქ. ოთ-

ხი ჯეჯიმი... ერთი დოშქი.. ოცი სპილენძი. ორი ქილმი... ცამეტი სპილენძი... ერთი ფისოსი... ექვსი სპილენძი.. ორი ლეჩაქი.. ორი ბადე... ერთი სევი... ორი სამარილე... ერთი ხმალი.

1722 წ. ახლოდროის № **53** ქ. ჩენი ბძანება არის თარხანო ასლან და ბოქაულთ ხუცესო გოგნიავ მაყავ! მერმე ვანთას მიდი და რაც სახლხუცის ედიშერის და სამებლეს განაჩენში ეწეროს ის მამულეები გაარჩიე, ყველა დავით გარესჯის წინამძღვარს დაანებეთ. რაც განაჩენში ეწეროს ასწერეთ და კიდევ მოგვახსენეთ.

მონა ღვთისა დავით მეფე

 (მეფე იმამყულიხან)

1722 წ. ახლოდრ. № **54** ქ. ჩვენ მაგიერად დავითგაეეჯის წინამძღვარს ონოფრეს ასე უამბეთ. მერმე ამ ჭერემელის დომენტისთვის ყორჩიბაშის შვილის ყმას ყულიაშვილებს მამული რომ მიუყიდნია ეგ მამული შენთვინ მოგვიბარებია: სანამდი იმის ფასს მისცემდეს სანამდი იმისი თეთრი არ მოუტანოს, მაშინ მიეცი; რადგან ესეც მანდ შენს უდაბნოშია, ეს მამულიც შენ გებარებოდეს; თვალ-ყური მიუგდე.

მონა ღვთისა დავით მეფე იმამყულიხან
--

1722 წ. ახლოდრ. № **55** (1724-1726 წ.?) ქ. ბედნიერის ვეზირის ეკ უსუფა ბეგ გიბძანებ მერმე წლეულობით ხატის სოფლის მოსავალი ჰური, ქერი

და ღვინო მდივანბეგს ერასტის უყიდნია; ჳელი ნურ-ვის აქვს და სამერმისოთ როგორც სჯობს მასუკან ჩვენ ისე ვიქთ. თუ იქ შესცოდა ვინმე რამეან ჰური ან ქერი, ან ღვინო წამოიღო ვინმე მასვე ავად მოვეპყრობით.

თათრული ბეჭედი

1722 წ. ახლოდრ. № 56 ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით შენ კედარაშვილებსა ფოცხვერას, რამა-ზას და კედრიას. ჩვენ გილაშვილმა დავითმა და შვილთა ჩვენთა იასემ, ბერმა და ესტატემა: მოგყი-დეთ წისქვილს ზემოთ ღობეს გარეთ რომ დიდი წნორი დგა იმას ზემოთ შენს მიჯნამდი...

ავიღევით ფასი სრული... წისქვილის რუ კი არ მო-მიყიდნია. არის ამის მოწამენი პანკელიშვილი შიო, ...მე ბასილს მღვდელს დამიწერია.. იანვრისა 16-სა ზედ ნადებსა რვასა † † † † და ზედა პირზე წარწერა:

„ქ. ეს ნასყიდობის წიგნი ფეტკია რომ სახლობს იმისა კედრიაშვილმა იყიდა, ჩვენ აღარ გავასყიდვი-ნეთ, ფასი ჩვენ მივეცით და წიგნი გამოვართვით.“

1722 წ. ახლოდრ. № 57 ქ. ნებითა: ღვთისათა... ესე მცირე ძღვენი მოგახსენეთ ჩვენ ბატონიშვი-ლმა ელენემ (დედაა ანტონ კატოლიკოზისა) თქვენ მონასტერსა წმინდისა მამისა ჩვენისასა დოდოსათა და მასშინა მყოფთა კრებულთა, რათა ჩვენის შემო-სავლის თეთრის ათის თავს ნიადაგ წელსა

თქვენ მოგართმევდენ ხოლმე. შეიწირე... (და სხ.

მონა ღვთისა ბატონის შვი- ლი ელენე

1722 წ. ახლოდრ. **№ 58** ე. ნებითა და შეწევნითა მხთისათა ესე ნასქიდობის წიგნი მოგეც ჭანისშვილმა ბერმა და შვილმა ჩემმა ბეციამა და თანიამა და შიომ შენ კვირიკასშვილს ბერსა და შვილსა შენსა მხთისიასა და გიორგისა, ასე რომე ვალი დამატყდა სისურის ფეიქრისა და ყორჩის ბაშის ზალისა; ლონე და ილაჯი არსით მქონდა; მოველ და შემოგეხვეწე და შენ დამიხსენ და ჩემი თავი მოგყიდე და ჩემი შვილები: გაილე ჩემში ორმოცი მარჩილი და ორი აბაზი. – თუ შენი გული შევჯაჯერე და გემსახურე და გაამე რამე, ის არის, თუ არა-და შენი თეთრი სარგებელით მოგცე; ორმოც მარჩილზე ათი მარჩილი სარგებელი მოგცე წელიწადში... არც ჩემი სარჯელი იმ თეთრის ანგარიშში ჩაიდო. არის ამისი მოწამე გულბათის-შვილი გრიგოლ, ზურაბა; მთულისშვილი ზურაბა, ხუცია-როსტიასშვილი, დარიპანას-შვილი ბერი... მე ნინო-წმინდელის სახლთ-ხუცესს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი † † †

1722 წ. ახლოდრ. **№ 59** ე. ჩვენ მდაბალნი... და უკმარნი... მონანი ქრისტესნი მამა ონოფრე: და დავით გარესჯისა და (sic)მამა ონოფრე(?)დავით გარესჯი-

რული და სიტკბოება. ვინათგან მცირე რამე გულისკლება მოვიდა შორის ჩვენსა და დოდორქელთა ძმათა ვიეთგანმე. ამიერთგან ამათის თავს მდებობითა ერთმანერთის მონასტრის ბერი აღარ შევიწყნაროთ; და თუ ვინმე გულისკლებით მოვიდეს ისეგ იმავ თავს კრებულს შევარიგოთ, და თუ სასინანულოთ მოვიდეს ცოტას ხანს სინანულიც იქ აღასრულოს. – რომელიც დღეის იქით ამ მცნებას გარდახდეს და თავხედობითა და ურჩებით ერთმანერთის ბერი შეიწყნაროს დიდად იბრალოს ძმათაგან და კანონს ქვეშ იყოს

ონოფრე მო- ნაზონი	ხვეუ ლად. „ონო- ფრე“	მარკოზ	ხვეუ- ლად: „ეფთი- მე“	დომენტი
----------------------	-------------------------------	--------	--------------------------------	---------

1722 წ. ახლოდროისა **№ 60.** ქ. ბედნიერის ვეზირის ქეჰ იუსუფ ბეგ გიბძანებ ხატის სოფლის მამასახლისო ბარამავ და ერთობილნო ხატის სოფლებო! მერმე რაც მანდ მდივანს სოლომონს შარშანდელი თავისი ნახნავი და ნათესი ყანა ქონოდეს იმის გამოსავალს ნურვინ დაუჭერთ ამასვე მოეცით და თავისი ნახედი (ნაყიდი) ვენაჯი რომ ქონდა

---

*) უნდა იყოს „ყინწვისი“. ქარელს ახლოს შესანიშნავი მისი ტაძარი ახლაც დგას. ყინწვისის წმინდის ნიკოლოზის დიდებული ხატი, **ქვაზე დიდის ხელოვნებით დახატული**, ახლა დაცულია ქარელის ციციანთ საგვარეულო ეკლესიაში.

რაც იმას გამოსავალი იყოს ისიც იმისია და ამას დაანებეთ. ამის გამოსალთ (?) ნურვინ ჰელი აქვს ამისი ყოფილა (ისვე ხელით, როგორც № 55)

თათრული
ბეჭედი

1722 წ. ახლოდროისა № **61**. ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩუენ თარხანმა ასლან და შვილმან ჩუენმან დავით თქუენ წინამძღვარს ბატონ ონოფრეს ასე რომე ვაიწა (?) და იოსებ მღვდელი მეფე იმან-კულიხან რომ აკურა თქუენ მოგცათ, მაშინ ისინი იქ ესახლენ და მე მომცა სამართალმი ბატონმან ასაყრელად, ახლა თქვენც დამანებეთ და აეყარე და წავასხი. თუ იმათ ჩემგან ან ავად მოჰყრობითა, ან წართმევითა უშავდესთ რამე ჯერ ვიყო ღთის შემცოდე და შენის საყდრის დამქცევი და ბატონიშვილის თეიმურაზის მესისხლე და ბატონის ანნა

დედოფლის შემცოდე.

მონა ღთისა
კახი თალხანი
(ასლან)

1722 წ. ახლოდროისა № **62** ქ. ჩვენი ბძანება არის საგარეჯოს ნაცვალო და უფროსნო კაცნო! მერმე ბატონი ნინო-წმინდელი და ონ-ოფრე წინამძღვარი დოდოველთა და მგალობლის გასარიგებლად გამოვგზავნეთ და თქვენც შეეყარენით; პაპიას (?) კერძი დოდოელთ გურჩივეთ და რაც რომ იყოს და ჩვენის შვილის ბძანებაში ეწეროსთ და მოაბართეთ და დათუნას ერთი ბერასშვილის ბეთალ-

მანი მგალობელს მიაბარეთ; სწორად და კარგად
გაშინჯეთ და გაარიგეთ, რომ კიდევ თავი აღარ
შეგვაწყინონ.

დედოფალი ანა

1730 – 1739 წ. № 63 წერილი თავისხელისა
ანნასი, დედა თემურაზისა ქ. „მესტუმრეო! ჩვენ
... მაგიერთ ჩვენს დიდსა იმედსა და დი-
დათ იმედათ მისაჩენელს მისხვდავსა (მისახედავსა)
და აროდეს არ დასავიწყარს დარბაზის პატრონს
საგარეჯოს მოურავს დემეტრეს მრავალ მოკითხვა
მოახსენეთ. აწე რადგან ბატონმა საგარეჯოები
უდაბნოებს შესწირა რაც რამ მანდაური გამოსა-
ვალი იყოს თუ ამ წინამძღვრების ბარათი არ მო-
გივიდესთ ნურავის მისცემთ“ (არ არის არც ბეჭედი
და არც ხელთმოწერა)

1730 – 1739 წ. ახლოდროისა № 64 ქ. ესე
წიგნი მოგართვით და დაგიდევით ჩვენ ერთპირად
წმინდის დავითის ყმებმა თვალებლთა და პატარ-
ძეულთა: ას-ე რომ თქვენ ბატონმა წინამძღვარმა
ხუნა (ხუნა?) მოინდომეთ; ველარ შეგიძლებდით
ხუნასა (ხუნასა), ზჯასა (?) და ლეწვასა: შემოგე-
ხვეწეთ ორასორმოცი თქვენის კოდითა პური მო-
გცე (მოგცეთ), გალეწილს მოგართმევთ ყოველს
წელიწადსა, კინემ (?) მისთანა მსახური არის შეემ-
ლოს იმათაც (გაურკვეველად) ნახიკარი (?) უნდა

გამოიღოს ნეკინოზისშვილსა (?) და ჭკლიჭაულს
(გაურჩევლად) † † † † † †

1725 წ. № 65 ქ. ესე წიგნი მოგეც მე შენმა
დისწულმა მაჰმად-ბეგმა თქვენ ბიძაჩემს წინამძღ-
ვარს ონოფრესა, ასე რომე მამის ჩემის ორას ათს
ყურუმს (ყურუმს) გადებდი ძველს თეთრსა დივანბეგი
ერასტი, (ორბელიანი საბასულხანის ძმა) ბაგრამშენისბეგი
მაჰმად ესენი შუა შემოვიდნენ. ამათის-
პირით გარდასწყდა და მოგვებარა. შენზე აღარა
დარჩომილა რა... მოწამენი ბატონი დივანბეგი ერას-
ტი, ბაგრამშენის ბატონი მამადბეგ, წოხტების ბატონი
აჰმადბეგ, აჯი მამულდ, დივანბეგის ძმისწული ბატონი,
ვახტანგ და მე აჩისხატის დეკანოზს პეტრეს დამი-
წერია ქრისტეშობისთვის ოცდაშვიდს გასულს ქო-
რანიკონს :უიგ: ამ ეს წიგნი იბრეიმ ბეგიშვილმა
მაჰმადბეგ მოგეც თქვენ წინამძღვარს ონოფრეს.

1725 წ. ახლოდროის № 66 ქ. ესე წიგნი მო-
გეც მე ფერინოზისშვილმა თქვენმა ნასყიდმა გიორ-
გიმა თქვენ პაპუნას და შვილსა თქვენსა ელენესა,
ასე რომე ოცდა ათი ყურუმში ურუმისა დამატყდა
და ის თეთრიც თქვენ გარდამიმწყვიტეთ. არის ამისი
მოწამე ბატონი წინამძღვარი ონოფრე (ხვეულად),
გიორგი მხთისიას ძმა †, და მე ანჩისხატის დეკანო-
ზის შვილს პეტრეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ
ამ † † † † †

1725 წ. № 67 ქ. ნებიტა და შეწევნიტა ღთი-
სათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვით ჩვენ სამთა
ძმათა, ბეჟიამ, თანიამ და შიომ თქვენ ბატონს
წინამძღვარს ონოფრეს, ესე რომე ვალი გვემართა
და ალაჯი არსაით ქონდა(?); ახლა მოვედით და
შემოგებვეწენით და თქვენ დაგვიხსენით, და მოგყი-
დეთ ჩვენი თავი: ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთუნი
გარდმიწყვიტეთ. ჩვენი ძმა თანია მოსახურათ მიახ-
ლებია მე ბეჟიას, და რაც შემემლოს და ან ჩემს
ცოლს-შვილს მოუარო და ჩაგაცვა და ვასო და
ვაჭამო, ისე ძმის ცოლშვილს მოუარო ჩაცმითა,
სმითა და ჭამათა. რაც მოგვიხსენებია თუ ამაში გა-
ვმტყუნდეთ თქვენი თეთრი სარგებლით მოგართვა;
თვეში თუმნის თავს აბაზი მოგართვა. არიან ამისნი
მოწამენი სამ მაღალაშვილი, დათუნა მაგალობელი,
კანდელაკი დავით, პეტრე დეკანოზი, კანდელაკის
შვილი იოანე. მე პახუმის მდივანთ მწიგნობართ
უხუცესის შვილს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ქო-
რანიკონს უიგ † † †

1725 წ. ახლოდროის № 68 ქ. მომეზარა მე
უსბაშს ველიაღას რაც უწინ მე მივაზარე ნინოწმი-
დელს ან რაც ჩემს შვილს ისაბეგს მასუკან მიეზა-
რებინა სულა ყველა თამომთ (?) მე მომზარებია ჩემი
და ჩემის შვილისა მიზარებული; აღარა დამრჩომია-
რა: რაც ან რახტი, ან ქამარი, ან მაფრაშა, ან
ხურიჯინი, ან თოფი ან სხვა რაც იყო სულა მე

ჩემის ხელით წამიღია. ამას გარდა ჩემის სიძმის ხალილაშვილის სულიმანისი რაცან მაფრაშა ან ვერცხლი ან სპილენძი იყო სულა მე წამიღია. ვგდემ ინიციზოლდის ბარგიდამ ერთი ალაჩუხი (ე. ი. ქეჩის კარავი) სამის კალთით მე წამიღია. არის ამისი მოწამე: სომხ. მელიქიშვილი, ბადყრ, თაქლა, ჯილა, ბდარი, ქალბი, (თათრული ბეჭედი) ბოლოს სამი ამ სიგლით ქართლის მაშინდელ მეზატონე სამცხე-საათაბაგელთ და ოსმალთა გამოუბარებიათ ნინოწმიდლისაგან ის ნაცარც-ნადავლი ნივთები, რომელიც მათ ნინოწმიდლისთვის მიუბარებიათ შესანახათ გარეჯის ქვაბებში. შემდეგ კიდე მიწერილია: „ანაყიზ ოღლის ბარგიდამ წავილე კიდემ ერთი ჯეჯიმი ნაბდზედ გადაკრული, ერთი ხალიჩა, ერთი ქილიმი, ოთხი ნაჭერი სპილენძი, ერთი ცარიელი მაფრაშა, ორი ბალიში, ერთი ტომარი ცარიელი“

1725 № 69 ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა ჩვენ პაპუნამა (ორბელიანი ?) და ჩვენმა ქალმა ელენემა ეს წიგნი მოგვირთმევია, ასე რომე ფერიწოზის შვილი ჩვენ ვიყიდეთ თავისის შვილებითა და მერმე თქვენ წინამძღვარს ონოფრეს გიორგის-შვილი დიაკონი დავით თქვენი გაზდილი და თქვენგან გასწავლებული იყო. ახლა ისევ თქვენთვის მოგვიცია და დაგვიხსნევინებია. არასკაცს ჴელი არა აქვს... და არცა ვინ გეცილებით და არცა თავის მამასა. ჩვენი ნასყიდი იყო, თქვენთვის დაგვიხსნევინებია და მოგვირთმევია. რაც ამ დიაკონში ფასი გოგართვით ისევ ამავე დიაკვნის მამის ვალში მი-

გვიცია არის მოწამე: ისე მეფის სახლუხუცესი

ნახუცრისშვილი დავით

მონა ღვთისა .....

 ; არაგვის ერის-

თვის შვილი

მონა ღვთისა აბელ

 ; ბინდურასშვილი
აბელ

მუშრიბი

მონა ღვთისა ავთანდილ ქ-ს უგ. 1715 წ.?

 შერგილასშვი-
ავთანდილა

ლი მუშრიბი იოსება; ანჩის ხატის კანდელაკი მღვ-
დელი დავით და სარაჯი გაბრიელა და მე ანჩის-
ხატის დეკანოზიშვილს მღვდელს პეტრეს დამიწე-
რია გიორგობისთვის დამდეგს, ქორანიკონს :უიგ:
† †

1752 წ. ახლოდროის № **70** ქ. ესე წიგნი მო-
გართვით ჩვენ ჟატელმა პეტრიამა თქვენ ბატონს
წინამძღვარს ონოფრეს: ასერა პატარა ობოლი და-
ვრჩი მამა და დედა რომ დამეკოცა; წაველ, გაჟვივარ-
დი, სახლკარი მამული სულა გამოიხრდა, დამექცა,
აღარაფერი აღარა დამრჩა რა – ჩემი კერძი სულა-
გაოხრდა. მერმე თქვენ მომძებნეთ, მომიყვანეთ, გა-
მზარდეთ, მამულსა-დედულს მომკიდეთ, ცოლი შე-
მრთეთ, დამასახლეთ. თოფთხმალი იარაღი გვიბო-
ძეთ; ცოლსა და ქმარს ორსავე თქვენ გვაცმევდით
და გვინახევდით; შვიდი ფლური ჩემის ცოლის საქ-

მეზედ სუფრაჩასაც მიეცით, ამთენი წყალობა მჭირდა
თქვენგანა; ეშმაკი მომერია; თქვენ წაგიველ; თქვენს
მამულშიდ აღარ დავდეგ. რა თქვენ გაგეყარე წა-
ვხაე (წავხთი), გავღარიბდი, ვალი ბევრი დამეკიდა.
მასუკან შენ შემოგეხვეწე, გული აღარ მოიბრუნეთ;
აღარ მინდომეთ. მამული გასასყიდლად მოვიდლომე;
საყდრისა იყო – არ დამანებეთ, დასტური და აზატი
და აზატის წიგნი გთხოვე და მიბოძეთ. რადგან და-
სტური და აზატი მიბოძეთ, მე იმ ჩემს ნაქონს და
საყდრის მამულთან კელი აღარა მაქვს; ვისაც გე-
პრიანებოდეს იმას უბოძეთ. გულის გაწმენდით კელი
ამილია: თქვენ ჩემთან აღარა გაქვს კელი და იმ მა-
მულთანა მე. თუ ამაშიდ გავმტყუნდე ჯერ ვიყო
მლთის შამცოდე და მერმე წმინდის დავითისა და
კახის კელმწიფისა, თუ მე ან მამულილა მინდოდეს
საყდრისა... (ჩამოთვლილია მოწმები) †

1725 წ. ახლოდროის № 71 ქ. ვეზირი რეჯებ
ფაშა გიბძანებთ წინამძღვარო ონოფრევე! მერმე
ხატის სოფელი როგორათაც უწინ გჭერვია და
გქონებოდეს ჩვენც ისევ წყალობა გვიქნია და გვი-
ბოძებია. – იმ სოფლის საუბაშო და მოხელევე ბაირამ!
კარგად ერდგულად ემსახურე და ნურც მაგსოფ-
ლის გამოსაღებს სხვას კაცს დაანებებთ და ამ

წინამძღვარს მოაბარეთ

დიდი თათ- რული ბეჭე- დი

მეორე გვერდზე:

„რაჯა ფაშის მოცემულია“ ხატის სოფლის მო-
ურობისა. (რეჯიბ ფაშა ჰმართვიდა ქართლს 1725 – 8 წ.)

1725 წ. ახლოდროის № 72. თეიმურაზის საკუთა-
რის ხელით ნაწერია ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს მო-
ურავს ირმას ასე უანხევით: ამ წმინდის დავითის
ყმასთვინ ნოქარი არც ჩვენ შაგვიწერია, ნურც
თქვენ გაურევთ ნოქარში. ნოქარი მალე მოამზა-
დეთ ასლი (ახალი).

დმერთო სას- ჯელი . . . . თეიმურაზ

(მეორე გვერდზე სხვი-
სის ხელით);

ქ. სამი ცალი ღვინო გავყიდე; იმისი ფასი თერთ-
მეტი მარჩილი იყო. ქ. ოთხის მინალთუნის თევზი
დაერბო ვიყიდე; ქ. ორი აბაზი წისქვილის რკინა-
სთვინ მივეც. ქ. ექვსი შაური საყადარის (?) ქა-
ღალდი ვიყიდე.

1733 წ. № 73 ქ. სელიკაშვილმან პეტრემ
უჩივლა ლაზარე უსიკაშვილს, ორნივე ერთად ვალა-
ჰარაკეთ და ძველი საქმე ყოფილიყო. ბევრი ამი-
სთანა საჩივარი იყო – ჯელი ავაღებინეთ; საქმე აღარ
აქვს ერთმანეთზე და ჯელი ვაღებინეთ; ამ რიგად
გავაშვებინეთ: დიად ძველი საჩივარი ყოფილიყო

ქორანიკ. უკა (ავტოგრაფია მეფისა ?)

დმერთ. სასჯე- ლი შენი მე- ფესა მივეც... თეიმურაზ

1733 წ. ახლოდროის № 74. ქ. ჩვენ მაგიერად ნაზირს ქაიხოსროს ასრე მოახსენეთ: დადოელთა და მაგალობლის სასამართლოდ ბატონი ნინოწმინდელი და ონოფრე წინამძღვარი გავგზავნეთ და სამართალი ექნათ, და პაპის ეთიბერას შვილის მამული სახნავი, სათესი, მთაბარი და ქვევრი დოდოველთათვის სამართლიანის საქმით დაენებებინათ, რომ მაგალობელსა და არცა ვის სხვას კელი არა ქონდეს დოდოველთ მეტსა. თქვენთვის გვიბძანებია, წადით და თავთავისი კერძი გაუყავ, რომ ერთმანერთან საცილობელი არა ქონდესთ რა – მიწა, მთა, ქვევრი და რაც რამ თავთავისი წილი იყოს მიაბარეთ. ჩვენის ძმის მეფის იმამყულიხანის ბძანებაც

ასე იყო და ჩვენც ასე გვიბძანებია.

მე მონა ღთისა დავით მეფის ტომისაგანგა გამგე მჯ. ვარ კა- ხეთ. თეიმურაზ

1733 წ. ახლოდროის № 74 ქ. ნებიტა... ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ქურხულმან დემეტრემ, შვილმა ჩემმა შიომ თქვენ მონაზონს ანასტასიას ასტანდარ ყოფილს, ასე რომე მოგყიდეთ ჩვენი სამკვიდრო მამული მამისა და პაპესა ნაქონი სადგომზე ბაგა თავს გილიაშვილის საზღვრამდე, აქათ ვგვერდით ლიგლიგის მიჯნამდი . . . არიან ამისი დამფასებელი და მოწამენი კოჭუაშვილი ბაინდურა და სულა გარეჯელნი † † †

1733 წ. ახლოდრ, № 76 ქ. ონოფრე წინამძღვარს
ეს მიზარებია მემკვიდრე თვალზე და პატარძელს

პატარძელში არის ყმა ექვსი:

ქ. ლაფერიშვ.	კომ.	ერთი	ქ. ესტატაშვილი	კომ.	:ა:
ქ. უსუფაშვილი	-	:ა:	ქ. ტურიკაშვილი	-	:ა:
ქ. ჟატვლი	-	:ა:	ქ. კაწარ. სახ-კაცი	-	:ა:

თვალზედ ტაბარუკს გარდა:

ქ. მოძმანაშვილი	კვამ.	:ა:	ქ. მისი განაყოფი	კვამ.	:ა:
ქ. ყურდგელაშვ.	-	:ა:	ქ. ჟატელი	-	:ა:
ქ. მჭედლიშვ. რამაზ	-	:ა:	ქ. მჭედლიშვ. გიორ.	-	:ა:
ქ. მჭედლიშვ. შიო	-	:ა:	ქ. მჭედლიშვ. ბასილ	-	:ა:
ქ. მჭედლიშვ. ქიტშვ.	-	:ა:	ქ. მჭედლიშვ. მახარ	-	:ა:
ქ. ყაზარაშ. ბაისოდ	-	:ა:	ქ. ყაზარაშვ. ნურალი	-	:ა:
ქ. მთიულიშვ. ზურ.	-	:ა:	ქ. იმისი განაყ.	ჯა	:ა:
ქ. მეღვრეკელი	-	:ა:	ქ. ბასილა	-	:ა:
ქ. იორდან შვილები	-	:ა:	ქ. ფარიძე კვამ.	-	:ა:
ქ. ფერინოზისშვილი	-	:ა:	ქ. ვედრიაშვილები	-	:ა:

**შემატებული და დასახლებული ეს არის ონოფრე
წინამძღვრისა პატარძელს:**

ქ. კავთელა	კვამ.	:ა:	ქ. ხებრიელაშვილი	კვამ.	:ა:
------------	-------	-----	------------------	-------	-----

თვალზე.

ქ. ნასყიდა და ირემა	კვამ	:ა:	ქ. მემმაშვ. თეოდ.	-	:ა:
ქ. ბუზარიაშვილი	-	:ა:	ქ. მარესაშვილი	-	:ა:
ქ. მემმშვილა აბალა	-	:ა:	ქ. ლასურაული ისე	-	:ა:
ქ. ლასურაუ თეოდ.	-	:ა:	ქ. ბერიკაშვილი	-	:ა:

ქ. მიქელაშვილ. მანუჩ.	–	:ა:	ქ. ქალელიძე. ლაზ.	–	:ა:
ქ. ფეიქარი ზურაბა	–	:ა:	ქ. იაკოფაშვილ. გრიგორ.	–	:ა:
ქ. იაკოფაშვილ. ელიზბ.	–	:ა:	ქ. გუმბელიძე	–	:ა:
ქ. ფეტვიანი	–	:ა:	ქ. კუდიანი	–	:ა:
ქ. ნაღბელიძე	–	:ა:	ქ.		

ქ. დუდაურბს დებია რვა საპალნე ღვინო, ოცი ლიტრა ლებანი, ორი ლიტრა სანთელი.

1733 წ. ახლოდროის № 77 ქ. ნებიტა და შეწევნით მხთისათა ესე თავდახსნილობის წიგნი მოგეც მე ზარდიასვილიმა შენ გონგაძეს პაპუნასა და შვილსა შენსა მახარებელსა, ასე რომე ძველადგანად ჩერქეზის პაპუნასაგანაც გასყიდული იყავ. ახა (?) შენ ის წიგნი წამოაყენე. ახა ფიცი შამომვარდა: არ მეფიცოდი და ვერ დაგიფიცე. ძველათგან წამოსული იყავ და არ მეფიცოდი – დარჩი მანდავ კახეთსა. შენთან არც მე და არას კაცს ჯელი არავისა ქონდეს.... სადაც გინდოდეს იქ დარჩი – მხთის მეტს შენთან ჯელი არავისა აქუს... მოწამენი ყორღანაშვილი ბერ, გრატიანი ხუცია... მე ბასილს მჭედლიშვილს დამიწერია....

1733 წ. ახლოდროის № 78 ქ. სალთხუცესი მოგახსენებ ჩვენს: ორისავ სოფლის მეოხსა ბატონს ჩვენო სასაეზოო ნინოწმიდელო! ვიცი შაწუხებულნი იქნებით: ჩვენმან ცოდვამ ამისთანას განსაცდელში ჩავგყარა! ბოლოს რა დაგვემართება ღმერთმან იცის მონასტერში უბძანეთ ბატონისათვის და ვინც აქ

არიან და ქვეყნისათვის ილოცონ – და ეგების იმათ-
მა მადლმა ამ განსაცდელებისაგან დაიხსნას. რომ
მოვედით მაშინავე წიგნი უნდა მეახლებინა და
მაშინვე მძიმეთ ავით გავხდი... წმინდის დავითის
ყმა ნათლის ცემის ყმა პურში არ ჩამიგდია, იორა-
მისათვისა და ნაცვლისათვისაც მითქვამს; მაგათაც
პირობა გამოართვი. მაგათ კი ნუ გარევე და სხვა
თქვენი ყმა რომ ვერ გამოვა საბატუნოს სათხოვა-
რში და ლაშქრის საქმეში რაც სხვამ ქვეყანამ ქნას

თქვენმა ყმამაც ის უნდა ქნას.

მონა

...

1733 წ. ახლოდროის № 79 ქ. ჩვენო ბოქაულთ
უხუცესო მაყო! ბატონის ბძანებით რაც წმინდის
დავითის მამულეები იყო იმის სასამართლოთ მივედი
ვანთას; სახლთხუცის ედიშერისა და სამებელის
ნიკოლოზის განაჩენის სამართლის წიგნიც იყო, რომ
დავით-გარეჯის წინამძღვრისთვის დაენებებინათ
ის მამულეები. ასლან მდივანბეგის სახლისკაცებმა
ლაჰარაკი შექნეს.. გოგია ნაცვალს ბატონის ბძანებით
ფიცი მოუდვით და ვერ შაიძლო და მერმე (აკუ-
რელ წმინდის დავითის ყმებს)... სულ აკურელნი მი-
ვიდნენ და ისე დააფიცა რაც იმ საკვამლოების გარ-
შემო და იმისი გასადევარი იყო მთაბარით თან
გაიტანეს... და სახლის ადგილი ისევ საბატონოთ
მივარდა და სალაჰარაკოთ დარჩა და სასამართლოდ.

1733 წ. ახლოდროის № 79 ქ. ჩვენი ბძანება
არის საგარეჯოს მოურავო იორამ! მერმე წმინდის

დავითის ყმა არც უწინ ყოფილან ლაშქარს და
ახლაც კელი ნუ გაქვს – ლაშქარს ნუ გამოიყვან;
დაეხსენით. ხვეულად: თეიმურაზ“

1739 წ. M 87 ქ... ჩვენ ენდრონიკაშვილმა
ზურაბიშვილის იასონის შვილმან დავით, ძმისწუ-
ლმან ჩვენმან გიორგი, ზაალ, ზაზამ და შვილმან
ჩემმან თამაზ... ასე რომ შენ წმინდას სამებას კაწა-
რეთის ყმა ლეკისაგან ამოგიწყდა. მოვიდა თქვენი
საჭეთმძყრობელი სამებელ ებისკობოზი იოანე და
ერთს კვამლს კაცს გვეჰაჯა. ახლა... შემოგწირეთ
.... ერთი კვამლი კოჭობაშვილი თევდორე უცოლ-
შვილო, ლეკისაგან სამებლისავ ყმასთან დაეკარგა.
თუ თავისი ტყვე ან ძმისწული მოუვიდეს კელშე-
უკვრელათ შემოგვიწირავს რომ არას ჩემს სახლის
კაცს კელი არა ჰქონდეს.... აგვისტოსა :კდ: ქორა-
ნიკონს: უკზ: † † † †

1742 წ. ახლოდროის № 81 ქ. ნებითა.... მე ბე-
რიშვილს დემეტრეს შემეწირავს ჩემი თავი წმინდის
დავითისათვის ყოვლის კაცის მოუდევრად და უცი-
ლობლად, რომ არას ადამიანის მონათესავეს კაცს
ჩემთან ხელი არა ქონდეს, ან მანამდის მე ვიყო
ან ჩემი შვილი ან შვილიშვილი წმინდის დავითის
საფლავის იქით არა ვიცოდეთ რა, ამისთვის რომ
ერთი პატარა ობოლი მოველ თქვენს ხელში, ან
თუ რამ მოვიგე და მაქვს სულ თქვენის მონასტრის
ყმობაში მოვიგე და სულ თქვენთვის შემომიწირავს
ჩემითავიცა და ჩემი მონაგებიცა და ღთის გარდა

თქვენს მეტი არა ვიცოდე რა, – მას ჟამსა ოდეს
ბძანდებოდა წინამძღვრვა-ფ. ენისელთ მოურავისძე
პატიოსანი იოვანე... მოწამე... წმინდის დოდოს მო-
ურავი დალდაშვილი პეტრე და სულ წმინდის
დავითის ყმანი და მე დავით ბერს დამიწერია და
მოწამეცა ვარ ქორანიკონსა :ულ: „ქ. ეს წიგნი დე-
მეტრა ბიჭის არის“ – ეტყობა დემეტრა გლეხი ყო-
ფილა მონასტრისა და ახლა ყმად სწირავს თავს (paнx).

1742 წ. № 81 ქ. ნებითა... ღთისათუ... ესე გარდა-
წყვეტილობის წიგნი მოგეცით ჩვენ დიდმელებმა
გიუტაშვილმა ზურაბამ და ივანამ და ჯამნარაშვი-
ლმან რამაზამ, კაკიაშვილმა პეტრიამ და ჯამნარაშვი-
ლმა ლაზარემ, შენ პატარმეველს უსუფაშვილს გი-
ორგის, ასე რომე ჩვენი ნათესავი კაცი ფოთოლა-
შვილი ივანე შემოგაკვდა და სისხლი დაგედვა. მას
უკან ჩვენ ლაპარაკი დაგიწყევით და შენ ამისი
პასუხი გაგვეც და სისხლი გარდაგიწყვიტე. დღეს
იქით... სადაო არ გქონდეს რა მოყვრობის მეტი
... მოწამე კალატოზი სარქისა... მე ანდრიასა დამი-
წერია და მოწამეცა ვარ... თიბათვის :ზ: ქორანიკონს
:ულ: † † † ამისი მოწამე სიონის მღვდელი ლაზარე

1742 წ. № 82 ქ. იყავნ ნება უფლისა და....
მართლისა სარწმუნოებისა მიერ ძლევაშემოსილმან
იესიან დავითიან სოლომონიან ბაგრატოვან ძემან
კახთა მეფის თეიმურაზისამან ბატონიშვილმან ბა-
ტონმან ჰერაკე ჟამსა მას, ოდეს მოველ ჰინდოეთით
თანახლებული ერანის ჯელმწიფის ნადირშასი და

კახეთად მოსრული აღვიძარ სურვილითა და სურ-
ვიელ ვიქმენ მოხილვად წმიდათა ამათ ადგილთა
უდაბნოსათა და მოვედ წმიდასა დოდოს და ვიხილე
წმიდა და ღვაწლ-მრავალი გვამისა მისისა ლარნაკი:
მ(ას) ჟამსა გვევედრა წმინდა არქიმანდრიტი ნიკო-
ლოზ შალიკაშვილი ეს(ე), ვითარმედ კერქო წის-
ქვილისა, რომელი იგი უჭირავს საგარეჯ(ოს) ნა-
ცვალსა პაპუას, მიცემად წმიდის დოდოს მონასტრისა
და ჩვენ გავსინჯეთ და რაც პაპუა ნაცვალს მაგ
წისქვილში წილი სდებოდა შევიტყევით, ნახევარი
წისქვილი დოდოს მონასტრისა იყო და ნახევარი
პაპუა ნაცვლის. ახლა ჩვენ პაპუა ნაცვალს ნახევარს
წისქვილში ფასი მივეცით, ამისთვის რომ უმსჯავროდ
მოტაცებული არა სათნო იქნებოდა შეწირვად
შენდა... და ის წისქვილი ისე გაგისაკუთრეთ შენ
...წმიდასა დოდოს: ამას იქით საგარეჯოს ნაც-
ვალს იმ წისქვილში ჯელი არა ქონდეს, ისე ჯელ-
შეუვალად შემოგვიწირავს....დაიწერა..თვესა ივნისსა
:ე: ქორანიკონსა: ულ: (1742 წ.) ჯელითა ბო-
დბელ მიტრაპოლიტის იოანნესითა.... (გაურჩევლად)

ერეკლე

1742 წ. ახლოდროის № 83 ქ. ჩემის ცოდვის
სიმრავლით მრავლის ჩემგან ძნელად მოსათმენის
განსაცდელეების მხილველი ცეცხლებ მგზებარეთა
მწუხარებათაგან გონება-მოღებულნი ყოვლი ჩემ სო-
ფლის განსაცდელ-მხილველობით მწუხარებათაგან

გარემოცვა აწინდელის განსაცდელის შესწრებით
დავიწყებული დედოფალი თამარ მოგახსენებ, ჩვენო
მარადის თქვენის სიკეთისა შესატყვისად სახსენებელო
და ჩვენის შეწუხებულის თავის ნუგეშის მცემლად
მოსალოდნელო ძმაო ბატონო ნიკრესელო იოანე!
მრავალი თქვენის სიკეთე-მიუწდომელის თავის შე-
საფერი მოკითხვა და კელს მთხვევნა მოგვიხსენებია!
აკურის საქმეზე წიგნი მოგეწერათ და თქვენმა მზემ
რამწამს ეგ ითქვა და მაგისი წიგნი მოვიდა ბატონმა
მაშინვე ასე უბძანა: ჩემი საქმე არ არისო, ნინო-
წმინდელისა და ნეკრესლის საქმეაო. გეპრიანებო-
დესთ უბოძეთ და როგორც გინდოდესთ ისე ქებით
.. ჩვენის შეწუხებულის ცხოვრების შესავედრებელს
ბატონს ნინოწმიდელს თაყვანისცემით წმინდას

მარჯვენეს ამბორებას მოვახსენებ

ასულო ჩემო დავითმა რქვა: შენ იყავ ჩემი ამარი ვახტანგ მეფისა ასული და დედოფა- ლი თამარი
--

1746 წ. № 84 ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მო-
გეც მე ცხვარიას შვილმა რამაზამ და გიგოლამ, ასე
რომე კალოს გეცილებოდი და მენი კალო არ
იმართებოდა; ავდექ და ნახევარი კალო მოგყიდე
ზემოიგზის პირამდი ქვემოთ კიდე ჩემს კალოს პი-
რამდი შენ ლაფერიშვილსა ბერუას. ავიღე ფასი
სრული...(მოწამენი)...დაიწერ თიბათვის დამდეგსა
ქორანიკონს :ულდ: † † †

1746 წ. № 86 ქ. ესე წიგნი მოგართვით

თქვენ ნეკრესელ მიტრაპოლიტს და დავით-გარეჯის მამას იოვანეს ჩვენ ლამიაშვილებმა ოქროამ, შერმა-ზან და ზაქარიამ და ბიძაშვილებმა ოქროამ შერმა-ზან და ზაქარიამ და ბიძაშვილებმა ჩვენმა დათუნამ ... ასე რომე უწინ ჩვენი მამანი ჩვენს წინამძღვარს ონოფრეს დაეხსნა, წმინდის დავითისათვის შეეწირა, ახლა ჩვენ იმათ შვილებსა ჳელმწიფის დროს საქმე გაგვიჭირდა ვალისაგან და გამოღებისაგან სახელმწიფოს ხარჯისაგან. ახლა თქვენ დაგვიხსენით და ჩვენი ვალი თქვენ გარდასწყვიტეთ. მეორეთ ეს წიგნი მოგვირთმევია. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი, კაცთაგან – ბატონი ალავერდელი ნიკოლოზ (აქ ბეჭედი მისი),

ქისიყის მოურავი თამაზ, ენისელთ მოურავი დავით, სახლთხუცესი გრიგოლ, ნინოწმიდელი საბა, სამეხული იოვანე ფირყულაშვილი ბერი. მე დემეტრე მღვდელს დამიწერია... აპრილს :იგ: ქორანიკონს :ულდ:

1748 წ. № 958 ჩვენ კახთა მპყრობელმან და განმგებელმან ქართლისამან მეფემ ერეკლემ შევსწირეთ წმინდის ნათლისმცემლის მონასტერს უდაბნოსა გარესჯისასა ერთის ოთახის ადგილი ოთახითვე ქალაქს, რომ ჰაპასა ჩვენსა ვახტანგ მეფეს შეეწირა. იმ სასახლის გვერდით იყო ის ადგილი, სტამბის სახლებისა ყოფილიყო. ნახუცრიშვილს ზურაბს

თავისთვის სახლები აეშენებინა და ის ერთის ოთახის ადგილი რომ ნათლისმცემლის სახლების სიგრძე და სიგანე გაიტანდა იმ ადგილზე თავისი სათორნე დაედგა, ის ერთის ოთახის ადგილი და ის სახლი რომ იმა ადგილზედ აშენებულა შევსწირეთ მას ჟამსა, ოდეს მამა ჩვენი მეფე ქართლისა თეიმურაზ ერანის კემწიფეს ახლდა და ჩვენ განვაგებდით საქართველოსა და გვაქვდა ფლობა ყოველსა ზედა, შეიწირე...დაიწერა თვესა ფებერვალისა: იზ: ქორა-

ნიკონს :ულე:

ერეკლე

1749 წ. № 9 ქ. ბრძანება მდივანს სვიმონს:

„ეს მჭედელი ქსნის ერისთვისა არ გამოდგა... ისევ დოდოს წინამძღვარს სვიმონს დარჩა. ამასთან კელი ნულარ გაქვთ და რაც გამოგერთმევინოსთ სულ ისევ უკანვე მოეცით, თორემ დიახ გიწყენთ. – იანვრის

:იდ: ქორანიკონს :ულე:

ერეკლე

1750 წ. № 88 ქ. წყალობითა ღვთისათა ჩვენ ქართლისა და ყაზახ-ბორჩალოს ფლობით მპყრობელ-მქონებელმან პატრონმან თეიმურაზ ესე სასახლის შეწირულობის წიგნი და სიგელი მოგართვით თქვენ:...საქართველოს მრავალმთის გარეჯის დოდოს მონასტრის ეკლესიასა მათ შორის მყოფთა ღირსთა მამათა წინამძღვარს სვიმონს და იქ შეკრე-

ბულთა ყოველთა ღირსთა მამათა და ძმათა მას
ჟამსა, ოდეს ორისავე ტახტისა და სამეფოსა ნებითა
ლთისათა მპრობელ ვიქმენით და ნეტარ-ხსენებული
მეფის ასულის (sic) დედოფალი თამარი მიიცვალა
ჩვენ მისმან თანამეცხედრემან საქართველოს მეფე
პატრონმან თეიმურაზ და ძემან ჩვენმან კახეთის
მეფემ პატრონმან ერეკლემ ვიგულეთ და ვიგულს-
მოდგინეთ და შემოგწირეთ სასახლის ადგილი საონს
ასათ ნათლისმცემლიან დავით-გარესჯელთ სასახლე-
მდის და აქათ წყლის ჩასავალ გზამდის, ზემო შარის
ქუჩის მიდგამდის და ქვემო ბოლო წყლამდისინ.
დავით გარესჯელთ გზა ამ თქვენს სახლში გაივლის.
ამ გზას ვერ დაუჭერთ და გზას ზეით და ქვეით
დოდოს წინამძღვარმა როგორც უნდა სასახლე
აიშენოს, რომ როცა ქალაქს ჩამოვიდოდენ სადგომი
სამებრათ არ ექნებოდესთ. დავადევით დოდოელთ
კრებულობით წირვა...ყოველს ბრწყინვალეს კვი-
რიაკეს-შაფათს დედოფლის თამარისთვის...და ჩვენ-
თვის ხსენებასა ყოფდენ...დაიწერა ინდიკტიონსა
მეფობისა ჩვენისასა იანვრის :ივ: გასულს ქორანიკო-

ნს :ულჭ: ჳელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნო-
ბრისა თუმანიშვილის გოჯასპისათა

მეფე თეიმუ-
რაზ

მეფე
ერეკლე

კათალიკოზი ანტონ ამ-
ტკიცებს იანვარს

:იზ: ჩღნ

კათალიკოზი
ანტონ

სათაური: „ქალაქს რომ სასახლეებია დავითისა
შეწირული იმისი წიგნია ეს“

1750 წ. № 87 ქ. ნებითა. ღთისათა. ესე ამი-
ერთგან უკუნისამდე მტკიცე და უცილობელი...წიგნი
და სიგელი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩვენ მჭე-
დლიძემ ნასყიდამა და ძმამან ჩვენმან თამაზამან
შვილთა და შვილის შვილთა სახლისა ჩვენისათა,
ასე რომე დიასამიძე ვარამის ყმანი ვიყავით, ქალაქს
ჩამოვედით, ავის დროისათვის დიდს ხანს ქალაქს
დავყავით. ჩამოგვედავა ჩვენი ბატონი და აყრა მო-
ინდომა ჩვენი და ჩვენ არ გავყევით, ქალაქი არ გა-
უშვით; ადგა და ჩვენის თავის სახსარი გამოგვართო
და თავი დაგვახსნევინა თავითა, ცოლით და შვილით,
ჩვენთანა იმას საბატონ-ყმოდ ჳელი აღარა აქვს.
რადგან იმას მოვრჩით ახლა ჩვენის ნება-წადილითა
ეს თავ შეწირულობის წიგნი მოგეცით თქვენ წმი-

ნდის დოდოს წინამძღვარს სვიმონს და კრებულთა თქვენთა, ასე რომე თავი შევსწირეთ თქვენს მონასტერს, წმინდას დოდოსა, ცოლითა და შვილითა შევეწირენით: უკეთუ ჩვენს თავს იქ მონასტერს არავინ ეცილებოდეს სახლის ალაგი თქვენ მოგვეცით, ბატონს რომ მონასტრისათვის სახლის ალაგი შეეწირა მტკრის პირსა დავით-გარეჯიანთ სასახლესთანა. ვინც და რაც კაცი ჩვენს თავს შემოგეცოლოსთ და ჩვენი თავი იმ წმინდას მონასტერს გამოსწიროს და გამოახვას და ან ჩვენა და შვილთა ჩვენთა გამოწირვა თავისა და ცრუვება ღთისა და მონასტრისა ვინებოთ, მასამც რისხავს ღთისა... მოწამენი: სიონის დეკანოზის შვილი მღვდელი ოსე, ანჩის კანდელაკი დოლენჯი, იოთამისშვილი ერასტი,

თათრული ბეჭედი

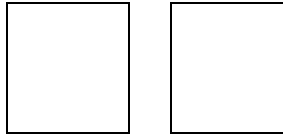
მღვდელი დავით; ოთიაშვილი ოქრომჭედელი დავით. დავიდევით მონასტრის ბეგარად სამსახური წელი-

წადში ერთი ლიტრა სანთელი, ერთი ჩარექი საკმეველი და ერთი თუნგი ზეთი, ამას ყოველს წელიწადს მონასტერსა მივართმევდეთ. დაიწერა მკათათვის დამდეგს ქორანიკონს :ულჯ: მე ანჩისხატის დეკანოზს პეტრეს დამიწერია... პატრიარქობასა... ანტონი-სასა (ხელმოუწერელია და დაუმტკიცებელი)

1750 წ. ახლოდროის № 88 ქ. ჩვენ ჰელმწიფედ დადგინებულმან დიდისა ოდიშისა სვანთა-კვერისა მყრობელ-მქონებელმან დადიანმან პატრონმა ოტი-

ამან; დედოფალმან რაჭის ერისთვის ასულმან პატრონმან გულქან შემოგწირეთ დავით გარესჯას მცირე რამე შესაწირავი წლითი-წლად სამარადისოდ ათი ლიტრა სანთელი ვიდრემდის მადლითა შენითა

ვსცხოვრებდეთ

1751 წ. № 91 ქ. ესე წიგნი მოგეც მე ნახუ-
ცრიშვილმა... ზურაბ თქვენ ნეკრესელ იპისკოპოზ
იოანეს, ასე რომე დავით გარესჯის სასახლე იყო
ქალაქში და იმაში ისახბეგ ბატონისშვილი ნაიბი
(ათაბაგისშვილი) იდგა; ის ველარ გამოიყვანეს სასა-
ხლიდამ და იმის სამუქფოდ ბატონმა სხვაგან სტა-
მბაში სასახლე გიბოძა; იქ მე სახლი ამეშენებინა
და ხარჯი მექნა. იმ სახლების ხარჯზე გელაპარაკე.
რაც მართებული სამართლიანის საქმით რიგი იყო
გავრიგდით: თქვენსა და ჩემში სალაპარაკო არა და-
რჩა რა; ჩემი მე მომებარა, არის ამისი მოწამე თფი-

ლელი ათანასე ათანასე და გამრიგებელიცა და მე
იოანე მღვდელს დამიწერია
და მოწამეცა ვარ. დაიწერა თებერვალს :კზ:

1751 წ. № 90 ქ. ეს მამულის ნასყიდობის
წიგნი მოგართვი მე ნაკლულაშვილმა პეტრემ თქვენ
ბატონს ბოდბულ მიტროპოლიტს და წმინდის და-
ვითის მონასტრის მამას იოანეს და... კრებულთ

ასე რომ ჩემი ძმა ვასილი ლეკისაგან დამიტყვევდა. მე იმისი საჯრის ღონე არა მქონდა და არც დახსნა შემეძლო. მე სხვა ღონე არა მქონდა მამულის მეტი და მამულს ვყიდდი და მაშინ ჩვენს ქვეყანას შიმშილით საქმე უჭირდა და ვერვინ შეიძლო სყიდვა. მოველ და თქვენ შემოგეხვეწე და ჩემი მამული თქვენ მოგყიდე, ვენაჯი, სასახლე თავისის ქვევრ მარანითა, შესავლითა და გასავლითა თავისის სამართლიანის სამზღვრითა და თქვენ მიბოძეთ ათი თუმანი თეთრი, ცხრა ჩემის ძმის საჯხსარი იყო და ერთი ფეკის ქირა... მოწამენი წმინდის ნინოს დეკანოზი გიორგი, სახლთხუცესი რევაზ, ნაცვალი ზალ, ნაცვლისშვილი ნიკოლოზ და ყანდარელი კაკა. – აღიწერა წიგნი ესე ბოდბის წმინდის ნინოს მონასტერში, ნოემბერს II-სა ქორანიკონს :ულთ: ჳელითა მღვდელ მონაზონისა თომასითა † † †

1752 წ. № 92 ქ. ჩვენ მაგიარად თამაზა მოურავს ასე მოეხსენოს: მერმე ძველათგან წომე მაშრანი სოფელი პატმონ ჳალის შეწირული არის. ახლა ამ დოდოს წინამძღვრის სვიმონისათვის მიგვიბარებია მაშრანი; რაც გამოვიდოდეს იმ სოფლიდამ ამას მოეზარებოდეს. რაც პატრომან ჳალისა ძველიდგან მაშრანის წინამძღვარს დებოდეს – ვინც იქიდამ ბერი მოვიდოდეს იმას ეს წინამძღვარი მიაზარებდეს ყოველს წელს; როგორც სხვას წინამძღვართა თვინ ემსახუროსთ ისე ამას მოუდგნენ მაშრანელნი

და მოსახურონ ქისტეშობის თვის :ვ: ქორანიკონს
:უმ: ამსოფელში რომ საყდარი არის კარგათ უნდა
მოუარონ, წირვა და ლოცვაც არ გაწყვიტონ.

ქნარს მიცემს(?
დავით...ერეკ-
ლე... კახეთის

1753 წ. № 93 ქ. ჩვენი ბძანება არის იასაულო
იოთამის შვილო რევაზ! წადი და ქარახპურს რაც
წმინდის დავით-გარეჯის უდაბნოს შეწირულის გლე-
ხების მამული იყოს და სჭეროდეთ იმრიგათ გაუ-
სამზღვრე და გაურჩიე. აპრილის (კდ) ქორანი-

კონს :უმა:

უირმვდა ხბ-
ლი თემურაზს
დამტკცბლ.

1754 წ. № 94 ქ. ნეფის ერეკლეს ბძანებით
და განაჩენითა ჩვენ თუშთ მოურავი ზურაბი
საგარეჯოს მოვედით წმინდის დავითის ყმასა
ელიზბარს წივა თუში აუაშვილი ანთა დაეჭა. რაცა
ამისი მართებული იყო და ბატონისაგან სისხლი
გაჩენით იყო ის სისხლი გამოვართვით და აუაშვი-
ლს ანთას და იმის ძმას ჩემას მივეცით. ერმანეთთა-
ნა ძმობის მეტი არა ფერ ხელ არ აქთ... სამდივან-
ბეგო არ აქთ რა. ამის გარიგებაში გავხლდა (გახლდა)

ასე რომ ჩემი ძმა ვასილი ლეკისაგან დამიტყვევდა. მე იმისი საჯრის ღონე არა მქონდა და არც დახსნა შემეძლო. მე სხვა ღონე არა მქონდა მამულის მეტი და მამულს ვყიდდი და მაშინ ჩვენს ქვეყანას შიმშილით საქმე უჭირდა და ვერვინ მეიძლო სყიდვა. მოველ და თქვენ შემოგეხვეწე და ჩემი მამული თქვენ მოგყიდე, ვენაჯი, სასახლე თავისის ქვევრ მარანითა, შესავლითა და გასავლითა თავისის სამართლიანის სამზღვრითა და თქვენ მიბოძეთ ათი თუმანი თეთრი, ცხრა ჩემის ძმის საჯხსარი იყო და ერთი ფეკის ქირა... მოწამენი წმინდის ნინოს დეკანოზი გიორგი, სახლთხუცესი რევაზ, ნაცვალი ზალ, ნაცვლისშვილი ნიკოლოზ და ყანდარელი კაკა. – აღიწერა წიგნი ესე ბოდბის წმინდის ნინოს მონასტერში, ნოემბერს II-სა ქორანიკონს :ულთ: ჳელითა მღვდელ მონაზონისა თომასითა † † †

1752 წ. № 92 ქ. ჩვენ მაგიარად თამაზა მოურავს ასე მოეხსენოს: მერმე ძველათგან წომე მაშრანი სოფელი პატმონ ჳალის შეწირული არის. ახლა ამ დოდოს წინამძღვრის სვიმონისათვის მიგვიბარებია მაშრანი; რაც გამოვიდოდეს იმ სოფლიდამ ამას მოეზარებოდეს. რაც პატრომან ჳალისა ძველიდგან მაშრანის წინამძღვარს დებოდეს – ვინც იქიდამ ბერი მოვიდოდეს იმას ეს წინამძღვარი მიაზარებდეს ყოველს წელს; როგორც სხვას წინამძღვართა თვინ ემსახუროსთ ისე ამას მოუდგნენ მაშრანელნი

და მოსახურონ ქისტეშობის თვის :ვ: ქორანიკონს
:უმ: ამსოფელმი რომ საყდარი არის კარგათ უნდა
მოუარონ, წირვა და ლოცვაც არ გაწყვიტონ.

ქნარს მიცემს(?
დავით...ერეკ-
ლე...კახეთის

1753 წ. № 93 ქ. ჩვენი ბძანება არის იასაულო
იოთამის შვილო რევაზ! წადი და ქარახპურს რაც
წმინდის დავით-გარეჯის უდაბნოს შეწირულის გლე-
ხების მამული იყოს და სჭეროდეთ იმრიგათ გაუ-
სამზღვრე და გაურჩიე. აპრილის (კდ) ქორანი:

კონს :უმა:

უირმედა ხბ-
ლი თემურაზს
დამტკცბლ.

1754 წ. № 94 ქ. ნეფის ერეკლეს ბძანებით
და განაჩენითა ჩვენ თუშთ მოურავი ზურაბი
საგარეჯოს მოვედით წმინდის დავითის ყმასა
ელიზბარს წივა თუში აუაშვილი ანთა დაეჭა. რაცა
ამისი მართებული იყო და ბატონისაგან სისხლი
გაჩენით იყო ის სისხლი გამოვართვით და აუაშვი-
ლს ანთას და იმის ძმას ჩემას მივეცით. ერმანეთთა-
ნა ძმობის მეტი არა ფერ ხელ არ აქთ... სამდივან-
ბეგო არ აქთ რა. ამის გარიგებაში გავხლდა (გახლდა)

ბატონის მებალახე პეტრიაშვილი ალექსი, კობია-
შვილი ზაზა, ჩვენი მსახურ სასნაშვილი გიორგი,
წლოვა თუში, შველაშვილი უთი, მუშთრყალიშვი-
ლი სანდაურ... შანწოველი ხელძე დავით. ამას გა-
რგებაშიგა ბატონი საგარეჯოს მოვარავი (მოურავი]
იორამა (ილრამა), ბატონი მღვდელმთნოზონი ხარი-
ტონ, მე თუშ მოვართვი ვახლდი, ასე , გავარიეთ
არა ფერ სამდივანბეგო არ დარჩენილა რა, დაიწერა

თებერვალ ცხრასა გასულსა ქორანიკონს

მონა ღთისა ყმა მეფისა ზურაბ

(ზურაბ. დანარჩენი გაურკვეველად) † † † † †

1759 წ. № ქ... ჩონენდრონიკოსძენი ნაზირი რამაზ
და ძმა ჩემი ვასილი შემოგწირეთ დოდოს... ზიარს
საკომლო ერთი საფიაშვილის ნაქონი მამული თავი-
სის მამულით, ვენაჯით, სახლით, ქვევრ-მარანით...
ჩვენად წილად ხდომილი... აღიწერა სეკდემზრის :ით:

ქორანიკონს აქათით :ჩღნთ:

რამაზ

1760 წ. .... „ატენტს კარიჭაშვილს ნასყიდას
(დათუნა და იორდანეს) ძმისწულსა შენსა ბერიძესა, ასე
რომე ძველად ხელმწიფეებისაგან ნათლისმცემლის
შეწირული და თარხანი ყოფილხარ და სიონის
მოსაფლავენი, და არაფერი სათხოვარი და ხარჯი არა

გეთხოვბათ რა – (უახლებს) ქორანიკონს :უმც: (1760)

1760 წ. № ბატონიშვილი ნაიბის ძის

ნასყიდათ ალექსანდრეს ძე ივანე აძლევს „ატენს კარიჭაშვილს ნასყიდას, ძესა მისს დათუნა და იორდანე ძმის წულსა შენსა ბერიძესა, ასე რომე ძველად ხემწიფეებისაგან ნათლისმცემლის შეწირული და თარხანი ყოფილხართ და სიონის მოსაფლავენი და არაფერი სათხოვარი და ხარჯი არა გეთხოვბათ რა“ (უახლებს) ქკს :უმც: (1760).

1761 წ. № 96 ქ. ყოვლითურთ.... უფალს ბო-

დბელ მიტრაპოლიტს ქმიდის უდაბნოს მამას ბატონს სიწმინდისა მათისა მსასოებელი დადიანი კაცია საუფლოს მარჯვენეს ვეამბორები და მათის სიწმინდით ცხოვრებას ვისურვი. წიგნი გებოძათ და ბერის გამოუგზავნელობისთვის ბოდიში მოგეთხოვათ. ჩვენთვის დიდი სანუგეშო იქნებოდა, რომ თქვენმიერ წარმოვლენილი ვინმე ჩვენს ქეეყანაშიდ მოსრულ იყო და დამდგარ იყო და ჩვენც შეძლებისაგან სიყვარულსა და ხელის მომართვას დიად ვეცდებოდით...მამის ჩემისაგან რაც სამსახური მოგხსენებიათ იმ სამსახურსაც არასოდეს არ დავაკლებთ, სანამდი ცოცხალი არის თქვენის მაღლით დედაჩემი, მოგართმევსთ ყოველთვის და მერმეთ თუ ჩვენ ვიცოცხლეთ სანამდის ან მე ვცოცხალვარ და ან ჩვენი ოჯახი არ მოიშალა, არასდროს ამ სა-

მსახურს არვინ დაგაკლევსთ და თქვენს სიწმინდეს
ამას ვევედრებით მიცვალებულისა და ცოცხლისა
თვისაც თქვენს ყოვლად ღირს ყოფაშიდ მოსხენებასა
ყოფდეთ. აღიწერა ივნისს :ე: რისტეს აქეთ :ჩღმა:

ლექსუმ სვა-
ნეთ....კაცია

1761 წ. ახლოდროის № **97** ქ. მამისა...ძისათა
...და სულისა... მე ჭალიაშვილმა დემეტრემან
და შვილმა ჩემმა ბერმა და ჩვენ დიად საქმე გაგვი-
ჭირდა ქურდობაზე და რომ ქურდობა შეგვაჩნდა
არა გვებადა რა, რომ ის ანაკაცარი გარდაგვი-
წყვიტა და სხვა ღონე არ სადა ქონოდა (?) მივე-
დით, შემოგვხვეწენით და შვილი მოგართვით ნას-
ყიტად ეს ივანე თქვენ ეპიფანეს ჯანდიერასშვილს
და თქვენის მადლისათვის დაგვიხსენით ამ ქურდო-
ბისაგან და ჩვენცა წმინდის დოდოს ყმად მოვედით.
თუ წყალობა გვივოთ დაგვარჩინოთ თქვენ მეტი
ბატონი არა გვინდოდეს, თუ არადა ჩემს შვილთან
ხელი არც მე მქონდეს და არც სხვა კაცი ღვთისა
მეტი. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და კაცი
კელმწიფის ნაცვალი თევდორე თევდ... ნევილი და ქა-
თალიკოზის ნაცვალი პაატა, მოურავის ნაცვალი
ყორღანასშვილი ბერი, ნაცულის ნაცვალი ყორღანა

დაიწერა ესე წიგნი ქრისტიშობი – (მოწყვეტილია ქალაქადი).

1761 წ. ახლოდროის **№ 103** ქ. ჩემო მღთულად მოწყალენო ერთობილნო კრებულო და ბატონო ჩემო მოწყალე ეპიფანე! ღმერთმან თქვენი ჭირი მოსცეს თქვენს გაბრიელსო. მერმე...ამდენი ჭინახული ქენით და ერთი მტკაველი ბერი გაზარდეთ და ახლა ლამის ეშმაკებმა წამართვას. თქვენს გარჯილობას და მაგ მონასტერს რატომ უზამ, ჩემო მოწყალეო ბატონო ეპიფანე! ღმერთმან იცის, ოღონდ მაგ უდაბნოდამ არ გამოვარდეს და სოფლელი არ შეიქნას, თორემ გუშინასწინ იმერელი ბიჭები მოგყვანდათ ისე აღნათშენია, თუ მოკვდება დიად ცოტა საფლავი მოუნდება, თუ ცოცხალია რა ჭა გეშოვება და ბორკილი, საბელი – ამას როგორ ვერ დაიჭერს... შენი ჭირი შემეყაროს... რა მანდედამ წამოსულა ქვათახევსთ გდია, შინ როდის მიუშვი; აქ მცხეთას მოგელოდი და კიდე ვერ გნახე.

1761 სვიმონ № 102

№ 113 ქ. ჩვენი ბძანება არის უზნარიანნო: მერმე ნათლისმცემლის მონასტრისათვის შეგვიწირავხართ და წინამძღვარის ხარიტონისთვის გვიბოდებხართ; ამათ მოუდეგით და ემსახურეთ; სხვას

არას მოხელეს და არას მოსაქმეს და არას კაცს

თქვენთან კელი არა აქვს

1761 წ. № 140 ქ. ჩვენი ბრძანება არის ემიკალასბაშო რევაზ: საბუღის წინამძღვრის შემოსავალი და თუ რამ სარგო არის ნათლის მცემლის უდაბნოს წინამძღვრის სვიმონისათვის გვიბოძებია. ამას მოაზარე სადამდის ან იმ ეკლესიაში წესი აღესრულებოდეს, ან ჩვენ და ბატონი კათალიკოზი და წმინდა კრება იქ სხვის წინამძღვრის დაჯდომას ჯერ გვიჩინებდენ

...ენკენისთვის :კგ: ქორანიკონს :უმთ: ერეკლე

1761 წ. № 104 ... „მრავალმთისა გარესჯისა უდაბნოსა მონასტერსა შინა შენსა შეყენებულნი მამანი შეიწრებულ (იქმნეს) ჟამთა ამათ, ვინათგან მტერნი ქრისტესნი უღმრთონი ლეკნი ჰბრძვანან ერთქრისტეთა და აღაჯრეს ყოველი ესე საქართველო და უმეტესად (ნათლისმცემლის მამულნი)... ვიწყლვოდი... რამეთუ.. არღარა სადათ აქვნდა დლითი-დღედ მათდა საზრდელი საკმაებელი, მოვიძიეთ და ვიპოვეთ თვალსაგარეჯოს მოქალაქე მუშრიბი; პაპას მამა-პაპათ ჰქონებოდა გლეხის კაცისაგან მისყიდული მამული ეთბერაშვილისაგან ვენაჭი მიწით, ქვევრ-მარნით

... და ეს ნასყიდობის წიგნი ძველთ მეფეთაგანც
ნაბოძები... ეხლა ჩვენ მოვისყიდეთ მუშრის პაპასა,
მისის მამის და ძმისაგან ფასით და შემოგწირეთ...
კიდე თვალზე... გოგიტაშვილი ბასილ თავისის
მამულითა; კიდევ გიორგი-წმინდის ქვრივის შვილი
ნასყიდა მამულითა... მივაბარეთ... წინამძღვარს სვი-
მონს ქორანიკონს ჩადა.. ივნისის: :ზ:

1762 წ. № 98. ქ. ჩვენი ბძანება არის: თუ
ნაკლულასშვილს ბასილი-მღვდელს თავისი მამული
უნდოდეს მამულს მოუაროს და მონასტრის ხარ-
ჯშიაც გაერიოს და თუ არ უნდოდეს – მამულზედაც
ველი აიღოს და ნულარც ხარჯში გაერევა. ნოემ-
ბრის ე. ქორანიკონს უნ: ერეკლე

1763 წ. № 99. ქ... ესე უკუნისამდე... წიგნი
მოგართვი მე მარკოზ მღვდელმა თქვენ უფალს
ბოდბელს იოანეს, ასე რომე უწინაც თქვენი დახ-
სნილი ვიყავ და სხვა პატრონი არავინა მყვანდა:
ეხლა ისევ თქვენი და უდაბნოს ყმობა მოვიდომე:
ზიარს წმინდის დოდოს მამული მიბოძეთ და და-
მასახლეთ და წმინდას დოდოს მამულით ჩემის ნება-
ყოფლობით, და დღეისუკან უკუნისამდე შვილის
შვილამდე ჩემს თავს იმ მონასტერს არავინ ეცილე-
ბოდეს, არის ამისი მოწამე და დამწერი ნათლის-
მცემლის წინამძღვარი სვიმონ... ჯვარის მტვირთველი

იოანე მღვდელი... თებერვალს :ე: ქორონი-
კონს :უნა: †

1764 წ. № 100. ე... განვაწესეთ მცირე რაღმე
შესაწირავი – ათი ლიტრა სანთელი... ყოველსა
მოქცევსა წელიწადისასა დეკემბერსა... დეკემბერს :ი:
ქორონიკონს ჩლდდ (კაცია დადიანი)
მისა ჩემისა ლეონ და- დიანისა და
შემდგომთაგანცა მიეძ- ღვნას წლითი

კაცია და-
დიანი.

წლად. – სრულიად ოდიშ-ლეჩხუმთა, აფხაზთა და სვან-
თა მმართველი მთავინა დედუფალი ნინა მეფის
ასული წელს 1809, მარტის 23.

დედნოფალი
ნინა.

1764. წ. № 101. ქორონიკონს აქეთ ჩლდდ.
აპრილს კ. დავით გარეჯისა არის სიწმიდისა იარაღი
და შესამოსელი: ე. სახარება რუსული მოჭედილი
დიდი :ა: ე. კიდევ სახარება ქართული მოჭედილი:ა:
ე. ჯვარი ბერძნული მოჭედილი:ბ: ე. ბარძიმში
ვეცხლისა :დ: ე. ბარძიმში ვეცხლისა რუსული:ა:
ე. ფეშხუმი ვერცხლისა:ბ:(სხვა იარაღიც ორ-ორი). კოვზი
ვეც. ოთხი, ოთხი თასი, ერთი ვერცხლის საცეც-
ხლური, ე. დაფანს ნაკერი ორი. ე. ორი პერექელი
ნაკერი. ე. სამი წყვილი დაფარნა და პერექლები
სხვა. ე. ფილონები ნაკერები (სტოფისა) † † †
ე. ურუმულის დაბის ფილონი; ქიესდის შავი ფილო-
ნი:ა: ე. შავი გრიზეთის ფილონი:ა: ე. იისფიერის

სტოფის ფილონი :ა: ქ შავი ხარის ფილონი :ა:
კიდევ სტოფისა იეზდისა მწვაე:ა:, თეთრი დიბი:ა:
სტუხრები: დარაბაფთისა:ა:, მწვავე გრიზეთისა ყვი-
თელი :ა: ლობდნისა ჯიგარი სტიხარი :ა:
კიდევ ლობდნისა:ა: ხავერდისა:ა: ერთი თეთრი
დარაიბაფთისა:ბ:, იისფერი დარაიბაფთი:ა: ერთი შავი
ყუთნისა ოლარიღ მძიმეთ ნაკერი:ა: თეთრი დიბისა:ა:,
სტოფისა:ბ: შავი არშიით:ა: დარაიბაფთისა მწვანე:ა:
ყვითელი დიბისა:ა: წითელი დარაიბაფთისა:ა: სარტყე-
ლი ნაკერი ვერცხლის თავები აქვს რუსული:ა:, კიდევ
რუსული რკინის თავებიანი :ა: სხვა:ბ: საბუხრები რვა
წყვილი ნაკერები:წ:, ფარჩისა:გ: მდინარე ხარისა
ერთი; ბისონი თეთრის დიბისა:ა:, ერთიგ რუსული
ფარჩისა:ა: კიდევ იეზდისა შავია:ა: ომოფორი ორი
რუსული ფარჩისა:ბ: ოდიკი თეთრი ლობდნისა:ა:
რუსული სახურებელი ორი. წიგნები დავითნი:ა: სამი
თვე:ა: დამასკელი:ბ: კურთხევანი:ბ: პარაკლიტ:ბ:
სახარება:ბ: სტამბის მარხვანი:ბ: ზადიკი:ბ:, საწინა-
სწარმეტყველო დაბეჭდილი თფილისს:ა: კონდაკი:ბ:,
ჟამნი:ა: სახარება:ა: მეტაფრასი წლისა:ა:.. დაბადება:ა:
თარგმანი მათეს თავი:ა: მეტაფრასი:ა: ხელთნაწერი მა-
რხვანი:გ:, ეფრემი:ბ:, კლემაქსი:ვ:, დიოლოლი:ა:, მა-
მატეხოვრება:ბ: ქალწულთ მეტაფრასი:ა:(ახლა მუზეუ-
მის № 95); – იოანე ოქროპირის სწავლა და ლავსაიკო-
ნიც შიგ არის:ა: რჯულის კანონია:ა: მცირეგამო-
კრებული დავითის თარგმანი:ა: კურთხევა:ბ: ექვსთა
დღე და ხონოგრაფიც შიგ არის:ა: დოროთეს

წიგნი:ა: პატარა მეტაფრასი:ა:, გრიგოლის ცხოვრება :ა:, გრდემლი :ბ: (ერთი ხუცური და ერთი მკვდრული), საბას ცხოვრება და სწავლა:ა: ადამის ექსორიობის წიგნი:ა: ქართველთ მამათ ცხოვრება:ა: ტიბიკონი ძველი:გ: ერთი ახალი ტიბიკონი:ა:, იოანე მახარებელის ცხოვრება და გამოცხადების თარგმანი:ა: დამასკელი:ა:, მეტაფრასი რუსეთიდან მოტანილი:ა:, დიმიტრის ცხოვრება: ასტოდიერი:, ძველი:ა:, ლავსაიკონი:ა:, რომანოზის ნათქვამი წიგნი („წინწილღაღადებისა“) :ა:, ქ. ერთი გამოკრებული სწავლა :ა: დავითნი :ბ: სამოციქულო :ბ: სახარება :ა:, ერთი რუსული სახარება :ა: საწინასწარმეტყველო :ბ:, გულანი :ა:, ჟამნი :ა: რუსული მცირე ჟამნი :ა: ლოცვანი :ბ:, დიონისის წიგნი :ა:, სადღესასწაულო დიდი და პატარა :ბ:, სადღესასწაულო და პარაკლიტონი :ა: (იოანე მღვდელს აქვს). სახარება და სამოციქულო-კონდაკი (პეტრე-პავლეს საყდარში არის); – ერთი სადღესასწაულო პარაკლიტონით (არონს აქვს); – ბარძიმი ფეშხუმი და სხვა კალისა :ა:; გარდამოხსნა :ა:, თორმეტი მამათ სურათები (?) :ა:, სვინაქსარი :ა: აღიწერა აპრილს კ. ჩლდდ, წინამძღვრობასა ქარუმის ძის ქრისტეფორესა, იკონომოსობასა გარსევანისძისა თეოდოსისა.

№ 102 ახლოდროისა მეორე ნუსხაშიც ასე სწერია:.... ქ. კურთხევანი დიდი რუსული ერთი. ქ.

სტოდირი ერთი; ქ. მგრგლოვანი სახარება ერთი
...ქ. საულოს ათორმეტები ერთი; ქ. სტამბის
კვერეჟსი ერთი; ქ. სამგეფსო სამოციქულო და თვე
ერთი ..ქ. ხის ბარძიმ-ფეშხუმი და კამარა ერთი....

№ 103 ახლოდროისა ქ. ჩემნო მღთულად:

მოწყალენო: ერთობილნო: კრებულო: და ბატონო: ჩემო მოწყალე ეპიფანე: ღმერთმან თქვენი ჭირი მისცეს თქვენს გაბრიელს. მერმე... ამდენი ჭინახული ქენით და ერთი მტკაველი ბერი გაზარდეთ და ახლა ლამის ეშმაკებმა წამართვას. თქვენს გარჯილობას და მაგ მონასტერს რატომ უზამ ჩემო მოწყალეო ბატონო ეპიფანე. ღმერთმან იცის, ოღონდ მაგ უდაბნოდამ არ გამოვარდეს და სოფლელი არ შეიქნას თორემ გუშინას წინ იმერელი ბიჭები მოგყვანდათ ისე აღნათშენია. თუ მოკვდება დიად ცოტა საფლავი მოუნდება, თუ ცოცხალია და წა გეშოვება და ბორკილი, საბელი, ამას როგორ ვერ დაიჭერ. შენი ჭირი შემეყაროს ...რა მანდედამ წამოსულა ქვათახევს გდია, შინ როდის მიუშვი, აქ მცხეთას მოგელოდი და კიდევ ვერ გნახე...

1768 № 104 ქ. ეს ღთისია მონასტრის ყმა-

თა მოსულიყო, ქრისტეფორეს წინამძღვარის იყო; ზაზას (ზაზაძს) ვალი დადებოდა; რაოდენისც ზაზას ვალი გადაწყვიტოს – ისევა მონასტრის ჴელთა იყოს,

სხვისყმა ვერ იყიდის იმიტომ რომა მონასტრის ჯელდე-
ბული ყოფილა (მანამა) მიქონიოს (?) ემსახუროს რომა
ვალი გადუწყვიტოს ისევა მონასტრის
ყმათა იყოს. - მე მოურვას (?) რმაზს (მოურავს
რამაზას) ეს სმილ (სამართალი?) მიქნია. თუ ახლავა
თეთრი მიცა - სარგებლითა უნდა მიცეს. გიორგობის
:ი: ქორონიკონს :უნვ:

მონა ღვთი- სა საგარეჯოს მოურავი რამაზ
--

1768 № 105. წ. ჩვენ ქართლისა და კახეთი-
სა მეფემან.... ირაკლიმ ეს ჯამაგირის განაჩენი გი-
ბოძეთ თქვენ წინასწარმეტყველს დავითის უდაბ-
ნოს კრებულთ ღირსსა მამასა წინამძღვარს ქრისტე-
ფორეს და განკრძალულთ მღვდელმონაზონ-ძმათა, -
გაგიჩინეთ წელიწადში ჩვენის სარქრიდამ ამას ქვე-
ვით თეითვეულად რაც დაგვეწეროს

ერეკლე

ქ: თეთრი თუმანი თორმეტი
რ. ქ. სამარხი ლიტრა ასი ზ. ქნიგოზი ლიტრა-
შვიდი რ. ქ. დოში და ზურგიელი წყვილი ასი
მ. ქ. ხიზალალა ლიტრა ორმოცი მ. ქ. ყველა
ლიტრა ორმოცი რ. ქ. ბრინჯი ლიტრა ასი ე. ქ.
ზეთი თუნგი ხუთი.

ეს რვა კალაში რაცა სწერია დაფაათით
მოგბარდებოდესთ წელიწადში. აღიწერა იანვრის :კ:

ქორონიკონს აქეთ :ჩღჲჭ:

მეფე... განბრ-
მნილთა მიერ
ეკკლესია
ვადიდე

(ერეკლე-
მეფე. ღვთი-
სა განბრ-
მნილთა-მი-
ერ ეკლესია
ვადიდე).

1769 წ. № 106 ამოხეულია ნაწერებისაგან (მისაბა-
რებელის სიისაგან“?)....ქ. ძველი თეთრი 150 მარ-
ჩილი ქ. დავითნი 8, პარაკლისი 10, ატლასის
ოდიკი 12, ტილოს ოდიკი 28, ვნების სახარება 28,
ფხეიძის დარაია 27, ლეკური ნაბადი 1, თოფი
ხათმინიანი გაწყობილი; ხმალი იარაღით გაწყო-
ბილი, წესარტყელი იარაღი, სატევარი, საპირის-
წამლე მოჭედილი, სასწრაფო (?), ორი წვრილი
დურბინდი, წვრილმანი მანათი, ერთის თუმნის
ქონდა თარხანისი, ამბა ხურიჯინი, ტიკჭო-
რა ორი, ბოხჩა ფარდაგი, ბალიში, სპილენძის თა-

სი. ამას გარდა სხვა არა არის რა მონა-
სტრისა, რაც ამ ნუსხაში არა სწერია:

სოლო-
მონ

მაისის კთ: ქორონიკონს ჩღდთ (?) წინამძღვარი –

....მონა
სვიმონ

(სვიმონ). „გერმანე“ (ხვეულად)

1770 წ. № 107 ქ. ჯვარის მტვირთველს. – ჩვენ მაგიერად მისს ყოვლად სამღვდელოებას ნინო-წმინდელს უფალს საბას და განკრძალულ უდაბნოს მამას და არქიმანდრიტს გერმანეს ესრეთ ეუწყოს: მერმე საბა-მღვდლისა რძლის მამულში რომ გალავანი აშენდა იმ ადგილში ვენახი იყო, ჩვენც მრავალჯერ გვინახავს და ჩვენის გასინჯულობით თორმეტ თუმნად ღირდა ის ადგილი, რაც ადგილი გალავანს შემოუცევს. ამისი ფასი ექვსი თუმანი ჩვენ სახასოს თვალისა და გიორგი-წმინდისათვის გვიბძანებია, ისინი მისცემენ და ექვსი თუმანი თქვენის ყმიდამ (?) თქვენ უნდა გაურიგოთ და მიაცემინოთ ამ დედაკაცისთვის და აღარ აჩივლოთ. აღიწერა იანვრის კბ. ქორონიკონს უნღ:

ერეკლე

№ 108 გერმანეს. ქ.... მამას. არქიმანდრიტს. დადიანი კაცია წმინდას მარჯვენას ამბორს მოვახსენებთ... თქვენი ბერი გებოძათ და წიგნი მოგეწერათ... ლოცვასა თქვენსა არ სავიწყ მყოთ, და რომელიც ჩვენ მიერ რიგი არის მოსა(რ)თმევისა

დიალ აღმსრულებელ ვართ და ამა თქვენმა ბერმაც ასე ინება: სანთელი ვერ წამოიღო და ოცი მარ-ჩილი თეთრი გვიახლებია, აპრილს ბ.

დადიანი

კაცია

1773 № 109 წერილ საკუთარ ხელით ნაწერი ირაკლისა. ქ. ჩვენ მაგიერად მის ღირსებას დავით გარეჯის არქიმანდრიტს გერმანეს ხელს მთხვევნა მოხსენდეს. მერმე შენი წიგნი მოგვივიდა და მანდაური ამბავი რაც ყოფილიყო ყველა გარჩევით მოგეწერათ და შევიტყვევით. მაგ მონასტრის საქმეზე ნინოწმინდელიც აქ გახლავს და საგარეჯოს მოურავიც დავიბარეთ. ღვთით რაც ამზამთრობით გაეწყო და ან გაკეთდება იმის ბინასი დავდებთ, შუშას გამოვგზავნით და გავაკეთებინებთ. თოფები და ტყვია-წამალი გამოგვიგზავნია. ესენი ახლა მოგივათ. მანდ მყოფნი ვინცა ხართ ნურვინ შეორგულდებით და ნურვინ შეშინდებით და ამაზე სარწმუნო იყავით: ერთი ბერი რომ არ დადგეს მე მაგ მონასტერს არ დავსცლი და არც უკაცოთ გაუშვეფ. ბერი რომ არ ვინ დადგეთ ერის კაცს და ხუცეს ხომ ბევრს ვიშოენი რომ დავაყენო. ღვთის შეწევნით მაგ მონასტრის საქმეს ყოველს კარგათ გავარიგებთ. დეკემბერს კდ. ქორონიკონს

უდა. – შენმა მადლმა მხილება კი არ ვარგა – ან უწინ წინამძღვრები იყვნენ და ან ახლა შენა ხარ: თუ მაგ ყარაული და მაგ კაცით ყოფილ-ხართ – დიდი ნაკლებობა ყოფილა; ან ღმერთთან დიდი დანაშაული გაქვთ, თორემ ამაში მე სულ ბრალი არა მაქვს რა: რომ არა-იყოს-რა – ორმოცი ორმოც-და-ათი კომლი კაცი ხომ გყავსთ. რატომ უნდა კაცი არ შეინახოთ. ქართლი და კახეთი რომ სულ ლაშქრობს და იხოცებიან მაგისი ყმანი რატომ უნდა განე-ივრებულნი იყვნენ?. აბა რა გზა აქვს რომ ხუთი კაცი და ექვსი კაცი მანდ გამოუ-წყვეტელნი არ იყვნენ და არ იმსახურებოდნენ?.

1773 წ. № 110 ქ. ამ წესით უნდა დაიფიცოს მდივანმა-ოთარმა, მდივანმა სვიმონმა და პართენმა. მდივანს უნდა მიყვეს მეცხრიშვილი; სვიმონს უნდა მიყვეს ალადაშვილი და პართენს – მეორე მეცხრისშვილი. ასე უნდა შეფიცონ უდაბნოს მამასა; რომ ზემო სათელაოს შარიდამ მოკიდებული ქვემოთ სადამდის მდივანი ფეხს დაადგემდეს თავის მამულობით რო არც იყოს ჩობახური და არც მეფეებისგან შეწირული უდაბნოსი და ის მამული თავის მამულობით უნდა დაიფიცოს, ხატი უნდა ჩაისვენოს და შემოუაროს. მას უკან თუ ამ ფიცს უკან, გუჯარი გამოჩნდეს – გუჯარმა გაარჩიოს და თუ არა და ეს საზღვარი ასე გარდაწყდა.

ბატონო ბეჟან ყარჩიბაშისშვილო და როსებ
მაყაშვილო ესენი ასე უნდა დაიფიცონ და მიჯნე-
ბი ჩაყაროთ. ღვინობისთვის :თ: ქორონიკონს უდა.

რამაზ (რამაზ)

1773 ქ. № 111 ქ. ესე პირობის წიგნი მო-
გართვი მე ქაიხოსრო სუფრაჯმა თქვენ წინამ-
ძღვარს დავით-გარეჯისა გერმანეს: მერმე რადგან
თქვენ კონდოლს მამულებს დაობდით ჩობახურს,
ზოგს რასმე მე მედავებოდით და ზოგს მდივანს და
სხვას კონდოლსა და კისისხეველთში ეძებდით. მე
ეს პირობა მომირთმევია წინაშე ღვთისა, რომ
რაც თქვენი მამული გამოჩნდეს ჩემში, თუ მდი-
ვანიანთში... თუ სხვაგან არც ჩემში დავმალო
და სხვაგანაც გამოჩენას ვეცადო... რიგიანისა და
სამართლიანის გზით; ეკლესიის სამსახურიც ვეცა-
დო იმ მამულებით და თქვენის ნებით რომ ისე
ვამსახურო (?) როდესაც თქვენი მამულები გაარ-
ჩიოთ. აღიწერა ივლისსა :ზ: ქორონიკონს უდა

1773 წ. № 112 ქ. გოგიაშვილის ნავე(ნახ)ობი
ერთი საკვამლო ქ. დევდარისშვილის საკვამლო

ქ. იმერლისშილის საკვამლო ქ. მოკლესშილის საკვამლო ქ. კიდეე მოკლესშილის საკვამლო ქ. კიდეე მოკლესშილის საკვამლო ქ. ცხუბინაშილის საკვამლო ქ. კიდეე ცხუბინაშილის საკვამლო ქ. გორცის საკვამლო ქ. ლოღელიშილის საკვამლო ერთი ქ. ვეველაშილის საკვამლო ქ. ბუტულაშილის საკვამლო ქ. გოგიაშილის ნაცვალის საკვამლო ქ. აბეჩხრიშილის ნახევარი მამული – ესენი ბეთემანი არის, პატრონი არა ჰყავსთ. სეკტემბრის ი. ქორონიკონს უდა.

1778 წ. №113 ჩვენ ყოვლად სამღვდელმან ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმან საბა ესე სარწმუნო, და ყოვლისა შეწყნარებისა ღირსი წიგნი მოგეცით თქვენ ყოვლად ღირსსა მამასა არხიმანდრიტსა ჩუწნსა დავით-გარესჯის მონასტრის წინამძღვარს მამას გერმანეს, და კრებულთა ტქუწნთა: ესრეთ რომელ დოდოს მონასტერი, ცოდუათა და ბრალთა ჩუწნთათჳს, აღოჯრდა და უმკვიდრო იქმნა, და წინამძღვარი მისი სვიმეონ, და კრებულნიცა მისნი მისითა სამკაულითა და მამულითა და ყმითა დავით-გარესჯის მონასტერში შეხმწდით. ზენონის შემდგომად ნათლის მცემლის მონასტრისა წინამძღვრობა სჳმეონს მიეცა, და მოინდომა იმან, რათა დოდოს მონასტრის სამკაული, მამული და ყმა თან შეეტანა

ნათლის მცემლის მონასტერში, ესე ჩუწნ წინა-
აღმდგომად აღგვიჩნდა, და არ შევატანიეთ მოქსე-
ნებითა მისისა უმაღლესობისათა, ვინათგან მწყემ-
სად ვარ დადგინებულ ნინო-წმინდისა ეკკლესიასა-
ზედა, და ათორმეტთა მათ უდაბნოთა მონასტერ-
თა ზედა, – და ძუწლთთ, და ახალთა მეფეთა მიერ
ბოდებულთა გუჯრებთა შინა ჩუწნთა გამოცხადე-
ბული არს, რომელ თუ რომელიმე მათ მონასტერ-
თაგანი უმკვდრ იქმნას, მისი სამკაული, მამული და
ყმა ნინო წმინდელს უნდა მიეზაროსო აღშენებად-
მდე უმკვიდრო ქმნილისა მის მონასტრისა, და
მიზეზითა ამით და კანონითა სამოციქულოთა
ჩუწნ დავიჭირეთ დოდოს მონასტრის დაშთომი-
ლი სამკაული, ყმა და მამული, და მაშინვე დავით
გარესჯის მონასტრის წინამძღუარს მივაბარეთ ის
სამკაულნიცა, მამულნი და ყმანი და გუჯარნიცა
მათნი ნუსხით, და ნათლის მცემლის მონასტერს
ამის მაგიერ ჩუწნის ეკკლესიის საკუთარი ყმა და
მამული მივართვით მისის უმაღლესობის მეფისა,
და კრების ბრძანებით: შემდგომად, მონასტრისა
მის დოდოსსა აღშენებად ნებებად ფიქრით მცი-
რედს ხანს ისევ ჩამოგართვით, და მონასტრისა
მის აღშენება ავის დროსაგან და მისის უმაღლე-
სობის მეფის მოუცლელობისაგან არ იქმნა, და
ჩვენც მივჰხედეთ, რომ შეუძლებელად ჰსჩნდა აღშე-
ბა მისი იმ დროს: აწ ვინათგან ღირსება შენი
თვთ მას მონასტერსა შინა დოდოსსა არს აღზრ-

დილ და ძალისამებრი ჭირდებულება მოგაქმნდა მონასტერსა მას ზედა და დროსა ამას მისრულ იყავ წინაშე მისისა უწმიდესობისა ყოვლისა საქართულოდსა პატრიარხისა მეფის ძის ანტონი ნეტარისა, და შუამდგომელად აღგეძრათ წინაშე ძმისა მისისა ყოვლისა საქართულოდსა მეფისა ირაკლი მეორისად, რათა თქუცნვე მოგბარებოდათ დოდოს მონასტრის სამკაული, ყმა, და მამული, და მათ ბრძანეს ჩემდა მომართ ამისი აღსრულება – მეცა მხიარულ ვიქმენ, ვინაფთგან ,სასოება მაქუნდა დავით-გარესჯის მონასტერსა ზედა და შენცა ფრიად საყმარელ ჩემდა იყავ, და მათგან სრულიადის ნება დართვით ჯერ ჩინებით და ბრძანებით მონასტრისა მის სამკაული და მამული და ყმა და ყოველი რაფცა რა არს სახელსა მისსა ზედა დაშთომილი, ყოველივე შენდა მოგვიწვდია, და მოგვიბარებია წიგნითა ამით, და ყოველისავე მობარებულისა თვთოეულად ნუხსა მოგვიცია. გაქმნდეს ვიდრე აღშენებადმდე და განახლებად მონასტრისა მის. და უკეთუ ნებითა ღთისათა და შეწევნითა მეფისათა გინა სხვითა რომლითამე მიზეზითა მონასტერი იგი თვსსა პირველსა მდგომარეობასავე ზედა ეგოს და აღშენდეს – ესე ყოველივე მონდობილი და მობარებული ყოვლის უეჭველისა და ულაპარაკოს საქმით და გზით ისევ გამოგებაროს და მიეთვალოს მის ჟამისა ნინოწმინდლისაგან და თქვენ მიერ და კრებულ-

თა თქმუნთა მიერ მონასტერსა მას. და თუ ვერ აღშენდეს – გკონდეს თქმუნვე, და არავინ იქმნას მძლავრებით მიმხვეჭელ მისის უმაღლესობის მეფისა და მისის უწმიდესობის პატრიარხისა ბრძანებულისა და ჩვენგან რწმუნებულისა; და სამართლიანის გზით თქვენს მონასტერს აკმარეთ შემოსავალი მისი: – დაიწერა კელითა სიონსა შინა ხუცისა ოსეს ძის იოანესითა: თთქმუნა იანვარსა. რიცხვსა კვ. წელსა ჩლოწ. ქართულს ქორონიკონს უფ:

ქ. ჩვენ მეფე ქართლისა და კახეთისა მეორე ირაკლი ამ წიგნს ვამტკიცებთ ფებერვალს :ია:

ქორონიკონს უფ.

მეფე ქართ- ლისა და კა- ხეთისა მეორე ირაკლი

1779 წ. № 114 ქ. ეს განაჩენი დავწერეთ

ჩვენ დავით-გარესჯის წინამძღვარმან გერმანემ, მეფის ნაცვალმან იესემ, პატრიარქის ნაცვალმან ზურაბ, დავით-გარესჯის მოხელემ ზაზამ და ჩვენის მონასტრის უფროს კაცთ, ასრე რომ ნაკლულაშვილი ბასილ მღვდელი იმისი ძმის წული გოგია მელაშვილებს გოგიას, დავითას და სესიას როდენსამე მამულს შეეცილა და ჩვენთან ილაპარაკეს. ჩვენ გავსინჯეთ და ნაკლულაშვილებს მოწამე მოვსთხოვეთ. ნაკლულაშვილმა ზურაბ მავანტალა-

შვილი მოწმათ მოიყვანა, იმას ვაფიცეთ და ასე იმოწმა: ნაკლულაშვილმა ვასილ მღვდლის ბიძამ პავლე მღვდელმა მელაშვილებს ეს მამული გზას-შიგნითი მიჰყიდაო, ფასი ჩემის ჯელით მისცაო და ნაგზაურს აქეთი არც მიუყიდნია და არც უხსენებიათო. ახლა ამ გზას აქეთ შეეცილა ნაკლულა-შვილი. მელაშვილებს ამ ადგილში შენობა ექნათ და ჭირნახლობა ქონდათ. ჩვენ ასე უსაჯეთ: ამისი შესაფარდი მელაშვილს აშენებული ვენაჯი მოუჭერთ, გაუმიჯნეთ და ნაკლულაშვილებს ბასილს და იმის ძმისწულს გოგიას დავანებეთ და ეს ადგილი ისევ მელაშვილებს დავანებეთ. ორთავ ყაბული ქნეს და კარგათ შესჯერდენ... ქორონიკონს უღზ. ფებერვალს :ი:

გერმანე

1780 წ. № I15 ქ. ეს პირობის წიგნი მოგართვი თქვენ ბატონს ჩემს, დავით-გარესჯის არქიმანდრიტს გერმანეს ნაკრულაშვილის ქურივმა ელენემ, ასე რომ შვილი მომიკუდა და ჩემი მამული ბეთალმანი შეიქნა, მაგრამ თქვენგან ამ მამულზე რჩომის წყალობა ვითხოვე და მოწყალება მოიღვეით: არც მონასტერს დავაკლო სამსახური მამულის შეძლებისაებრ და არც თქვენ, და თქვენს უნებურად არცა ვინ მოვინდომო მამულზე დასასახლებლად და არც მაზლის სახლის კაცობა მო-

ვინდომო. ამისა დამსწრენი და თავსმდებნი ვართ
პატრიარქის ნაცვალი ქურხული ზურაბ, ნინო-
წმიდის სახლუხუცესი ბედიშვილი ივანე, მოკვლელ
ყანდარული ზაზა და მუ მჭედლიშვილს პეტრე
დიაკვანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა
სეკტემბრის კთ. ქორონიკონს უფჳ. † † †

№ 116 ახლო დროისა ქ. მე იესმ: და: ძმამა
ჩემან. ბერმან: ეს: ჩვენთვის: თავის: შემოწირუ-
ლობის: წიგნი: მოგართვით თქვენ წმიდის დავით
გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტს გერმანეს და
კრებულთა მისთა: ასე რომ მამა-პაპა ჩვენი კა-
ხეთში წასულიყვნენ, აქა-იქ ცხოვრებდენ და ჩვენ
ობლები დავრჩით და წმიდის დავითის საფარველს
ქემ მოვედით, ჩვენი თავი შევსწირეთ, რომ პატ-
რონი არავინ გვყავს და არცა ვინ არის მოცილე
ღვთის მეტი. აქ აკურის მამულის წყალობა მიყა-
ვით და ჩვენც რომელიც სამსახური იყოს ისე
ვემსახურნეთ. არის ამისი მოწამე შავერდი ქემხა,
ქემხის შვილები მერაბა, ბერი და მჭედელი ბეცია,
სტეფანე ლამაზი და მჭედლის შვილი იობ, გუგუ-
ტაშვილი პაპუა... მე არსენ ბერს დამიწერია.. †
(სათაური: „ახურელი იესესი შეწირულობის წერილი არის“)

1780 წ. № 116 ქ. მის მაღალს ღირსებას წმინდის დავითის არქიმანდრიტს უფალო ბატონო ... ცოდვილი ბერი გრიგოლ წმინდა მარჯვენას ამბორებას მოვახსენებ. – ამას მოვახსენებთ მათს სიწმიდეს: ეს ჩვენი წმინდის გიორგის ეკკლესიის ყმა საგიშვილი იოსებ მანდ თვალზე თქვენის ყმის სახლში სადმე გახლავთ თქვენს თაბუნათ (?) და ამას გვედრებით, მანამ ამას ადგილს და ბინას სადმე გა:ვ:ჩენდეთ, რომ თქვენ გებარებოდეთ და თვალყური გეჭიროსთ, რომ უბრალოთ არავინ გაგლიჯოს და გააცოდვილოს – ან ბეგარში ან სხვას საქმეშია და რაგვართაც ერთი თქვენი სხვა ხიზანი გემსახურებოდენ, ესეც ისე იმსახუროთ და გააძლებინოთ და მაგიერს სამსახურს ჩვენც გვიბრძანებდეთ. ასე ბძანეთ, რომ ეს ერთი კომლი კაცი თქვენ შესწიროთ იმ ეკკლესიას ისე იქნება. – ივნი-სის :კა: ქორანიკონს უმთ.

1781 წ. № 117 ქ. იოანეს მათს ბრწყინვა-
ლებას აბაშიძეს ბატონს.. დავით-გარეჯის წინა-
მძღვარი უფლისა მიერსა მმვიდობასა..მოვახსენებ:
მერე რომელიც თქვენი წყალობა პური გვაქვს
გაჩენილი თქვენ გებძანათ წაიღევითო; ბერი გავგ-
ზავნე და უბარათოთ არ მიეცა. ერთი ბარათი მი-
მიბოძოთ: როს კაცი გამოვგზავნო – ტყუილად კაცი

არ გამოაბრუნონ ცარიელი. სექტემბერს: კა: ქორანიკონს უფთ. ქ. იასე სეფაშვილო! დავით-გარესჯის პური რომ არის ქოდალს ათი კოდი ის მოართვი. ენკენისთვის: კვ. ქორონიკონს: უფთ:

იოანე აბაში- ძე.

1773 წ. № 118. – ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ ღვთისა მკერვალი ჯალაბმა მარიამ და ჩემა შვილმა გოგიმ თქვენ... ნათლისმცემლის მამას და არქიმანდრიტს ნიკოლოზს ასე რომა ჩემა ქმარმა ღვთისიამ თავის მონდომებით თქვენს მონასტერს... თავი შესწირა და წინამძღვარს სიმონთან პირობა ჰქონდა. რადგან ჩემი ქმარიც ქვეითკენ წავიდა და წინამძღვარიც გარდაიცვალა ჩვენი ქვრივი და ობოლი ოხრათ ვიყავით და არცა სარჩრო გვქონდა. ჩვენც მოვედით შემოგეხვეწენით და თქვენს მონასტერს და თქვენ გეყმენით ასე რომე თქვენც ჩვენზე მწყალობელი ბძანდებოდეთ... და გამოგუზრდით. ჩვენც თქვენი ყმა და მომსახურე ვიყოთ ჩვენის შეძლებითა და თქვენს მონასტერს და თქვენ გამსახურებდეთ და ჩვენს თავს ვერვინ გედაოს... აპრილი :კდ: ქორონიკონს უფა.

1774 წ. № 119 მეტად ლამაზად ნაწერი იოანე ნათლ. ქ... ესე სიგელი გიბოძეთ... მრავალმთისა გარესჯისა ნათლისმცემლის მონასტრის მამამან არქიმანდრიტმან

ნიკოლოზ და (კრებულთა)... ამათ კრებულთთანა
სათნო ყოფითა შენ მემკვდრესა ჩვენსა ხიზანა-
შვილს გოგიას... მეფისა ირაკლისაგან შეწირული
მამული თვალ-საგარეჯოს მოქალაქე პაპა მუშრიბი-
საგან მამა-პაპით ეთბესაშვილისაგან მონაყიდი
მამული ვენაჭით, მიწით, წყლით, ქუჭვრით, მარნით,
სასახლით... და ამათ მაგიერათ წმიდას მონასტერს
უნდა ემსახურო შენის მამულის გამოსავალიდამ
რასაც შემძლებელი იყო. ღმერთმან მოგცეს და
გიბედნიეროს.. მოწამენი... მგალობელთაგან მღვდელ-
მონაზონი ნამა გაბრიელ... მთავარდიაკონთაგან
მაცაშვილი იოანე... აღიწერა... აპრილის 25 (sic) :კე:
ქორონიკონს 1774 (sic) ჩლოდ: ქართულსა უმბ:
ქორონიკონს: (sic) . – ამტკიცებს მონასტრის მეურნე
წინამძღვარი... ევთიმე.. ოკტომბერს :ა: ქორონი-

1774 წ. № 120 ... ესე... თავ-შეწირულობის
წიგნი და სიგელი შემოგწირე... ასე რომე ობოლი
ქალაქს გავიზარდე, მას უკან კახეთში დავიკარგე
ერთხელ და მეორედ კიდე დავტყვევდი და მათ
უსჯულოთა და უღვთოთა მათი წერილიცა აღმო-
მავითხეს... ვინაიდგან ყოველგან განითქვა მართა-
ლი ღვთის მსახურება მეფისა ირაკლისი და ყო-
ველთა ჩვენ ტყვე ქმნილთა თავისუფლად გება,
ამისთვის მეცა მუნ ყოფასა შინა შევწირე თავი
ჩემი (ნათლისმცემელს)... ვმსახურო ერთგულებით

და ერთმონებით... ივნისის :თ: ქორონიკონს უდდ.
(1 774)... არხიმანდრიტობისა... ევთიმისა...

1776 წ. № 121 ფხალაშვილი სწერს: „...წარ-
მართთა მიერ ბარბაროზთა მკსინვარეთა დღითი დღე-
დი ტყვენვა, სრვა, კლვა და ოხრება, რომელ
ერთი ვითარცა საქართველოსაგანი მეცა ტყვეო-
ბად მივეცი (ათ წელს ვიყავიო ტყვედ)... გამოველ
ტყვეობისაგან... (თავი შეუწირავს მონასტრისათ-
ვის) ქორონიკონს უდდ, აპრ. :ბ:

1776 წ. № 122. – ჩვენ სანოაშვილებმა კაცია
და ოთარამ (ოჯახობით)... ასე რომე ჩვენ ბატონი
ამოგვიწყდა და ჩვენის ბატონის ჩვენად მეპატრო-
ნედ აღარავინ დარჩა და ამით ყოვლად მოწყალის
კელმწიფის ბეითალმანი შევიქენით... მეფემან ირაკ-
ლიმ ეს მოწყალეობა და დასტური გვიბოძა თვისად
აღსამაღლებლად და განსაძლიერებელად და ჩვენც
ესე ვიგულსმოდგინეთ და ჩვენის ნებით და ნდო-
მით წმინდის ნათლიმცემლის მონასტერს შევეწი-
რენით... მეფის ირაკლის სადღეგრძელოდ... წმი-
დას მონასტერს ვემსახუროთ... დაიწერა... ჰელითა
სიონის დეკანოზის შვილის ზაქარია მდღლისათა
თვესა მაისსა :კდ: ქორონიკონს: უდდ. არხიმან-
დრიტობასა... ევთიმი მრავალ-ღვაწლ-მაშრომე-
ლისა...

1776 წ. № 123. – წინამძღვარი ევთიმე სწერს ბატონიშვილს გიორგის: რადგან ამ საქმეში იძულებით დამაყენეთ შენი ჭირიმე ვალი მაქუს რომ ამ მონასტრისთვის უნდა ვიზრუნო: მანავს თქვენი წყალობა ზვარი რომ აქუს ამ მონასტერსა იქა ზვარს გარდა რამთვენიმე კომლი კაციც ჰპოძებია ამ მონასტერსა; ხაჩიურის მიწა არის რომ მონასტრის ყმა ყოფილა და იმისი მიწა არის, ჩვენ გვიჭირავს და იმაზე ერთის დღის მიწას გვიჭირან მოურავი და თანგუაშვილი... ქორონიკონს უდ. მარტის ლა. – გიორგი უბრძანებს იოანე ციციშვილს აპრილ. :დ: ქორონიკონს უდ.

გიორგი

1777 წ. № 124 ქ. ნებითა ღთისათა ჩვენ ყოვლად სამღვდელო მან ნინოწმინდელ მიტროპოლიტმა ტუსიშვილმა საბამ ეს მამულის წყალობის წიგნი გიბოძეთ თქვენ მარკოზ მღვდლის შვილებს გოგიას იოანეს და დავითს (იმეორებს მამა მისის ტყვედ დახსნას გვერ. № 18) და შრომად ზიარს ცოლი შერთო და იქივ ზიარს რომელიც რომ ერასტიშვილს რამაზ მდივანბეგს წმინდის დოდოს მონასტრისათვის ერთი საკომლო იოანე დულარიძისა შეეწირა ის მამულიც მამა-თქვენს მისცემოდა. შემდგომ მამა თქვენი რომ მოკვდა ზურაბის შვილმა ზაალ თქვენზედ დაობა შექნა და ჩვენთან ასე გამოაცხადა: მამული მონასტრისა არისო და ეს

მარკოზ მღვდლის შვილები ჩემნი ყმანი არიანო. ამ მიზეზით ის მამული ჩამოგართვით. მერე თქვენ მისს უმაღლესობას საქართველოს მეფე ირაკლის თან მისის ყოვლად სამღვდელოების მიტროპოლიტის იოანესგან განთავისუფლების წიგნი განაცხადეთ და იჩივლეთ და მათმა უმაღლესობამ ბოდბლის იოანეს მიცემული წიგნი დაამტკიცა და მისმა სიმაღლემ განაჩენიც გიბოძათ და ისევ განთავისუფლათ. ახლა მოხვედით ჩვენდა და გვეკედრენით და ის მამული გვთხოვეთ და ჩვენ... ის რამაზ მდივანბეგისაგან წმინდის დოდოს მონასტრის შეწირული დულარიძის იოანეს ნაქონი მამული ისევ შენ მოგეცით თავისის სამართლიანის სამზღვრით ამა წესითა: როსცა რომ იმ მამულზედ მსახლობელი კაცი თავის ბატონს მსახურებდა იმას შენ უნდა მონასტერს მსახურებდე, და არ მოგეშალოს არაოდეს... დაიწერა ნოემბერს :ივ: ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ :ჩლოზ: კელითა ჳირსის წინამძღვრის თომასითა

№ 125 ახლო დროისა. ქ. ესე წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ ჩვენ ბოდბელ მიტროპოლიტმან იოანემ შენ მარკოზ მღვდელსა, შვილსა შენსა გიორგის, იოანეს და დავითს ასე რომე უწინაც

ჩემი დახსნილი იყავ რომ იმერეთს დაგიხსენ და გაგზარდე. რამაზ ერასტისშვილმა წმიდას დოდოს მამული შემოსწირა და ჩვენ გვეჭირა. ის მამული გვიბოძებია ვენაჯით, სახლით, ქვევრ მარნით, შესავლით, გასავლით, სახნავსათესით თავისის სამართლიანის ყოვლისფრის მამულით. არა კაცი არა წინამძღვარი არ გეცილებოდეს, არც მოგიშალოს ჩვენი წყალობა

ბოდბელი იოანე.

1777 წ. № 126 ქ... ესე წყალობის წიგნი გიბოძეთ ჩვენ... ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტმან ევთემიმ შენ ჩვენს მონასტერზე დიდად ნამსახურს ჩვენს მონასტრის ყმას ხამხაძე ოქროსა... როდესაც პირველ სოფლების მშვიდობიანობას ხაშმზე რომ მდგარიყავ და მას უკან ჟამთა ვითარებისაგან აყრილ იყავ და სახლის ადგილი არ სადა გქონდა, მას ჟამსა პირველთა ჩვენთა წინამძღვართა ქალაქს სახლი ეთხოვბინათ. ამისა შესვლად მადლითა ღთისათა და კეთილმსახურებითა ღთივგანძლიერებულისა მეფის ირაკლისათა ვიწყეთ შენობა ხაშმისა და რომელნიც ჩვენნი ყმანი იყავით სადაც სახლობდით მოგიყვანეთ და თქვენსავე ადგილსა და მამულზე დაგაყენეთ. ამაზე მოხველ და გვევედრე ერთის სახლის ბოძებასა... და ქალაქს ერთი სახლი სამკვდროდ წყალობით გიბოძეთ, რომელშიაც შენ უწინ იდექ, და მაგ სახლს რომ პატარა ოთახი აკრავს მაგ ოთახისთვის მუდამ ყოველ

წელიწადს ექვს აბაზს მოგვცემდე. ამასთან ეს წყალობა გვიბოძებია, – ხაშმზე კალოს ლეწვა ამოგვიკვეთია შენთვის და შვილთა შენთათვის. ჩვენ ეს წყალობა ამისთვის გიყავით, რომ ჩვენს მონასტერზე დიდათ ნამსახური იყავ, და სამჯერ და ოთხჯერ ამ სამსახურზე დაკარგულიყავ... არ მოგეშალოს...
... სიონის დეკანოზის შვილმა ზაქარიამან აღვწერე...
აპრილის :დ: წელსა 1777, ქორონიკონს :უდე:

ევთიმე.

1780 წ. № 127 ქ. ზაალ ყაფლანიშვილი სწირავს (მონასტერს და არქიმანდრიტს წინამძღვარს ევთიმეს) ნასყიდს გლეხს ცოლშვილით (თელავში) „იქიდამ (თელავიდამ) იმსახურეთ, თუ გენებოსთ საცა გინდათ იქ წაიყვანეთ. ქორონიკონსა უდღ.

1781. წ. № 128 ქ. აზრუმაშვილი მკერვალი სოლომან მეფისძეს გიორგის (იმის ძეთა: დავით, იოანე და ბაგრატს) სწერს: „ასე რომე ვალი მქონდა და მოვალე.... უწყალოდ მაწუხებდა... თქვენ შებრალებით მოწყალება მოიღვეით და მოვალესაგან თეთრის

მოცემით დამიხსენით და მეც ჩემი თავი ჩემის ორის ვაჟის შვილით და ჩემის ცოლით ნასყიდი ყმა შევიქენ თქვენი... ქორონიკონს უფთ. მარია-მობისთვე :იზ:... (სომხური და ქართულ წარწერანი. გიორგის ეს კაცი ნათლისმცემლისთვის შეუწირავს დეკემბერს :იზ., ქორონიკონს ჩღპა.)

1782 წ. № 129. – მისის სიმაღლისთვის მოეკსენებინა მრავალმთის გარესჯის წმინდის დავითის მონასტრის წინამძღვარს თომას. ნაკლულაშვილს მღვდელს ვასილს მონასტრის ნასყიდი მამული უჭირავსო, არც მონასტერს ემსახურებო და არც ნასყიდს მამულს. მის სიმაღლეს თავადის ძის ბატონის შვილის გიორგისთვის ებძანათ ამათი სამართალი, და ბატონიშვილს საქართველოს მსაჯულთ შეკრებილებისათვის ებძანათ ამათი სამართალი. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ. ნაკლულაშვილს მღვდელს ვასილს წიგნები ქონდა სანატრელის ელენე დედოფლის მისის უწმინდესობის კათალიკოზის დედისაგან ბოძებული. ნაკლულაშვილისთვის ერთი დღე აღაპი დაედვა – ამას გარდიჭდიდესო და სხვა რიგად ყოვლითურთ თარხანი იყოსო. აღაპიც დავით გარესჯის უდაბნოს უნდა აღსრულებულიყო და ეს გლეხიც წინამძღვარს ებარებოდა. ეს წიგნი მეფის იმამყულისაგან დამტკიცებული იყო, სანატრელის მეფის თეიმურაზისაგანცა, კურთხეულის ანნა დედოფლისაგანცა და ნეტარქსენებულის

თამარდედოფლისაგანცა, – ბასილი მღვდელი ამას ჩიოდა: დავტყვევდიო და ჩემს ძმას პეტრეს ჩემი ვენაჴი დაეგირაოებინა ათ თუმნად, იმით დამიხსნო და გირაობის მაგიერ ნასყიდობის წიგნი თვითან დაუწერიათო, თორემ საყიდი არ არის. ახლა თავეთს თეთრს ვაძლევ და არ მანებებენო. მერმე სხვა წიგნი წარმოადგინა ამ ბასილ მღვდელმან, ასე ეწერა: ეს წიგნი მოგეც ბოდბელს მიტროპოლიტმა დავით-გარესჯის მამამ იოანე ნაკლულაშვილს, ასე რომ შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგვყიდე ლასურაუს უკან რომ მიწა არის, ახლავაზი ჩაგეყარა, იმაში ჩვენ ჴელი არა გვაქვს, შენი არისო. არა კაცი ამას არ შეგეცილებოდესო. ქორონიკონს, ულთ (1751) ამ რიცხვში იყო დაწერილი. ჩვენ ამ ვასილი მღვდელს თავისი მოღებული წიგნი დაუდევით, ასე რომ სწერია შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგვყიდეო, თუ კი არ მიგეყიდა, რათ დააწერინეო, თუ შენს უნებურად დაწერა, რად ინახავდი, რომ ამ გაჭირებაში მოიტანეო. გატყდა მღვდელი, აღიარა და ჴელწერილი მოგვცა, მართალია მისყიდულიაო და ლასურაულს უკან რომ მიწა სწერია, ისიც მონასტრის მამულიაო, მაგრამ ჩემი აშენებულიაო. სამართალით ეს ნასყიდი მამული წმინდის დავითის მონასტერს დარჩა ნასყიდათ და ლასურაულს უკან რომ მიწა ყოფილა მონასტრის მამულია და ნამუშავარი ნაკლულაშვილისაა. ჩვენ ესენი ასე გამოვარკვიეთ

და რასაც შემძლებელი ვიყავით ის დავწერეთ და გავარჩიეთ. ახლა ნება მისის სიმადლისა არის და მისის უწმიდესობის კათალიკოზი-პატრიარქისა – გიორგობისთვის :ი: ქორონიკონს უფთ (1781) ქ. რადგანაც ამ მღვდელმა ვასილიმ თავისის პირით სამართალში აღიარა, რომ ლასურულს უკან ჩემი აშენებული ბაგა რომ არის ის მიწა მონასტრის მამული არისო და მე რომ ავაშენე იმისი ნახევარი კი გავყიდეო, – ნახევარი რადგანაც კი გაუყიდა ის ნახევარი ერგებოდა გასაკეთებლად და ნახევარი რომ დარჩომილა, ის მონასტრის არის. სხვის მამულს რომ კაცი გააკეთებს, ნახევარს გამკეთებელს მისცემს სამართალი და ნახევარს მამულის პატრონს. იასაულო ხერხეულაძე, ბატონიშვილის მოლარეთ ხუცესო გიორგი ეს ასე აღასრულე.

გაურკვე-
ველად

მ. ღთის
მდივანბეგი
თეიმურაზ.

მსაჯულმან
სწორი ესე
ჰყოს ეს ძეს(?)

მზე ჭაბუკ

მეფე ირაკლი ამტკიცებს

ბეჭედი მისი

ანტონ კა-

თალიკოზიც ამტკიცებს ფებერვლის :ი: წელსა ჩღპბ.

(ანტონ ხვეულად), გიორგი მეფის ძე ამტკიცებს ნოემბერს :ით: ქორონიკონს უფთ.

მეფის ძე
გიორგი

მეორე გვერდზე თვით მეფე ირაკლის ხელით: „ჩვენი ბრძანება არის გარსევან ეშიკადასბაშო! მერე ეს განაჩენი... და წინამოდღვარმაც ასე გამოანცხა- და ჩვენს წინაშე, რომ საგარეჯოში ჩვენს სახასო ყმის და უდაბნოს ყმას ერთმანერთში მამულის სყიდვა არ დაეშლებოდესო და ჩვენც ამისთვის ვიყაბულეთ, თორემ არ ვიყაბულებდით... ნაკლუ- ლაშვილს ჰელი გაუმართე და წინამოდღვარს თომას მიაბარე, გიორგობის :კე: ქორონიკონს უო.

1782 წ. № 130 ე. ჩვენ კათალიკოზის წილს არ დავბეჭდავდით, მარა რადგან თვით დაბეჭდა და ერთმანეთში სყიდვა და გასყიდვაც ყოფილიყო, ჩვენ ამან დაგვაბეჭდვინა

ერეკლე

1782 წ. № 131 ე. უფალო ბატონო წინამ- ძღვარო თომავ. მერე საფლავზედ დასადგმელი ტახტი გამოგვიგზავნია და ეს ტახტი საფლავზედ

უნდა დაადგმევინოთ სანამდისინ ქვა მოგვივიდოდეს და ან როგორც რიგია ისე გავეკეთებდეთ, მანამ ეს ტახტი იდგეს და წასახურავი დიბა რომ იყო ვიცი რომ მაგ დიბას შესამოსლათ შეაკერვინებთ და თუ რომ ახლა ინებებდეთ გამომიგზავნეთ დიბა და კარგს ფილონს შევაკერვინებთ და მოგართმევ... ჩვენთვის წირვისა რომ გეკითხათ წმინდის იოანე მახარებლის საყდარში წლამდის ყოველს დღეს რიგის მღვდელმან უნდა სწიროს რომ არას გზით წლამდის მაგ ეკკლესიაში წირვის დაკლება არ იქნება. მუდამ ყოველს დღეს უნდა აწირვინებდეთ და რიგის მღვდელსგარდა უნდა რიგით გაუყო. (ხუთშაბათს ნიკოლოზის ტამარშიო, შაფათს – დავითის საფლავზე, და იოანე მახარებლის საყდარში ხუთშაბათს და შაბათს... ყოველ დღე საფლავს აკურთხებდესო)... იცით მაგ მონასტრის სამსახური როგორ დამედვა ახლა კისერზე... ოც-და-სამი მინალ-თუნი მოგვირთმევია: სამი მილანთული მესაფლავებს უბოძეთ... ორი თუმანი მედავითნებს (ხუთს)... და ორმოცამდინ დავითნის დაკლება არ იქნება მუდმივ უნდა უკითხონ... ჩემი სიყვარული და მამა-

შვილობა ახლა გაგიჩდდება. ჩემგან მოწერა აღარც
კი გეჭივრებათ. თიბათვის :თ: ქორონიკონს ულ.

1782.) საკუთარ ხელით ნაწერი გიორგისა

პისტით ელ- პიდით აღა- პით კეისუ (?) ჩემთ მო- მუშავე გიორგი.
--

1782 წ. № 132 ქ. წმინდის დავით-გარესჯის
კრებულთა სულ ერთობით. ჩემის ცოდვისაგან
დანთქმული ბატონის შვილი გიორგი წმინდას
მარჯვენას მთხვევას მოგახსენებთ. მერე განმართლ-
და ჩემი ცოდვა და ეს განსაცდელი მომევილინა.
მაშინაც ხომ მოვზომეთ მანდ საფლავი ამ ჩემის
მეუღლისათვისაცა და მანდ უნდა მიიღოთ მაგ საფ-
ლავშია და მამაშვილობასაც ვითხოვთ თქვენგანა
თუ შეიძლებოდეს და ორსავ საყდარში სწირევდეთ
ხომ ისი სჯობს თუ არა მუდამ შაფათს დღესა
წმინდის საფლავზედაც სწირევდეთ და პანაშვიდსაც
იხდიდეთ. აგრეთვე იოანე მახარებლის საყდარში
წლამდი წირვა არ უნდა გამოწყედეს... ფასი მოგერ-
თმევათ. თიბათვის :გ: ქორონიკონს (გაურკვეველად,
ულ?). შაბათ დღესა ორგანვე სწირევდეთ. წან-

დილისათვის ბრინჯი მოგვირთმევია ოდა-ათი
ლიტრა, სამი ლიტრა ნუში.

პისტიო...
გიორგი.

1782 წ. № 133 მეფე-დარეჯანი სწერს წინამძღ-
ვარს თომას ..... მერე ესე გამყრელიძე დიაკონი
ჩვენის ნებით და ჩვენგან თნებულის აღრჩევით
თქვენს მონასტერში თავის ცხოვრებისა და მოქა-
ლაქობას აპირებს... ვითხოვ... გაამღებინოთ... ღვთის
მსახურებაც იქნება ღვთისთვის სოფლისაგან
უცოლქმნილი მონაზონი რომ შეიწყნაროთ... ჩვენ-
გან მაგიერი მოგეცემათ... დაუგდებლად უპატრო-
ნეთ. ივნისის :კა: ქორონიკონს უო.

არ ჩანს

1782 წ. № 134 ქ. დავთ სარდალ სალხუ-
ცის კეთილად სახსოვარო, ყარიაზედ მყოფნო უზ-
ბაშეზო, მერმე რას წამს ეს წიგნი მოგივიდესთ
მაშინვე უდაბნოს მონასტერში წიგნები მიგვიწერია
და ნინო-წმინდასაც ეს წიგნები მაშინვე უნდა
გაგზავნო, თიბათვის :ბ:, ქორონიკონს უო. ქ.

ამისთანა გასაცდელი დაგვემართა, ბატონის რძალი მიიცვალა, ორი საათი იყო დარჩომილი და ეს

ასე უნდა აცოდინოთ ახლავ.

ხუცესობით (დავით)

გაურკვეველი ბეჭედი.

1782 წ. № 135 საკუთარი ხელით ნაწერი მეფე ირაკლისა. ე. მის ლღირსებას წინაშედვარს თომას კელს მთხვევნა მოხსენდეს. მერშე ე[.] ჩვენი კაცი რომ შოვიდეს შაშინვე ჩემის რძლის: საფლავი-დამ. მიწა ამოიღეთ და საჩქაროდ გამოგვიგზავნეთ, ნუ. დააგვიანებთ, ჩქარა გამოისტუმრეთ. ივნისის თოთხმეტს. ქორონიკონს უო., მაგის მიცვალე-ბაზე აქ ზოგიერთს შეშინებიათ და წამლად ისწავლებიან, რომ ზედ უნდა მოვაფრქვიოთ—: ერთი კელის დადება მიწა გადიღევით და იმის ქვეით ამოიღევით და ისე გამოგვიგზავნეთ

მეფე ერეკ-
ლე

1782 წ. № 136 ე. მე ბატონის შვილის კარის მღვდელი ნიკოლოზ ჩოლაყაშვილი ღვთის წინაშე ამას ვსწერ. ალავერდელი ერონისაგან ცოტას ხანს კონდოლი მებარა და ნაზირის შვილს

გიორგისთან ვიყავ; ერთსა რომელსამე დღესა ანტ-
რაფლის ვენახის თავში საკირის ადგილი გაეთხრე-
ვინებინა, იქ ამიყვანა და მომიტხრა გიორგიმ,
რომე აქეთ თუ ღვთის ნება არისო სახლი მინდა
ავაშენო და ერთი პატარა საყდარიც ჩავდგაო,
მაგრამ ჩემს წისქვილის ზეიდამ დავით გარესჯის
არისო. იოანე ბოდბელს ვემოციქულებიო, თუ
მომყიდაო. უთუოთ ასე ვიქო, ჩობახური დავით-
გარესჯის მონასტრის არისო (მოწმობა საკუთარი
ჩობახურის დ. მუტო)

1782 წ. № 137. – სია შემოწირულებათა გიორ-
გი მეფის ძისაგან... სარტყელი ოქრო მკედით ნაკე-
რი ვერცხლის ბალთებითა საბუხრები
სირმით ნაკერი მარგარიტის ჯვარებითა... სულ
ცხრა სრული შესამოსელი შეუწირავს მღვდელს
(61 ნაჭერი) და ბოლოს აწერია: ჩვენ საქართვე-
ლოს უფლისწულმა. გიორგიმ სამღვდელო და სა-
დიაკონე შესამოსლები რამდენიც აქ აღწერილ
არიან, შემოვსწირე... დავით გარესჯისა...კეთილ
მორჩილის მეუღლისა ჩემისა ქეთავანისა სულის
საოხად...თვესა ოკტომბერსა :ვ: ქორონიკონს ჩღპბ.

პისტით, ელპიდით აღაპით...

1782 წ. № 138 წერილი მეფ. გიორგისა
არხ. თომ. ქ... მერე სამთელი დაგებარებინა სამ
ლიტრაზე ცოტა რამ მეტისა, – მთელი გვიახლებია და
თერთმეტი თეთრი სამთელი გამოგვიგზავნია... და
მუდამ ყოველ დღე წირვა არ უნდა გაწყდეს
(აგრეთვე წმინდა იოანე მახარებელში)... კვირაში
ცხრა წირვა... თავისის პანაშვიდებით... მთხოვნელ
ბერნი წამოიყვანეთ, რომე მონასტრისათვის ითხო-
ვონ და ან იშოვნიან რასმე, და ფანოსზედ შიგნი-
დამ ეს ტყვია უნდა დაადვათ ხვალმე და ზედ
შამდენი დასდგათ რომ ქარმა ველარ დასძრას. ივ-
ნისის იდ. ქორონიკონს უო.

პისტით, ელ- პიდით ალა- პითა კეი. სულ(?) ჩემო მომიმუშავე

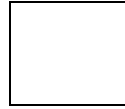
1782 წ. № 139. – ქ. მათს სიმაღლეს ასე მოხ-
სენდეს. ნაკლულაშვილის საქმეზე ოქმი გებოდათ;
ალაიათი გეკითხათ. მოკელენი და უფროსნი კაცნი
შეყარეთ; კითხე აქათი საქმე როგორ ყოფილაო.
მე თქვენი ბრძანება მქონდა. არახზე გახლდი. ამ
ჟამად იქ ვერ წაველ და თქვენი ოქმი ნაცვალს გაუ-
გზავნე... ნაცვალი შეუძლოთ გხლებოდა, ყური ვერ
მიეგდო და იმ ნაკლულაშვილს თავის თავათ (?) დე-
წერინა(?) იქ არვინ გხლებია სამს მოწმის იქ არ-
ვინ გხლებოდა არც მოკელე და არც სხვა კაცი,

უფროსი ვაცი არ გხლებოდა; გადმამიტანა და მო-
მატყუა. სოფელი სულ იქ იყო და ბეჭედი დამას-
მევიანა. ის მოწმები ისევ იმას მოგახსენებენ
(რაც უწინ მოეხსენებინათ)... აგვისტოს :კ: ქო-
რონიკონს უო. (გაურკვეველად).

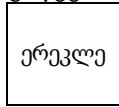
1782 წ. №. – 140 ქ. მე არხიმანდრიტს თეო-
დოსის მისმა სიმაღლემ და მისმა უწმიდესობამა
დავით-გარესჯის და დოდოს მონასტრის წინამ-
ძღვრობა რომ მიბოძეს მოველ და მოწასტრის მი-
წა და ალაგი მოვიკითხე და რომელიც დოდოს
მონასტრის სახასო მიწა იყო დავაწერინე. მონას-
ტრის მიწა ბერო ნაზვრევში თავს გზამდი, ბოლოს
გზამდი, აღმოსავლეთის მხარე ყაზრაშვილის მი-
ჯნამდი და დასავლეთის მხარე გრატიაშვილის
მიჯნამდი. – ქ: მონასტრის ხოდაბუნი ქვლივიძისა...
ქ... ხოდაბუნი აპრიანში. ქ... ხოდაბუნი გაუგო-
ნარი. ქ... ქვიანის ბოლოს მონასტრის მიწა ქ.
კიდე მონასტრის მიწა ქვიანში. ქ. მონასტრის მი-
წა ზერის ბოლოს; თავს გზა რომ გაივლის... ქ.
მონასტრის მიწა პანკელაშვილის ბოლოს. ქ. მო-
ნასტრის მიწა გილაშვილის მიჯნამდინ თავსაცა და
ბოლოსაცა. ღვინობისთვის :ი: ქორონიკონს :უო:

ქ. ჩვენი: ბრძანება: არის: საგარეჯოს: ნაცვალო
თევდორე მერე ჰაპიაშვილის ბეითალმანზე მგა-
ლობელს ჯელი არა აქვს არც მიწაზე და ზვარიც
წმიდის დოდოს წინამძღვარისთვის გვიბოძებია მი-
სის ბეითალმანით. ბეითალმანი ჩვენი იყო და ამათ
უბოძეთ სხვასკაც ჯელი ნურავის აქვს ამათ მეტს
იმ მამულებთან; ყველა ამათ მოაბარეთ

ლაკრელ პეტრიას დოდოს მონასტრის წინამძღვრის
ზაქარიასთვის და კრებულთ გრიგოლ, იპიფანე და
დანიელისთვის და სულ ერთობილ კრებულთ
მოგყიდეთ იორზე ზვრის თავში რაც ჩვენი იყო“ ..†††
ბრძანება მდივანს სვიმონს: „ეს მჭედელი ქსნის
ერისთვისა-არ გამოდგა...ისევ (დოდოს) წინამძღვარს
სვიმონს დარჩა. ამასთან ჯელი ნალარ-გაქვთ და
რაც გამოგერთმევინოსთ სულ ისევ უკანვე მო-
ეცით, თორემ დიახ გიწყენთ. იანვრის :იდ: ქო-
რონიკონს :ულზ:

...ესე სიგელი...მოგეცით ჩვენ მრავალმთის მონა-
სტრის ღირსის დოდოს არხიმანდრიტმან თეოდო-
სიმ და... მმათა ამა პირსა ზედან, რამეთუ შენ
ნეფსით და ნებითა შენითა თავი შენი შემოსწირე
წმინდა დოდოს... ამის სანუფქოდ მოგეცით თვალ-

ზე სავენაჟე მამული ზვრის გვერდზე (საზღვარი:
ანუაშვილის ბაგამდი)...ამასთანავე მოგეცით ანუა-
შვილის ბაგის თავში კალო-საბძელი და გომის
ადგილი შენ ბუჩუ კურაშვილს ომანას და ძმათა
შენთა დოდოს, იესეს და იოსებს...აპრილის :ია:
ქორონიკონს :უპა:

1784 წ. № 141. – სახუაშვილებისაგან თავის
შეწირულობა: „შემოგწირეთ (ნათლისმცემელს) ჩვე-
ნი თავი შვილებითა და სახლისა ჩვენისა მომავა-
ლითა ჩვენის ნებით“ (თუ შემოგეცილოთ, ჩვენ
ვაგოთო პასუხი)...მოწმები სიონის დეკანოზი ნიკო-
ლოზ...ხუცესს ოსეს ძეს იოანეს დამიწერია...
იულისს :ზ: ქორონიკონს :ჩღვდ:

1784 წ. № 142 ...ესე წიგნი...მოგართვი
(ნათლისმცემელს) და მონასტრისა შენისა ებგურსა
და განძგებელსა...არხიმანდრიტს უფალს ევთიმეს
მე გიორგისშვილმა იოსებ: ასე რომე მამაჩემი ჯავა-
ხეთიდამ გადმოსულიყო და ქართლში ცხოვრებუ-
ლიყო. მოდავე და მომდევარი არავინ ჰყოლოდა.
მე ქართლში ვჰყოლოდი, მშობელნი დამეკოცნენ,
პატრონი და შემნახავი არავინ მყვანდა და არც
ბატონი მიჩნდა სადმე.. მოველ ჩემის ნებით...და

მსგავსადვე ჩემის აღმზრდელის დიდი-დედის ხაზუ-
ას ნებით და მონდომებით ჩემი თავი გაყმე და
შემოგწირე, როგორც სხვანი მკვდრნი ყმანი გყვანან
ღმერთმან ჩემი თავი...ისე დაგიმტკიცოს...თქვენცა
მსგავსადვე მფარველ და შემწე იყვნეთ ჩემდა (თუ
რაც ჩემზე დახარჯული რამ გქონდესთ იმისი მომ-
ციმი მე უნდა ვიყო.. მე უღირსს ხუცესს იოანე
ოსეს ძეს გიორგის შვილის იოსებ დიაკვნისა და
მისის ბების სიტყვით და ნებით დამიწერია...ივ-
ნისს :ივ: წელსა...ჩღვდ. ქორონიკონს :უობ:

1784 წ. № 143 წერილი მეფე გიორგის წინამ-
ძღვარს დავით-გარეჯელსა მარ. თომა („თომას მიერ-
თვას“). – ქ...მერს კარდანახელი გიორგი მღვდელი
რომ იყო ის ხომ მოკვდა და იმას ერთი შვილი
დარჩომია თევდორე დიაკვანი და ეს უწინაც თქვენ
გბარებიათ, თქვენ თურმე ზრდიდით დიაკვნათ...
(მამა მისმა სიკვდილის ჟამს)... ანდერძი თურმე
თქვა...ისევ წინამძღვარს თომას მიაბაროს (ჩემთან
იმისი ქვრივ-ობლები მოვიდნენო, მთხოვესო)
.. საღმრთო წიგნი ასწავლოთ...თქვენის სიკეთის
აშბავს ნუ დაგვაკლებთ. მარტს :ივ: ქორონიკონს
უობ:

მეფის ძე გიორგი.

1785 წ. № 144. – ქ. ღმერთმან... კელმწიფის ჭირი მომცეს მათს მლოცველს წინამძღვარს თეოდორის. ქვლივიძე გიახლათ აქა და სამართალში ვერ მოვიყვანე, გაიპარა და წავიდა. ახლა მას ვევედრები თქვენს სიმაღლეს: იასე ნაცვალს ერთი ოქმი უბოძეთ, რომ ის კაცნი გაახლოსთ ქვლივიძეცა და მისი მოწამეც რომელიცა ყვანან ისინიც თან ჩამოიყვანონ და ჭემმარიტი მოგახსენონ, და ერთხელ გარდასწყედეს და თუ იმისია – იმას ებოძოს და თუ სიცრუვით გვედავება იმისი სამართალი თქვენი ნება იყოს ჩემო კელმწიფეც. აპრილის :კა: ქორონიკონს :უოგ: განკარგულება მეფისა: ქ. ჩვენი ბძანება არის საგარეჯოს ნაცვალო იესე მერე ამ არზით რომ ასე მოუხსენებია ეგ წვლივიძე სადა ვინცავინ მაგას მოწმები ყვანდნენ ისინიც ახლაც ჩვენს სამართალში გამოგზავნე აპრილის :კბ: ქორონიკონს უოგ.

ერეკლე

მეზედ მსცვსლო

შენც აქ ჩამოდი და ეგქვლივიძეც თავის მოწმებით აქ ჩამოიყვანე

ერეკლე

1785 წ. № 145 ქ. თქვენის ღირსების მთავრანებელი სარდლის შვილი ნიკოლოზ. ბატონს უდაბნოს არქიმანდრიტს თომას...ბატონისშვილის თამარისათვის წიგნი მოგეწერათ მჩითავისშვილე-

ბის შუამავლობის ბარობაზედ...ეგენი რომ ჩვენს სისხლშიაც იყვნენ გარეულნი, რადგან მაგ წმინდას უდაბნოს შემეხვეწნენ და თქვენ შუამავალი ბრძანდებით-რომელიც თქვენი ნება იყოს ისე აღსრულდეს. თქვენმა მადლმა დიდად დაამავეს და ავს დროსაც გვიღალატეს, მაგრამ რადგან თქვენთან მოვიდნენ ყველა გვიპატივებია...აღიწერა ივნისის :ია: ქორონიკონს უოგ.

1785 წ. № 146. – საკუთარი ნაწერი თამარისა:

ქ...თქვენი წიგნი მომივიდა და მუხათელი მჩითავის შუამავლება მოგეწერა. ასეთი რა დანაშაული ექნება მაგათ თუნდ ჩვენი შვილის თოფის მსროლელი იყოს, რადგან წმინდას მონასტერს შემოხიზვნია და თქვენც შუამავლობა გიბძანებიათ მაგის დანაშაულობა მონასტრისა და თქვენთვის გვიპატივებია. მაგას ნულარა ეფიქრება რა. თქვენი კაცი გამოატანეთ და ისე გამოგზანეთ...სარდალი კი სოფელში იყო და წიგნი იმისთვის ვერ გაახლოთ.... ივნისის :ია: ქორონიკონს უოგ.

მეფის ასული თამარ.

1785 წ. № 146 – წერილი მეფისძის გიორგის (ნაწყვეტი) ...მიპატიებია... მოვიდეს, ისევ თავის ალაგს დადგეს; ხათრი-ჯამი იყოს. ქორონიკონს უოგ. მთიბათვის :ი:

№ 147 ქ. დოდოს საპილენძე არის დავით გარეჯას: ქ. კოკა :ა:, ქ. თუშაფალანგ :ა:, სინი :ა: ქ. ლანგრი :ა:; ქ. ორი თანგირი. ტაფა :ა:, თეფში :დ: ქაფქირი :ა:, ტასტი :ა:, კიდევ ერთი მოსეს აბრიადიდი შასტიი (?), სასანთ-ლე :ა:, ერთი თუნგი.

1786 წ. № 148. – ქ. ახურელნი და ჯანდი-რიან ვაჩნადიანი მამულსა და სამზღვარზედ დაობ-დენ. ახურელთ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ გა-ნაჩენი აქვსთ რომ ბოლოზედაც გაუშველებიათ და უზუნაურის ახოზედ (?) და ნარბილარზედაც ამ ძველის გუჯრის ძალით როგორც ამათ განაჩე-ნი დაუდვიათ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ... იმ გარჩეულსა გარდაწყვეტილს უზუნაურის ადგილზე რომელზედაც შეიძლონ თავს თუ ბოლოს თუ სამვალზედ დადგომა იქიდან მოჰყვნენ, ის გუჯარი ჯელთ დაიჭირონ და შეიარონ და დაიფიცონ და იპონ (?) მიწის ჯიდი და დაიფიცონ; შეიარონ და

იპონ (?) მუკურტულა და დაიფიცონ და ავიდნენ ჩერქეზთამდე და დაიფიცონ. თუ ასე იფიცეს ახურელთ, რომ ახურის მხრისაკენ რასაც ვიფიცავთ ჩვენი არისო დარჩება – ახურელთ. იასაულო, ველის ციხის მოურაო სვიმონ და ალამდარბაშო. ქაიხოსრო, ეს ასე გაარიგე. აგვისტოს კდ. ქორონიკონს უოდ. იასაულებო! ამათ რომ ასე დაიფიცონ, ჰელიც მოაწერეთ, ბეჭდებიც დაუსხით და მას უკან სხვა განაჩენიც მიეცემათ. მას გარდა სხვა მოწმებსაც მოაწერინეთ ჰელი და ბეჭდებიც დაასხმევინეთ სამღვდელოსაცა და თავადიშვილებსაც. (ბეჭედი ირაკლი მეფისა.

მეფემან ბრძენმან
ესრეთ განაგო
მე ერისთავის
მსაჯულად?..

მონა ღვთი-
სა მდიავანბე-
გი ოტია.

მონა ღვთი-
სა მდიავან-
ბეგი სვიმონ.

1786 წ. № 149. – ქ. ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი ლოცვა კურთხევით მოგიკითხავ თარხანს ლუარსაბ და კალაუროს მოურაო ომან. მერმე მისს უმაღლესობას ჩვენს ძმას მეფესაც ოქმი უბოძებია ღირსის მამის დავით-გარესჯის წინამძღვრისათვის და ჩვენც ამას გწერთ, რომ რომელიც ვანთას იმ მონასტრის შეწირულობა იყოს, სამართლიანის საქმით გაურჩიეთ და მობარეთ წინამძღვარს თეოდოსის. და აკურის ქეცხამ

და ჩეკურმა. რადგან მახსოვარნი არიან და იციან-
ისინი მიიყვანეთ და რაც სამარლიანის საქმით
იმახსოვრონ დაანებეთ და სვეტიცხოველის მამული
არ შეგცილდესთ. ამ ზე სამართალით უნდა მოიქ-
ცეთ. აპრილს :ბ.; წელსა. ჩღპვ: ხვეულად „კათალი-
კოსი ანტონ.“

1786 წ. № 150. – მიწაჭამიშვილი გოგია „ამ
ჟამად თფილისში მყოფი და მსახლობელი ყოვლი-
თურთ თავისუფალი და ყოვლის კაცის მოუდევარი
ვიყავ...მოველ ნებითა ჩემითა დათავი შემოგწირე შენ-
სა (ნათლიმცემლის) წმინდა უდაბნოსა...და ყველა
წელიწადსა ერთს ლიტრას სანთელს მოგართმიდეთ
და სხუა არა ნივთი რამ გვეთხოვბოდეს“ (მოწამე
სიონის კანდელაკი იოანე მწერალი, სოლომონ
დეკანოზი)... აპრილს ბ. ქორონიკონს უოდ. წელსა
ჩღპვ. წინამძღვარობასა... მამისა ევთიმისსა“.

1787 წ. № 151 ჩვენის ღვთის წყალობის
შვილებს გიორგის, იულონს და აღმასხანს და
საქართველოს და კახეთის მარტ მსაჯულთ შეკრე-
ბულებას ასე მოეხსენოსთ. მერმე ახურელნი ჯან-
დიერიშვილებს რომ უჩივიან გალახვასა ხმლით
შეტეკვბასა, ღუდლის დაჭრასა და გალახვასა,
რასაც უჩიოდნენ თითვეულს აზრზედ სამართლის
ძალით სამართალი უნდა მიეცესთ. აგრევე ჯან-
დიერიშვილები ამათ რასაცა უჩიოდნენ, ამათაც
სამართალი უნდა მისცენ ამათი ორისაც მხრისა

სამართლის ძალით რომ სამართალი განისჯება უნდა სამართლით აიწონოს და რომლისაც მეტი მოვა იმან უნდა მისცეს ესეც. ახურელნი რომ ჯანდიერიშვილებს თავეთს მამულში მიხდომს უჩივიან ესეც სამართალში გაისინჯოს, თუ სამართლით ახურელნი შეუვიდენ რასმე ჯანდიერიშვილებმა მისულ პასუხი მისცენ სამართლით მარტს იბ, ქორონიკონს უოდ (1787). აგრევე დავით-გარესჯის წინამძღვარი თომა რომ უჩივისთ თავისის თავს უპატიოდა ლანძღვასა და აგრეთვე აკურის ქევსა რომ ჩივის ბატონს წინ ზალმან მუსტი შემომკრაო პირშიო და სისხლით პირი ამევსოო ამისი პასუხიც უნდა გასცენ სამართლით ჯანდიერიშვილებმან. ამათი სიმართლები (?) ორი სავ მხმისა სამართლათ უნდა დაიწმინდოს, რომელიც რომ დაილექებს იმან უნდა გარდიხადოს ალბათ რაც ერთმანეთში სალაპარაკო აქვთ სამართალში რაც უერთმანეთისა დაედოთ სამართლით ერთმანეთს უნდა მისცენ

ბეჭედი

1789 წ. № 152. ქ. ღმერთმან მისის უმაღლესობის ყოვლად მოწყალის ჯელმწიფის ჭირი მისცეს დავით-გარესჯის წინამძღვარს თეოდოსის. ამდენი ხანია აქ გახლავარ და თქვენს მოწყალეებასა უყურებ ჩობახურის საქმეზედ. ტფილელის პირით გეპძანათ ჩემთვის. მოიცადე, დავით მდივანი ჩამოვა და ილაპარაკეთო. დავით მდივანიც აქ გახლავსთ,

მაგრამ თქვენი სიმაღლე მოუცლელად ბრძანდება, მე იმ მონასტერს ვაკლი ვარ...თუ ახლა მოუცლელად ბძანდებით, დამითხოვეთ, მონასტერს მიჰყე-შველეთ და როდესაც მე-ბრძანებთ, მაშინ გეახლები, იანვარს კვ, ქორონიკონს უოზ. გჯჯჯჯჯჯჯჯჯჯჯ: ქ...როდესაც მოვიცლით უნდა რომ გარდავწყვიტოთ, იანვარს კვ. ქორონიკონს უოვ. (?) ამაზე გულ დაჯერებით ბძანდებოდე“...

ერეკლე

№ 153 ახლოდროისა. მიგვიბარებია ჩვენ ნეკრესელს დოდოს საქონელი წინამძღვრის ნიკოლოზისათვის.

ქ. ფილონი ერთი სარი- სა წითელი.	ქ. კიდევ ფილონი წითე- ლი იესიდის.
ქ. კიდევ ფილონი ლურ- ჯი.	ქ. სტიხარი მწვანე ლობდ- ნისა.
ქ. ოლარი ფაფსა (?)	ქ. ენქერი ლობდისა არშით გაკეთებული.
ქ. საბუხარი ნაკერი სირ- მისა.	ქ. ფილონი დიბისა თეთრი
ქ. კიდევ ფილონი იეს- დისა.	ქ. სტიხარი დარაი ბაფ- თისა წითელი.
ქ. კიდევ სტიხარ წითელი.	ქ. ენქერი მარგალიტისა ეხლა საეკ. მუზეუმშია
ქ. ოლარი ფირუზისა არ- შით.	ქ. სახარება პრტყელი სა- მი კარი აქვს.
ქ. ჯვარი ხისა პატიოსანი	

ქ. განთვსული სახარება - სამოციქულო.	ქ. წიგნი სახარება კიდევ
ქ. კიდევ ჰელისა წერილი სამოციქულო.	ქ. მეტაფრასი ორი.
ქ. კიდევ სამოციქულო ხელისა წერილი.	ქ. მარხვისა საწინასწარ- მეტყველო.
ქ. ორი სტოდიერი.	ქ. კურთხევანი ხელისწე- რილი.
ქ. ორი ბარაკლიტონი ხელის წერილი.	ქ. კიდევ სახარება ხელი- სა წერილი.
ქ. საბუხრები სირმისა	ქ. ხონოგრაფი ერთი.
ქ. ორი კონდაკი.	ქ. სარტყელი ვერცხლი- სა მალემით.
ქ. კლემასი :ა:	ქ. ეფრემი ერთი.
ქ. სვინაქსარი ერთი.	ქ. მეტაფრასი ერთი.
ქ. მარხვანი.	ქ. ზატიკი ერთი
ქ. სახარება ორი სტამბისა.	ქ. ტიბიკონი.
ქ. ბარაკლიტონი ორი სტამბისა.	ქ. სამოციქულო ორი სტამბისა.
ქ. ხატი ერთი წლისა ნა- წილიან მრავალი.	ქ. ჟამნი სტამბისა
ქ. ორი ხის ჯვარი ბერძ- ნული.	ქ. ორი დახატული ჯვარი.
ქ. კიდევ კარგი ბარძიმი ვერცხლისა ფეშხუმით გაწყობილობით.	ქ. ბარძიმ ფეშხუმში თავი- სის გაწყობილობით.
	ქ. კიდევ ბარძიმ-ფეშხუმში კილისა გვარიანი. თავისი გაწყობილობით.

- ქ. ვერცხლის საცეცხლური დიდი და კარგი.   ქ. ერთი პატარა თარგმანი გამოცხადებისა იოანე მოციქულისა

მეორე სია ქონებათა, "შედგენილი იოსების მიერ 217 წიგნი (მოხსენებულია რუსული სახარება და გულანი დიდი). სიაქონებათა დოდოს მონასტრისა.

1767 წ. № 154 ახლო დროისა ქ. ეჰა...დავით-გარესჯელო...ჩვენ ცვაფარვათა შენთა მინდობილმან, ლარნაკთა შენთა კრძალვით თაყვანისმცემელმან და სიწმინდის მსასოებელმან ლიხთ იმერთა სარდალმან და მპყრობელმან რაჭისამან ერისთავმა როსტომ ვიგულვეთ და ვიგუსმოდგინეთ და შემოგწირეთ მცირე და კნინი ესე შესაწირავი ჩვენის ჯოგის ცხენის კვიცის ათისთავი, რაოდენიცა აღიზარდოს...უკლებელად...რათა მლოცველ და მფარველ მექმნა ორთავე შინა ცხოვრებათა.“
შემდეგ ეხვა ხელით: „.....თქვენ ერთობით კრებულნო დიდს ხუჩაფათს ყოველ წლივ ჩვენთვის სწირევდეთ.

ღვთით რაჭის ერისთავს, ომით ჴმალი მაქვს უს- წ(ორე). როსტომ.

1790 წ. № 155. – ბეცია თარხნიშვილის ყმა ნაზარაშვილი ფარსადან სთხოვს მეფის ძეს გიორგის: „მერე ჩემო მოწყალეო, საგარეჯოს ალებ-მიცემაზე გახლავარ და ბატონს ჩემსაც იმით ვემსახურები და ჩემს ხიზანსაც იმითი ვარჩენ; თითოთოროლს ქოშსა ვკერავ და ამ მოწყალეობას გევედრებით, რომ ან იოაკიმ წინამძღვარსა ან ჯამასპი მოურავსა მიმაბაროთ, რომა უბრალოთ არვინ გამგლიჯოს და ან არვინ დამჯაბროს თქვენად სადღეგრძელოდ. . თიბათვის :კბ: ქორონიკონს უოჭ. განკარტულება: უფალო არქიმანდრიტო იოაკიმ! მერე ამ აზრის პატრონი თქვენთვის მოგვიბარებია; ამაზედ კარგათ თვალ-ყური დაიჭირეთ და ამის ხარჯ-ბეგარაში ნურვ ის გაარევინებთ და ნურვ არავის რაზედ შეაწუხებინებ... გაამღებინეთ – ივნი-სის :კდ:, ქორონიკონს უოჭ.

გიორგი

1791 წ. № 156. ქ. ესე წიგნი მოგართვი თქვენ ბატონს დავით-გარესჯის წინამძღვარს არხიმანდრის იოაკიმს მე იმერეთიდან გიახელ. აქ საგარეჯოს თქვენი მონასტრის ყმა გახლდათ ლასურაული დავით ობოლი. იმას ერთი თავიზე უფროსი და ყვანდა. მე მონასტრის ყმობა მოვინდომე. ამ ლასურაულმა დავითმა თავისი და მე მომცა და თავისთან შემეყვანა ზესიძეთ და ძმათ. მამულში-

აც წილი მომცა ნათესავთ ნება დართვით...თუ თავისის ნებით გამაგდო – მამულიდამ წილი უნდა მომცეს (და თუ მე თვით გაველ-არაო)...და ჩემი თავი წმინდის დავითისთვის შემეწირავს საუკუნოდ ...და ვერსად წაუვიდე წმინდის მონასტერს ვერც მე და ვერც ჩემი შვილისშვილი და რაგვარადაც ამ გვარის მამულის მქონებელნი თქვენის მონასტრის ყმანი გამსახურებენ, ეგრეთვე მე ვემსახურო მონასტერს ყოვლისფრითა...მოწამენი...მე უღირსს ხუცეს მონაზონს გრიგოლს დამიწერია. ფებერვალს :ა: ქორონიკონს :უოთ:

1791 წ. № 157 ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ სასამებლო კაცთა თქვენ ახალ დასახლებულთ სამებლიანთა. რადგან თქვენ სამებაში მოსახლობა მოინდომეთ ჩვენ ეს პირობა მოგვიცია: აგვიღია ხელი სასამებლოს მამულზედ სახაშმოს მამულს გარდა. ჩვენ სასამებლო მამულში ხელი აღარა გვაქვს, მეზობლურად და უცხოთათ თუ მოვხნავთ, თუ არა ჩვენ თქვენთან სხვა საქმე არა გვაქვს რა როგორც ბატარძეულელნი ხვნიდა სასამებლო მამულსა იმ გვარად თუ მოვხნავთ, თუ არა სამამულოდ საქმე არა გვაქვს. აგრევა მთა მოგვიცია ლავანს ჰევს გამოღმა საკუთრად. ამას გარდა რაც საჩვენო და სათქვენო მთა არის სულ საერთო და სამმო იყოს....ივლისს :იბ: ქორონიკონს :უპოთ:

...არქიმანდრიტი გერონტი, მერაბ, რაფაელ, ნიკიფორ, იოაკიმ, ბართლომე, ზენონ, სერაპიონ ამტკიცებს: ყოვლად წმიდის სამების კაწარეთის ეკკლესიის მოურნე, ნათლის მცემლის მონასტრის და სხვათა არქიმანდრიტი ევთიმი...

1791 წ. № 159. – „მოგიძვანეთ (ბატონიშვილ-მა გიორგიმ) ჩვენი ყმა გიორგისშვილი იოანე... დროს არქიმანდრიტისა ევფთიმისა.. ივნისსა :იდ:..

ჩღუე: ქართულსა: :უპგ:“

გიორგი

1792 წ. № 160 „...ერეკლე მეორის ასულმან ბატონიშვილმან მარიამ და სასურველთა ძეთა ჩვენთა ზემოციციშვილისა სარდალ-მოურავისა შულთა ალექსანდრემ, ევსტათიმ, ნიკოლოს, იოანემ და დიმიტრიმ და ეგრეთვე ძეებრ საყვარელთა მაზლთა ჩვენთა მინბაშმან გიორგიმ და კონსტანტინემ...შევსწირეთ... ჩვენი სამკვდრო ყმა ნისბელი ბაიდური ზურაბა...სულთათვს ახალ მიცვალებულთა ჩვენთა სარდალ-მოურავისა დავითისა და ასულისა მისისა ელენეს...დაიწერა...სეკტემბერსა :იბ: წელსა...ჩღუბ., წართულსა ქორონიკონს :უპ:“...

მარიამ

1792 წ. № 161 ქ... წმინდის დავით-გარეს-
ჯის მონასტრის წინამძღვარი უღირსი არხიმანდრი-
ტი იოაკიმ (წყალობას ითხოვს ერეკლესაგან)....
მერმე ამას მოვახსენებთ ჩვენს ყოვლად მოწყალეს:
მოეხსენება მათს სიმაღლეს კარაურელთაგან რამ-
თენი ძვირი შეგვამთხვივეს მონასტრის მამული-
სათვის ახურის ბოლოს სახნავზე. ახლა კიდევ
მონასტრის მთაში ღორი უდგათ, აძოებენ და აჭ-
მევენ, საბალახეს არ გვაძლევენ, მძლავრებით გვე-
კიდებიან. წყალობას ვითხოვთ ერთი ოქმი და
იასაული გვებოდოს, სამართალით ჩვენი მოგვეცეს
მარტის :კთ:“ მეფის განკარგულება: ჩვენი ზძანება არის
ქურუსულო აბრამ, რომე ამ არზით ამ წმინდის
დავით-გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტი ასრე
რომ ჩივის შენ უნდა წახვიდე და კალაურელთ
ამის მონასტრის მთასა და მამულში ღორი რომ
უდგათ სადმე და აჭმევენ მონასტრის მამულს, რაც
რიგიანი და სამართლიანი საბალახე იყოს აიღო
და მოაბარო. უიმისობა არ იქნება. რას ემართლე-
ბიან რომ არ აძლევენ? ალბათ რომ უნდა გამო-
ურთვა და მოსცე. მარტს :კთ: ქორონიკონს :უჰ:“.

ერეკლე

1792 წ. № 162 „ქ. ბატონო წინამძღვარო

ოიაკიმ! მერე ეს თაფლისშვილები ივანედა მისი ძმა შენთვის მიმიზარებია. ამათთან საქმე არავისა აქვს. თუ ვისმე სადაო ქონდეს ამათთანა ჩვენ მოგვახსენოს. სანამ მოვიკითხევდეთ შენ გეზარებოდეს: უბრალოთა და უსამართლოთა ნურავის გააგლეჯინებთ. ესენი ვისაც დაერბიოს ის ნარბევი უნდა ისევ მიაცემანო. დეკემბრის იბ, ქორონიკონს უპ“

გიორგი.

1794 წ. № 163“ „ქ. ბატონიშვილი გიორგი

გიბძანებ ასისტვისშვილო სოლომონ! მერე უნდა მიხვიდე არშანს და აქაზს რომ მონასტრის მამულზე მოწამე მიუყვანია და ხელი აუმართავს...იმ მამულის სამზღვრებიც გარჩევით გაშინჯონ და შემოუარონ...გარჩევით შეგვატყობინონ...და იმ მამულის მისავალი რაც წაეღოთ ის კი გამოურთვი და ისევ მონასტრის ყმას მიეც. რკტომბრის :ივ: ქორონიკონს უპპ“.

გიორგი

1794 წ. № 164“ ქ. ღმერთმან ყოვლად მოწყალის ხელმწიფის ჭირი მომცეს თქვენს მლოცველს დავით-გარესჯის არქიმანდრიტს თეოდოსის. ჩემო ხელმწიფევ, დიად მოვხუცდი და ყოველთვის თქვენს ხლებას ველარ შევიძლებ და რომელიც ჩემი მოხსენება იყოს მოგახსენეთ. ვანთის საქმეზედ წინაზედაც ოქმი გვებოძა მდივანბეგებსა და იმათს მოხელეებზედ, რომ მამულები უნდა გაერჩიათ და კიდევ გვედრებით, რომ გამიახლეთ, და ერთი მაგარი ოქმი მიბოძეთ მდივანბეგებზედ და იმათ მოხელეებზედ და უფროს კაცებზედ, რომ რაც მონასტრის მამული იყოს გაგვირჩიონ და მოგვაბარონ. ეს ამისთვის მოგახსენეთ, ჩემო ხელმწიფევ, რომ ის ვაანთელებიც იხვეწებიან გაგვირჩიეთო, ველარ გვიმუშავნია რომ მასუკან გარჩიონ და თქვენ დაგრჩესთ არ გვინდა ...დეკემბრის :თ:, ქორონიკონს უპბ.

განკარგულება ირაკლისა: „ქ. უფალნო კახეთის მსაჯულნო, ამ არზით თეოდოსი წინამძღვარს რომ ასე მოუხსენებია, თქვენ უნდა ვანთას მიხვიდეთ, ამათი მოურავი და უფროს-უფროს კაცნიც იქ დაისწრათ და სამართლიანის საქმის მონასტრის მამული გაურჩიეთ. გაურჩეველს ნულარ დააგდებთ. დეკემბერს :თ: ქორონიკონს უპბ“.

ერეკლე

1795 წ. № 165 ქ. ღმერთმან მათის უწმინდე-სობის მეფის ძის ანტონის ჭირი მისცეს თქვენს სამარადისოდ მლოცველს დავით-გარესჯის წინამდღვარს თეოდოსის. მერმე ამას მოგაცხენებ, უწმინდესო მეუფეო: თქვენს ჳემწიფე მამას არზი მივართვი ვანთას რაც მონასტრის მამული არის იმისი გარჩევისა, და იმისმა სიმაღლემ ოქმი მიბოძა კახეთის მდივანბეგებზე ვალაურისა და შანშიანის მოურავზე რომ ღვთის წინაშე გაარჩიონ რაც მონასტრის მამული არის და მას ვითხოვ თქვენის მეუფების მოწყალებისაგან – ერთი ოქმის წყალობა თქვენ გვიყავით...აპრილის :კთ., ქორონიკონს უპგ. განკარგულება ანტონისა: „ქ. უფალნო კახეთის მსაჯულნო ამ არზით ასე რომ მოუხსენებია რომელიც ამისი განაჩენში ეწეროს ღვთის წერაზე სამართლიანის საქმით გაურჩიეთ ქორონიკონს უპგ“. „კათალიკოზი ანტონ“ – ეს ხვეულად.

1797 წ. № 166 „ქ. ესე პირობის წიგნი მოგეცი მე გოგი მატანელმა შენ კვერაშვილს გიორგის, ასე რომე თვრამეტ თუმნათ შენ დამიხსენ და ახლა მე შენთან დგომ ვედარ შევიძელ წელიწადში ორი თუმანი თეთრი გაძლივო სანამ შეგიტავებდე და ჩემს თამასუქს დავიხსნიდე. თუ ამაში გიმტყუნო, სამდივნო და საიასაულო მე გავილო. ბატონიშვილს გიორგისთანაც ვილაპარაკეთ და იმი-

სის ბძანებით ასე შევრიგდით... მოწამენი....თებერ-
ვალის .კზ. ქორონიკონს უპე. მე ფალავანდიშვი-
ლი ზაალ ამისი მოწამე და დამსწრე ვარ. (არც ბე-
ჭედები, არც ჯვრები, არც ხელის მოწერა).

1797 წ. № 167 „ჩვენი ბრძანება არის. მერმე
ასურის ბოლოს ალაზანში გამოლმა პირზედ ვინც
თარფი გააკეთოს, რადგან წმინდის დავით-გარესჯის
მამული არის წინამძღვრის თეოდოსის შეკითხვით
უნდა ჩაუდგას. უამისოთ ვერ ვინ გააკეთებს ამის-
თვის ამათს მამულში თარფს და არცა რა ვის საქ-
მე აქვს და თუ გაღმით პირზედ ჩაუდგამს ვინმე ის
საჩვენო მამული იქნება და ჩვენის ბრძანებით უნდა
ჩაიდგას, მათის 8-სა ქორონიკონს უპე.“

მეფე ირაკ-
ლი.

მე დავით-გარესჯის იერო მონაზონს
ზოსიმეს გადამიწერია ეს ოქმი თვით ნანდვილის
ასლიდამ.

1797 წ. № 168 „ქ. ღმერთმან მათი უწმინდე-
სობის საქართველოს პატრიარქის მეფის ძის ჭირი
მოსცეს წინამძღვარს თეოდოსის. ჩემო ჳელმწიფევ,
მათმა სიმაღლემ მამა თქვენმა კი ოქმი მიბოძა
ვანთის საქმეზედ გაურჩივეთო და თქვენგანაც წყა-

ლობას ვითხოვ, თქვენს მოურავს ფრიდონს ებმანოს, რომ რაც ჩვენი მამული გახლდეთ ერთხელ გაგვირჩიონ და მოგვცენ. მაისის კვ. ქორონიკონს უპე“ და ზედვე მეფის განკარგულება ანუ რეზოლიუცია „ქ. ყოვლისა საქართველდსა კათალიკოზ-პატრიარქი მეფის ძე ანტონი გიბრძანებ ფრიდონ მოურავო! მერე ვანელებსა განჯენიცა (განაჩენიცა), აქვსთ და ძველი წერილებიც, ისიც კარგათ გასინჯეთ... ეცადეთ ღვთის გულისთვის, რომ სამართლიანად მოარიგოთ... მაისის :კვ: ქორონიკონს უპე ...კარგათ იცი, რომ ერთის ეკკლესიის ქვა მეორეს არ დაედება. ის გუჯრები არა მაქვს, ასე რიგათ მოიქეც, რომ მასუკან ის გუჯრები თქვენგან გარიგებულს დამარღვლ(?)არ შეიქმნას“ ხვეულად: „კათალიკოზი ანტონ“.

1798 წ. № 169 ქ...ესე შეწირულობის წიგნი მოგართვი, თქვენ მაღალ ღირსებას, წმინდის დავით-გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტს თეოდოსის ძე ბასილისშვილმან მღვდელმა დავით, შვილმან ჩემმან ბესარიონ და იოსებმა: მე პატრონი არავინ მყვანდა და არცა ვინ მოდავე, მრავალს ადგილს ვიარე და ჩემი განსასვენებელი ადგილი ვერსადა ვპოვე რომ შევეწყალებინე ვისმე ან დღიურად გამოვეზარდე და ან მამული მიეცა ვისმე და რადგან თქვენს წმინდას მონასტერზედ მაქვნდა სასოება,

მოველ და ჩემის შვილებით თავი შემოგწირე და თქვენც მრავალი მოწყალება მოიღვეით, მამული მიზოდეთ და დამასახლეთ ახურას...თუ რომ მოდავე მყოლოდა ვინმე თქვენს მონასტერს არ ვეცრუებოდი. სეკდემბრის :ა: ქორონიკონს უოვ“.

- № 170 1698 წ.** ახლო დროის. ქ. დაღბაშვის უდგა დოდოს მიწაში ზვრის ბოლოს ყანა ორის დღისა. კიდევ ნასამარხოვალში ერთის დღისა, კიდევ ხრამის თავში ხოდაბუნში ორის დღისა.
- ქ. ომანას ნასამარხოვალში ორის დღისა.
- ქ. ბეციას ქეიანის ბოლოში ორის დღისა აზრა მღვდელს.
- ქ. ვართანას ხოდაბუნში ერთის დღისა.
- ქ. პეტრე მჭედლიშვილს გაუგონარში ორის დღისა.
- ქ. ქაიხოსროს შვილს ხრამის თავის ხოდაბუნში ერთის დღისა.
- ქ. ლეჭუამპიშვილს გორხანისაკენ ხოდაბუნში ორის დღისა.

№ 171 1798 წ. ახლო დროისა. ნუსხა ბატონის შვილის შეწურულ შესამოსლისა. (ათი წყვილი სამღვდელო და სამი წყვილი სადიაკვნე.)

1798 წ. № 172 ქ. მის სიმაღლის მეფის ოქმი გვებოძა ჩვენ ვანთას მოურავს ფრიდონს, ასე რომ წინამძღვარს მოეხსენებინა მინდორში სახნავს არ გვანებებენ და არ გვიშვებენ და არც საბალახეს გვაძლევენ არც მთისას და არც ბარისას, წყალობას ვთხოვთ რომ ერთი ოქმი გვიბოძოთ ვანთის მოურავს ფრიდონზედ: ვინც მაგისტანა მახსოვარნი კაცნი იყოს შეეჭრეოს (შეჰყაროს?) და კიდევ როგორც მახსოვართ კაცთ თქვას ისე გაგვარჩიოსო... ჩვენც ბძანებისაებრ მოვიკითხეთ და ახურის ქევხა ბეცია და ხატიაშვილი გაბრიელ მოვიდნენ და საცა იმათა თქვეს ის მიწები მონასტრისა და ეს სახასო (სხვისაო?), რაც მონასტრისა თქვეს მონასტრისთვის დავდევით და რაც სახასო იყო სახასოდ დავდევით... საბალახე ნახევარი მონასტერს მიეცეს და ნახევარი სახასოდ დაიდვას. ქორონიკონს უპვ. სეკდემბრის :იგ:

ფრიდონ

(ფრიდონ) ხელის მოწერა „ვანთის საბალახოს არის“.

№ 173 1798 წ. ახლო დროისა,, ქ. წირვაში დახარჯოდათ ცხურებზედ ორი მანეთი. ერთ ცხვარში მიეცათ შვიდაბაზუხალთუნი, მეორეში სამი აბაზი...

მღვდლებისთვის მიეცათ ორი შაურიც, პილპილში მიეცათ რვა აბაზი, თევზისათვის მიეცათ რვა აბაზი, საიმტვერიო (შვიდი დღის სამსახურისთვის) მიეცით შვიდი აბაზის სანთელი და ხარჯი და აბაზის საკმელი ...საფლავისათვის მიეცათ რვა აბაზი...და ზურგიელი რო გაეჭრათ ორი აბაზი“.

1798 წ. № 174 „ქ. ჩვენი ბრძანება არის, ვეფხისციხელნო. მერმე თქვენი კოდის პური ას ოცი კოდი პური იყო. ამისი ნახევარი ხომ ნაპატივები გაქვთ და ნახევარი სამოცი კოდი პური თავისი წილი წინამძღვარს ეფთვიმეს უნდა მოაბაროთ. მუდამ წელს თქვენიდამ ნახევარი ეძლევა, ახლაც უნდა მოსცეთ. ჩვენ ამის წილს ვერ გაპატივებთ, ეკლესიისა არის, სეკდემზრის :კვ: ქორონიკონს უპვ“.

მეფესრტოდ

. . . იად.

გიორგი, (სა)ბუის

ნაცვალო დავით, შენ უნდა გამოუტანო აქ თელავს წინამძღვარს მოაბაროთ

გიორ-
გი.

1798 წ. № 175 ერეკლეს ძე მეფე გიორგი, მარიამ (დავით, იოანე, ბაგრატ, თეიმურაზ, მიხ-

ილ, ჯიბრაილ, ოქროპირ და ირაკლი და გრიგო-
ლა სწერენ: „ჟამთა ვითარებისა და მტერთა ზედა-დას-
ხმისაგან კაწარის ეკლესია აოჯრებულიყო და არა რა
იყო საეპისკოპოსოდ (ერეკლეს) „მრავალმთის
ნათლის მცემლის მონასტრისად დაედვა“... (წირვა
არ იყო კაწარს)... „რათა განახლდეს კაწარეთისა
ეკლესია მკეცთა და უსჯულოთა ვარვაროზთა
შესაკრებლობისა წილ ღირსნი (ბერნი) შეკრებო-
დეს... (ამისთვს) „ვინებეთ კაწარეთისა ყმა და მა-
მულნი ყოველნივე უნაკლულოდ...საუკუნოდ შეგ-
ვიწირავს (ნათლის მცემლისთვს, რომ ბერებმა კა-
წარეთზე იზრუნონო, გუჯრების მამულეებით)...
არ გეთხოვებოდეს რაო...ქორონიკონს ჩღჟჟ,
თთჟჟსა ივნისსა ლ... ჯელითა...ალექსის ძის
დეკანოზის სოლომონისათა.

მეფე გიორგი

1799 წ. № 176 „ქ. ბატონო ენდრონიკის
შვილო იოანე, მდივანო სვიმონ მოგახსენებ: თქვენ
რომ ბატონის ბრძანებით მობრძანდით და ბატო-
ნის განაჩენი მოიტანეთ ჩობახურის თაობაზედ რომ
დავით მდივანს და იოანეს უნდა შეეფიცნათ ბე-
რებისთვის და მე მოწმათ უნდა მივყოლვიყავ და
ბატონს იმავ განაჩენში ებძანა, თუ ფიცში არ

მოგყეეს სვიმონ და უარი თქვასო, იმაზედ კი ფი-
ციტ უნდა გული გვაჯეროსო, რომ მონასტრის
მამული არ იცოდეს სადამდის არისო. ჯერ ღმერ-
თსა ვფიცავ, მას უკან წმიდას დავითს და მას უკან
მათის უმაღლესობის მზესა, რომ ამის მეტა არა
ვიცი რა: დავით მდივანს რომ ციხის წ – ს
ქვილი აქვს იმათ რგებია ჩენ(?)გაყრაში და იმას
ზემოთ რომ ფხოვლის შვილის წისქვილია ის ჩენა
(ჩვენა) გვრგებია, მამასა სჭერია და პაპას ბატონე-
ბი რომ ფშავს გარდასულან, მაშინ ის ჩენი; წის-
ქვილი ბიძაჩემს სვიმონს გაუყიდნია და გზას ქვე-
მოთ რომ ბიძაჩემმა ოთარ მდივანმა წისქვილ გაკე-
თა და კაცი დაასახლა იმისი კი არა ვიცი, სოფ-
ლის ჭორიკი გამიგონია მონასტრისაო და სხვა
არც წერილი მინახავს და არაფერი იმ წმიდის
დავითის მაღლმა ამის მეტი არა ვიცი რა დანე-
ბა ჰქმნიფისა. ნოემბერს :ზ: ქორონიკონს უპზ.

მონა ღვთი- სა მდივანი სვიმონ

№ 177 1799 წ. ახლო დროისა. სია რაღაც
ნივთებისა: „ქ- ნეტარ კსენებულს: წმინდას არხი-
ერს ბოდბელს იოანეს ახლდა მონასტრის წიგნები:
ქ. კლემასქსი და დიოლოლონი თავისგან შეწი-

რულნი ქ. ქალწულთა ცხოვრება ირინე მონაზო-
ნისაგან შეწირული....ქ. ლექსიკონი...ქ. სანაწილე
ყუთი კერძებით შემოსილი ვეცხლის რაზებით,
შიგ ბარძიმში კოვზი და წმინდას საიდუმლოს ყუ-
თი ვეცხლისა რომანოზ არქიელისეული (ერისთვი-
სა). ქ. სვინაქსარი დოდოს მონასტრისა, ქ. ზარი
პატარა დოდოს მონასტრისა.

№ 178 1799 წ. „ახლო დროისა“ მეფის ძის გი-
ორგის ავტოგრაფი: „ქ. წმიდის დავით-გარესჯის
კრებულთა ღირსთა მამათა საქართველოს უფლის-
წული ბატონისშვილი გიორგი მდაბლად თაყვანის-
ცემასა და წმიდის მარჯვენის მთხვევას მოვახსენებ. –
მერე დიდათ გევედრებით და წყალობას ვითხოვ
თქვენის ღირსებისაგანა, რომ ილოცოთ ჩემის
მეუღლისთვის, მეტად მწუხარებაში გახლავთ, მე-
ტად საქმე მიჭირს ... გულის მხურვალით, რომ
ღმერთმან... ეგების ჩემი აურიცხელი ცოდვა არ
გაიგონოს და თქვენი ლოცვა დაუყოვნებლად
ღმერთმან ისმინოს... ჭორად სასოება მაქვს თქვე-
ნის ლოცვისა... ღვთის გულისათვის დაუყოვნებ-
ლად ილოცეთ. მე თქვენზედ დამიცს სასოება...
ვიღუპები“...

პისტი ელპიდით აღაპითა კეთი(?),სუ(?) ჩემო მომი- მუშაკე. გიორგი.
--

1799 წ. № 179 „ქ. უგანათლებულესო, შვილო ბატონო დავით! მერე მდივანბეგები სრულად შენთან უნდა დაისწრა და წმინდის დავით-გარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტი თეოდოსი რომ მდივანს დავითს ჩობახურს მამულს ედავება, ესენი თქვენთან უნდა ალაპარაკოთ და მათი საქმე ჭეშმარიტებით გამოიძიოთ, გაშინჯოთ, დასწეროთ სამართლით და ჩვენ გვიჩვენოთ ის წერილი, – მაისის :კე: ქორონიკონს უპზ. კურთხეულის მეფის ბატონის მამის ჩვენის ნაბოძები არის სამართალიც და მდივანბეგის რამაზის სამართალიც და მოწმების წერილები და მოწმობაებიც, – სულყველა გარჩევით უნდა დასწეროთ, გამოაცხადოთ წერილში და ისე გვიჩვენოთ. კარგათ გამოიძიეთ, ესე რომ თქვენი გონება როგორც მისწვდება

მეფე გიორ-
გი

1800 წ. № 180 ქ. მათის უმაღლესობის ბედნიერის კელმწიფის წინაშე მოსახსენებელი მათის მონის იმერელი პეტრესი საგარეჯოს მსახლობელთ იმერეთიდამ მოვსულვარ, უდაბნოში ვყოფილვარ და თავიც წმიდის დავითისთვის შემეძირავს. ცოტა რამ სახასო მამული დავიგირავე. იმის საბა-

ბოზით სახასო გამოსაღებში მოხელეები მრევენ...
გევედრებით ჩემზე კელი აალებინოთ.

მეფის განკარგულება: „ქ. ჩვენ მაგიერად საგარეჯოს
მოურავს ორბელიანს ვახტანგს და ნაცვალს გოგიას
ასე ეუწყოს...ამისი სახასო კაცებთან ხარჯის გამო-
ლება არ იქნება...მან თავის შეძლებისაებრ წმინდა
დავით-გარესჯის მონასტერს უნდა მსახუროს.

მარტის :კკ: ქორონიკონს უკჳ.

მეფე გიორ- გი.

1800 წ. № 181 „მეფე გიორგი სწერს

არქიმანდრიტს დავით-გარეჯელს მონასტრისას თეო-
დოსეს: ქ. მერმე რომელიც თქვენი აზრი და საქმე
არის მშვიდობა არის, კარგათ გავარიგებთ, ამაზე
სარწმუნო ბრძანდებოდე. ერთი კაცი გვყავს სანა-
ხავი, იმას ვნახამთ და მერე თქვენს ჰაზრს და საქ-
მეს სისრულეს მივსცემთ (თეოდოსი იყო მეფის მრჩე-
ველი და მოძღვარი) მაისის :კა: ქორონიკონს უკჳ.

1800 წ. № 182 „ქ...ჩვენ...მწვეალმან ღვთისამან

კეთილმსახურით თავადით ციციანოვით ასული და
ყოვლისა საქართველოჲსა და სხვითა დედოფალი
მარიამ...შემოგწირავ (ნათლისმცემელს)...რომელი

დაბასა შენსა სამღებრო არის... (შევწირე) მეფესა
გიორგის, გვრგვოსანსა ჩემსა მეუღლეს... აღიწერა
ჰელითა მონისა ღვთისა მდივანბეგისა სოლომონი-
სათა ივნის ;იდ: ქორონიკონს უპჳ“. და მერე სხვა
ხელით: „ჩვე... მეფე მეთასამეტე გიორგი..ვამტკიცებ.“)

1801 წ № 183 ქ. მისის დიდებულების იმპე-
რატორის ნებით საიდუმლოდ საქართველოს მემ-
კვიდრე მეფისძე დავით განგიცხადებთ ესრეთ, ბა-
ტონო საგარეჯოს მოურაო ზაქარიავ! მერე წმდის
დავით-გარესჯის მონასტრის ყმას რაც განწესება
ჰქონდეს მანდ მოურაებისაგან იმაზე მეტ არა
მოინდომო რა ან მონასტრის საწყენში არ შეხვი-
დე ან ჩვენში. ხუმრობა არ არის. ძველადგან გან-
წესება აქვთ, რომ მოურავებს საქმე არა აქვსთ რა
მონასტრის ყმასთან და შენც ასე უნდა მოიქცე.

თეფერვლის :ე: ქორონიკონს
უპთ.

1801 წ. № 184 აქ. მათის დიდებულების
ბრძანებით საქართველოს მმართველის დავითის
წინაშე მოსახსენებელი მათის მლოცველის დავით-
გარესჯის არხიმანდრიტის ილარიონისა: ახშანში
მონასტრის ყმანი სამი კომლი გახლავსთ. ახშანში

მოურავი არ ყოფილა იმათი და ახლა უმოვნიათ და იმ მონასტერის ყმანი თავისუფალნი ყოფილან და მონასტრისათვის უმსახურნიათ ამ წყალობას ვითხოვ – ერთი ოქმი გვიბოძოთ, რომ იმათან არავის საქმე არ ჰქონდეს, ამას წინათ როგორც ყოფილან და მონასტრის სახარებას გარდა არავის შეუწუხებია არცა რა ახლა შეაწუხონ არც მოურავი და არც მოხელე. – მაისის დ. ქორანიკონს უპთ. № 62 (სხვა ხელით) უფალო არხიმანდრიტო! ჩვენ შენს კეთილ განჯელობაზე მოგვინდვია მაგ. შენის კაცების საქმე, როგორც შენ გინდოდეს ისე ჰქენ. მაისის :ე: ქორანიკონს :უპთ: ვინც გინდოდეს მოურავად ის დააყენე; თუ არავინ გინდა ის შენ იცი.

1802 წ. № 184. ქ. მე მონამან და მსასოებელმან შენმან ბუჭყიასშვილმან იოანემ და მეუღლემან ჩემმან დავით გაბაშვილის ასულმა ნინომ შემოგწირეთ ათი თუმანი თეთრი, რათა წლითი წლად სარგებლობდეს თუმანი თვეში ორშაურად, ვინაიდგან უმეტეს განვახშება არა ჯერ იყო. ათისა თუმნისა მის სარგებელ იქმნების ხუთი აბაზი . . . აქი დამ ყოველ კვირე მიერთმევოდეს ღთის მეტყველის ტაძარში ერთი შაური სანთლის ფასად და ერთი აბაზი საწირავად“ (ის ასი მანეთი ნუ მოიშლებათ,

მივართვით წინამძღვარს არქიმ. ილარიონსო, თვე-
და-თვე მიიღებდენ სარგებელსო) . . . დაიწერა
ჯლითა დეკანოსისა იოანნე ოსესძისათა თთვესა
მარტსა კვ. წელსა ჩყბ ქართულს ქორანიკონს უჟ

მოურავი
იოანე

ი-ნე

1802 წ. № 184 ფარნაოზი სწერს: „გავიგო-
ნეთ რომ ჯომარდიძე მიხაით კარიჭაშვილებს თუ-
რმე ჰყიდის და თავის სისხლში აძლევს. ეგ კარიჭა-
შვილები სახასონი არიან ჩვენი ყმანი, მათ-
გან ჯომარდიძეს საქმე არა აქვს რა, ყველამ ეს
იცოდეთ . . . ქორანიკონს უჟ (1802) მარტს თ.

1803 წ. № 185 ე. ავიღეთ ჩვენ ავეტიქაშვი-
ლებმა ავეტიქამ და იოვანემ თქუენ დავით გარეს-
ჯის მონასტრის კრებულისაგან ორმოცდა ათი თუ-
მანი ახალი ზარაფხანის სირმა აბაზი ოთხ-დანგიან რომ
იქს იმისი ნახევარ :კე:(25 თუმანი) ეს თეთრი სანატრე-
ლის მოურავის ზაქარიასაგან არის შეწირული; ათი
თუმანი წინამძღვრის საწირავი არის, ოცი თუმანი
კრეზულისთვინ არის საწირავათ შეწირული და ოცი
თუმანი წმინდის ეკკლესიისთვის არის შეწირული . .
ამ ვადას უკან (ე. ი. ექვს თვეს უკან) თქვენი
თეთრი გაურჯელად მოგართოთ . . და თუ გარდა-
ვაცილოთ, თუმნის თავს ორი შაური სარგებელი

მოგართოთ თვეში. დიწყარ ა მარტს იდ. ქორანი კონს უჟა (ხელმოწერილია).

1806 წ. № 186 ქ. ნებით . . ესე წერილი მოგართვი მე დარათისლისშვილმა პაპუამ, შვილმა-ჩემმა დავითმა, გიორგიმ, დემეტრემ . . დავით გარეჯის არხიმანდრიტს ილარიონს და თქვენს მონასტრის კრებულს ჩემის მეზობლების თანდასწრებით და მოწმობით ასე რომ აქ გახლდე და თანდავესწარით მკველიშვილი მღვდელი იოანე კათალიკოზის ნაცვალი შერმაზან ყარდარელი, მოხელე გიორგი . . და მრავალნი გარეჯელნი, ასე რომე მეფეთაგან შეწირული აქვს თქვენს მონასტერს მზანბურბი მინდორი სახნავი მამული მიწები და სარწყავი რუვი; სადაც გნებავთ გაატარებთ მაჯრუაგრიმ თქვენ წისქვილი მოინდომეთ და ამ წისქვილის რუმა ჩემი მიწა გაჭრა სარწყას რუვის იქით გადიწივა. სიმაგრაჯისვათისა წისქვილსა რადგან სარწყავი რუვი გქონდათ და ვერცა ვინ მოგიშლიდათ ახლა გარდანაცლები წისქვილის რუვი მოინდომეთ ჩემს ბიანზედ მოგვირთმევია საუკუნოდ რუვიცა და იმას აქეთ რაც მიწა დარჩა ივრამდინ ისიც . . ღმერთმან მშვიდობაში მოახმაროს მონასტერს და თუ იორმა იქით მიიწიოს და რუვი მოგიშალოს ისევე ჩემს მამულზე სხვა რუვი გაატარო და თუ მოდავე ვინმე გამოჩნდეს პასუხის გამცემნი ჩვენ ვიყვნეთ . . მაუტის :ე: ქორანიკონს უჟდ

1808 წ. № 187 ქ. . . . არხიმანდრიტს ილარიონს . . . ეს თქვენი კაცნი მიახლებია და მამიბარებია რომ უნდა გაიხლონ და საცა მდგარან იქივ გაიხლონ და როგორც ბატონყმობის რიგია ისე გემსახურნენ თქვენცა და მონასტერსაცა, და თქვენც ალაგი უბოძოთ და გააძლებინოთ თავის შესაგვანათ. ოკდომბრის :ა: ქორანიკონს უყვ. (აქ რუსული ხელის მოწერა:) *Вашего высоко преедобія покорнѣйшій слуга Алексѣй Соро[кин]*“.

1808 წ. № 187 ქ. გამოცხადება: თელავის უეზდის კაპიტან ისპრავნიკისაგან: ბრწყინვალეო თავადო, შაშიანის მოურავო, ჯარდან ჯანდიეროვო! ვანთას მიბრძანდით. ჯაფარიძეებსა და ვანთას მცხოვრებლებთ კათალიკოზის ყმებს გამოუცხადეთ მონასტრის წმინდის დავითის მამულები რაც არის ვანთაში, როგორათაც მეთეთ წერილებში უცხადებდესთ ნურავინ დაუშლოსთ ამ მონასტრის წილის მამუილს სარგებლობა ხვნასა თუ სხვას რასმე . . . ილარიონმა უნდა მიიღოს იქიდამ სარგებლობა და თავისი ყმანი ამოქმედოს . . . წელსა ჩუღ. მაისის თ. ხელმოწერა: „Капитанъ-Исправникъ Тулаевъ“.

1808 წ. № 188 ქ. არხიმანდრიტო ილარიონ! ვანთის ოქმები დაწერილები რომ გამოგეგზავნა ისინი მივიღეთ ერთობით ნონო-წმიდელისაგან და იმათ პასუხად ამას გწერთ: რომელიც მეფ ფეთაგან

დამტკიცებული და ბოძებული ოქმები არის იმას არავინ შეეხება და ვერცა ვინ მოშლის. ეს ოქმები კი აქ ჩვენა გვაქვს. ამათ პირებს ჩვენ გადავაწერინებთ და მერმე ისევ ნინოწმიდელს მივაბარებთ სულ ერთობით წელსა ჩყვ, მაისის სზ. კათალიკოზი ანტონ (ხვეულად.)

1809 წ. № 188 ქ. თელავის უეზდის კაპიტანისპრავნიკისაგან უფალს მათს მაღალს ღირსებას დავით-გარეჯის მონასტრის არხიმანდრიტს ილარიონს კაზენის ექსპედიციდამ მივიღეთ (ცნობა?) რომლითაც უცხადებთ თქვენის პენციონის ჯამაგირის მისაღებათ ამა თფილისის კაზენის ექსპედიციაში უნდა გამოსცხადდეთ მომავალს ოკტომბრის თვეში ჩუთ . . . ჯამაგირი უნდა მიიღოთ უკლებად მონასტრისათვის. მარტს ზ. ჩყთ. რუსულად მოწერილია: „Секретарь Гавр(илъ?)“.

1814 წ. № 193 ქ. მე ყოვალდ უღირსმან არხიმანდრიტმან დავითის შვილმა შანშე მილახვრის (sic) ძემა დომენტიმ ვიგულვე მრავალთა ნაკლულევანებათა ამის მონასტრისათა აღვსებად და მრავალთა შენობათა ღვწად სწრაფასა არა მცონარემან, რომელთაცა თვით საქმენი ცხადჰყოფენ და ვინადგან მრავალთა ამათ შენობათა . . . შენცა შემწე მექმენ . . . შენ ჩემის მონასტრის ყმა შავკაცისშვილი სვმონ ვიდრე აღსავალამდე სისხლდათხევისა ხოლო უწინარესთაცა ჩვენთა წინაპარ-

თა მამათა არხიმანდრიტაგან მიზდად შენისა გარ-
დამატებულისა ერთგულად მსახურებისათჳს ებოძათ
მოკვლეობა და შენის სახლიდამ მოუკლებლად
მსახურის ხლება და ხალხისაცა ყოვლითურთ აზა-
ტობა და ამისთჳს მეცა . . . ესენი ყოველნი გან-
გიახლენ წერილით, ესრე რომელ უკეთუ იპოვოს
კაცი სახლსა შენსა ანუ მყოფთა და მომავალთა
სახლისა შენისათა მოხელეობა არ გამოვიდეს მათ-
გან და მოუკლებლად მსახური უნდა გვახლდეს და
ჩუქვენც გაგვიაზატებიხრ ყოვლისა გამოსაღების
თავისუფლებით და არც გამოგერთოს კულუხი და
კოდის პური და არცა რაჲ სხუა რაჲ შენ ჩვენს
(sic) სახლთ უხუცესს სჳმონს და ძმისწულსა შენსა
აბრამს . . . თთჳსსა მარტსა :იჰ: წელსა :ჩყიდ:
ჯელითა ნათლის მცემლის მონასტერში მცხოვრებ-
ლის უღირსის ბერის . . . ანტონი ჯანდიერსვისა-
მაღალღირსი არხიმანდრიტი

დომენტი

 (ხელს აწე-
რენ ბერე-
ბი: გენადიოს, იეროდიაკ. დანიილ, მწირიილია,
მწირი დოსითეოს, მღვდელმონაზონნი: ნეკტარიოს,
რაფაელ, სილიბისტრო, ანტონი და გაბრიელ).

1819 წ. № 189 ქ. მეფის გიორგის შემოწი-
რული ახალი შესამოსელი არის ათი ჯელი და სამი
სადიაკნო სტიხარი თავის გაწყობილებით. ქ. ათი
ფილონი უწინდელი ძველი :ქ: რვა ძველი ოლარი
:ქ: ექვსი სარტყელი ძველი ბალთებიანი :ქ: შვიდი
ძველი ენქერი :ქ: სამი ხალიჩა ფურჩი :ქ: ერთი

ტრაპეზის ჩასაცმელი :ქ: ორი ტრაპეზის საფარ-
ბელი :ქ: სამი ძველი სტიხარი თავისის განწყობი-
ლობით :ქ: ერთი ჯელი ზირაქისეული სამღვდელ-
მთავრო შესამოსელი უსარტყლოთ: :ქ: ერთი ჯელი
იოანე რუსთველისეული სამღვდელმთავრო შესა-
მოსელი თავისის განწყობილობით, ჯოხით და ჯვა-
რის სასანთლებით (დიკირიი, Трикиრიი) უმიტროდ :ქ:
ორი მიტრო :ქ: ორი ძველი ბისონი, თავისი ომოფო-
რი: :ქ: ერთი ძველი მანტია :ქ: სამი გარდამოხსნა :ქ:
ორი ახალი ფილონი მხოლოდ ოღრებით :ა: კი-
დევ ერთი ჯელი ახალი შესამოსელი. ჩყით, ივნისის :კჭ:

1826 წ. № 190 ქ. თავადი გრიგოლ და ლუ-
არსაბ ყარლოვები სწირავენ დავით გარესჯას ყო-
ველ წელს თითო საპალნე წმინდა ღვინოს ზედა-
შეთ: „მანამ სოფელსა ამას საწუთროსა შინა ცოც-
ხალ ვართ და ვსცხოვრებთ გარდაცვალებულთა
ჩვენთა სულისა საოხად“ . . .

1830 წ. № 191 ქ. ნებით . . ნასყადობის
წიგნი და პირი მოგეც მე უმეკაშვილმა გრიგოლ
და ჩემმა შვილმა საქუამა და ხოსრო . . . თქვენ
რამნაძესა (რაზმაძეები შემდეგ), ხაზინასა და შენსა
ძმასა ვარძელასა, ესტასა, მახარობელისა, გიორგის
და ბეჟუას, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მწვედ
დაგვეჭირვა და მოგყიდეთ ღარიბას ბოლოს სამის
მდღის და ნახევრის მიწა პირაღმა და პირწაღმა

თორმეტი მკვართ იქით ნამხოშაშვილის მიდგამდინ,
აქათ ტაბატამის მიდგამდინ, ქვევით ჩემისავე მიდ-
გამდინ. ავიღე ფასი სრული და უკლებელი. არის
ამისი მოწამე და ფასის გადამწყვეტელი ნამორაძე
ლექსა, გოლლონ შვილი ბაინდურ, გარძელაშვილი
არაქელ . . . ვინც და რამანც კაცმა . . . .

. . მე მაღალაშვილს პაპუნას დამიწერია და
მოწამეც ვარ † † †

1830 წ. ახლოდროისა **№ 192** ქ. ესე გადაწყვე-
ტილობის წიგნი მოგეცით ჩვენ მარგველაშვილმა
თევდორამა, გივმან, ბერმან, ხოსიამან, საბამან,
ზაქარიამან, სვიმონამან ასე რომე კიტრიამა სის-
ხლსა გედავებოდი; მოვედით, გელაპარაკენით, გარდა-
ვსწყვიტეთ, შევრიგდით ჩვენ შენთან ჴელი აღარა
გვაქვს ძმობისა და მოყვრობის მეტი. არის ამის
გარდამწყვეტი გამრიგე . . . . კაცთაგან მოწამე
ქაწუნა (პაპუნა) ინდიშვილი, თამაზა ქიტიაშვილი,
თამაზა ქუზიაშვილი, ეხირტლაძე პაპუნა, აწე ვინც
რამანც კაცმა ეს ჩვენგან მოცემული წიგნი მო-
გიშალოს (წყევა) სულ საშურელნი ამისი გამრიგე.

1830 წ. ახლოდროისა **№ 193** ქ. ნებით . . . .

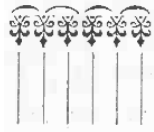
ესე სიგელი გიბოძეთ ჩვენ ამილახორმა ბატონმა
ქაიხოსრომა და ძმამან ჩვენმან ბატონმა მამუკამა,
შვილთა ჩვენთა გიორგიმა და ოთარმა შენ ჩვენ
ერთგულს ყმას რაზმამეს ბუჟუასა და ძმასა თქვენსა

თამაზს და მამუკას . . . ასე რომე მამის ჩემის დროს გაყრილნი იყავით და ესიატალ ცაკე. დამდგარიყო და მახარობელი თქვენთან ძმათ იყო. ახლა მახარობელა ამოსწყდა და შვილი არ დარჩა. შენი განაყოფი შემოგესარჩლო, მეც უნდა ამოწყვეტილის ძმის წილი დამიდვასო. გავშინჯეთ რომა არას გემართლებოდათ. არც სამართალმა მოგცა (მოსცა?), არც ქართლის წესი იყო და ვედარც ჩვენ მოგიშალეთ და გიბოძეთ დღეს რაც რომ ბიძის შენის მახარობლის წილი მამული, ან მიწაწყალი დარჩომოდეს, ან ნასყიდი, ან ჩვენი წყალობა გქონებოდეს ჩვენც წყალობა გვიქნია ყოვლის კაცის უცილებლათ გქონდეს დაგიბედნიეროს ღმერთმან ჩვენს ერთგულობის სამსახურისა ამა ჩვენის წყალობის შუა ნოდარიშვილი ვახტანგა შვა გყვანდა . . . მე პაატასა დამიწერია და მაშვალათაც მე ვარ ამისი

ქაიხოსრო

1830 წ. ახლოდროისა № 193 ქ. ნებითა ნასყიდობის წიგნი მოგეცი . . . ნიაშვილმა ნადირმა, შვილ(მა ჩემან) მამუკამა, უსუფამა . . . თქვენ აზიაშვილს ბეჟუასა, ძმასა შენსა მამუკასა, თამაზსა, ივანესა, პაპუნასა . . . ასრე და ამა პირსა ზედან, რომე დამეჭირა და მოგყიდე ჩემი ნასყიდი და ყოვლის კაცის უცილებელი ცდა მოუდევარი ბუნშიგ თხუთმეტი მხარი მიწა იქით პაპლიკაშვილის მარკო-

ზის მიდგამდის . . . ავიღე ფასი . . . მოწამე და
შემრიგებელი კაცთაგან . . . შოშიტაშვილი დარ-
ჩია, ნიკთიძე ბერა; მე მამუკას დამიწერია . . .
(წყევლა) . . . რისხავს სრულა საქართველოს ჯვარი
და ხატი. ამინ. (უბეჭდოთ და უჯვრებოთ).

ა) ს ვ ე ტ ი - ც ხ ო ვ ლ ი ს გ უ ჯ რ ე ბ ი .

1546 წ № № 219, 1546 წ. ქკს. სლდ. „ჩვენ ღთივ გურგვინსსანმა ლუარსაბ და ქეს მიერ ღვთისა სა-ქართველოსა მამათ მთავართა მთავარმან (მისდევს სია მცხეთის ქონებათა და მათ შორის მოხსენებულია „ერთი ქართლის ცხოვრება“.

1664 წ. № 179; ქ. დნბ: ესე გარდასწყვეტი წიგნი და პირი მოგართვით საქართველოს პატრი-არქს ბატონიშვილის პატრონს დომენტის ჩვენ იევანგულიშვილმან ამირჯანამ, შვილმა ჩვენმა ზურაბამ, გასპარამ, ბაღდასარამ, მელქუამ და დავით-მა ასრე და ამა პირსა ზედა, რომელ კაისრის საბატონოდამ ათი ხატი მოვიტანეთ: ერთი ანჩისა, ერთი ნათლის მცემლისა, ერთი იოვანე მახარებელისა, ერთი მთავარანგელოსისა და ექვსი სხვა წურილი. ესეები თქვენ მოგართვით და ავიღეთ მისი თვალისა მარგალიტისა და ოქროს ფასად მარჩილი ორი ათასი, ასე რომე ათას რვას მარჩილად ხელმწიფის მეფის შაჰნავაზის საბ: უყუფმა ოქრომჭედელმა და სხვათა მცოდნეთ კაც:.. ამაღ: და(ა)ფასეს და ჩვენ ორი ათასად გაგვითავეთ და გვიბოძეთ, ასრე რომელ აღარა დარჩა და უნაკლულოდ მოგვებარა. დღეს ამას იქით რაც კაცი ან კაისრის საჯელმწიფო ფაშა, ან დიდი, ან ცოტა ან ჩვენი ჩამო(მა)ვალი კიდევ ამათს საქმეს მოგედ(ა)ოს და ან ლაპარაკი დაიწყოს ჩვენ ვიყვნეთ ჯერ საქართველოს კელმწიფის შეგუოდე (sic) და

მერმე თქვენი და თუ ვინმე მოლაპარაკე და მოცი-
ლე კაცი გამოჩნდეს პასუხიც ჩვენ მივსცეთ ქ-ნს. ტნბ.
ქრისტეშობისთვის :ე: არის ამისნი დამხვედრნი და
გარდამწყვეტელნი ქალაქის მოურავი მანუჩარ, მელი-
ქი ივანელა, მამასახლისი ასლამაზა, ნაცვალი დათი-
ნა, ხოჯა ბარზუედარა, ჩითახაშვილი სულინა, თქვე-
ნი ყმა ავთანდილა. მე კელმწიფის მდივანს გიორ-
გის დამიწერია და მოწამეცა ვარ † †
(აზის ბეჭედი, ხოლო ზურგის-კენ სპარსული წარწერები
აქვს).

1706 წ. № 218; წ. ქ-ნს: ტჟდ: ესე წიგნი და
პირი მოგართვით ჩვენ ერთობილთ მცხეთელთ
სვეტისცხოვლის ყმათა დიდმა და ცოტამა, სახლთ-
ხუცესმა სარდალმა გედევანიშვილმა სულერთო-
ბილთ მცხეთელ მოხელეთ, მამასახლისთა, ნაცვალ-
თა, მსახურთა და გლეხთა თქვენ ჩვენის ხელმწი-
ფის შვილს ბატონს კათალიკოზ დომენტის, ასე
რომე ღვთის ნებით და სულ ქართველთ ეპისკო-
პოზთა და დარბაისელთა გამორჩევითა დიდის კა-
თოლიკე ეკკლესიის მწყემსი და საჭეთ მპყრობელი
იქმენით; გასინჯევით ჩვენი საქმე, რომ დიად ეშმა-
კი მოგვრეოდა და ჩვენის ცოდვისაგან ერთმანერთს
დიდი შური და მტრობა გვექონდა, რომ რასაც
დღეს ერთმანერთს დავახელებდით არც საჩხუბრად

დავეშურობოდით, არც საბეზღრად, ახლა...
(პირობას აძლევენ თუ ეს უწესოება არ მოვსპვითო ჯა-
რიმა გადავგზდესო და თქვენის წყრომის ქვეშეც ვიყოთო).

№ 224. XVI სუკუნის ხელით:

„...ქართლისა კათალიკოზმა პატრიარქმა პატ-
რონმა ნიკოლაოზ ესე წიგნი მოგეცი თქვენ პატ-
რონსა ომანს, მას ჟამსა ოდეს სვეტისცხოველსა
მამული შემოსწირე და ჩვენ მისდა სამუქფოდ გა-
გიჩინეთ ყოველთა წელიწადთა შინა თვითო ჟამის
წირვა, ასე რომ სანამდი ცოცხალი ვიყვნეთ წელი-
წადსა შინა ერთი ჟამის წირვა არ დაგაკლოთ და
ჩვენს უკან ვინცა კათალიკოზი იყოს იმათ გიწი-
რონ... (აზის ბეჭედი).

XVII საუკ. № 1240 ახლო დროისა.

ჩვენ თქვენდა კურთხევად მოსრულმა აბა ალა-
ვერდელმა ჩოლაყაშვილმა თქვენ კათალიკოზს დია
სამიძეს (იოანეს აძლევს პირობას)...ასე რომე ვიყნეთ
თქვენსა და თქვენის საყდრის მორჩილნი და ნების
მყოფელნი რჯულიერის წესითა“...

XVIII საუკ. № 1230:

მიებარა ბატონს ერასთავს შანშეს სვეტის
ცხოვლის განძი: ქ. ხატი ყოვლად წმინდისა რუსუ-
ლი არჩილი მეფის შემოწირული. ქ. ბატონიშვილის

სვიმონის (ძმა ვარტენ მეფისა) შემოწირული... ქ.
ანჩის ხატი თავისის მოჭედილის....
(შეუდგება სია მიზარებულ ნივთთა სულ 52 ნაჭერია).

XVIII საუკ. № 244:

„...ჩვენ ციციშვილმა მთავარეპისკოპოზომან რაჟ-
დენ და მოგართვით თქვენ...სვეტი ცხოველს...და...
კათალიკოზ პატრიარქსა ბატონიშვილს უფალსა
და მეუფესა ჩვენსა ბატონს დომენტის, ასე რომე
თქვენის ნებითა და ქართველთ ნება დართვით
მთავარეპისკოპოზობა დავიჭირე და კურთხევის
შენდობა მიბოძეთ. მოველ თქვენს კათოლიკე
ეკკლესიისა სვეტის ცხოველის წინაშე და ასე
აღთქმა, ფიცი და პირი დავდევ: არც თქენი და
არც კათოლიკე ეკკლესიის წინააღმდეგობა და
ურჩობა არა ვქნა; რომელიც ჩვენის კელიდამ
გამოვიდეს სამსახურსა და მორჩილებისა ვეცადო:(თუ)
ან თქვენზე ანუ თქვენის კათოლიკე ეკკლესიის
წინააღმდეგობა და ურჩობა ვქნა კათოლიკოზის
დომენტისაგანცა და კათოლიკე ეკკლესიისაგანაც
შეჩვენებული ვიყო“.

ამას და გარდა ჟამთა ვითარებისაგან ბატონი
კათალიკოზი დომენტი სტამბოლს ბრძანდებოდა
(1725 – 1739 წ.) და მე მთავარეპისკოპოზობა ვი-
შოვნე, არზა მივსწერე ქართველთ ნებადართვით

და შენდობა ებოძნა ებძანა ნაბატონი თფილელი მიბძანდეს და ორის ეპისკოპოზით აკურთხოსო. მოვედით და რადგან იმის ბძანება და შენდობა იყო მაკურთხეს ამათი მოწმობითა და შუამდგომლობითა. არც კათალიკოზისა და არც კათოლიკე ეკკლესიისა წანაადმდეგობა და ურჩობა არა ვქნა, არც თქვენი და არც ჩემის აბხანაგის სამწყსო დიაკონი და მღვდელი არ ვაკურთხო.“ (ხელჩართულად დამტკიცება).

1580 წლის ახლო დროისა; № 246:

„(ესე წიგნი მოგართვით),, თქვენ-კათალიკოზ პატრიარქსა პატრონსა ნიკოლოსს ჩვენ, ამბა ალავერდელმან ზაქარია, ნინოწმინდელმან სილოვანე, კაწარელეპისკოპოსმან ფილიპე, ბოდბელმან მაქსიმე, ნეკრესელმა კლიმე, ჭერემელმან ეგნატე, ხარჭაშნელმა ელისე ასრე და ამა პირსა ზედა, რომელ ანუ საყდრისა ანუ რჯულისა საქმეზედა ვისცა გაუწყრე და გამოვნახო ჩვენცა გაუწყრეთ და გამოვენახოთ და სადნამდის შენ არ მნახო და შენდობა არ მისცე არც ჩვენ ვნახოთ და არც შენდობა მივსცეთ. ამისად გათავების თავსმდებათ ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი მოგვიხსენებია – ნიკოლოზ კათალიკოზი სჩანს 1562 – 1587 წ. იგი იყო ძე კახეთის მეფის ლევანისი, ვგონები ერეკლე ყოფილი: ეს ერეკლე სჩანს გუჯრებში, ბროსემ არ იცის იგი.

№ 150 1413 – 1420 წლის ახლო დროისა.

„...ესე წიგნი გვადრე და მოგაკსენე შენ წმი-
დას და ქრისტეს მიერ კურთხეულსა მღვდელთ
მთავართა მთავარმა ქართლისა კათალიკოზსა მიქა-
ელს – კადრეთ და მოგაკსენეთ მას ჟამსა ოდეს
მცხეთას მოველ და მაკურთხეთ, აწ ესე წიგნი
მე მალყრელ (მაწყვერელ) მთავარ ეპისკოპოსმან
გერასიმე კადრე და მოგახსენე და ვინც შემდგომად
ჩემსა სხვანი მაწყურელნი იყვნენ და საყდა-
რშვილნი, როგორც ამას წინათ მეფეთა მლოცავნი
და თქვენი მამკსენებელნი და ერთგულნი ყოფილან
ამავე წესითა მეფეთა მლოცავნთ ვიყვნეთ და
თქვენი მამკსენებელნი ვიყენეთ. არც პატრიარქი
მოვიხსენოთ ანტიოქიისა, არც მისგან გამოგზავნი-
ლი კაცი შევიწყნაროთ, არც ვარძიის დიაკონი
ვაკურთხოთ და ვინც ამა თემსა ანუ სხვაგან შეაჩ-
ვენოთ როგორცა თქვენგან ნაკურთხევსა გუმარ-
თებს აგრე შევაჩუენოთ და ვისც შენ სწყალობდეთ
ჩვენც მისნი მლოცველნი ვიყვნეთ. ესე პირი ჩუენ-
გან ასრე გაგითავდეს – მამამან ძემან და სულმან
წმიდამან და მაწყვერისა ღვთისშობელმან! და თუ
ესე ასრე ასრე არ გავათაოთ ჩვენ, და შემდგომად
ჩვენსა სხვათა აწყურისა ეპისკოპოსთა და საყდრის-
შვილთა – შენისა კურთხევისა წილ წყევასა ქვეშე ვიყ-
ვნეთ, კათოლიკე ეკლესიისაგან განვეყენოთ ვითარ-
ცა ურჩი და ძუირის მოქმედი, და ვინცა ანუ ჩემმა
სამწყსომან შემიწყნაროს ანუ სხუამან კაცმან

იგიმც კაცი კრულია პირითა ღვთისათა ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა და არცა ოდეს რაი ფერი ჳბელი (ხუეზული) დაგაკლო. საფარის სამწყსო თვი-ნიერ შენისა ბრძანებისან კიდე არა ვაკურთხო: – (სხვა ხელით): „მაწყურელი გერასიმე ამა დაწერილისა გამთავებელი ვარ ამა წმიდათა მადლმან.“

1706 წ. № 421. ახლო დროისა. ემიკალაბაში ზურაბ ერისთავი აძლევს ამ წერილს დომენტი კათალიკოზს: „კურთხეული ჩვენი ძმა მთავარეპის-კოპოსი გრიგოლმიიცივალა და სვეტის ცხოველის ნიშანსა და საწირავსა და დაგვიწყევით თხოვნა. მოვედით და შემოგეხვეწენით და მოგართვით და რომელც თქვენი გული შესჯერდებოდა სრულებით მოგართვით და რაც კიდეც დარჩა ჩვენი თხუთმეტი თუმანი გემართათ და ისიც მოგართვით მანგლელი ნიკოლოზი იყო შუამავალი ამისი.

1767 წ. № 256. ჩვენ ბატონს ჩვენს მეფისძეს საქართველოს კათალიკოზი პატრიარქს მაგათი უმსა-ხურო და სამსახურის მდომი აბაშიძე ზაალ, რაც ოდენ ჩვენგან იკადრება... მრავალს სამსახურის ნატრვასა და მდინარის კალთას მთხვევნას მო-ვახსენეფ! ვმადლობთ ღმერთს, მაგათი კეთილ მშვი-დობით ბრძანება გვესმა, მერე ჩვენდა უღირსად მოკითხვა უბრძანათ. ღმერთმა მაგათი მოწყალეობა ნუ დაგვაკლოს? ჩვენც მაგათი სამსახურის შემ-

ძლე გვქნას. ახლა უდაბნოს ბერი ათანასე,
თარხნიშვილი ემგან, აქაური დავით წინამძღვარის
საქონელი ებარა(?) უდაბნოს მამას გაუგზავნეთ.
დავით იწნამძღვარი რო მიიცივალა, არც ანდერძი
უთქვამს და არც რა ამის მეტი დარჩენილა აქ
რაც ანაერით არ მოგახსენეთ: ერთი ანაწერი
მანდ მოგართვით, ერთი აქ დავტოვეთ, რაც თა-
ვის საქონელი იმ წინამძღვარს არ მოვახსენეთ.....
ერთი პატარა კრიალოსანი ჩემ სვიმონს კი აქ,
ამის მეტი რაც დამეხარჯოს მუხანათსავით გადა-
მახთევიონ... ქორონიკონს: უნე.

1356 წლის ახლო დროისა № 260.

„ესე დაერილი მოვაცსენე.... ქართლისა კა-
თალიკოზსა იუვანეს მე მონამან და მოა(ფე)მან
თქუენმან გლახაკმან მაყურელ მთავარეპისკოპოსმან
ნიკოლაუზ მას ჟამსა ოდეს ოდიდენ და დაამყარენ
ღმერთმან ძლიერი და ოძლეველი(sic) ღვთივ გვირ-
გვინოსნობა მეფეთა მეფისა დავითისი შემეყალეს
და საყდარი აწყურის მიბოძეს თქუენით
თანა-დგომითა და ჯერ ჩინებითა და თქუენ ვითარ-
ცა ჳელითა თქუენითა გაზრდილი და შეწყალეზოლი
(sic) ეგრეთ სიტკბოებით და სიყუა აროლით(sic)
მაკურთხეთ და მე ამის კეთილის ყოფისა და სი-
ყუაროლისა თქვენისა სანაცვლოდ ვითა წესი იყო ესე
დაწერილი და აღთქმა მოვაცსენე სიცოცხლესა ჩემსა
თიუნიერ მცხეთისა სახლი და ქალაქი არა აღვიარო

და თქვენ მაკურთხეველის ჩემის იუანეს კათალიკოზისაგან კიდე სხუასა... კათალიკოზსა არა დავემორჩილო. მოძღორად(sic) და მიკურთხეველად ჩემდა წმინდა დედა ქლაქი მცხეთა და თქვენ იყვნეთ....(შეჩვენება და „კროლვა“)... და მე ჯმნილმცა ვარ ამის უმფორისაგან და წირვისაგან (და ვინც შემიწყნაროს ისიც კრულ იყოსო. ეს ჩემის ჴელით დამიწერიაო)

1705 – 1715 წლის ახლო დროისა, № 261:

რუსთველი ამლევს წერის კათალიკოზს დომენტის „ასე და ამა პირსა ზედა, რომე ჩვენი ბატონი მეფე იმამყულიხან დიდათ შემოგებვეწათ ჩემის ბისონის ჩაცმისათვის და ბატონი თქვენი საქართველოს გამგებელი ბატონი ვახტანგ შუა შემოვიდა, ჩვენს საყდარს ბისონი არა ქონდა და ჩვენის ბისონის ჩაცმა ორთავ ბატონებმა (მოინდომეს სურვილით).. თქვენ ნება დართევით და ბისონი ჩაგაცვით და ახლა ჩვენ ეს ფიცი მოგვი რთმევია ჩვენ რუსთაველს ნიკოლოზს რომე დღეის იქით თქვენი მორჩილნი და ერთგულნი ვიყვნეთ...რომელი თქვენ შეკრათ ჩვენც შეკრათ... ამის თავდები ღმერთი და მერმე წმინდა ანტონი მარტყოფელი მოგვი რთმევია ფრიად ხელოვნური ხელჩართულია: „რუსთველი ნიკოლოზ“ ორბელიანი † რუსთველი შეივე ვახტანგს რუსეთს გარდაყვა და იქ მოკვდა 1728 წ. ივლისის 19. ცნობილი კალიგრაფი იყო.

1752 წ. № 2716 წ. ჩვენის კარის მოხელე-
ბის ნიშანზე და საწირავზე ჩვენი ძმა წმინდა პატ-
რიარქი ანტონი და მცხეთის შვილი ლაპარავა
ბენ ჩვენ რვითო რო მოვიდეთ ამასეზე სამართალს
გავიშინჯავთ და გავირიგებთ.. ქრისტეშობისთვის. ლ.
ქორონიკონს :უმ:

1666 წ. № 2817. ახლო დროისა.

წ. რაც მომაბარა ბატონმა კათალიკოზი და
ბატონმან დედათა და საქართველო და კახეთის
თავადებისაგან და ეფისკოპოზისა და გლეხებისაგან
ესე არი: ასვორმოცდა რვა თუმანი და ერთი მი-
ნალთინი ყოველი თეთრი ფარჩა იყოს თუ თეთრი
ანუ ქურთლმანი, ანუ რა გინდა და რა იყოს და
ორი ათასი ფლური ბატონი დედოფლის, მერმე
ხუთასი მორჩილი გარდვიხადე(?) და ფეშხამისათვის
და ცხენებზე ხარჯი და ნაღლოს ნალურჯნისთვის?
გნისათვის, და ჩვენ ბერებსა და მსახურებისათვის
და კიდევ მეორე ანგარიშის უკანისნ მორჩილი
თათრების ხარჯი ლუფისათვის და თანის სამოსლისა-
თვის ტანისამოსი შაიქნა დახარჯული ექვსასი მო-
რჩილი და აჯიმარაშისათვის(?) ბატონმა კათალი-
კოზმა მისცა რვაას ორმოცდა ათი მორჩილი,
მეფემ გამოიღო სადღეგრძელოდ ოცი თუმანი,

ერთი ლურჯის დგუნდის(?) საწერი(?) და ერ მუ-
რას ყმჩი (ბეჭედი და სპარსული წარწერები). მელეტი
სჩანს 1666 წ. შაგასს 14 (იქ ქვემო). აქ მოხსენე-
ბული მეფე უნდა იყოს შახნავაზ (ვახტანგო), ხოლო
ბათალიკოსი – დომენტი; დედოფალი როდამ ყაფლანი-
კვილი (შეად. კანტ. გუჯ. № № 68; III; 93).

1660 წ. № 2816. ახლო დროისა.

ქ. მეფე შაჰნავაზ ვკადრებ ჯვარის მტვრ...
უენმაგიარად ნუენსა დიდსა იმედს...დიდად იმე-
დად მოსაჩენელ მისახედაესა კაცსა ზეცისასა და
დნგელოზსა ქვეყნისასა მეხუთესა მახარებელსა და
მეთათამეტესა მოციქულსა წმინდათ მღრღელთა
მოდღვარსა თანაზიარსა ბატონიშვილს პატრონს
კატალიკოზს მრავალი მაგათის პატრონისა და
ყოვლისა სიკეთით შემკობილსა თავის მოკითხვა
და ამოდ ყოფნის ნეტარება მოაქსენეთ და მერმედ
ჩერქეზელნი და გარეჯელნი მთასა ცდილობენ და ამს-
წინათაც ჰქონითთ სარჩლოა და ასე მოგვახსენ,
რომელ მცხეთვანთ გაუფიცბთ და მისი მაქსოვა-
რი კაცი გყუნდესთ ისიც გვიბომეთ და ძველი
გუჯარიც, რომ იმათი საქმე გავარიგოთ.“

1530 წ. № 2917. ახლო დროისა მეფე ლეონ

სწერს; ქ სასოლო ჩვენი მარკოზ და ყარსლან ჩუენ
მაგიერად პატრონსა ქართლისა მარკოზს (მთავარ-
ეპისკოპოზს) მალაქიას ასრეთ მოახსენეთ: მცხე-

თისა საყდრისა და კათალიკოზისა საქმესა ეგენი დახუდეს და რაც ჩუენსა შვილისა ველთა იყო და ანუ ვისმე ქონდა ყუელა უკლებად მივაზარეთ და ჩუენი შვილი სამუქფოთა გავიჯერეთ და გარეჯისა უდაბნონი საყდარს მოვახსენეთ; ასე რომელ კათალიკოზმან მართლად მოიკლოს; უდაბნოთა ძუელითგან გაჩენილი არა მოაკლდეს და არცა გარეჯით მცხეთას მივიდოდეს; მაზედა აღაპნი არიან გაჩენილნი – იგი ტრაპეზსა არ დააკლდეს ან გარეჯის ხატნი და ნაწილნი იქივე მათსავე საბრძანისავე ზედა მისავენონ, სხუა ჩუენი ველი არა შევაღაშქარობისა და ნადირობისა, მალისა; და თუ გავიაროთ – ძღუნითა დაგუხუდებოდენ. აგრევე სხუანი სააღაპონი მამულნი მოგვიხსენებია და ტრაპეზსა მისი ნუ მოაკლდების ამაზედა მომკლებად საღრმთონი კაცთა უჩენთ და ჩუენი საუკუნთ საქმე მოგუაკლდების ამას გარეთ რანიცა მცხეთის მონასტერნი არიან აქეთ და მანდით იგიც მოიკლონ: ჯუარისა მონასტერი მისითა შესავალითა, მეტეხთ მონასტერი მისითა შესავალითა, ქადაგის მონასტერი მისითა საჯელითა და შესავალითა სარკისა და ვირშისა მონასტერი მისითა შესავალითა და რაც პატრიარქისა ჩუენისა სამწირველო არის აქეთ იმას ჩუენ მოვიკლებთ და მაზედა მწირველსა დავაყენებთ. ქადაგის საქმე აქაც გაუტყდით ჩუენი მონდობილი არის და სააკვაცოდ არ ვის დავანებებთ და არცა მცხე-

თით არ გამოვიყვან და არც სად გაუშუებთ და რაცა ჩუენგან მცხეთის საყდრის საკელო აზარია არცა იმას წაუღებთ, როგორც მცხეთისა საყდარი არა მოიშლების, აგრევე ქადაგის მონასტერსა და საკელოსა არ მოვშლი: სოფელი ახალშენი შემოწირული არის ასრე რომე საყდარსა ემსახუროს და მისი გამოსავალი ჩუენისა გულისათუის წაიგებოდეს. აბრეშუმი რაც გამოვგზავნეთ უკლებათ შეგვინახონ. კალატოზთათუის მოგყიდების აგრევე აქაური პური და ღვინო. ხელჩართულად: „ლეონ“ კათალიკოსი მალაქია სჩანს 1532 – 1548 წ. ლეონ მეფის ან სვიმონ კათალიკოზის დროს; ეს საბუთი დაწერილი ყოფილა რამდენიმე ადრე, როდესაც მალაქია ჯერ ქართლის მთავარეპისკოპოსი ყოფილა. ესე იგი 1532 სვიმონ წლამდი კათალიკოსი უკანასკნელად სჩანს 1548 წ.

1750 წ. ახლო დროისა **№ 2918.** ქ ღმერთ-მან ბედნიერის ბატონის კათალიკოზის ჭირი და სატკივარი თქვენს ფეხთა მიწამტვერს მამისთვლის-შვილას დათუნას მისცეს თქვენის ღვთის და მადლის გულისთვინ ჩვენზე უსამართლოს ნუ გააჩნეთ, ჩვენს ნასყიდი კაცი თქვენ დიდად არ შემოგემატებათ და ჩვენ დიდათ დაგვაკლდება თქვენიმც თავი გამიწყრება და ღვთის – დიდი შიმშილობა რომ ყოფილა მაშინ ჩვენის პაპისა და მამის ნასყიდი არ იყოს და მერე შიმშილობასა და ავს დროში არ დაგვერჩინოს, მას აქეთ კიდევა ჩვენს დროში

ორჯელა შვილი დასტყვევებია და ის ორი შვილი გვიყიდა და დაგვიხასნია (დაგვიხსნია); კიდევა აგვეყრა (აგვეყარა) და წავიდა, მიუვიდა ზაზას; იმან სხვა რიგათ მოინდომა და იმიზგან ვიშოვეთა. მასუკან ვალი მართებს და ვალი გარდამიხდეს (გარდამიხადოსო) და შვიდი მარჩილი ახლა გარდვიხდეთ (გარდავიხადეთ); დიდი ჭირი და ამაგი გვიქნია ნასყიდობას გარეთ: ნასყიდი და შიმშილობაში დარჩენილი არას კაცს არ წართმევია. ღვთისგულისათვინ ჩვენს საბრალოს თავზედა უსამართლოს ნუ მოიყვანთ – ჩვენი ნასყიდი ბიჭები ჩვენ გვიბოდოს და ჯელმწიფესათან არ გვაჩივლოს და არ გვატიროს: ბაონ....

1740 წ. № 2919. ქ. ესე წიგნი და პირი მოგართვით ჩვენ მროველ მიტროპოლიტმან ამილახორის ძემან ათანასემან... (მცხეთას) და მასზედა მჯდომარესა წმიდას და ყოვლად სანატრელსა უფალსა და მეუფესა ჩვენსა ...კათალიკოზსა პატრიარქსა ბატონიშვილს უფალს დომენტისა. ასე რომ ჩვენად უღირსად წყალობა მოიღეთ და ძველადგან რუის ღვთების საყდარსა მიტროპოლიტი არ კურთხეულიყო, საეფისკოპოსო იყო და მოვედით და მიტროპოლიტობის კურთხევას დაგეაჯენით. თქვენი მადლი და წყალობა მოვიდა ჩვენზედა და მიტროპოლიტობის კურთხევა მოიღევით. აწე რადგან ჩვენ საყდარზე და ჩვენზე ამდენი წყალობა მოიღეთ და მიტროპოლიტად გვაკურთხეთ და ჩვენი

საყდარი სამიტროპოლიტოდ გახადეთ ჩვენც ეს პირობა მოგვირთმევია; რაც რამ ჩვენის ჳელით გამოვიდოდეს საქმით, სიტყვით და მოგონებით თქვენს საყდრისა და თქვენი ერთგულნი ვიყოთ, არაფერი უმორჩილობა არა ვქნათ რა თქვენის საყდრისა...დაიწერა მაისს 8 ქორონიკონს უკჳ არც ჩვენა და არც ჩვენს იქით რომელი მროველი დაჯდეს თქვენი საყდრისა და თქვენი ურიგობა არა ქნას.“

1556 წ. № 2990. ესე უკუნისამდე გასათავებელი წიგნი მოგაჳსენე მე მტბევარმა საბა თქუენ ქართლისა კათალიკოზსა პატრიარქსა დომენტის, მას ჟამსა როდეს მაკურთხეთ – თქვენის ბრძანებისა მორჩილნი ვიყვნეთ. რაცა ჩუენის ჳელისაგან გავიდოდეს რჯულისა სიმაგრესაც მოვიჭიროთ....† ამ სიგელს წელი არ უზის, მაგრამ ჩვენის ქრონიკეებისაგან სჩანს (წიგნი II. გვ. 399), რომ საბა წყმედიძე მტბევრად უკურთხებიათ 1556 წელს.

1557 წ. № 2921.----...დევატაფა... შემოსწირა კიდევ პატრონმა კათალიკოზმან ნიკოლაოზ ერთი დიდი ორხოვა ბატონის დედოფლისეული, ერთი მისი ჯეჯიმი, ერთი ოცის ხაზინის კარავი, ერთი დიდი დოსტაქაანი, ერთი ინდოურის კაკლის სასმე-

ლი მოჭედილი ფეკიანი და თავსახურავიანი...სვეტი ცხოველო, შეიწირე მცირე ესე ჩემი შესაწირავი. (თავი აკლია დაზიანებულია).

1699 წ. ახლო დროისა. № 2922.--- „და მანგლელ ეფისკოპოსად გვაკურთხეთ. ჯერეთ თქვენი ერთგულნი და ბრძანებისა თქვენისა მორჩილნი (ვიყვნეთ) და ვისცა გაუწყრეთ და შეაჩვენოთ მეც...და სჯულიერის საქმით ჩვენი სამწყსოც კეთილათ დაემწყსოთ... ამას ზედ მისდევს „გვრწამსი სრულიად“ ბოლოს ხვეულად „გაბრიელ.“

1720 წ. ახლო დროისა, № 2923 სია მცხეთის ქონებათა: „არის სვეტისცხოვლის შეწირულობის ვახში ვისგან რა არის შეწირული და სად რა არის.

ახლო დროისა № 2924 ქ. ხატი ყოვლად წმიდისა. არჩილ მეფის შემოწირული მურასა ქ. ხატი მრავალნაწილისა სვიმონ ბატონიშვილის შემოწირული მურასა – ნაწილები მცხეთასა და კარი იმერეთს“...

1739 წ. № 2925 ქ. აბარია გირაოდ ფრანგის მეფის ბაზირგანს მუსი მაჯის საქონელი ა. ქ. ძელიჭტი მურასად მოჭედალი ა. ქ. ყელსაკიდი ხატი მურასად მოჭედილი ერთი უჯაჭვოთ ნაწილებიანი ა. ქ. კიდევ ყელსაკიდი ხატი მურასად მოჭედილი ყოვლად წმიდისა ჯაჭვიანად ერთი ა. ქ. ბისონი თეთრი. ფრანგული სტოფი თავისის არშიებით, ღილე-

ბით და ჯუარით წმიდანი ა. ქ. გვირგვინი მურა-
სა თვალითა და მარგალიტითა და ჯვარისა ლალი-
სა და ზურმუხტიანისა ა. ქ. გვირგვინი რუსული
მურასა თვალითა და მარგალიტითა შემკობილი
უჯვაროდ ა. ქ. ბარძიმ ფეშხუმი ვერცხლისა და
ფესი(?) ა. ქ. საცეცხური ვერცხლისა: ბ. ქ. დის-
კო ორი ვერცხლისა ა. ქ. ალაფა ვერცხლისა
ერთი ა. ქ. საბუხრები თვალ-მარგალიტით შემკო-
ბილი ერთი წყვილი ა. ქ. ყავარჯნის თავი თევ-
ზის კბილისა ერთი მურასა ოქროთ და თვალებითა
ა. ქ. ტონჩა ვერცხლისა ერთი ა. ქ. ყავადანი და
ჩაიდან ვერცხლისა ა. ქ. ბეჭედი ერთი ყვითელი
იაგუნდისა ოქროშ იზის“· (უბეჭდო და ხელმოუწე-
რელი), ბოლოს აწერია იმავე ხელით: „გამობმანდა
ბატონიშვილი კათალიკოზ პატრიარხი დომენტი
თვესა მარტსა ექვსა ქორონიკონსა ჩღლთ“· (ე. ი.
დომენტი III სტამბოლიდან წამოსულა საქართველო-
ში 1739 წ. და ზემო აღნიშნულნი ნივთნი გირაოდ დაუ-
გდია ვაჭართან)

1764 წ. № 2926 ქ.ქორონიკონს უნბ.

მარტს ხუთს პარასკევს დაბრძანდა სამეუფოს სა-
პატრიარქოს ტახტზედ პატრიაქი ანტონი. მრავალ-
მცა არიან წელნი და ჟამნი ცხოვრებისა მათისანი ამინ.

ქ. იმ ღამეს აბანოში წაბმანდა. დაიხარჯა
აბაზი :გ:.

ქ. კვირას დღეს ბატონმა რომ დაპატიჟა – მე-
ფესა და ქართველთა და კახთა მგალო-
ბლებს უბოძა ოთხი ფლური, კიდევ დაი-

ხარჯა აბაზი :ე:.

ქ. შათრის დავჩინებში მივეცით შაური
მარტს :იბ:

ქ. რიტორებში უბოდა ბატონმა სამი ფლური –
ფლური რვა-რვა აბაზიანი გიორგი მღვდ(ელს)
(ალექსიევი).

ქ. მარტს ი. მუშებს უბოდა აბაზი :გ:.

ქ. კიდევ მეორეს დღეს მუშებს უბოდა ბატონ-
მა შაური :ი:.

ქ. ტალახის ასაზელად ბზეში მივეცით აბაზი
ხუთი.

ქ. შაწარას ხიზალა(ლა)ში და წედში მივეც და
თავის ვალში მილალთუნი :დ: და შაური :ი:.

ქ. დურგალს მივეც აბაზი :გ: (უბეჭდო და ხელმოუწე-
რელი). ანტონ კ-ზი რუსეთიდან საქართველოში შემოვიდა
20 მარტს 1763 წ, ხოლო 5 მარტს 17 ჩ64 წ. კ-ზად დაუსვამთ.

1764 წ. № 2927. წ. ქორონიკონს. უნბ.

მარტის ექვს შაბათს დღეს ბოდბელის ანდერძი
ექნა თავის ნიშნისა თორმეტი ფლური და ერთი
ჯორი. თორმეტის ფლურიდამ მოიტანა წინამძღვარ-
მა რვა ფლური, ოთხი ფლური და ჯორი კიდევ
უედა მოგვცეს ერთი თასი კიდევ ბატონს მთართო.

ქ. კრწანისიდან მოგვივიდა მალის თეთრი მილა-
თუნი (ია), (ეს ნუსწა იმავე წელით არის დაწერილი,
რომლითაც ზემოხსენებული ნუსქაა დაწერილი № 470
და მამასადამე ბოდბელის ანდერძი ეკუთნის კათალიკოზს
ანტონის.

1675 წ. № 489. გკადრეთ და მოიხსენეთ თქვენ ყოველთა მეფეთა, მფლობელსა ...პატრონს შაჰნაოზს (შახნავაზს)...ძესა თქვენსა პატრონს არჩილსა და ყოვლისა საქართველოს მაკურთხეველსა ბატონიშვილსა პატრონს დომენტის –

შენ ჩვენ ჯვარის მამამან წულეკიძემ ნიკოლაოზ ასრე და ამა პირსაზედა, რომე ჯვარის მამა თქვენის ბრძანებით დადგომილა ნიადაგ ქართველის ბატონისაგან და კახისაგან და ჩვენცა გიახელით და გთხოვეთ ჯვარის მამობა და გიბოძეთ სრულიად საქართველოსა ჯვარის მონასტრის მამულები: აწე ვიყოთ თქვენი ერთგული და თქვენის სიკეთის მომჭირნე, რაც ჩემს ჳელით და სიტყვით გამოვიდეს და რაც საიერუსალიმო ვიშოვნო ამ ოთხს საბატონოში სრულიად მონასტრისათჳს შევინახო და არც ჩემს შვილსა და ჩემს ნათესავს მივსცე უსყიდლად და თქვენ ბატონს კათალიკოზს მოგაბარო და რაც ვიშოვნო მონასტრისათჳს სანამდის ჯვარის მამობა მქონდეს – ეს ასრე გაგითათო პაატრონო(sic) დაიწერა ჳელითა მაღალადის ნიკოლოზისათა ქორონიკონსა ტნიგ. თეფერვალსა ჳ.“
ხვეულად: „მამა ჯვარისა ნიკოლოზ“ შეად. ს. კონტ. გუჯ. № № 68., 93, III, 23.

მე XVII საუკ. ხელით: **№ 492.** „წმინდანო და ყოვლად სანატრელო მეუფეო ჩემო იოსებ,

ჩემო ბატონო ტფილელი! ...მერმე ამის წინათაც და კიდევ ახლა ჩვენისა და ბატონის კათალიკოზის ერთად შეყრა და ურთიერთარს მშვიდობის დაგებისა ყოფა გეზმანა. ღნერთი არს მოწამე და კაცნიც მრავალი, რომე ჩემისთავის მოთმინებითა და არც თავვედობითა და არც წანააღმდგომობითა მე გვირგვინი არ დამეხუროს. მრავალთ დარბაისელთ და მახსოვართ ვკითხე, მეც მითხრეს და მაგ ბატონს კათალიკოზსაც მოახსენეს, რომ სხვას ალავერდელსა უკათალიკოზოდ დაუხურავსო და მეც დავიხურე. აწე ასე უსახო და ღვთის მოძულე როგორ ვიქნები რომე წმიდას სვეტიცხოველს მოსლვა და თაყვანისცემა არ მინდოდეს და ბატონის კათალიკოზის შენდობის აღება, მაგრამ ასე რიგად საქმე მაქვს მოსული, რომე თავად სხვა კათალიკოზის კაცი და უფროსლა მე ვერ ამოვალ მანდით: ეს რომ გამიწყრება სულ ამ სოფლის გათავებას მოველი, ეგ კიდემ მოწყალე არის, შემიწყნარებს რა გინდი დიდი რამ დანაშაული მწონდეს. აწ მე ასე მომივიდა საწმე, რომ უმაგათოდ დავიხურე. მაგათ ეგება ასე ეგონოს, რომე სხვა ალავერდელიც მოინდომებსო, რადგან ამან წნაო: ეგ ყოველთა იციან ძველითგან რომე ვინცავინ ალავერდელი ყოფილა და ან იქნება, მეცა და სხვანი ყველანი, სვეტის-ცხოვლის კარსა და ვინცავინ საჭეთ მპყრობელი კათალიკოზი ყოფილა კურთხევა მიზგან მიუღია. ახლა და წრისტიანობისათ-

ვის ჩვენცა ამას მოგახსენებთ თქვენ და მათ ეპისკოპოზთა რომე ჩემიც ინალულოთ, ამდონი შვამავლობა მიყავით, რომე მე დანაშაულზე დამიც თავი; დავაშავე; საწმემ და დრომ ასე მოიყვანა; მეც ერთი წიგნი მომწეროს, ისევ შემირიგოს, ისევ შემიტკბოს, ქრისტიანობასაც ასე უჯობს, მას უკან თულა ან მაგათის აწათ ჩამობძანებასა და მაგათ ნახვას მაღირსებ და ან მე ვიახლები – რომელსაც ეგ მიბრძანებს იმას ვიქმ, ნულარც ეგ გვიწყობის. ამდონი გულის კლება გაათაოს, თუ არა და ბედნიერად იყოს, ჩვენგან ხვეწნის მეტი არა გაეწყობა რა რავქნას. აბოლოსი უბძანებია და საბოლოსი ეს პირობა მომიხსენებია: ჩვენ რო გარდავიცვალნეთ, ვინც ჩვენსა უკან ალავერდელი დაჯდეს უკათალიკოზოდ გვირგვინი ვერ დაიბუროს და ახლა მანდ ჩამოუსვლელილობა მოგვიტეოს და შერიგების წიგნი გვიბოძოს, მოხსენება და ხვეწნა ამას ქვიან და ჩვენც მაშინც ამის მეტს არას მოგახსენებთ. ბატონო, ჩვენი აზნაურიშვილი გვიახლებია; იოვანე ავად იყო თვარა ეს მინდოდა მეახლე ბინა.“ ხვეულად „ალავერდელი ნიკოლოზ.“ (ენდრანიკაშვილი)

XVIII საუკ. ხელით № 494: „...უფალ და მეუფეს ჩემს ჯელმწიფეს წმიდას პატრიარქს...დოდოს წინამძღვარმაც თქვენ მოგახსენათ კელიობას. დოდოს დაიწყეს მოხსენება, სულ ერთად შევიყარენით, ერთმანერთი შეაჩვენეს და დასწყევლეს

ვინცაღა ნინო-წმინდელი მოიხსენოს ვინაღას
სულ გამოსცვივდენ ბერები შენმა მზემ
გაბრიელის ცემა რომ გაიგონეს. შენი ჭირიმე აქამ-
დინ ნინო წმინდელებს ამით ეჭირათ ეს უდაბნოე-
ბი, რომ ვისაც ბერს დაახელებდა ნინო წმინდელი
ძმათა და შვილათა, მიიჩნევდა, აწირვინებდა, აჩუ-
ქებდა, ნუგეშინის სცემდა და ისე გაისტუმრებდა, –
მაგან უნდა დაგვიჭიროს, ქვცეს და ძელზე აგვაბას
კათათვის სეცხეში. შენმა დღეგრძელებამ თქვენ
რომ ჰელი აიღოთ და არ ინაღლოთ რა არასგზით
ამ მონასტერში ბერი აღარ დადგება. არ ვინ გას-
ცდინოს, ამ მონასტრისთანას საშოვარს ვერას
იშოვნით შენმა მზემ. ნათლისმცემლის მონასტრის
ბერებიც გარდამოვაყვანინე, პირობა დავდეთ, რომ
თქვენ უნდა მოგახსენოს; ჩემიც ხლებაც არ გებმა-
ნათ, დიად მრავალი ლეკი დადის, თორემ გიახლე-
ბოდი. რაღა ჩემი ხლება გინდათ, ჩემგან შენდობის
წიგნი რათ გინდათ.

შენიჭირიმე ეგები გეგონოს თქვენგან გულს
მაკლდეს, ღმერთმა ნუ ქნას. უკაცროს ვარ, რომ
მოგახსენებ პირველი სიყვარული მაქვს ჩემს გულ-
ში დადგრომილი, რომ მუდამ ჟამს ჩემს საიდუმლო-
ლოცვაში ცოდვილის პირით თქვენი კეთილად წარ-
მოების ლოცვა ამოვა... რადგან გეპრიანებათ როცა
გიახლებით მაშინ მოგართვამ ახალს კრებულსაც
გახლებ. რასაც გვიბრძანებთ თუ დაგვიბარებთ
ნათლისმცემლის წინამძღვარი კრებულით და დო-

დოს წინამძღვარი დაგვიბარეთ და ერთად
გიახლებით.

1452 წ. № 495. ახლო დროისა:

----მეუფესა პატ---ლექმა---- და ვარძისა
ძმათა: მას ჟამსა: ოდეს: მცბიერი: ბერძე-
ნთ: მოვიდა: ცრუწინასწარმეტყულები და მცი-
რითა: რათმე: სიტყითა: მიგვზიდნა: აწ თქუნენ გა-
გუიწყერით და კიდევ უმართლე(?) იყვენით. ამად
რომე დღეთა მისთა-----აწ დღეს და დღესისა
უკანის ვიყუნეთ თქ----და მადიდებელნი; რაგუარც
დღეთა მისთა(?)----ვართ მითვე წესითა ვიყვენეთ.
არც მიტრაპოლიტი შემაუშვათ, არც მისი წიგნი
ვნახოთ, არცა მისი მცნება გავიგონოთ და ამასთა-
ნა მისი არა ვირწმუნოთ, არც უმცხეთოდ ჩუენი
მღრდელი და დიაკონი იკურთხეოდეს, არც რამ
ჯავახეთს და წალის ყურს ვისაქმოთ სამწყსობისა
პირზედა და ვიყუნეთ თქუნენისა ბრძანებისა მორ-
ჩილნი ასრე რა გუარა ესე (სხვა მოწყვეტილია
შუად. № 48 --- 138, 1460 წ. დაწერილია იმავე ხე-
ლით რომლითაც სიგელი მცხეთისა (№ 48) 1460 წლისა.

II. გუჯრები სიონის ტაძრისა.

1634 წ. № 28. ესე: წყალობისა: და თარხ-
ნობისა წიგნი გიბოდეთ თქვენ ქალაქს სიონთა
ლთისმშობელს ყმათ, ასე რომე ამას წინათაც ველ-
მწიფეთაგან თარხანი იყვენით; ახლა თფილელი და
სათფილელი ყმა პირის სანახავად მოგვართვეს.
აწე ჩვენცა გათარხნეთ: არაფერი არა საჩვენო და
არა სანეფო და არა სათათრო არცა მამსახლისსა
და მელიქსა და ნაცვალს და გზირს დაიწერა წიგნი
და სიგელი ესე ქორონიკონს ტკბ“: ეს წერილი მიუ-
ცია დადიანის ასულს მარიამს ახალმოყვანილს ქართლში
დედოფლად. შეადარე სიგელს № 32.

1553 წ. № 30 ....ჩვენ ბაგრატუნთა ძეთა
კურთხეულისა პატრონისა ალექსანდრესთა პატრონ-
მა კონსტანტინე და ძმათა ჩუნთა ესე სიგელი და
ნიშანი მოგახსენეთ თქვენ ყოვლად სასოსა და შე-
სავედრებელსა ჩუნსა სიონთა ღთის მშობელსა
კურთხეულისა პატრონისა მამისა ჩუნისა სულისა
მოსახსენებელად სადღეგრძელოთ ჩვენთვს და
ცოდვათა ჩუნთა შესანდობელად და შემოგწირეთ
მცირე ესე შემოსაწირავი ქალაქიერთა ლიტრითა

ორი ლიტრა სანთელი და ერთი ლიტრა საკმეველი ტამლისაგან ესე ყოველთა წელიწადთა უკლებლად მოგეხსენებოდეს და არა დაგაკლდებოდეს...დაიწერა...ქორონიკონსა სმა: კელითა იორდანესითა. ხვეულად „კონსტანტინე“.

1658 წ. № 41. ...პატრონმა როსტომ და თანამეცხედრემან ჩემმან დედოფალთ-დედოფალმან პატრონმა მარიამ, პირმშომან ძემან ჩვენმა ვახტანგ ...და მდგომარესა წინაშე შენსა მჯდომარესა სათფილელოსა ზედა ეფისკოპოზსა თფილელს პატრონს ელისეს ასრე და ამა პირსა ზედან, რომელ იპრიანა მოწყალემ ღმერთმან და ბედნიერმან ყეენმან ჩვენს სამკვიდროს სამეფოსა და საბატონო ზედა გამოგზავნა და მოვედით და ჩვენთანა აღზრდილი ჩვენი ერთგული და ნამსახური ყმა სუფრაჩი ჰამზაბეგ თან მოგუყუა და შეუტყობრად სიონთა ღვთისმშობლის მამულში იმავ საყდრის გვერდით დავასახლეთ. რადგან შეიტყო, რომელ საყდრის მამული არის და საბოლოოდ ჩემს შვილთ არას არგებსო მისსავ სიცოცხლეში თავისის ნება-მყოფლობით სიონთა ღვთისმშობელს უდებდა და სოფელმან არ დააცალა და მის მეუფეს მიებარა. აწე...თქუენ ნაშენების ფასი მოგუართვით....და საყდრის ალაგი თქუენ დაგანებეთ.... დაიწერა...ქორონიკონს :ტმვ:.. აპრილის:.. ი:.. ჯე-

ლითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრა შანში-
ანის მარტიროზის შვილის სულხანისათა.

ყენისა ვამ-
ტკიცე მეფე
როსტომის
ფერხთა
მტვერი

მე მეფისა
როსტომის

1727 წ. № 54. ესე უკუნისამდე გასათავე-
ბელი...წიგნი და ნიშანი მოგართვით ჩვენ ორბე-
ლისშვილმა ტფილელ-ბოლნელ-მიტრაპოლიტმან
დომენტიმ და ერთობით სიონთა ღვთისმშობლის
კრებულთ თქვენ...ამილახორს ბატონს გივს მას
ჯამსა ოდეს აღაოხრეს ლეკლთა ტფილის ქალაქს
სიონთა ღვთისმშობელი, შემდგომად მათსა დაიპ-
ყრეს ქალაქი და ქვეყანა ქართლისა ურუმთა;
მაშინ პატრონობდა ვეზირი ისაყ ფაშა ახალციხისა,
ბრძანება და ფარმანი მოსლოდა ხვანთქრისაგან
სიონთა ღვთისმშობლის ტაძრისა მეჩითად შექნა
ინებეს. ჩვენცა წმინდამან ღვისმშობელმან თქვენი
თავი გამოგვიჩინა და დამხსნელად და ნუგეშინის-
მცემელად მოვედით ჩვენის კრებულთ და დიდის
მწუხარებით თავი გაწყინეთ. თქვენც ვინცა ვინ
ქართველნი დარბაისელნი იყვენ თან შემოიყარე-
ნით და ამის შეწევნასა და დახსნასა გულსმოდგი-
ნედ ეცადნით: მიხვედით ფაშასან, არზა მიართვით
და დიდად თავი გარდასდევით, თითქმის დატყვევე-
ბა და ამოწყვეტა ირჩიეთ და ამ საყდრის დაუნებე-

ლობა, იმანც ყური მოუგდო თქვენს მოხსენებასა, –
კელი აიღეს, დიდად დაგამადღეს და ფეშქაშიც
მრავალი გაიღევით და საყდარსაც შისწირეთ: რად-
გან ამდენი სასყიდელი და ჭირნახული დასდევით
ჩვენს მონასტერზე ჩვენ სხვეფრ ვერას გმსახურებ-
დით და ეს პირობა მოგვიხსენებია, რომე რადგან
ახალკვირის შაბათს იყო ჩვენი განსაცდელი და
საყდრის გამორთმევის ამბავი ისივ ახალკვირის
წინადღე შაბათი განვაწესეთ თქვენთვის მოსახსე-
ნებლად. ამ დღეს იქით ყოვლის ხელისათვის(?
იმ შაბათს ჩვენ და ჩვენნი კრებულნი ერთობილ-
ნი ჟამს გიწირვიდეთ თქვენ და თქვენის შვილის
შილთა დაუვიწყებლად მოვიხსენებდეთ....დაიწერა
კელითა სიონის დეკანოზის შეილის ოსესითა აპ-
რილს :წ: ქორონიკონს: უიე: (ეს ოსე იყო მამა
ცნობილის მწერლის იოანე ოსეშვილისა)

სხვა ხელით მოწერილია: 1) რომელიცა კურ-
თხეულს დომენტის ტფილელს განუწესებია მე
ტფილელი ეპთვიმე.... (არ სჩანს)

2) ჩვენ თფილელ მიტროპოლიტმა თუმანის-
შვილმა ქრისტეფორემ ეს სიგელი ღვთისნებით
დაგვიმტკიც....

1666 წ. № 56....და შენზედა საჭედ. მპყრო-
ბელსა თფილელ მთავარეფისკოპოზსა იოსებს ასე
რომელ კურთხეულმან ელისე საყდრის ალაგი მი-
ბოძა და აღვაშენე და ჩემი მმა იმასს ვაყმე და მას

უკან მე ჯვარის მამად დამაყენეს და მერმე ჩემი ძმა აბდულმესი ბატონს ციცის ვაყმე და მე იერუსალიმს წავედ და ის სახლკარი თქვენ მოგაბარე. ამან ათად(?)რო რაც ქირა აიღოთ ნაშენებისა მე შამინახოთ საყდრის წილი და სამართალი რაც იყოს თქვენი დაიჭიროთ (ბეჭედი, ხელჩართული და სპარსული წარწერა).

2) ქ. ესე წიგნი დავაგდე მე ჯვარის მამამ მელეტიოზ ასე რომე ეს ჩემი სასახლე თფილელის ჳელში ჩავაგდე, გამიყიდოს ალაგი და ნაშენები ნახევარი სიონთა ღვთისმშობელსა და ნახევარი ფასი მე ანტონასა და აბროსას მიმიბაროს და ანტონამა და ამბროსამ ჩემი საქონელი მისარგებლოს სადამდი ჩემსა მოვიკითხევდე და როდესაც გთხოვოთ ჩემი თავი და სარგებელი უკლებად მომართოთ. (ბეჭედი, ქართული და სპარსული წარწერები). – ანტონასა და ამბროსასაგან თამასუქი ამიღია ამისი მოწამე და დამწერი მე პეტრე ვარ. შეად. კანტ. გუჯ. № №: III 2, 3, 68.

1701 წ. № 148 ქ. ჩვენ: ბატონს: კათალიკოზს: დიასამიძეს: ევდემოზს: თფილელმიტროპოლიტი ორბელიაშვილი დომენტი დაგველაპარაკა ქალაქურს სამწყსოზე. ჩვენის ყმისა და ყმის ყმისა და ან რაც სადედოფლო საყმო ჩვენს დეკანოზს უჭირავს მოკითხული ვქენით და უსაცილოთ ქალაქი სიონთა ღვთისმშობლის სამწყსო ყოფილა და დღესაც

არის და სხვას არცა ვის ჳელი გვაქვს და ვერცა ვინ შეცილება სჯულიერის საქმით საკანონო თფილელმა უნდა მოიკითხოს, რაც საქმე მოხდეს მის დროს თავისის მთავრით დრამა მოკრიფოს, რომელიც სხვამ მოქალაქემ ქრისტიანმა კაცმა მსახუროს ისრე ამ ჩვენის დეკანოზის სამწყსომ მსახუროს. ვინცა ვინ სამღვდელოდ გაიზარდოს თბილელმა აკურთხოს. თუ ვისმე შეეძლოს რიგანის საქმით მიცვალებულისათვის საწირავიც მიართვან და თუ საწირავი ვერ შეიძლონ მიცვალებულზედ თბილელის მთავარი დაიხვედრონ და სიონთა ღთისმშობელს ზეთი მიართვან მისის შეძლებითა. ვინც მოქალაქე ალოზარში დასახლდეს თფილელის მამათ-მთავარს ჳელი აღარა აქვს და ვინც ალოზრელი ქალაქში დასახლდეს იმისი დრამა და საკანონო თფილელის მამათ მთავარმა მოიკითხოს. ვინც ჩვენმა დეკანოზმა შეგირდი აკურთხოს, შეგირდის თავს თითოს ჩარექს სანთელს სიონთა ღვთისმშობელს მიართმევდენ. ჩვენი დეკინოზიცა და მისნი სამწყსონიცა ბატონის თფილელის მორჩილნი უნდა იყვნენ. სხვა რიგად ნურც ბატონი თბილელი და ნურც მისნი კრებულნი ჩვენს დეკანოზს უბრალოდ შურსა და ურიგოს ნუ მოინდომებენ და ნურც ამ სამწყსოს მოუშლიან. ამ ჩვენს დეკანოზსა სახუცო არც სთხოვებია და ნურც დღეისუკან სთხოვენ და ამის სახლის მაგათმა ღვდეღმა უხუცოს...არიან ამისნი მოწამენი და გამრიგებელნი

მაღალაძე წინამძღვარი ნიკოლოზ, რევიზილი ბოვნელ ეფისკოპოზი იოანე, ბარათაშვილი იოსებ, ფალავანდიშვილი ქრისტეფორე და სრულმცხეთელნი აზნაურიშვილნი. თუ არა ქონდეს რა, არ შეემლოს და ღარიბი ყოს – ნურას სთხოვენ საბრალოს კაცსა და ნურც რას გასჯიან.

1710 წ. № 149..... კათალიკოზ პატრონმა დომენტიმ ესე წიგნი მოგეცით თქვენ თფილელ მიტროპოლიტს ბატონს პავლეს ასე რომე დაგველაპარაკე და ძველათგანაც ყოფილიყო და წიგნიც გაგისინჯეთ ქალაქის სამწყსო – მეფისა და დედოფლის სახლს გარდა – ქალაქი თქვენი სამწყსო ყოფილიყო. ახლა რაც მეფის ყმა იყოს ქართველი კაცი ან დედოფლის ყმა იყოს ან ბატონიშვილების ყმა იყოს და ან დარბაისელთა – ყველა თქვენი სამწყსო არის ან რაც სადედოფლო საყმო ჩვენს დეკანოზს უჭირავს მოკითხული ვქენით და უცილოთ სიონთა ღთისმშობელისა ყოფილა. არიან ამისნი მოწამენი ჩვენი სახლთხუცესი მაღალაძე ამილბარ, დეკანოზი ათანასე, კანდელაკი გერასიმე და სულ მცხეთელნი. დაიწერა წიგნი ესე ჴელითა კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრისა მგალობელის მაღალაძის სოლომონისათა. (ბეჭედი აზის და ხელმოწერილია).

1752 წ. № 171 ქ. ჩვენი ბძანება არის: ბატონი მიტროპოლიტი თფილელი ათანასე აშტრახანს ჩვენს

საქმეზე გავგზავნეთ და თავისად მოსვლამდის თავისი ნაიბობა მროველს ქრისტეფორეს მისცა და ჩვენც წყალობა ამ ქრისტეფორეს უყავით. მანამდე თბილელი მიტროპოლიტი ათანასე იქიდან მოვიდოდა ეს ქრისტეფორე იმისი ნაიბი არის და ვინცა ვინ თბილელის კრებული, თუ ყმანი და სამწყსონი ხართ, ყველანი მართებულის გზით ამას დაემორჩილენით და სიტყვას გაუგონებდეთ. ვინც წინააღმდეგებით და მართებულად არ დაემარჩილებით დიდათ გიწყენთ – იცოდეთ...(მროველს ქრისტეფორეს სწერს: თუ არ დაგემორჩილენ, მაცნობეო; „როგორც თფილელმა ათანასემ დაგარიგოს ეკკლესიაზე თუ მამულისაზე – ყველას ასე მოუარე და რიგი მიეც, მაისის :კვ: ქორონიკონს :უმ:

1752 წ. № 172. ....თფილელი ათანასი ასტრახანს ჩვენს საქმეზე გავგზავნეთ და თავის მოსვლამდის თავისი ნაიბობა მრაველს ქრისტეფორეს მისცა მეფემა და ჩვენცა...მეფეების ბძანებული ასე მაქვს და. ჩვენც ასე გაგვირიგებია“.

1756 წ. № 180. ქ. ჯვარის მტვირთველო ჩვენ მაგიერად ყოვლად სამღვდელოს ბატონს თბილელს ქრისტეფორეს მრავალი მოკითხვა, წმიდას მარჯვენას ამბობრება მოახსენოთ. ამ ხანათ თფილელობა გვინდა დაგიმტკიცოთ და მოგცემთ. ეს ჩვენი წიგნი რომ მოგივიდეს წამოუსლველი ნუ

დადგები, დედოფლის წამობრძანებას ნუ მოუცდი, შენ ახლავ წამოდი (აზის ბეჭედი).

1776 წ. № 194. (წერილი არსენ თფილელისა
...ამას მოგახსენებ: დიად დიდად პურზე
ნაკლები გახლავარ და მუშა მიდგას ეკკლესია-
ზედ და ფასით პურის სყიდვამ მე შემაწუხა და არ
შემიძლიან. გვედრები ერთი ოქმისწყალობა მოი-
ლოთ ჩემის ეკკლესიის ყმებზედა – მცირედის პურით
შემეწივნენ...სვიმონ მაღალაძე უბრძანეთ, რომ
ეს თქვენი ბრძანება მან აღასრულოს...დეკემბრის
ლ, ქორონიკონს უძღ. (თუ :უოდ:?) (1776 წ.)

ბატონიშვილის ალექსანდრეს ხელით სვიმონ მაღალაძე...როგორც რომ თფილელის პურის სია მოგი
ვიდეს ისე...იმის კაცებს გამოურთვი..ხათრს ნურა-
ვის შეუნახავ, დეკემბრის ლ. ქორონიკონს უძღ.

1764 წ. № 206. ე. ჩვენ ყოვლისა საქარ-
თველდასა პატრიარქმან...ანტონიმ ესე განჩინების
წიგნი...მეფის ირაკლის ბრძანებითა ასე რომე სა-
გინაშვილი მღვდელი სვიმონ ყოვლად სამღვდე-
ლოს ათანასის გაეზარდა და ზაალაშვილის იოანეს
ხუცის მემკვიდრედ ეყოთ და მისი და შვერთო და
ყოვლისავეზედ პატრონად დაედგინათ. მასუკან
თფილელს ათანასესვე მღვდლათ ეკურთხებინა და
როდესაც თფილელი ათანასე...მეფის ბრძანებით...
რუსეთში, წასულიყო მაშინ სვიმონ მღვდელიც და
ნიკოლოზ დეკანოზიც თან წაესხა. ამისა შემდგომად

ესენი ყოველნივე უკუმოქცეულ იყენენ და ისევ აქ მოსულიყვნენ და ყოვლად სამღვდელოს თფილელს ქრისტეფორესაც კრებულში ძმათა თანა აღერაცხა და მათთან შეერთო და მყოვარ ჟამ მშვიდობით ყოფილიყო სვიმონ სიონის კრებულისათანა და კრებულნი სვიმონისთანა. შემდგომად შელ(?) საბრჯითა ბოროტთა დასაბამისა ეშმაკისათა შური რაიმე შემოხდომილ იყო დეკანოზსა და სვიმონს შუა, ასე აღეტყინა რომელ ვიდრე ფეთის ყურამდეც მიაღწია და სამსჯავროში განცხადნა...მეფემ ამ შფოთის დასახსნელად აიღო და თავისი სახასო აზნაურშვილი სიონთა ღთიმშობელს შესწირა წერილითა. მაგრამ მაინც კიდევ შფოთი არ დაიხსნა შემდგომად მეფისგან ჩვენ გეგბრძანა ამა საქმის ვითარება ხოლო ჩვენ ვსაჯეთო (სვიმონი ისევ კრებულში დააბრუნეს სრულის უფლებით „ყოველსა შინა სამღვდელოსა და სჯულიერსა საქმესა“ და თუ ამის შემდეგაც ამბოხი არ დაწყნარდაო დამნაშავეს მღვდელობისაგან განვაშიშვლებთო“.

ხელი უწერია კუხ ანტონს რუსეთიდგან დაბრუნებისა ჩვენისა წელსა მეორესა“; მიტლოპოლიტს.... ქრისტეფორე და დეკანოზს სიონისას ნიკოლოზ.

1766 წ. № 220. ქ. ღმერთმან მართლ მსაჯულის ჳელმწიფის ჳირი მათს მლოცველს თფილელს ქრისტეფორეს მოსცეს. მერმე ამას მოვახსენებთ ჩვენს ხელმწიფეს: მოსესას ნაცვალყოფილს

არზა მოერთმევიანა ბედნიერის ჯელმწიფისათჳს და მოეხსენებინა თფილელს ათანასაზედ ჩემი თეთრი დარჩაო ბაღის ასაშენებელი. მოგეხსენებათ, თბილელი მაგ გვარის გხით არ წასულა, რომ მოესას ვერ შეეცყო იმისი წასლვა. თუ კი მაგისი ემართა რამე, რატომ არ მივიდა და არა სთხოვა და ან ჩემთვის არ ათქმევინა ი მოსესასი ეს მმართვეს და მიეცითო. მაშინ....მამის თქვენის დროს რომ იჩივლეს თფილელმა და მოსესას ბაღი გამოართვეს, თუ კი მაგისი დაედვა რამე, ან თეთრი რატომ არ გამოართვა და ან განაჩენი რატომ არ დააწერინა თუ კი იმაზედ დარჩა რამე, რადგან გვედავება. აქედამ თბილელის კაცი მივა, თბილელს წიგნს მივსწერთ. ღვთის ქვეშ შევაგდებ და თავის მღვდელთმთავრობას ვაფიცებ თუ მოსესასი შენზე დარჩა რამე მოგუწერეთ და ჩვენ მივსცემთ ...ახლა მოსესა გაღარიბდა, იმას ფიცს ადებენ; გაღარიბდა და დაიფიცავს და ფიცის ცოდვაც ჩვენ დაგვედება .....ფებერვალ ბ, ქორონიკონს უნდ. (176 წ.)

ერეკლეს მდივანბეგებისთვის გარდუცია:
„უსამართლობჳ არა მოხდეს რაო“. მარტს 3,
1766 წ.

განაჩენი მდივანბეგებისა: (რვა თუმანი, 8 მანეთი და ექვსი შაური დარჩაო თფილელზეო). ერთი უმოწმია :დარჩა ვიციო და რა ერთი – არ მახსოვსო. განაჩენი: „თუ მოსესამ თფილელს ქრისტეფორეს გული

აჯეროს, რომ ათანასე თბილელზე ჩემი ეს დარჩაო და არც მიპატიებიაო, რაც ფიცში ჩაიტანოს, ის ქრისტეფორე თფილელმა მოსესას უნდა მისცეს და თუ ვერ დაიფიცა, მოსესა ველარას შეუვა, მარტის 8 ქორონიკონს 1766“ აზის ხუთი ბეჭედი მდივან-ბეგებისა.

1670 წ. № 228, ახლო დროისა. ქ. ჩუენ:....

ქართლისა კათალიკოზმა: პატრონმა ქრისტეფორე მოგართვით ესე წიგნი თქვენ თფილელს ელისეს, ასრე და ამა პირსა ზედა: თრიალეთს რაც წალკელისა სამწყსოში სოფლები აშენდეს და შენობა ჩავარდეს ჩუენზე შორს იყო და თქვენთვის მოგვიბარებია. საწირავს გარდა ის რაც რამ იქაური გამოსაღებელი იყოს, სარჩულო ანუ დრამა – ნახევარს სვეტიცხოველს ნუ დააკლებთ და ნახევარი თქვენთვის მოგვირთმევია და ერთი ჩვენი აზნაურისშვილიც გვიახლებია. სანამდისი თქვენს ხელში იყოს ამ პირობას სვეტიცხოველს ნუ გარდაუხვალთ.“

1671 წ. № 230; ქ.: ჩვენ ბარათ:.. შვილთ:..

სულკურთხეულის ყაფლანისშვილებმა პაპუნბეგ მოლარეთ ხუცესმან ასლან, ვახტანგ, თამაზ, გიორგი ესე წიგნი მოგართვით სიონთ ღთისმშობელსა და თფილელს იოსებს ასე რომ ცოტას ხანს წარუთი და ბალახური აღარა დაგნებებოდა სამწყსოდ, მასუკან მოკითხული ვქენით, მახსოვარ

კაცი მოვახმევინეთ და მართალი შევიტყუეთ, რომ სიონთა ღთისმშობლის და თფილელისა იყო სამწყსოდ. ჩვენაც ასე დაგვინებებია, რომ ვერამ ჩვენმა სახლის კაცმა ვერა გამოსწიროს და ვერცა გამოახოს. ამასთან დმანელს კელი არა ჰქონდეს; როგორადაც ამას წინეთ თქვენს სამწყსოს ხუცეს ეხუცოს ისე ისაქმოს და თქვენის ბძანებით იმწყსოს (?) ქორონიკონს ტნთ. (აზის ორი ბეჭედი)

1730 წ. № 233 ახლო დროისა. „ქ. ჩვენ მთავარ ეპისკოპოზმა რომანოზ აღვაშენეთ ჩვენთა ცოდვათა შესანდობელად მცირე ეკლესია ქალაქსა შიდა ტფილისსა ადგილსა და მამულსა სამთავროს ღვთაების საყდრისა. ვინცა ვინ ჩემს უკან იყვნეთ მოადგილენი წესსა და რიგს აღასრულებდეთ, სამწყსოთან კელი არა ქონდეს, ქალაქი თფილელის სამწყსო არის....ამ ჩემს აშენებულს საყდარში ტფილელის უკითხავად და მის შეუნდობრად აქ ნურც დამარხვენ და ნურც აქორწინებენ, ნურცა მონათვლენ და ნურცა ვის ხელი აქვს.....დამჯელი თფილელი იყოს (აზის ბეჭედი) ჩვენ მთავარ ეპისკოპოზი კირილე ამის დამტკიცებული. (ხვეულად: კირილე“).

1715 წ. № 237; ქ. ჩვენ....კათალიკოზ პატრიარქმან დომენტიმ მოგეც ესე წიგნი ამ და ამა პირსა ზედა რომ შენი კეთილის მდომი ვიყო და არც სხვა ბეჩი და ეგისკოპოზი შენსა მერმიოს(sic).

თუ შენი დასაკლისი შევიტყო, რაც ჰელიდამ გამომივიდოდეს იმას ვეცადო, რომ ვერავინ მოგერიოს ბატონო თფილელი პავლე...არც შენს სანთელის მიცემას მოუდგე. „მერე სხვა ხელით“ ამას შუა იყოს ქრისტე, კაცთაგან წინამძღვარი დავით-გარესჯის ონოფრე“ (ქორონიკონს ტუგ. თუ;უზ:?)

№ 238, XVII საუკ. ხელით. ქ. ჩვენ..რუსთველ არქივისკოპოსმან პატრონმან მათეოზ ესე წიგნი მოგართვით თქვენ თფილელ ეპისკოპოზისა იოსებს ასე რომ სადამდის ან თქვენ ცოცხალი იყო და ან მე – ყოვლის წელიწადს სამს საპალნე ღვინოს მოგართმევდე დაუკლებლად და გაურჯელად. ამისად გასათავებელად მიმიცემია ხატი ღვთაების და მეფის არჩილის ბრძანებით მომირთმევია. ჩვენც (სხვა ხელით:) ასე დაგვიმტკიცებია: ოთხი საპალნე ღვინო მოგართოთ. (ხელმოწერილია).

1783 წ. № 239: „ქ. ესე წიგნი მოგეცით ჩვენ ბარაბიანთ იოანე მღვდლის სახლობამ დედამ შენმა მარინემ და შენმა ძმებმა ჯუარის მტვირთველმა ანდრიამ, მღუდელმა გოგიამ, რევაზიმ, პეტრემ და იოსებმა შენ ჩვენს ძმას დიმიტრის ასე რომე ლეკში დაკარგული იყავ და დაგიქსენით და და ქალაქს დიაკონათ მიგაბარეთ და იქ დაჰყავ რავდენიმე ჟამი, მოინდომე იქ ცხოვრება და

არც ჩვენ მოგიშალეთ და ნება დაგრთევით კეთილ ცხოვრებაში ან ახლა ღმერთმან მშვიდობა მოგცეს. რადგან შენ იქ სახლობა მოინდომე ჩვენის ნებით შენი მოდავე არავინ იყოს არც ჩვენ და არცა ჩვენი ნათესავნი. და ერთი ის სიტყვაც დავსდევით ერთმანერთან რომ ვინ იცის შემდგომ გაყრა მოგვივიდეს შენ შენი წილი უნდა მოგცეთ... (მოწამენი: ხირსელი მღდელი და მამამთავარი იოსებ, მღდელი და მამათმთავარი... და მე დიმიტრი მღვდელს დამიწერია). მიწერილი: რადგან დედას უფლება აქვს შვილზე და დედას და ძმებს ეს წიგნი მოუციით საცა გენებებოდეს იქ იცხოვრეო, ჩვენც ყოვლად სამღვდლო ბოდბელი დავით დედისა და ძმებისა სიტყვით ვამტკიცებთ ამ წიგნსა.

1752 წ. № 244. ე. ჩვენ მიტროპოლიტი

ათანასე მეფემ თეიმურაზმან მეფემ ერეკლემ რუსეთს ელჩად გამგზავნეს. რახანი ამათის ბრძანებით წაველ მე მოვახსენეთ ჩემდა ნაიბად დამეყენებინა ვინმე. იმათ ნება მიბოძეს ვინც გინდოდეს დაიყენე შენის ნებითაო. ახლა შენ მროველი ქრისტეფორე დაგაყენე და მეფეთაც ნება დამართეს ჩვენის საყდრისა მამულით შემოსავალი თუ საყდრითა და ან სამწყსოთი ყველა შენ დაგიმონე და მოგაბარე... მოვლას ეცდები... თუ რამ (მამული) წასდეს ამის გაკეთებასა. ქალაქის აბანოსი ქარვა-

სლებისა დუქნებისა თუ რასაც მამულისა რაც ამი-
ღია ყველას ჩემი ყაზბი უჭირავს ნავრუზამდი
როგორც იმ ყაზბში ეწეროს გაუთავე. ძირს არის
ოთხი დუქანა, იმის ქირას თქვენ აიღებდეთ და
ერთი ბანებზე ოთხი ამას გარდა კისის ჳეფს არის
მთელი ღვინო, ის მოატანინე და მოიკმარე. სხვა
ჩვენს სოფელში ან ჩვენი ნათესი იყოს იმისი მო-
სავალი ან ღალა იყოს ესენი აიღეთ და ყველა
მოიკმარეთ. რომელი შენგან შეიძლებოდეს კრებუ-
ლის შოვას ეცადე და ეკვლესისა ნავრუზს უკან
რაც ქალაქის მამულისაგან აიღო რაც ან თქვენ
ხარჯსა ან სტუმრისას ან რათაც ფერათ დანა-
ხარჯს გადარჩეს ეკვლესიასთვის შეინახე. თუ
სიკვდილი არ მეწია, წამოუსლველი არ დავდგები,
თუ სიკვდილი მეწიოს მეფემ და პატრიარქმან ვი-
თაც ინებონ ეგრე განაგონ. ჩემი და დამიგდია
ორის მომსახურითა. შენ იცი რაც მოუვლი და
გაადლებინებ. (აზის ზეჭედი).

1720 წ. № 280. ....ესე, წიგნი: მოგართვით
ჩვენ მიტროპოლიტმა პართენ თქვენ წა უბიწოსა...
სიონთ ღვთის მშობელსა და მისსა ტახტსა ზედა
მჯდომარეს ტფილელ მიტროპოლიტს ბატონს
პავლეს და ყმათა და კრებულთა ყოველთავე მისთა
ასე და ამა პირსა ზედა, რომე ჩვენ პამფლიის
მიტროპოლიტი ვიყავით და მივედით საქართველო-

ში ყველამ ვინმე ქრისტიანეთა ჯელმწიფემა, დიდმა და მცირემ, კათალიკოზმა, მიტროპოლიტმა და ეფისკოპოზმან და დარბაისელთა შეგვიწყალეს და მის რიგად საბოძვარი გვიბოძეს, გვინდოდა რამე ჩვენს ქვეყანას ვწავსულვიყავით, მაგრა კურთხეული ჩვენი პატრიარქი ანტიოქიისა მიცვლილიყო და მას უკან ჩვენ ვეღარ წავედით იქით მერმე მოვედით თქვენთან და შემოგებვეწენით თქვენს სამწყსოში მაღლა მთაწმიდას თქვენის ნება დართვით და თქვენის კრებულის ნებადართვით, რადგან თქვენის პატიოსნის საყდრისა და თქვენი სამწყსო იყო ჩვენ მოგინდომეთ და დავდექით აქ მთაწმიდასა და რაც ჩვენის ჯელიდამ გამოვიდეს ამ ადგილსა და საყდრისა გაკეთებასა და აშენებას ვეცადოთ...არც თქვენი და არც თქვენი საყდრის გარდაუვალი საქმე ვქნა...დაიწერა ჯელითა დეკანოზის გაბრიელისათა. (აზის ბეჭედი მეფისა და ბერძული წარწერა აქვს).

III. სიგლები მანგლისის ტაძრისა.

1699 წ. მაისის :კვ: № 29. ....ქციწსა და ალგენს შუა, ორი ომისი და ჰველთა, კიდევ თქვენ და დმანელსა სამწყსოზედ სარჩიელი გქონდათ და ბატონიშვილს კათალიკოზს გაესამზღვრა....დაიწერა ხელითა მგალობლისა იორამისათა (ამ სიგელს აძლევს კათალიკოზი იოანე)

1670 წ. ახლო დროისა № 34. ...ოდეს:. განაგებდა:. სამეფოსა:. და ტახტსა მამისა თვისისათა ძე დიდისა მეფისა შაჰნავაზის ძე ღვთის მოყვარე სახელოვანი და სახელლდიდი მეფე გიორგი ჟამსა მას თჳსსა შემოსწირა მანგლისისა ღთისმშობელსა და ძელსა ცხოველსა, სამსჭვალსა თრიალეთზედ და სოფელი მეთრევანი და ჩვენ ფრიად ცოდვილმან... ქსნის ერისთავის სახლისა ძემან მანგლელ მთავარეპისკოპოზმან ევდომოს გავბეგრეთ და გამოსაღები დავსდევით ასრე – ამაზე ვერამ ეფისკოპოზმა ვერ მოუმატოს და ვერც დააკლოს. უნდა გამოიღონ მოვიდეს თუ არ მოვიდეს ოცი კოდი ანეულის გუთანზე და ოცი შემოდგომის გუთანზე. რამდონიც გუთანი შეეზას, გუთნის თავს ორმოც-ორმოცი კოდი პური რასაც კოდით თრიალეთზე მეფისათვინ იღებენ იმ კოდით; სადაც უნდა იქ მიიტა-

ნოს. ნაქურდალი ხუთეულად უნდა ზღონ. საბა-
ლახე როგორც თრიალეთზე იღების ისრე იმ წე-
სით გამოიღონ; ულაცი თუ იქ ტკბილი მიიტანოს
მანგლელმა ამათ უნდა მიტანონ(?) და მას გარეთ
ერთი გზა ულაცი სადაც მანგლელს იპრიანებოდეს
სთველზედ იქ გაგზავნოს. თავის გასატეხი კარი
მანგლელს აბაზი მოურავს ფური. თუ მიაბაროს
ბატონმა ორი ლიტრა – ერბო ფურზე და კამბერ-
ზედ ერბო ლიტრა სამი. თუ საყველეთ მიაბაროს –
კამბერზედ ლიტრა ყველი თორმეტი. თუ ჰელმწი-
ფე ჩამოუდგეს – ცოტა სამასპინძლოთ შემეწევენ.
მას გარეთაც ღალა არც ნახირისთავი, არც კოდის
პური არ ეთხოვებოდეს, არც გუთნის ჯუნა.
რომელმანც ეფისკოპოზმან ამაზედ მიუმატოს ჩვენ-
თამც ცოდვათაგან განიკითხვის. ქ. მოურავს უნდა
მისცენ საჩექმე მორჩილ---შაურ, მოურავი, შაური
მამასახლის. სხვა რაც წესი და სამართალი მოურავსა
და სამამასახლისოსა თრიალეთზე იყოს ის ქნან.

1713 წ. № 35. „.....დიდად სახელოვანის

და წამებულის მეფეთ მეფის გიორგის ნამსახურმა
და ყანდაარს თან ნახლმან საჭეთ მპყრობელმან
მანგლელ მთავარ ეპისკოპოზმან დოლენჯისშვილმა
ბატონმა არსენ ესე საბოლოო სითარხნის წიგნი
გიბოძე თქვენ მანგლისელებს მოყალნებს ღალის
სითარხნეს გვეაჯენით, ვისმინეთ...და ღალა ამო-

გიკვეთეთ და ერთის დღის ჯვნა დაგადევით; გავ-
სინჯეთ ღალა არაფელი არა შემოგვივიდოდა.
სულ თარხნებს მამულები შემოეყიდნათ; სარჯლის
მეტი სარგებელი არა ქონდათ; ამ ერთის დღის
ჯვნას უფრო სარგებელი ქონდა; ამისთვის ღალა
ამოეკვეთეთ. ვინცა ვინ ხარისხსა ამასზედა დაბძან-
დეთ თქვენც ასე დაუმტკიცეთ.“

1693 წლის ქორონიკონს მოხსენებულია მთა-
ვარეპისკოპოსი (მანგლელი) დოლენჯიშვილი ნიკოლოზ
(იხ № 36).

XVIII საუკ. ხელით: „----ეფისკოპოზმან ჯავა-
ხისშვილმან---ჩვენის.. საყდრისა: საყდრისა: ერთ-
გულ---რა ჟამს ძეს რა ჟამისა. ძმისა---...ასრე
რომე ძველათგან მანგლელელებისაგან თარხანი იყა-
ვით და ჩვენც დაგვეაჯენით...და გიბოძეთ სითარ-
ხნე ამგიკვეთე ღალა“...ხვეულად მანგლელ ეფისკო-
პოზი გაბრიელ“.

1718 წ. ახლო დროისა № 91: ქ. ღმერთმან
ბედნიერის ხემწიფის ჭირი და სატკივარი მისცეს
მაგათ ფეხთა მიწამტვერს დავითს და იმის ძმებს.
მერმე ამას მოვახსენებთ ბედნერს ხელმწიფესა,
ღმერთმან ხომ იცის, დანაშაული არა გვაქვს რა
სამსახურის მეტი. ახლა მანგლელმა თქვენი წყა-
ლობა და გასამართლებული მამული წამართო და

საყდარიც დამიკლიტა და დეკანოზიც წააყვანინა. თუ დანაშაული გვაქვს რამე ჩვენი თავიც მაგათ პირის სანაცვლო იყოს, თუ არა-და რატომ დაგვემართა, რა დანაშაული გვაქვს:

ზედვე დაწერილია განკარგულება ვახტანგ მეფისა: „ქ. შვილო: მეფევ: ბატონო ბაქარ! მერმე ეს არზა კორკოტიშვილებმა მოგვართვა. მაშინ ხომ თქვენ გაარიგეთ. რატომ დაშლიან სადროსან საყდრის დაკლეთა და ან დეკანოზის დაჭერა ესეც უმართებლო უქნია მანგლელს, დეკანოზიცა ააშვებინეთ და ნურც რომელიც სამართალში გიქნია იმას მოუშლით“. ხვეულად: „ვახტანგ“.

1706 წ. № 99. მანგლელი ტფილელს სამწყსოს დარბაისლისნიშანზე და საწირავზედ ეცილებიო და ჩვენის კრებულით ეს სამართალი უყავით: რაც თფილელის სამწყსოში დარბაისელი იყოს და მოკვდენ, სვეტის ცხოველის ნიშანსა და საწირავს გარეთ ის სხვა არის და იმის გარდა თუ ტბილელის სამწყსოში და სამწყსოს საყდარში დაემარხოს ნიშანი და საწირავი ქვეშაგები და გარდასახურავი ყველა ტფილელმან და სიონთა ღვთისმშობელს უნდა მიეცეს და თუ მანგლელის სამწყსოს საყდარში დაემარხოს და ტბილელის სამწყსო დარბაისელი იყოს მანგლელის სამწყსოში დაემარხოს – ნიშანი ტბილელს და გარდასახურავი ქვეშაგები აბრამის ტაბლა მანგლელს. ამისნი მოწამენი წინამძღვარი ონოფრე, სახლთხუცესი რევაზ; სულმცხეთელნი ამისნი

დამსწერნი. თუ მანგლელის სამწყსო თფილელის
სამწყსოში დაემარხოს, როგორც მანგლელს გაუ-
რიგეთ ისე ტფილელმა აიღოს.“

IV ალავერდის ტაძრის სიგლები.

1721 წ. № 42. ქ. ნებითა: ღვთისითა:.....ჩვენ დიდის ირანის მაღლის ხელმწიფისაგან შვილად აღზრდილმან, ქართლის უფლისწულმან და კახეთის მპყრობელმან მეფეთ-მეფემან და კელმწიფემან დავით იმამყულიხან და თანამეცხედრემან ჩვენმან ერანის ეთიმადავდეს დამან და ერევნის ბეგლარ-ბეგის ასულმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან ახრიჯან ბეგუმ და სასურველმან ძმამან ჩვენმან ბატონისშვილმან თეიმურაზ და პირმშომან ძემან ჩვენმან ალექსანდრე მაჰმად მირზამან და ლევან ალიმირზამ ესე უკუნითი უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცე შეურყეველი და უცვალებელი სიგელი და საფიცარი გკადრეთ და მოგახსენეთ თქვენ დიდსა შესავედრებელსა და მფარველსა ჩვენსა დიდებულსა მთავარმწამეს წმინდანს გიორგის: თვალივს, ხარჭაშნოს და ამას ზედა მჯდომარესა ჩოლაყაშვილს ხარჭაშნელ ეფისკოპოსს ბატონს ნიკოლოზს ასე და ამა პირსა ზედან, რომე თქვენს სამწყსოში გარიგებული ასრე ყოფილიყო ჩვენთა მამაპაპათაგან, რომე მსახურს კაცს ცხენი სდებოდა საწირავი და მოყალნეს კაცს და ვინც ცო-

ლიანი მოკვდებოდა თიანეთში თუ სადაც თქვენი სამწყსო ჯარი საწირავად მოერთმევიანა აწე ჩვენ შეწირულობა და ჩვენთა მამაპაპათაგან გარიგებულნი არა მოგვიშლია რა, არცა რა გამოვიტეთა თჯნიერ ამის მეტი, რომე თიანელნიც შემოგვეხვეწნენ ამას და ჩვენც ასე გაუგონეთ ასე და ამ რიგად რომ დიდს ომში ჩვენს წინ, თუ ჩვენს ძმასთან ამ რიგად მტრისაგან თქვენი სამწყსო თიანელი კაცი მოკვდეს, თვითანაც დაიკარგოს და ცხენი თუ იარაღიც დაეკარგოს, მსახური თუ მოყალნე იმის თანა კაცს ჩვენც შეუალიეთ საწირავი და ნულარც ბატონ ხარჭაშნელები საწირავს ნუ სთხოვენ, ნურც არას გამოეკიდებიან. ამას გარდა ან მგზავრად მავალი მტერმან მოკლას, ან თავის სახლში თავს დასხმით, ან ახმეტას მოკვდეს და ულაყობაში ამ გვარის მკვდრის საწირავი არც შეგვალებია და ნურც ვინ თიანელი კაცი ამაზედ ხარჭაშნელებს ალაპარაკებს და როგორც კვლავ ემსახუროთ ისევე მსახურონ და საწირავი მიართონ მსახურმაც მოყალნეთაც და ამა ჩვენის ბრძანების მომშლელად არავინ გვიბძანებია ჩვენ თიანეთათვისცა ამ რიგად წიგნი გვიბოძებია...თიანეთის მოურავნო და სხვანო წერლნო(?) მოხელენო, ნაცვალნო და ერთობილნო თიანელნო ესე ჩვენგან გარიმოხელენო, ნაცვალნო და ერთობილნო თიანელნო ესე ჩვენგან გარიგებული რიგი და გარჩევა თქვენცა ასე გაიგონეთ და

გაურიგეთ და მიზეზობით და უსაქმოს ლაპარაკით ნურავინ მოუშლით ...სიგელსა ამას ...კარის ჩვენის ვექილ ვეზირნი და სხვანი მოსაქმეთა. ვითა ფარვანსა ამას ჩვენსა შიგან გაგვერჩიოს თქვენც ასე დაუმტკიცეთ...დაიწერა...ქორონიკონს უთ. ოკდომბრის 20 ჯელითა რუსთველ მიტროპოლიტის ჩერქეზის ძის ნიკოლოზისათა...წარწერა: ამტკაცებენ „რაგვარადც ბატონს ბიძაჩვენს გაურიგებია“. ერეკლე და მეუღლე მისი ანნა და სასურველი ძე უფლის წული ვახტანგ, ძიძის ძე (ბიძისძე?) ასანმირზა, წესამე 7 მეფობისა ჩვენისასა თიბათვესა ქორონიკონს :უზ: 1719? მდივანის ოთარის ჯელითა.

1786 წ. № 49.....თქვენ რომ ხახუისა ღვთის-მშობელი გაბარიათ ის ხატი შუამთის ეკკლესიის არის....ამაზუნდ ყოვლად სამღვდელონი ეპისკოპოზნი მემოწმებიან თვის დიკასტრიის წიგნი მაქვს პაპის ჩვენის მეფის ერაკლეს წიგნი...(აზის ბეჭედი და მერე წარწერა: ქ. გლახაკი ეპისკოპოზი ნეკრესისა (დოსიუოს?). მდაბალ ეპისკოპოზი რუსთველი კირილე (ეს სიტყვა ხუცურ ასომთავრულად).

1752 წ. № 53. ქ. ჩვენ მაგიერად. კახეთში. ვინცა ეფისკოპოზი ბრძანდებით ასე მოგეხსენოსთ ბატონი ალავერდელი და ნეკრესელი რომ გრემს ენისელზე ლაპარაკობენ დაუსხედით და სჯულიერის

წესზე სამართალი უყავით და გაარიგეთ, რომ რაც თქვენ სამართალსა იქით, ჩვენც იმ რიგად დავამტკიცებთ ივნის ია. ქორონიკონს უმ. ყვარელში რომ ენისელები არიან გრემში რომ ენისელები არიან და ჭიაურზე ამათზე სამართალი უყავით სჯულიერი. (აზის ბეჭედი ერეკლესი).

1735 წ. ახლო დროისა. **№ 56.** ქ. ჩვენი: ბძანება: არის ენისელთ მოურავო და თარხანო და სულხან და ვინც ენისელის მოხელენი იყვნეთ ნაცვალ და ასისთავო და ენისელო, თქვენც იცით, მკვიდრი ბატონის ალავერდელის სამწყსო ხართ, რაცა უნდა ხიზნათ იყვნეთ ამისი მამამთავრობა ისაქმოს და რამიც ამათ აიღონ რაც ყოფილიყოს ძველათგან რაც ქართველი იყოთ ჯულის წესით ქართველობით ძველათგან ასე ყოფილა“

1788 წ. № 76: „მისის უწმინდესობის დიკასტერია მოგიწერთ ჩალოყაშვილო ბატონო ნოდარ. მერმე გავიგონეთ, რომ მაგ ახმეტას თქვენს ეკკლესიაში ალავერდელს არ იხსენიებთ და არც ალავერდელის მღვდელს ამოქმედებთ და შენს თავად ვისაც მღვდელს გინდა მოიყვან და დაადგენ და ამბობთ სადმე, რომ ალავერდელის ეკკლესია არ არის, კათალიკოზისა არისო და კათალიკოზს იხსენიებთ: ჩვენ ეს დია დამტკიცებით ვიცით, რომ არას დროს კათალიკოზს: ახმემეტაფი საყდარი არა

ჰქონია, არც სამწყოსი ყოლია მანდ მსახლობელთ ერწოელებს გარდა და ესეც სწორე დაჭტია რომ რომელისაც ეპარხიის ეფისკოპოზი გარდაიცვლება, მანამ სხვა ეფისკოპოზი დაჯდება, ამ ეპარხიას სამწყსოს კათალიკოზი გაუძღვება და კათალიკოზს მოიხსენებენ იმ დროს. ჩვენ კიდევ ესეც სარწმუნოდ და ჭეშმარიტად ვიცით და დამსწრენიცა ვართ ეგ ეკკლესია რომ აშენდა იმ დროს ზენონ ალავერდელი ცოცხალი აღარ იყო და ალავერდელის სამწყსოს კათალიკოზი მარუვდა და კათალიკოზს იხსენებდენ და კათალიკოზის ბრძანებით ნეკრესელმან აკურთხა ეკკლესია; კიდევ ალავერდელი ნიკოლაოს რომ გარდაიცვალა ალავერდელის სამწყსო კათალიკოზს ეკითხებოდა და კათალიკოზს იხსენებდენ, მაგრამ ამის მიზეზით სამწყსო და ეკკლესია არ წართმევიან ალავერდელს არც წაერთმევა და ვერც შენ წაართმევ: ახლა რადგან იმისმა სიმაღლემ მეფემ და იმისმა უწმიდესობამ მეფისძეს ანტონის უბოძეს ალავერდელის ეპარხია და ალავერდელ მიტროპოლიტობა და დღეს ყოველს ადგალს და საალავერდოს ეკკლესიასა და სამწყსოში ყველგან ის იხსენება და მანდაც იმას უნდა იხსენებდეთ და მღვდელიც რადგან ის აქა არა ბძანდება იმის მოადგილეს არხიმანდრიტის იოანეს ბრძანებით და გამორჩევით უნდა დაიდგინებოდეს, ამისთვის რომ ეგ ეკკლესია ალავერდელისა არის და ახმეტაში კათალიკოზს არასდროს არც საყდარი ჰქონია და არც

სამწესო ჰყოლია და რაც კათალიკოზი მანდ ხსენებულა. ჩვენგან ეს დია მძიმედ არის მოსაკითხავი, რომ შენისთავით ეკკლესიისთვის მიგიცია და ამ გვარი საქმე შენს თავად და ჩვენს უკითხავად აღგისრულებია, მაგრამ ამ დროებში დია მოუცნელი ვიყავით და დავიდუმეთ და გირჩევთ რომ ამ გვარ საქმეებში აღარ გაერიო, თორემ კანონითა მამათათა დია მძიმედ დიისჯები, ახლა კი დაგვიდუმებია რადგან უგუნურებით და უცოდინარობით მოგვლია მაის კზ. წელსა ჩღპჭ. მდაბალი მიტრაპოლიტი თფილისასა გერმანე (ბეჭედი) სვეტიცხოველის დ....დეკანოზი (ბეჭედი) უღირსი ხუცესმონაზონი (ბეჭედი) მწიგნობართ წინამძღვარი (ბეჭედი).

მიწერილია: „თუ სარწმუნო ნიშანი და საბუთი გაქვს რამე იმის უწმიდესობის დიკასტერიაში გამოაცხადე თუ არა და ეს ასე აღასრულე“ აზის ბეჭედი გერმანესი.

1749 წ. № 78. „...ჩემქვეშეთამა საყმთა შინა ქვრივთა თავისის მეუღლისაგან დანაშთენთა საქონელთა გენახმიწათა მიღება ვითარცა წეს არს საქართველოსა ან ვიგულე და გავიხილე შევიმცენ და ვისწავლე წმინდათა წერილთაგან რომელთა არა ჯერ არს და შემოურვებელ სახიერისა მეუფისა ესე წესი, რომელ დაუცავთ საქართველოსა შინა ამიერის კაცი აღესრულის მის ვისი მე მონა

უწულოდ ქვრივი დაუტევის ერთისა გინა ორისა
ასულისათა მყისსა მეპატრონისა მისისა მტარვალნი
მოიწევიან და მიუხმენ საქონელთა, ვენახ-აგარაკთა
და ყოველსავე რაცა დაშთომია მეუღლისაგან და
მით დაუტეობენ უმეტეს მშვიერთა, შიშველთა და
უმოწყალოთა. ვაი დიდი ესე უმოწყალოება შემა-
წუხებელი ღვთისა და მკვლელი ზა(?) ოქროვანისა
ტკბილ ნაკად მცენებულისა ინესი ხოლო
მე მონა შენი სახიერო შეწევნითა შენითა არა ვი-
ნებებ და განვაწესებ ჩემისველისა ქვეშეთთა საყმო-
თა შინა ამა წესთა ბრძანებითა ღვთისათა ჩვენ
ყოვლად ნეტარი აბა ალავერდელი ენდრონიკაშვი-
ლი უფალი ნიკოლოზ მოგიმცნებთ კარისა ჩვენისა
მოხელეთა და ყოველთავი მოსაქმეთა, რათამცა
ისე მცნება მტკიცედ იპყრათ რომელ აღთქმანი
არიან წელსა დაუსაბამოს ღვთისა ჩვენი და თქვენი
საცხოვნებელი და მიზეზნი კეთილისანი და მისცე-
ნით ესე წერად ძეთა თქვენთა და მის ძეთა თქვენთა
დაუმტკიცენით, რომელ არიან ესე სადაცა და რ...
ადგილს წმიდის გიორგის ყმა იყოს და ჩვენი სიტყ-
ვა გავიდეს იმ ადგილს ბეითალმანობა ამოგვიკვეთნა
ყოვლითურთ ესე ვითარებ რომელსაც ჩვენსა საყ-
მოში კაცი მოკვდეს ჩვენი ყმა და ქვრივი და ვაჟი
არ დაუშთეს და იმ ქერივს იმ მამულზე დგომა
უნდოდეს ვინც იმას ვენახი, აგარაკი, მიწა და სა-
ქონელი წართოს შეჩვენებულმც არს. თუ იმ
ქვრივს ქმარი არ უნდოდეს, თავის მეუღლის მა-

მული მოუშლელად ქონდეს და რაც გამოსაღები ედოს იმ მამულს მსახური იყოს თუ მოყალნე იმ გვარი ყალანი გამოართოს მოხელემ და მამულ საქონელი მოუშლელად ქონდეს და ვინც მოუშალოს შეჩვენებულ იყოს. ქვრივს თვის ნება ქონდეს. თუ უნდოდეს ზედ მამულზე ქმარი შეერთოს სხვის ყმა იყოს თუ უმამულო ჩვენი ყმა მამულიანი(?) თუმც(?) იქნება(?) იყოს გამოსაღები გამოიღოს და ჰქონდეს თავისი მამული თუ რომ არ ინებოს და სხვაგან განქორწინდეს, რაც თავის მეუღლისაგან საქონელი ადარჩომოდეს იმ საქონელმა დააქ(ორწინოს?). რაც თანმოყოლოდეს მზითევი გამოჰყვეს და თვისი სათავნო და სხვა რაც საქონელი დარჩეს და მამული ჩვენთვის მოვიდეს ვინც ქვრივი აე წყალობით არ იმყოფოს შეჩვენებულ იყოს მამულში სადაც კაცი მოკვდეს და დედაკაციც და მათ ერთი გინ ორი ქალი დარჩეს, თავის მამული ნუ მოეშლება ნურც თავის მამის დაედის(?) (დედის) საქონელი გამოერთმევა იმ მამულმა და საქონელმა გაზარდოს და შეინახოს და დაქორწილოს და გამოსაღები რაც ობოლსა და ქვრივს შეფეროდეს ისე გამოერთოს და როც ქმრის დრო მოუვიდეს თვით ნება იყოს თუ ინებოს და შეერთოს და თავისავ მამულზე იყოს მოუშლელად და თუ ინებოს სხვაგან იქორწინოს, თავისავ მამულიდამ და საქონელიდამ დაქორწილდეს და მზითევი გაყვეს როგორც რომ შეეძლოს

იმ მამულსა და სხვა რაც საქონელი დარჩეს და მამული ჩვენთვის მოვიდეს. ვინ უწყის, თუ კაცი ღარიბი იყოს და იმის საქონელს ქალის შენახვა და დაქორწინება არ შეეძლოს მამულის გაყიდვა დაგირავება არ იქნება ამისთვის რომ საყდარისა არის ქვრივი და ობოლი ამ წესით იყოს. გლეხი მოხდეს თუ აზნაური ვინც ამ წესის შემლად იკადროს ფეჩვენებულ იყოს თუ რომ აზნაურიშვილი დარჩეს ქვრივად უშვილოდ ან ობოლი ქალი, იგიცა ესრეთ თავისი ნება ქონდეს, ზედ ქმარი შეერთოს და თუ ნება ქონდეს უქმროდ იყოს და ყმა იმსახუროს მანამდინ ცოცხალი იყოს და რახან მოკვდეს თავის მამულმა დამარხოს და თუ დაკარგოს(?), დაიკარგოს(?) თავის მამულმა დაიხსნას. ასრე გაგვირიგებია და ვინც ეს რიგი მოშალოს შეჩვენებულ იყოს და თქვენ ჩვენნო შემდეგნო ალავერდელნო ესრეთ დაამტკიცეთ ეს ჩვენგან გარიგებული საქმე ღთის გულისათვის. თქვენ ჩვენნო აზნაურიშვილებო თქვენს ყმაშიაც ასრე უნდა გარიგოთ. რადგან ჩვენ ეს რიგი დავიდევით, თქვენც ასრე ყოფდეთ....მოხელე ვარ რათა მათცა (ე. ი. მეფეთაცა) ესრეთ დაამტკიცონ. ესე წიგნი მოგართვი წინაშე შენ მოწყალისა ღვთისათანა მოწმებითა და ჯერჩინებითა ჩვენისა კარისა მოხელეთა სუსანის ძის სახლთხუცესი პატასითა ჩვენის ბოქაულთ უხუცესის ანდრონიკეს ძის ფარმუზისათა, მგალობლისშვილის მდივანის გიორგისათა, მისივე

სულხანიშვილის მეღვინეთ უხუცესის ...და ყოველ-
თა კარისა ჩვენისა მოხელეთა ესრეთ ვინებეთ და
განვაგეთ ჩვენის საყმოს განწესება ჟამთა...საქარ-
თველოს მპყრობელის მეფისა თეიმურაზისა და ძისა
მისად კახთ მპყრობელ-მმართველისა ირაკლისა-
თა, ვიგულეთ, ვისიტყვეთ და დავამტკიცეთ...
მარტსა :ა: ქორონიკონს აქეთ ქორონიკონსა ჩღმთ,
ქართულსა უღზ.

1764 წ. № 79. ქ. ჩვენ სრულიად საქართვე-
ლოს მეფემ ირაკლიმ ესე განაჩენი დავდევით ამ
რიგათ. ძველათგანვე ჩვენთა ჩამომავლობათა მიერ
მათი ყოვლად სამღვდელოობა არხიეპისკოპოზი
ალავერდელი დიდათ გაპატიოსნებული არის სხვა-
თა საქართველოთა ყოვლად სამღვდელოთაზედა
და უმეტესი პატივი მისცემდეს. ახლაც წინასაქმე-
თაებრ განგვიახლებია ვინცა ვინ ეკისკოპოსნი და
სამღვდელოთა დასნი და ერისაგანნი თავადნი და
აზნაურიშვილნი ბრძანდებით და იმყოფებიო ნურა-
კაცი ამ ეკკლესიის ყმასა და სამწყსოში სამღვდე-
ლოს საქმეს ნუ ჰვლყოფთ და ნურც არა რა საქმეს ში-
ლნად გაერევით ეგრეთვე ამ ეკკლესიის ყმაში
ნუ რასა საერო და საღმთოცა ნურა რომელსამე
საქმეში ნუ გაერევით თვინიერ ჩვენის ბძანებისა
კიდე რომელსაც ჩვენ სახელდობრივ არ უბძანოდ
ანუ კადროდ სამღვდელომ ალავერდელმა სასაქმოდ
არ დაიპატიჯოს ვისმე რომელიც ამ ჩვენს
ბრძანებას უარყოფს ეს ყოველმა სამღვდელოება

და საერომ იცოდეს დიად დიდათ გვეწყინება და პატიჟსაც მიიღებენ სამღედელონი კანონისაებრ და საერონი სამართლისაებრ. ამაზე ყოველი კაცი ფრთხილად იყავი. აღიწერა აპრილს იდ, ქორონი-კონს უნბ.

1612 წ. ახლო დროისა, № 81: „...მეფემან:

პატრონმან: თეიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩემ-მან ღვთის მოყვარის ქართველთა მეფისა ასულმან დედოფალმან პატრონმან ხვარაშან და პირმშომან ძემან ჩვენმან პატრონმან დავით ესე მტკიცე....
კელითწერად ი მოგახსენეთ თქვენ ორ კერძოსა შესავედრებელსა ჩვენსა ცათა მობაძავსა საყდარსა ალავერდს დბ მას შინა დიდებით აღმართებულსა წმიდას გიორგის და თქვენსა საჭედ მპყრობელსა ამბა ალავერდელმა თავარებისკოპოზსა სულიერს მოძღვარსა ჩვენსა ზებედეს ასე რომე რომელსაცა თქვენს სამწყსოს კაცსა დიდსა გინა მცირესა სჯულიერად და სამართლად წმიდის სჯულის კანონით გამოენახნეთ მოკითხული ვქნათ და თუ ემართლებოდეთ ჩვენ თქვენ მოგიდგეთ ვითარ იგი ჯერ არს მართლ მორწმუნეთა მეფეთაგან სანამდის თქვენ შენდობა არ უბოძოთ არც ვინახვინოთ რასაც ემართლებოდეთ იმ გვარად მოგაკითხვინოთ თანა შემწე გეყოთ. ნაბიჭვრის საქმეზე მოკითხული ქენით და როგორაც სამართალი იყოს იმ გვარათ მოკითხეთ აზნაურიშვილისა ასრე ყოფილა ეფის-

კოპოზს შეუნდობლობის წიგნი შეუგდია აზნაური-
შვილს თავი მოუდრეკია ეპისკოპოზისათვის გარდა-
უწყვეტია და გათავებულა თემის კაცის ნაბიჭვარი
და დედა ეფისკოპოზის კელთ არის სჯულიერად
განაშორებენ მეძავს კაცსა და---და თავი ვინმე გაუ-
ტეხოს, ეპისკოპოსმა სამართლიანად ვითა სჯულის
კანონში ეწეროს ისრე (მ---უანს და სხვა---თაგან
დამტკიცებ იყოს ----- სხვა მოხეულია).

1685 წ. ახლო დროისა № 82. (შეადრე № 83)

„ესე წიგნი და პირობა მოგართვით ჩვენ სულ-
ერთობით ჰქონდრეთა ჩოლაყაანთ ყმამა ასე რომ
სარჯულოზედ იარებოდით და აქაც მობმანდით და
მრავალი სჯულის გარდამავლობის საქმე ჩვენში
თქვენგან მოსაკითხავი მოზრმანდით და გვიმწყემსე
და მართლმადიდებლობაზედ დაგვამტკიცენ და
დღეისუკან თუ ჩვენში ან ქადაგი ვინმე გამოჩნდეს
ან მარხვა ვინმე ჭამოს თუ შევიძლოთ გარდახდე-
ვინებას და მოშლას ვეცადოთ და თუ არ შევიტყოთ
მოგახსენოთ თქვენ მოზრმანდით და რომელიც
ჯურუმდი და გარდაცდევინება გეპრიანებოდეთ თქვენ
გარდააყდევინოთ და თუ არა მამამთავარი გამო-
გზავნოთ და თქვენის ბრძანებით ისე გაარიგოთ
საქმე ამისი წინააღმდეგომი კაცი არავინ იყოს.
ამისა და გასათავებლად მოგვიცია ღმერთი და
თავდებად და მოწამედ ჩვენი ბატონები ††††

1701 წ. № 91: ქ. ნებითა: მღთისითა. ჩვენ, მეფეთ მეფემან და თვით ჳელმწიფემან პატრონმან ბატონის მეფის თეიმურაზის ძის ძემან მეფემან ნაზარალიხან მიგაბარეთ ჩვენს მამაპაპათ სასაფლაოსზედ მჯდომარეს ჩოლაცაშვილს ამბა ალავერდელს ბატონს ნიკოლოზს და ვახელით ამ მურრას ხატების მოღარეთ წმიდის გიორგის ალავერდას ყმას მგალობლისშვილს მღვდელმონაზონს იოსებს რითა (სიათა სიითა) მივაბარეთ: არის: ქ. მაცხოვრის ხატი... ქ. ხახულის ღვთისმშობელი ქ. ორთუბანის ღთისმშობელი...ქ. მსწრაფლ შემწისა ღთისმშობელი... ქ. ყვარელთა ღთისმშობელი... ქ. ბერძნული წიგნი შვიდი: რუსული... ესენი ღმერთმან დიდხანს აცოცხლოს ბატონის ალავერდელისათვის ნიკოლოზისათვის მიგვიბოძებია და იმას უკან იოსების მგალობლისშვილისათვის და ერთობით წმინდის გიორგის ალავერდისა აზნაურისშვილებისათვის მიგვიბარებია. ერთი ამასთან ნუსხა ალავერდელისათვის და საყდრიონთათვინ მიგვიბარებია. ეს ნუსხა ჩვენის მდივნის მწიგნობრის თუმანისმვილის შიომის დაწერილი არის მკათათვის კ. ქორონიკონსა ტპთ.“

1701 წ. № 92. ქ. ესე წიგნი გიბოძეთ ჩვენ.... მეფემან ერეკლე წოდებულმან ნაზარალიხან თქვენ მოძღვართ მოძღვარს პართენის და ვინცა ვინ მოძღვართ მოძღვარი კაცნი იყვნეთ ხახულისა ღთის-

მშობელის ყმანი ასე რომელს უკურთხეული ბატონი პაპა ჩვენი რომ გარდავარდნილიყო მაშინ ჩვენი შურისა ხატები კახურის მონასტრებისა და ხახულისა ღვთისმშობელი ესენი სვეტიცხოველში მიეზარებინა ასე ებძანებინა რომ თუ ღმერთმან ჩვენს შვილს და შვილის შვილს ჩვენი სამკვიდროს მოსლვა და ბატონობა ეღირსოს იმას მიათვითო. ახლა ჩვენ ბედნიერმა ხელმწიფემ ქართლის ბატონობა ჩვენ გვიბოძა და მოვედით ეს მურასა ხატები რადგან ჩვენი იყო და კახურის მონასტრებისა ჩვენ გამოვაბარეთ, ჩვენს სახლში ქვეყონდა და ვითაც ჩვენ თათარნი ვიყავით და ჩუენს სახლში ესენი ვერ შევიწინახეთ ახლა ჩვენს ბატონს, ალავერდელს ნიკოლაოზს მივაბარეთ და წმინდას გიორგის ალავერდს დავასვენეთ ამიტომ რომ თავთავის საყდრები აოხრებული იყო და ვერ ვანდევით და ხახულისა ღვთისმშობელიც იქ მივაბარეთ და ახლა როდესაც ხახულისა ღმრთისმშობელს მაგისტანა პატრონი დაუჯდეს ან შენობა ჩავარდეს იქ რომ იმ ხატისა შენახვა და პატრონობა შეძლოს რომ დაკარგვით აღარ ეშინოდესთ. ის ხატი ვერც ალავერდელმან და ვერც საალავერდოს კრებულთ ვერ დაუჭირონ, რომ ისევ ხახულისა ღვთისმშობელს დაასვენონ და მოძღვართ მოძღვარს მიაბარონ და სანამდის იქ შენობა ჩავარდეს იმას დღეობას რაიცაც მოძღვართ მოძღვარს უნდოდეს და ან მოინდომებდეს მიასვენებდეს ხოლმე, ნურა-

ვინ დაუჭიროს და მას უკან დრომდის კიდევ იქ შეინახვიდენ და საბოლოოთ ის ხატი ხახულის ღვთისმშობლისა ყოფილა ისევ იმასა არ დაეკარგოს. ჩვენს მამაპაპათ ამისთვის გაუკეთებია საბოლოოთ ნურც-ვინ შეცილება არცა ვის სხვას ჳელი აქვს ვისმე ამა ხატთან მარიამობისთვის კო. ქორონიკონსა ტპო.

1786 წ. № 93. ქ. ძველის მეფის ირაკლის განჩინების ძალით ალავერდელის უფლის ყოვლად სამღვდელოს ნიკოლოზ ჩოლოყაშვილს მის წიგნის ძალით. მერმე ყოვლისა საქართველოს მეფის ძის ანტონის მისისას უწმინდესობის დიკასტერიას სამართლის განჩინებითა ხახულის ღთისმშობლის მურასა ხატი ებარა წმიდის გიორგის და ზემოწერილების განჩინების ძალით ახლა მეორე მეფის სრულიად საქართველოს მპყრობელ მქონებელის მეორე ირაკლის მეფის სამართლით მიბარებული ხახულისა ღთისმშობლის მურასა ხატი მებოძა და მომზარდა დიდებულის მრავალ მოწამის დეკანოზის იოანეს ჳელით მურასა ხატი ზურგზე ვერცხლით მოჭედილი ნაწილებით სავსეს (ჳ) (ო-ო) სუთს ბუდეში აკლდა ნაწილი ცარიელი. ქ. ა. მისი შესამკობი მარგალიტი რიცხვით (მიე), ფირუზი თვალი ჩინებული (ა) ზანიშინიანი ი (მი). მომზარდა მე მოძღვრათ მოძღვარს ნიკოლოზ მდივნის ძეს მიმიბარებია ბატონის დეკანოზის იოანესათვის. ამ

ხატისა განაჩინები პირველის მეფის ირაკლისა ნიკოლოზ ალავერდელისა დიკასტერიას და მეორე მეფის ირაკლისა რომ იმ განაჩენების ძალით მოგვეცა. მიბარებული ხახულის ღთისმშობლის ხატი თვესა აგვისტოსა :ივ: ქორონიკონს ულდ. ნიკოლოზ ნიკოლოზ (ორჯერ) მიწერილია: სრულებით ამ თლისა და შარგალიტის ჯმი (რმბ).

1786 წ. № 94. „...ნიკოლაოსს მათის უწმინდესობის დიკასტერია ვაუწყებთ იმის ყოვლად სამღვდელოებას აბბა ალავერდელს უფალს და იმის მაღლად ყოვლად სამღვდელოების მოხელეთ უბრძანებთ დეკანოზს, მამათმთავრებს და სხვათა. მაღალღირსმა არხიმანდრიტმან მოძღვართ მოძღვარმან ნიკოლოზ არზით იჩივლა იმის უწმიდესობასთან და ჩვენთან, რომ ხახულისა ღთისმშობლის ხატი ჟამთა ვითარებისა და ავის დროსაგან თავის ეკკლესიაში ვეღარ დაუსვენებიათ და მანდ წმიდის გიორგის ეკკლესიისათვის შემოუხიზნავთ და მოუბარებიათ ვითა აცხადებს წიგნი ბოძებული იმის სიმაღლის დიდის ერეკლე მეფისა რომ „ხახულის ღთისმშობლის ხატი წმიდის გიორგის ეკკლესიას ალავერდის მივაბარეთო ავის დროს მიზეზით და როდისაც პატრონი დაუჯდეს და იქ შენობა ჩამოვარდეს და დაკარგვისა აღარ ეშინოდესთ ის ხატი ისევ ხახულისა ღთისმშობლის ეკკლესიაში დაასვენონ და მოძღვართ მოძღვარს მიაბარონ. ვერც

ალავერდელმა და ვერც საალავერდელომ კრებულ-
მა ვერ დაუჭირონო“. ამას გარდა მასშინდელ
დროს დომრის აბზა ალავერდელის ყოვლად სამ-
დედელოს ნიკოლოზის წიგნიცა აქუს ასე წერილი
რომ ხახულის ღვთისმშობლის ხატი მოგვაბარესო
და როდესაც შიშინობა აღარ იყოს და იქ შენო-
ბა ჩამოვარდეს მაშინ ეს ხატი ტამარშივე დასვე-
ნდეს ჩვენთ საყდრიონთ ვერ დაუჭირონო“.

ახლა უთხოვნია თქვენთვის მოძღვრათ მოძღვარს
რადგან ამის სიმაღლის მეფის ბრძანებით იმ ეკკლე-
სიაზედ დადგინებულა და არ გიბომეზიათ არ ვი-
ციოთ რის მიზეზით უჭერთ მაგ ხატსა. ამისთანა
წიგნების მქონებელსა. ამის სიმაღლეს მეფესაც
ჰბარებოდა რომელნიმე სახმარნი იმ ეკკლესიისანი
და ყოველივე უბოძა თქვენც მობარებული გქონიათ
და თქვენც უბოძეთ თუ უწინვე მიგიბარებიათ
ყაბზი გექნებათ...სვეტს-ცხოველსაც ჰბარებია
ოდესმე ეგ ხატი და თავისდროს იმისთვისაც გამოუ-
ბარებიათ...რას ემართლებით, ეგ ხატი მოაბარეთ,
ამ მოძღვართ მოძღვარსა ნულარ აწუხებთ, რადგან
ამ კაცსა თავისი თავი, სული და ჳორცი იმ ეკკლე-
სიისათვის დაუდვია, იქ ცხოვრებს და იმ ეკკლესიის
შემკობას სცდილობს. ეგ ხატი თავის ეკკლესიაში
უნდა დაასუწნოთ და ღმერთმან ნუქნას თუ ავის
დროსაგან შიშინობა მოხთება მა'შინ მაგ ხატისაც
და ან რაც სხვანი სახმარნი არიან იმ ეკკლესიისა

ი-შათ დაუკარგაო-ბას ეს უფრო- ეცდებო- ფეზერვა-რ-ს
ვ, ჩღპვ ბეჰლები ღვ ხელთმოწერბნი.

XVIII საუკ. ანუ **XVII** საუკ. დასასრულის ხელით.
ქ. ესე წიგნი: მოგართვით: ჩვენ; ჩოლაყაშვილმან
ამბა ალავერდელმა ნიკოლოზ თქვენ ხარჭამნელ
მთავარ ეპისკოპოსს მოძღვართ მოძღვარს ბატონს
პართენის ასე რომე ჩვენმა ჯელმწიფემან მეფე
ერეკლემ თავის მამაკაპათ ნაშრომი მურჰსა ოქროთ
მოჭედილი თვალთ და მარგალიტით შემკობილი
ხატები წმიდას გიორგის ალავერდელს ჯელმწიფეთ
საფლავზედ დაასვენა და ჩვენ მოგვაბარა ჟამთა
ვითარებისაგან ხახულის ღვთისმშობლის ტამარი
უმნოდ იყო შიშისგულისათვის ხახულისა ღთის-
მშობელი თავის ტამარში ვერ დაასვენეს და წმი-
დას გიორგის ალავერდს დაასვენეს და ჩვენ მოგვა-
ბარეს როდეს ღმერთმან და თვით ხახულის ღთის-
მშობელმა მეფეს ერეკლეს და მის შვილებს კახეთს
მათი პატრონობა აღირსა და აქის(?) ხახულისა
ღთისმშობელს დასასვენებლად იქ აღარ ეშინოდეს
ვერც საყდრიონთ დაუჭირონ. არიან ამისნი მოწა-
მენი მგალობელისშვილი მღვდელმონაზონი იოსებ
და სულანიშვილი სულან და სულ ერთობ საყდრის
ყმანი (ბეჭედი).

1743 წ. № 102. ესე წიგნი მოგართვით:
ჩვენ: არქიმანდრიტელმან ნინოწმინდელმან იოანე

თქვენცათა მობაძავსა წმიდასა გიორგის ალავერდს და მას მჯდომარეს ამბა ალავერდეღს ნიკოლოზს ასე რომე ბატონის ბრძანებითა და თქვენის ნებადართვითა ბისონი ვიკურთხეთ და თქვენ ჳელმწიფებისაგან გუჯარი გქონდათ რომ უთქვენოთ ჩვენს ქვეყანაში ებისკოპოზი ვერ გაპატიოსნდებოდა და ნეკრესელი ხომ ჩვენის ხარისხისაგან უმდაბლესი იყო და ბისონი და მიტრა იშოვნა ჩვენც ამ მიზეზით ჩავიცვით ახლა რადგან ჩვენს მონასტერზედ ეს წყალობა მოვიდა ვიყვნეთ თქვენი მორჩილნი როგორც ჩვენგან უპირველესნი ნინოწმინდელი ყოფილან და რაც ჩვენი ხარისხი არ არის მაზედ ნამეტნავი ჩვენ არა მოვინდომოდ რა სჯულის საქმეზედა, როგორც პირველად თქვენგან თუ თქვენის უწმინდესობის ამბა ალავერდელებისაგან ერთობა ყოფილა მეც ეგრე მორჩილი ვიყო ამისა გათავებლად და მოწმად მოგვიცემია პირველად ღმერთი....და მოციქული ნინო დაიწერა წიგნი ესე თვესა მაისსა გ. ქორონიკონსა ულა.

1711 წ. ...ჩვენ...მეფეთ მეფემან იმამყულიხან და დედამან ჩენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმა ანნამ და...ჩვენმან ერევნის ბეგლარბეგმან პატრონმან მამადყულიხან და კახეთის გამგემ პატრონმან თეიმურაზ ესე მტკიცე და უცვალებელი საბოლოოდ გასათავებელი წიგნი და სიგელი გკადრეთ და მოგართვით თქვენ ჩვენს სულკურთხეულს

მამაპაპათ კელმწიფეთ სასაფლაოს წმიდის გიორგის მონასტერს ამბა ალავერდელს ჩოლაყაშვილს ნიკოლოზს ასე რომე რადგან რუსთველი დროშის პატრონი და სარდალი იყო და ბისონი არ ეცვა ჩვენის ბრძანებით სარდლობის გულისათვინ რუსთველს ნიკოლოზს ბისონი ჩავაცვით და ამას გადათუ ან რუსთველმან ან ბოდბელმა ან ნიტრა ან გვირგვინი დახურვა მოინდომოს მაგ ქვეყანას რომელსაც სხვას ეფისკოპოზისა და ან ბერისა პატივის მომატება სხვამ ჩვენმა ჩამომავალმან სახლისკაცმან მეფემან ანუ დედოფალმან...ანუ გარეშე ხანმა ანუ ჯანიშინმან ან ბისონის ჩაცმა ან მიტრისა და ან გვირგვინისა დახურვა მოინდომოს და თქვენი გამსუბუქება თავადმაც რისხავს ღმერთი... და აზრათი მურთუხალი?! (რისხავსოს) და იმისი ოჯახი და ბედნიერისა ყეენის ნასოფი და ნაყაზი... დაიწერა ქრისტეშობისთვეს ია. ქორონიკონსა ტჟეთ. ჳელითა კარისა ჩვენისა მდივნის მწიგნობრის თუმანისშვილის შიოშისათა †††

ვინც პატრიარქმან ანუ კათალიკოზმა ანუ ეფისკოპოზმა კელყოსს შლად ამისა---წყევლა მეფე დავით მეფე იმამყულიხან (ხვეულად)

გვერდზე წარწერა: ქ. ნებითა...ღვთისათა ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ ენდრონიკასშვილმან ბოდბელმან მთავრებს კათალიკოზმან ზაქარია მ და ჩერქეზისშვილმა რუსთველმა მთავარეპისკოპოზმან

ნიკოლოზ თქვენ ჩვენს ჯელმწიფეთ სასაფლაოს წმიდის გიორგის მონასტერს მისს საჭეთ მკყრობელს აბზა ალავერდელს ჩოლაყაშვილს ნიკოლოზს, ასე რომე მეფის დავითის ბრძანებით რუსთველმა პატივი მოიმატა და რუსთველს ბისონი ჩაეცვა ამისდა გარდა თუ ან ნიტრა ან გვირგვინის დახურვა მოვინდომოთ ან სხვა სჯულიერის საქმის წინაღმდგომი შევიქნათ თქვენი ქრისტეს უარის მყოფელი ვიყვნეთ და წირვისაგან დაყენებული. თუ ან ჩვენ და ან ჩვენს უკან ბოდბელმან თუ რუსთველმან ეს წიგნი გატეხოს და ამ საქმეზე ალავერდელის წინააღმდგომი შეიქნას ღთის მგმობლად ეკითხოს და ჯელმწიფეთ სასაფლაოს შეცოდებად ქრისტიშობისთვის გასულს ქორონიკონს ტუთ.

1741 წ. № 104. ჩვენ....კახთა მფლობელმან თეიმურაზ და თანამეცხედრემან ჩვენმან ქართველთ მეფის ვახტანგის ასულმან დედოფალმან თამარ და პირმშომან....და მალღის ჯელმწიფეთ ჯელმწიფის მიერ აღზრდილმან და კეთილმორწმუნოებით განმტკიცებულმან ბატონისშვილმან ერეკლე და მის წულმან ჩვენმან მირზამ ესე მტკიცე...წიგნი და საფიცარი დავდევით...წმიდის გიორგის ტაძრისა ალავერდს ასე რომე ნეკრესელმან იოანემ ბისონით კურთხევა მოინდომა, ჩვენ არ ვიცოდით, ასე რომე თუ სხვანი ნეკრესელნი როგორ ნაკურთხნი ყოფილიყვნენ ბისონით თუ ომოფორით. ამიტომ

რომ უწინ ჩვენს ხსოვნასა და მოსწრებაში უკურ-
თხი ნეკრესელი იჯდა და მახსოვარი არა ვინ იყო
და ქვეყნისა არეულობისაგან უკურთხი დარჩომი-
ლიყო. ეს ვიცოდით, ნეკრესი ქალაქიც ყოფილიყო
და ათორმეტი მამათაგანი წმინდა აბიბოს მის ქალა-
ქის ეფისკოპოზი ყოფილიყო და მისი მოსაყდრე
უნდა ბისონიანი ყოფილიყო, ჩვენც მისის მიზეზით
ნება და კურთხევით რომ ნეკრესელი ბისონის ღირ-
სი იყო ამ წმიდის აბიბოს მოსაყდრეობისათვის და
რადგან წმიდის გიორგის მონასტერი ალავერდი
ჩვენს მამაპაპათ აემალღებინათ და უმეტეს ყოველთ
კახთ ეფისკოპოზსთაგან განედიდა და გვირგვინო-
სან ექმნა ალავერდელი მისი წინააღმდეგი და უნ-
დომი და დაუმოწმებელი კახთეპისკოპოზებისა
კურთხევაც არ იქნებოდა, ალავერდელმაც ნება
დართო ნეკრესელის ბისონით კურთხევისა თუ ამას
იქით სხვამ ეფისკოპოზმან ბისონი და ნიტრა ალა-
ვერდლის შეუნდობლად ჩაიცვას და დაიხუროს
წყეულ იყოს ქრისტესაგან და ჩვენც შერისხვით გარ-
დავადგინოდ საყდრისაგან თვისისა...თუ მეფემან...
დაიწერა წიგნი ესე კელითა დისა ჩემისა მონოზნის
მაკრინასითა თვესა დეკ. გზ. ი ქორონიკონს უკთ.
(1741) ქორონიკონს აქეთ ჩღმ.(?) (ბეჭედი თეიმუ-
რაზისა).

1761 წ. № 105. ქ. ჩვენ საქართველოს მეფედ ცხებულსა თეიმურაზის ძე მეფის კახეთისა და განმგებელნი ქართლისა მეფე ირაკლი ბაგრატიონი და თანწმაქმნილიყოფლისა საქართველოსა კათალიკოზ პატრიარქი იოსებ ამას წარვსწერთ განმხილველნი ქვეყნისა ჩვენისათ. ვინადგან ჟამთა ჩვენთა ბრალთა ჩვენთათვის მოიწივნეს ოხრებანი წმინდათა ეკკლესიათანი და ესე ვითარნი წესქმნანი ისჯულდებულეობდა ვითამცა ეფისკოპოზსა თვისნი რა ეპარხიანი არღა ჰქონებოდა, რომელსაზედა ეკურთხა და თვით ერწმუნა იგი რა აოხრებულ იყო სამწყსო იმისი მასვე ეფისკოპოზსა სახელისათვის მის ეკკლესიისა კადრიანად ჯელი სდებოდა და საჭმელად ჰქონებოდა მისი მამული და სამწყსო ესე ვითარმედ მძიმე არს მძიმედ სახედველად აღგვიჩნდა ჩვენ და არცა ვყოფთ ნუგსით ჩვენით ამას: რომლისათვის ხარჭაშნელისა ეკკლესია დიდ ჟამს უმკვიდრო არს და განუვლელ მსახურთაგან მისთა და ეპისკოპოზთა და მას სამწყსოცა დიდად მცირედ აქვს რომელ არა შვენის ეპისკოპოზსა ეგრედ მცირედისა სამწყსოსა ქონება ამათ მიზეზისათვის ვუბრძანეთ აღძრულნი სჯულიერისა წესისა მცველობანი, რათამცა ხარჭაშნელისა სამწყსო ამბა ალავერდელსა კეთილრწმენისა მღდელ მთავარსა ზენონს ებაროს ჟამამდე მოხედვისა ღვთისა რომლისა ვართ მოსავენი მოწყალეობისა მისისანი დღითი დღედ ოდესცა ღმერთმან

მოხედოს ქვეყანასა ჟამთა ჩვენთა ანუ შვილთა ჩვენთასა ანუ პატრიარქისა რომლისამე ზევეითაც(?) წეს და კანუნ იყოს წინათა კრებათა სამწყსო მისი ეკკლესიასა მას და მას ზედან კურთხეულსა ეპისკოპოზსა ეგრედ კვლთ უდვან წელსა ქორონიკონს აქეთ ჩღდა თთვესა სეკდენბერსა რიცხვს ა.

1740 წ. № 106. ესე: წიგნი: მოგართვი

თქვენ ამბა ალავერდელს ბატონს ნიკოლოზს ჩვენ ნეკრესელ ეპისკოპოზმა იოანემ ასე რომა ჩვენს ხსოვნაშია ნეკრესელი ნაკურთხი არავის ენახა. ახლა ჩვენ კურთხევა მოვინდომეთ და ბისონის ჩაცმა თქვენ მოგახსენეთ და თქვენის მშვიდ და მეფის თეიმურაზის და დედოფლის თამარის ბრძანებით და დასტურით შენდობა მიბრძანეთ. ეს მოგვიხსენებია, რომა წმიდის მონასტრის და თქვენი წინააღმდეგობა მე არ მოვინდომო და თქვენი მორჩილიც ვიყო ჩემს უკან რომელიც ნეკრესელი დაჯდეს ბატონის ბძანებით ან თქვენის შენდობით თუ წყალობა უყოთ რომა ის იქნება თუ არა და რომელიც ბატონს ეპრიანებოდეს ის ქენით. ქორონიკონსა უკე. (ხელმოწერილიყ ნეკრესლის იოანესაგან).

1757 წ. № 107. ...აღრჩევა და კეთილად გან-

რჩევა განვიგეთ ჩვენ ღვთივცხებულმან მეფემან ქართველთამან თეიმურაზ და ძემან ჩვენმან მეფემან კახთამან ირაკლიმ და ყოვლისა კათალიკოზ პატრიარქმან იოსებ ოდეს მოკლებითა კეთილისათა და განმრავლებითა სიბოროტისათა ცოდვითა ჩვენთა მიერ მოაკლდეს და შემცირდეს და რომელნი მე სრულიად აღვდეს აწი ეკკლესიანი და განმრავლდეს უსჯულოთა მიერთ ჩვენზედა ოხრება ტყვეობა მწარე, მას ჟამსა ქვეყანას კახთასა ფრიად მოკლებული საებისკოპოზო და უშენი ეკკლესია ჭერემელსა სრულიად ოჯერ და შენებულეება და შენებულეება ტაძრისა დაქცეულ და ყოვლად უკადრულად იმყოფებოდა რამეთუ მრავლით ჟამითგანვე პირველ ჩვენსა წარტყვენილ და მოოჯრებულ იყო და ჩვენ მას ეკკლესიასა შიდა ებისკოპოზი მისი თვისსა საყდარსა ზედა მჯდომარე არა გვეხილვა ხოლო შემოსავალნი რაიცა სარგომის ეკკლესიის თვისსა ადგილსა და სამწყსოთა შვილადა აღიღებოდა, სრულიად ცუდად წარეგებოდა: არცა მის ეკკლესიისა წარსამატებლად და აღსაშენებლად წარეგებოდა, არცა მისთვის დაიმარხებოდა: და ვინაიდგან ესე ესრეთ იყო აღშენებასა და განახლებასა მისსა ფრიად ჭირი უხმდა და სახმარი და ესე არა ძალგვედვა და უსჯულოთა მტერთა მარადის ზედამოსლვისა და ბრძოლისაგან მას შინა სამღვდელოთა ანუ საეროთა მკვიდრობა არა იქნებოდა და მისთვის ესე ესრეთ განვიზრახეთ და

განვწესეთ თრათა ეკკლესიისა შემოსავალნი ეგრეთვე ეკლესიათა შეეძინებოდეს და და ცუდათ არა წარეგებოდეს, და ამის მიზეზისათვის სამთა ეფისკობოსთა თვისსა ეკკლესიასა შინა მყოფთა და შენთა და განკარგულთა გავუნაწილე და ყოველივე საჭერემლოდ რაიცა შემოსავალი იყო სამათ განუყვით, ვითარცა აქა აღგვიწერიეს და მის საეფისკოპოსოსა სოფლისა და სამწერთა გამოსაღებთა და დრამათა და ყოველსავე საჭერემლოა გამოსავალთა ესე ეფისკობოზნი აღიღებდენ და თვისსა ეკლესიასა ახმარებდენ და მათ ზედა წარაგებდენ. გარნა ესეცა განჩინება და ბრძანება დაგვიძს, რათა ჟამი თუმცა მოიწიოს და ოდესცა ინებოს მეუფემან ჩვენმან ქრისტემან და მოწყალებით მოხედვა ყოს და მშვიდობა მოავლინოს, რომელ ეკლესიასა შინა თვისსა ეპისკოპოზსა დადგრომა და მას შინა მკვიდრთა ძაღედვას თვინიერ ყოვლისა სიტყვისა და ყოვლისა ცილობისა თვისი მამული და სამწყსო და რაიცა მისი სარგოდ შემოსავალი იყოს ყოველივე მის ეკკლესიასა ეპისკოპოზს მიეცეს უკლებლად დაუცილებელად და უსიტყვოდ. ხოლო სამსა ამათ ებისკობოზთა ამბა ალავერდელსა, ბოდბელ მიტროპოლიტსა და ნინოწმინდელსა მიეცა სამწყსო საჭერემლოსა ესენი: უფალს ალავერდელ ენდრონიკაშვილს ნიკოლოზს ერგო სამწყსო საჭერემლოსი სოფელი ნოკდოლი სრულიად: სოფელი კისისკევი სრულიად: სოფელი წინარდალი სრულიად: და სამწყ-

სოდ თავადიშვილი მამუჩასშვილები და ამას გარდა კიდევ სოფელი ველისციხე: უფალს ბოდბელ მიტროპოლიტს ენისელთ მოურავის ძესიოანეს ერგო ჭერემლის სამწყსო სოფელი ვეჯინი სრულიად თავადიშვილის ერასტის შვილებითა და სოფელი ფხოველი სრულიად თავადიშვილის მოურავის შვილებითა და სოფელი ზიარი სრულიად თავადიშვილის ზურაბის შვილებითა და ამას გარდა ქოდოდა და მელაანი. უფალს ნინოწმინდელს ტუსიშაილს საბას ერგო ჭერემლის სამწყსო კალაურში თავადიშვილები ვაჩნაძეები თავეთის ყმითა და სახასო ძველთაგანვე ნინოწმინდელის არის: და ამას გარდა სოფელი ურიათუბანი სრულიად, სოფელი ჩუმლაყი სრულიად და სეფელი ზეგანი თავადისშვილის ჯანდიერთა სრულიად“.. ესრეთივე სიგელი მიუციათ ნინოწმინდისთვის, გარეჯისა და ანჩისხატისთვის:

1784 წ. № 108 ქ. ორსავე საქართველოს მეფეს მათ უმაღლესობას ყოვლად უმდაბლესი მოხსენება.

ნაფარეულში რომ სოფელი აშენებულია თქვენის უმაღლესობისაგან იმ სოფელს ნეკრესელი მოსჭიდებია. თქვენ გიბოძებიათ, თუ სხვას მიზეზით მოსჭიდებია არ ვიცით. ის ალაგი სამწყსოდ ჩვენსა უფრო ნიშნავს და თქვენის სიმაღლის ოქმიცა გვაქვს, ღდელიც ჩვენგან მისცემია და ხალხიც ჩვენის მამულიდამ გასულან. ჟამთა ვითარებისაგან სხვის სამწყსონი მოსულან და ჩვენს სამწყსოში

სახლობენ: ბოდავიდან ბოდაველნი; თიანეთსა და ერწოდამ ერწოელნი; ახმეტის და სხვანიც იმყოფებიან აქავე. იქიდანვე მოსდევენ და დღესაც უჭირავსთ. ამ წყალობას ვითხოვთ რად(გან) სხვასთ ასე უჭირავსთ, ჩვენც ერთი სამართალი მოგვებოდოს. ენისელი და ჭიაური ჩვენი სამწყსო არის და ნეკრესლის სამწყსოში რომ დგომისთვის ნეკრესელს უჭირავს. ამ ორს აზრში რომელიც სჯულიერი წესი იყოს იმ სამართალს ვითხოვთ.... ამ ზემოთ ხსენებულს ნაფარეულთან ნეკრესელს ხელი არა აქვს, ამისთვის რომ სამწყსოს ალაგობითაც ჩვენია და ხალხიც ჩვენიდამ ირის გასული. ახლა ნება უმადლესობისა თქვენისა აღსრულდეს მარტისა :ა: ქორონიკონს :უობ: ალავერდელი

ნკ

განკარგულება :.ქ. ჩვენ მაგიერად ყოვლად სამღვდელოს ნეკრესელ დოსითეოსს ასე უამბეთ: მერე ამ არზით უკლებლად ყოვლად სამღვდელო ამბა ალავერდელი ნიკოლოზ სამწყსოზედ გიჩივისთ. თუ ჭემმარიტი სიტყვა არა გქონდესთ რამე ჩვენს სამართალში ელაპარაკენით და გასწორდით: მარტს (თ); ქორონიკონს უობ

1757 წ. № 109 ქ. ამას წინათ ბატონების დროსაც კათალიკოსსა და ალავერდელს პატივის მიცემისა და რიგის საქმეზედ ლაპარაკი ჰქონებოდათ და ახლა ბატონიშვილს კათალიკოს ანტონის ერ-

თი წიგნი ვივეცით ალავერდელის საქმეზედ. ამ წიგნს ალავერდელი არ დასჯერდა მას უკან ჩვენ ის წიგნი მოვიკითხეთ და მცხეთელებმა დამალეს აღარ გამუაჩინეს: ის ჩვენგან მიცემული წიგნი უხმარი და გაცუდებული არის. ღვთით ბატონი ალავერდელი ამ ცოტას ხანში რომ ქალაქს ჩამოვიდა ჩვენი პატრონი მეფეთმეფე თეიმურაზ და ძე ჩვენი პატრონი მეფე ირაკლი ერთათ დავსხდებით და ევისკოპოზს დარბაისელს გვერთ ვიახლებთ და ბატონის კათალიკოზის იოსებისას და ბატონის ალავერდელის ნიკოლოზის რიგსა და პატივისდების საქმეს როგორც მართებელი არის იმ რიგათ გავარიგებთ და სამართალს უზამთ რომელიც უმფროს-უმცროსობის პიტივი და რიგი არის ისე იქცეოდეს ალავერდელი იანვრის (იზ) ქორონიკონს უმე და არც თავისი პატივი მოეშალოს (აზის ორი ბეჭედი ერეკლესი.)

1785 წ. № 110 ქ. ჩვენ ყოვლად სამღვდლო ამბა ალავერდელი ნიკოლოზ ლოცვისა და კურთხევასა დაბაგოვარჯან და სალთხუცესი დიმიტრი და ნაზირო ღალაკტიონ ახლა თქვენ უნდა ხელი მიჰყოთ და ამ ეკლესიის ქვიტკირის წისქვილი რომ არის თქვენ უნდა მიხვიდეთ; თავს უნდა დაადგეთ და ეკლესიისთვის უნდა გააკეთებინოთ ჩვენგან ამისი გაცემა არა გზით არ იქნება და ვერცა ვის მისცემთ და ჩვენც ამიტომ ვედარ

გავსცემთ – ეკლესიის ხარჯით გაკეთებულია და ეკკლესიის საწყინო იქნება და მაგის გაცემა ჩვენგან აღარ შეიძლება და ვერც ვის მივცემთ. ფებერვალს ქორონიკონს უოგ. „თუ რომ ახლავ ხელი არ მიყავით მე და თქვენი ბატონობა აღარ იქნება (აზის ბეჭედი).

XVIII საუკ. ხელით: № 112 ქ...წმინდის გიორგის ლაშრისა ჯვარისა... ჩვენ ჩოლყაშვილმა თიანეთის მოურავმა სულ ერთობრივე თიანელთა და ერწოელთა დეკანოზმა... დეკანოზმა... რჯულზე მაგარნი ვიყვენეთ როგორც რომ ჩვენის ლაშრის წმინდის გიორგის ერთგულნი ვართ... როდესაც გაუჭირდეს თან დავიხოცნეთ. როცა რომ სამსახური ეპრიანებოდეს ისე ვემსახურნეთ-ბატონ-ყმობის წესითა, მტერს უმტეროთ, მოყვარეს ვემსახუროთ...+++++

ქ. როგორც თიანელთ საყდრიონთათვის ეს საფიცარნი მიუციათ ჩვენ მეფეს თეიმურაზს ამ რიგათ დაგვიმტკიცებია და ზედვე: „თქვენი ძმისწული ალიმირზა“ (იგივე ალექსანდრე – 1736 წ. ახლო დროს).

1788 წ. № 115 ქ. მათს ღირსებას

ბატონს ალავერდელს დეკანოზს არქიმანდრიტი იოანე მშვიდობას უძღვნი და შენს მშვიდობით ბრძანებას ვისურვებთ. შემდგომად ეს მოგხსენდეთ. მოძღვართ-მოძღვარს ხატი უბოძა ბატონმა ხახულის

ღვთისმშობლისა. თუ მაგისი წინააღმდეგი წიგნი გქონდეს გამოგზავნე, ბატონს მივართო, და არა გაქვს რა წიგნები ღვთისმშობლობას ვადა არის უნდა მივცეთ. კიდევ ეს იუწყე: ალავერდელის ბარათის საწირავი და ელენე ბატონიშვილის ბარათის საწირავი და გამოგზავნე, რომ საწირავის ბომეხას აპირობს ბატონი. აგვისტოს (ია) ქორონიკონს უოდ. დედოფალს რომ სადღეგრძელო ბარათი ებომეხინა მეფისა ისიც გამოგზავნე ეხლავ. (ბეჭედი რომელზედაც ამოჭრილია მიტრა).

1798 წ. № 248 ქ. წყალობითა ღვთისითა

ჩვენ სრულიად საქართველოს დედოფალმან და დადიანის-ასულმან დარეჯან ესე წყალობისა და მამულის ბომეხის წიგნი გიბომეხთ მისის უწმინდესობის კათალიკოზ-ალავერდელის ჩვენის შვილის ანტონის ნებართვით შენ ჩვენ მიერ აღრზდილს აზნაურისშვილს მალრამეს ბეჟანს, ასე რომ ობოლი იყავ ჩვენ გაგზარდეთ; გალობა და წიგნი გასწავლებინეთ; და წმინდის გიორგის კანდელაკი იოსებ ამოსწყდა – ქალის მეტი არა დარჩა რა. იმ იოსების ქალიც შენ გიბომეხთ, იმისი მამული და სხვა რისაც მქონებელი არის ყოველისფრით შენთვის გვიბომეხია და შენც წმინდის გიორგის ალავერდელის ეკკლესიისათვის შეგვიწირავხარ და მიგვირთმევიხარ, არავინ იყოს შენი მოცილე და მოდავე ამ მამულისა. – აღიწერა ხელითა კარისა ჩვენისა მდივან-ნაზირისა ქობულოვის სვიმონისათა. ფებერვალს :კ: ქორონიკონს უპვ.

V წილკნის ტაძრის გუჯრები.

1792 წ. ქ. ბატონიშვილი ვახტანგ გიბრძანებ ბოქაულხუცესო ბეჟან! მერე ყოვლად სამღმდელოს უფალს წირკნელისათვის ქაისხვევლთ დრამა სახუცო და რაც საეფისკოპოზო სამსახური არის უნდა მოერთმევინათ, ჩვენი ოქმიც ჰქონდათ და კიდევ დაუგვისნებიანთ და არ მოუციათ, ახლავ უნდა დაადგე და როგორც რიგი არის დრამა საეფისკოპოზო რაც იყოს უკლებრივ უნდა მოაციმინო. მაგათ ეფისკოპოზი ეს არის და ამას უნდა რაც რიგი ამსახურონ და დაემორჩილნენ და ეკლესიებიც აკურთხებიანონ ეს ეხლავ ბეჯითად უნდა გაარიგებინო, თორემ ჩვენი საწყენი იქნება.

რომელი ქრისტიანე იქნება ეფისკოპოზი და ამათ ხომ ამის მეტი ეფისკოპოზი არა ჰყავთ და იმას უნდა ემსახურონ. ხომ თავსაც დაიდეს და თავდებიც მისცეს მოხუცესი (?) თუ მაგათი ამხანაგი სხვა სოფლები ემსახურებიან ეგენი რალა არიან?.

1736 ქ.....წიგნი: და სიგელი შეგიწყალე და გიბოძეთ ჩვენ იესიან დავითიან, სოლომონიან ბაგრატიონმა მეფეთ მეფემან ქართლ-კახეთისა ხელმწიფემ მეფე ალექსანდრემ თქვენ მუხრანის ბატონიშვილს ქრისტეფორესსა, ასე რომე მოხველ კარსა დარბაზისა ჩვენისა, გვეაჯენით მაგლისის

მაგლელობასა. – ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ, არაოდეს არ მოგეშალოს... დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ხელითაკარისა ჩვენის მწიგობარი მდივანი მუშრიბი ბაინდურას-შვილი ავთანდილისათა ქორონიკონს: უკდ: მარტის :კ: „აზის დიდი ბეჭედი წარწერით: „ორ...გამო დავითიანი ალექსანდრე ვარ სვიანი“. ეს ალექსანდრე ძმისწული თეიმურაზისა მეფედ იწოდებოდა. – ამას ეკუთვნის ის წერილები, რომელიც ჩვენს „რონიკებში“ გვ. 432 XVII საუკუნეს მივაწერეთ 1601 წლის ქვეშე.

1746 წ. № 20 ჩვენ . . საქართველოს მეფის თეიმურაზის-მემან და კახეთის-არაგვის მყრობელმა... ერეკლემ, თანამეცხრედემან ჩვენმან დედოფალთა დედოფალმა.. ანნამ, პირმშომან სასურველმა მემან ჩვენმან უფლისწულმა ვახტანგ და საყვარელმა ბიძაშვილმა ჩვენმა ბატონიშვილმა ასან-მირზამ – ასე და ამა პირსა ზედან, რომელ ჟამთა ვითარებისაგან ანანურის ზევით არაგვის ერისთავის მთის ადგილებში აღარ შეეშვათ წირკნელი და რჯულზედაც მიდრეკილ იყვნენ და მობრძანდით თქვენ მუხრანის ბატონიშვილი ყოვლად სამღვდელო წირკვნელ მიტროპოლიტი ქრისტეფორე და გვიჯკენით სამწყსოსა თქვენსა ვითარცა ძველათ თქვენი ყოფიფულიყო და გუჯარშიაც ძველათგან მთა და ბარი თქვენი სამწყო ყოფილიყო და ჩვენც ხელახლა წყალობა გიყავით – თქვენი სამწყსო: მთიულეთი, ხევი

გუდამაყარი, კანო, ჭართლაი – ამათ სახუცოს ერის-
თავები სადმე იღებდენ... და უწესო და უმართებუ-
ლო იყო და რჯულის ურიგობა. – ჩვენ ეხლა თქვე-
ნის მონასტრის წილკნისა ღთისმშობლისა დიდისა
ეკკლესიის მჯდომარეს წილკნელს შეგვიწირავს
რაც რომ ემთის ალაგებიდამ... გამოვიდოდეს თქვენ
მამამთავარს მიებარებოდეს და მამამთავარი
თქვენ მოგართმევდეს. არა მოგეშალოს ჩვე-
ნგან და არცა შემდგომთა ჩვენთა მეფეთა
მეპატრონეთაგან. აწე გიბრძანებთ კარისა-
ჩვენისა ვექილ-ვეზირნო და ყოველნო მესაქმენო
ჩვენნო, არაგვას სალთხუცესო და მოხელენო, თქ-
ვენც ასე დაუმკიცეთ და ნუ მოუშლით. დაიწერა
სიგელი ესე ხელით კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნო-
ბრისა უხუცესის ოთარისათა თვესსა ივნისსი (ლ)
ქორონიკონს ულდ.

გვერდზე წარწერა: „ქ. ჩვენ... კათალიკოსი
პატრიარხი და ალავერდელი მიტროპოლიტი .. ან-
ტონი ვამტკიცებ მიტროპოლიტობისა ამის წერი-
ლსა აპრილს :ვ: წელთა ჩყა (1801 წ.).

1747 წ. № 27 ქ. ჩვენ ფოცხვერამა და შვი-
ლმა ჩვენმან მამუკამ და გივმა ესე წიგნი მოგარ-
თვით თქვენ ჩვენს ბატონს არაგვის ერისთავს ჯიმ-
შერს, რომ ჩვენის მართლმადიდებელის ჳემწიფე
ეფბტმას ონის მეფის ერეკლესაგან ბრძანება გყო-
ნდათ და ჩვენი მაკურთხეველი წირკნელი ქრისტე-

ფორე შამოიყვანეთ; რაც მთიულში სახუცო იყოს სამ წელიწადში ერთი ზროხა მივართოთ. თუ ამას იქით ჩვენ უარი მოგახსენოთ ხუცობაზედაც ჰელი ავილოთ, თუ უზიარებელი და უნათლავი მოკვდა... თუ სამწყსომ უარი გვიყოს, სამართალი თქვენ გვიყავით, თუ სხვა ხუცესი დაგვიდგეს ისიც ასე გემსახუროსთ. – მე ჯიმშერ ერისთავს ასე გამირიგებია: რამდენ მღვდელი იყოს იმდენი ზროხა მოგართოს. ქრისტესშობის დღეს (კი), ქორონიკონს ულე.

VI ანანურის ტაძრის გუჯრები.

1643 წ. № 4 ეტრადზე: „ქ. სახელითა.... ჩვენ არაგვის ერისთავმან გიორგი და თანამეცხედრემან ჩვენმან ბატონიშვილმან ბატონმან ელენე ...ცოდვათ ჩვენთა სახსრად... დავდევით ალაპი სულამაშვილისა. უნდა გარდაიხდიდეს ჯორციელსა შაბათსა. ორს მღვდელს ჟამს აწირვინებდეს... და საალაპოს მოიტანდეს ოთხს კოკას ღვინოს და სამის კოდის გამომცხვარს პურსა, ერთს უშობელს ზროხასა, ერთს ცხორსა და სხ....კიდევ სხვა არ ბანცური ნინია ტრძნისის მოურავი:ლ: ენკენისთვეს გარდიხდიდეს ალაპსა.... ეთხოვებოდესთ რა არა ღალა არა კულუხი, არა ღორი, საბალახე, არა მუშაობა ერთის საური-სა მეტი ქორონიკონსა :ტლე: კიდევ ტრძნის გელაზი გავმართეთ და რაც იქიდგან ზეთი ერგოს ანანურთ დეკანოზს მოუტანდეთ... მოუკლებლად

ენტეზოდეს ჩვენს საფლავზედ... მე მუხრან ბატონიშვილს მთავარეფისკოპოსს და მიწერია. ჩემს და ბატონს სიძესა შეუნდნეს ღ-ნ. “ (ხელჩართულად:) „გიორგი ერისთავი“ (ხვეულად:) „მთავარეფისკოპოზი დომენტი“.

ნინოწმიდის გუჯრები

1778 წ. № 37 ქ. ჩვენ მაგიერად და ძმისა ჩვენისა მისის უწმინდესობის მაგიერად ასე ეუწყოს ნინოწმინდელს მიტროპოლიტს საბას: დოდოს მონასტრის გუჯარნი, სამკაულნი და ყოველივე რაც გქონდათ მოზარებული წინაშე ჩვენსა მუიხვენით და გვაჩვენეთ დაუკლებლად. რათა ეცნათ რა არს დაშთომილი მონასტრისა მის ... და მადლითა ღთისათა აღშენებასა შინა ყოველივე მასვე უნდა მიეცეს...ქ-კს. ჩლოჭ, ივლისს :იბ:

1792 № 51 „ქ- ჩვენ მაგიერათ მის ყ-დ სამღვდლოების უფალს ნანოწმინდელს იოანეს წმიდას მარჯვენას ამბორისყოფა ეუწყოს. მერე დავით-გარეჯის მონასტრის ბერების მონასტრიდამ გამოსვლა და აქეთ-იქით დაფანტვა გვესმის და თქვენ ამას უნდა ეცადნეთ, რომ ერთადვე შემოჰკრიბოთ და მონასტრის საქმეზედაც თვალყური დაიჭირეთ, რომ სასამლიდამ, საჭმილიდამ და ეკკლესიის ნივთიდან არავინ რა დააკლოს. ამის პასუხს ნუ დაგვიგვიანებ და შენც ან ოთხშაბათს ან ხუთშაბათს. ჩვენთან წამომოდით აგვისტოს (ივ), ქორონიკონს უპ. ალბათ ალბათ ასე აღასრულე!“ (აზის ერეკლე მეფის ბეჭედი).

1789 წ. № 52 ქ. ჩვენ მაგიერათ და ჩვენის შვილის იმის უწმინდესობის კათალიკოზის ანტო-

ნის მაგიერად იმის ყოვლად სამღვდელოებას ნინო-წმინდელს იოანეს ესრეთ ეუწყოს: მერმე ყოვლად სამღვდელოებისაგან რა მონასტრის კრებელისაგან მაგ ღირსის მამის დავით გარესჯის საქმე მოწერილი ყველა თვითეულად ვიუწყეთ; მაგრა ახლა დრო აღარ იყო აქ საქმის სამართლის შესრულებისა, ამისთვის რომ მონასტერი უსაზრდელოდ არ დარჩეს და დრომდინ ასე განვაგეთ. ახლა ამ ხელად ამაზე თქვენ ბეჯითი უნდა იყვნეთ, რომ თავის დროზე როცა დაზარების დრო იყოს ორი კარგი შემძლებელი ბერი ამოარჩივთ მონასტრისად, სოფლიდამ ცხენები და კაცები უბოძეთ და გამოიყვანეთ. მშვიდობით გამოიყვანონ, გზაზე არა წაეკიდოსთ რა და მანდ რომ მოვიდენ, მონასტერის ყმანი კარგათ შეეწივნენ ცხენით და კაცით და რომელიც საჭირო ნივთი არის იმათ შესაწევნელი ყველა გზა უყონ და ის ღირსნი ძმანი რომელნიც გამოვიდნენ სულიერის მომჭირნეობით დიდათ ბეჯითნი იყვნენ და გაისარჯენ, რომ წლის საზრდელი მოირეწონ და შეჰკრიბონ მონასტრისათვის, თქვენც ბეჯითი ბრძანდებოდეთ და იმათი ყოვლად სამღვდელოება ბოდბელი კულავაც შემწე ყოფილა და ეხლაც შეეწევა. ამაზედაც ბეჯითი ბრძანდებოდეთ. მონასტრის მოხელეებს უბრძანეთ, რომ მონასტრის ზღურებსა და მამულებს რიგით მოუარონ, რომ არა წახდეს რა და რომელიც მონასტერს დასჭირდეს რამე იმასაც შეეწივნეთ ან მორიგის ყა-

რაული არ დააკლდეს მონასტერსა და მონასტერ-შიაც უბრძანეთ, რომ ფრთხილათ იყვნენ და ერთს ორს თთვეს უკან მოცლა იქნება, შევიყრებით ჩვენც და ჩვენი შვილიცა, იმისი უწმინდესობა და რომელიც უმჯობესი იქნება მაგ მონასტრისა და მაგ მმათათვის ღთის ძალით და შეწევნით იმას განვაგებთ. იუნისს :კჴ: ქორონიკონს უოზ „კათალიკოზი ანტონ“ (ხვეულად) და ბეჭედი ერეკლესი.

1777 წ. № 53 ქ. ჩვენ მაგიერად იმედით მისაჩენელ მოლარეთ უხუცესს შიოშს და მდივანს იოსებს ასე უამბეთ: მერე ნინოწმიდელის ღვინის ბაჟი როგორც გაგვირიგებია ნავროზიდამ აქამდი სამი თვე იქნება ამ სამ თვეს რაც ამის ღვინის ბაჟი მოსულიყოს როგორც ჩვენგან მიცემულს წიგნში უწერია. სტეფანეს უანგარიშეთ, გამოურთვით და მისატანად ნინოწმინდელის კაცს მიუბარეთ და ამას იქით ვინც ნინოწმინდელს დაუყენებია იმის განწესებული ღვინის ბაჟი იმან აილოს. სტეფანეს მილდისასშვილს ხელი ნუაქვს, აღიწერა იუნისის :ე: ქორონიკონს :უ: (აზის ერეკლეს ბეჭედი).

1789 წ. № 54 ქ. ჩვენს მაგიერ იმის ყოვლად სამღვდულოებას ნინოწმინდელს იოანეს ჯელს მთხვევნა მოხსენდეს. მერმე მაგ მონასტრის საქმე ასრე მოჰდა, როგორც ჩვენი და ჩვენის შვილის იმის უწმინდესობის წიგნი გამოგიცხადებს. ახლა

დრომდინ ეს თეოდოსი წინამძღვარი აქ დარჩა და თქვენ მონასტრის ყმებს და მოკელეს ზაზას უბრძანე, რომ ექვსი კოდი ღვინო და ოცი ჩაფი ღვინო გამოუგზავნე მარანში; სამს ქვევრში თურმე არის, ნურც ბატონიშვილის წყალობის ღვინოს შეეხება და ნურც კულუხისას, მანდაურის ზვრისა სამცალიანს ქვევრში დგას სადმე და იმისი გამოუგზავნოს. ამ საქმეზედ ბეჯითი ბრძანდებოდეთ. გზიზედ კი არა აიტეხონ რა. ფრთხილად წამოვიდნენ და ეცადნენ მალე ჩამოუტანონ და აქ ქალაქში მყოფი მაგ მონასტრის ყმა ერთი ბიჭი მოსამსახურედ უნდა იყოს ამასთან დრომდინ და მერმე ღვთის ძალით და შეწევნით ყველა რიგით გარიგდება. იუნისს :კჭ: წელსა ჩღბთ (აზის ერეკლეს ბეჭედ).

1799 წ .... მერმე ნინოწმინდელის ყმანი და ბერთუბნელები რომ თავეთს სამზღვრებზედ ტყეზედა და სახნავს მიწებზედ დაობენ ჩვენ მოგვხსენდა რომ ერთმანდრთში შფოთი და ჩხუბი სადმე აქვთ, ... მანამ შეწირულების გუჯრებს გავჩხრეკდეთ, მანამდის მაგათ არა შესცოდონ რა, თორემ.... იანვარ :ვ: ქორონიკონს უპუ. (გიორგი)

1798 წ. № 60 .... როგორც დღევანდლამდის ნინოწმინდელს მიტროპოლიტთ სჭეროდეთ ისევ იმათვე დაანებე..... რომელს რომელი ანეული მოეხნას და გაეტეხოს იმას ის მიწა არ წაერ-

თმევა და თუ წაართვა ვინმემ არ დაიშალა – სწორედ დათესილს წავართმევთ. (ეს მიუწერია ბატონიშვილს დავითს მანავის მოურავისთვის 1798 წ. სექტემბრის 4-ს).

1801 წ. 6 აპრილ. „ქ. სრულიად საქართველოს მემკვიდრე მმართველი დავით გიბძანებ საგარეჯოს მოურავო ენდრონიკოვო ზაქარია! მერე რომელიც წმინდის ნინოს ეკკლესიის განწესება არის თავის ყმის ქურდობისა ჯარიმისა და ან თავის ყმის სამართლისა იმ მსგავსად უნდა ამსახურო და რომელიც თავის ყმა შემაწუხებელი იქნებოდეს უნდა დასტუქსევდე და გარდაახდევიანებდე. ბერთუბნელები სადმე აწუხებენ ნინოწმინდელებს და იმათ ხალხს მამულზე ამ საქმეზე ჩვენი ოქმიც არის და არ უქომიან (?) და კიდევ სადმე აშფოთებენ ნინოწმინდელებს. ახლაც კიდევ ამასა გწერთ, რომ ყადაღი უნდა უყო, როგორც ახლამდის ყოფილან ახლაც ისე მოიქცენ და როდესაც მოვიცლით და სამართალში ვილაპარაკებთ მას უკან ვისაც დარჩება იმისი იქნება, აპრილს :კ: ქორონიკონს უპტ.